ACOLO

ÎNTREBARE A PRINCIPĂȚILOR

ÎN FAȚA EUROPEI.

www.dacoromanica.ro

PARIS

TIGRAFIA L. TINTERLIN AND CO.

rue fteuve-des-Bons-Enfanls, S.

www.dacoromanica.ro

ACOLO

ÎNTREBARE A PRINCIPĂȚILOR

ÎN FAȚA EUROPEI

EXPUNERE SINTARĂ A FAPTELOR

ÎNSOȘITĂ DE COLECȚIA COMPLETĂ DE DOCUMENTE OFICIAL,

NOTE ȘI CIRCULARE DIPLOMATICE, PROCESARE, ETC.

DE LA CONFERINȚELE DE LA VIENA (1855),
PÂNĂ LA ÎNCHIDEREA DIVANULUI MOLDO-VALAQUI (IANUARIE 1858),

CU ATENȚIE VIE DIS PRUVCIPAVTES

De acum IB TBIOi DK acolo BOtIVlILI TBOBTIiBB

DE NOR. A. UBICINI

Autor al *Principatelor Române;* a *Chestiunii de Est*
înaintea Europei etc.

PARIS

E. DENTU, VÂNZĂTOR-EDITOR,

PALAIS-ROYAL, ORLEANS GALERIE, 43.

1858

Drepturi de traducere și reproducere rezervate.

www.dacoromanica.ro

AVERTIZARE

În urmă cu aproape trei ani, la 26 martie 1855, baronul de Bourqueney ridica, pentru prima dată, înaintea Conferinței de la Viena, în legătură cu discuția inițiată pe tema Principatelor Dunării, problema reunirii Moldo-Valahiei într-un singur Stat, sub un conducător ales dintr-una dintre familiile suverane ale Europei.

La 8 martie 1856, în timpul Conferinței de la Paris, primul plenipotențiar al Franței, contele Walewski, a preluat propunerea înaintată în anul precedent la Viena de baronul de Bourqueney și a prezentat-o ca mijlocul cel mai potrivit de rezolvare a dificultăților care țineau în suspans Congresul și întreaga Europă.

Plenipotențiarii englezi și sardinii s-au adunat imediat la opinia domnului de Wa lewski. Austria și Turcia l-au luptat doar dintr-un singur punct de vedere, cel al intereselor.

www.dacoromanica.ro

și dorințele poporului român, despre care ei pretindeau că sunt contrare planului propus.

În Congres nu au fost delegați români, altfel s-ar fi putut edifica, la ședință, asupra valorii unei asemenea obiecții.

Congresul, neputând să împace astfel de afirmații vădit contradictorii , s-a mulțumit să stabilească câteva principii generale, după care a hotărât ca populațiile moldo-valahe să fie consultate direct.

O comisie, formată din delegați din cele șapte puteri care cosemnateră tratatul din 30 martie, a fost însărcinată să meargă la București pentru a colecta dorințele oamenilor exprimate de reprezentanții *ad-hoc* și să le transmită , cu rezultatele propriilor observații , la sediul conferinței.

Comisarii s-au întrunit la București în primele zile ale lunii aprilie 1857.

Șase luni mai târziu (11 și 12 octombrie), după o serie de incidente în care guvernul împăratului a fost nevoit să intervină în diverse ocazii, pentru a-și păstra sinceritatea.

www.dacoromanica.ro

alegeri și respectarea legalității, Divanele și-au deschis ședințele la Iași și București și au justificat, într-o manieră răsunătoare , politica franceză, cerând în unanimitate (1), reunirea celor două provincii sub un prinț străin.

Odată cu această declarație solemnă , întemeiată pe drepturile istorice ale Principatelor, Divanul Moldovei a considerat necesar, în vederea reorganizării lor viitoare, să emită o serie de urări, ale căror declarații, consemnate în procesele-verbale ale ședințelor sale, abundă în informații valoroase despre constituția politică și economică a Moldo-Valaciei.

Aceste documente variate, însoțite de toate piesele și note diplomatice referitoare la Principate încă de la originea chestiunii, ne-am angajat să le adunăm aici, împletindu-le cu o narațiune succintă și o relatare rapidă a evenimentelor , menite să ofere, într-un fel, cadrul cărții.

Munca noastră, concepută la același nivel cu

(1 În unanimitate în Țara Românească; în unanimitate minus două voturi în Moldova.

www.dacoromanica.ro

cel pe care l-am publicat acum trei ani, The *Eastern Question before Europe,* și care i-a servit, în același timp, drept model și sursă de curaj, acoperă un spațiu de trei ani, de la conferințele de la Viena din februarie 1855, până la închiderea Divanelor, la începutul lunii ianuarie a acestui an 1858.

De trei ani, o cauză mare, o cauză de care poate depinde viitorul și securitatea Europei, se află pe rolul tribunalului marilor puteri. S-a dispus o anchetă, iar părțile interesate și-au făcut auzită vocea. Înainte ca ancheta să se închidă definitiv, am crezut că dosarul de judecată va fi prezentat, nu pentru a dicta, ci pentru a clarifica sentința judecătorilor.

Paris, 15 ianuarie 1858.

www.dacoromanica.ro

ÎNTREBARE A PRINCIPĂȚILOR

ÎN FAȚA EUROPEI.

i.

Conferințe de la Viena.

(15 martie-4 iunie 1855.)

Consecințele tratatului din 2 decembrie 1854, dintre Franța, Anglia și Austria. — Rusia acceptă cele patru puncte de garanție . — Deschiderea conferințelor de la Viena. — Evoluții ale primului punct referitor la Principatele dunărene. — Domnul de Bourqueney propune reunirea celor două Principate. — Întreruperea conferințelor.

Tratatul încheiat la Viena la 2 decembrie 1854, între Franța, Marea Britanie și Austria (1), o apropiase pe aceasta din urmă.

(1) 1* Înaltele părți contractante se obligă reciproc și reciproc să nu încheie niciun aranjament cu instanța rusă, înainte de a fi deliberat în comun asupra acesteia; 2° Austria se obligă să apere hotarul Principatelor

www.dacoromanica.ro

puterea politicii puterilor occidentale . Prin acest tratat Austria s-a angajat, „în cazul în care pacea nu s-ar fi restabilit înainte de sfârșitul anului curent, pe baza stabilită prin cele patru garanții, să se consulte cu Franța și Anglia asupra mijloacelor efective pentru a obține obiectul alianței lor.” (Art. 5). Aceste baze, stabilite în protocolul din 9 aprilie 1851 al primelor Conferințe de la Viena, au fost:

1° Desființarea protectoratului rus în Principate; -

2' Navigarea liberă a Dunării;

ocupat de acesta împotriva oricărei întoarceri a forțelor ruse și să nu prejudicieze libera circulație a armatelor aliate pe același teritoriu; 3° izbucnind ostilitățile între Austria și Rusia, Austria contractează o alianță ofensivă și defensivă cu puterile occidentale; *h* [a] în cazul prevăzut de articolul precedent, înaltele părți contractante se promit reciproc să nu accepte, din partea Rusiei, fără a fi convenit între ele, nicio propunere care să vizeze încetarea ostilităților; S° în cazul în care pacea nu va fi restabilită în cursul anului curent între Rusia și puterile occidentale, cele trei mari puteri vor delibera fără întârziere mijloace efective pentru a obține obiectul alianței lor; 6* Prusia va fi invitată să-și dea adeziunea la tratat.

3. Revizuirea tratatului din 13 iulie 1811 și delimitarea puterii ruse în Marea Neagră;

*h** Abandonarea de către Rusia a protectoratului său oficial asupra supușilor creștini ai sultanului (de rit oriental).

După ce Rusia a făcut cunoscută, a doua zi după semnarea tratatului, aderarea sa pură și simplă la cele patru puncte menționate mai sus, a fost convocată la

www.dacoromanica.ro

Viena o nouă Conferință pentru a doua jumătate a lunii martie (1855), cu scopul de a preciza sensul exact și de a stabili, după acord, preliminariile păcii.

Conferințele s-au deschis, de fapt, la 15 martie 1855, la Viena, sub președinția contelui Buol-Schauenstein.

Găsim în următorul document, anexat la protocolul (nr. 3) al ședinței din 19 martie, evoluțiile referitoare la fixarea primului punct;

www.dacoromanica.ro

ANEXA AO PROTOCOL NR. 3 AL
CONFERINȚEI DE LA VIENA.

1° Principatele dunărene, Moldova, Valais și Serbia vor continua să fie supuse Sublimei Porți în virtutea vechilor capitulări și a kleiturilor imperiale care au fixat și determinat drepturile și imunitățile de care se bucură.

Nu se poate exercita nicio protecție exclusivă asupra acestor provincii în viitor.

2° Sublima Poartă, în deplinătatea puterii sale suverane, va păstra pentru aceste Principate administrația lor independentă și națională și, în consecință , posesia liberă a cultului lor, a legislației lor, a comerțului și a navigației lor.

Toate prevederile cuprinse în khaturile imperiale, având ca obiect organizarea internă a acestor Principate, nu pot fi înțelese decât într-un spirit conform acestor principii și în acord cu drepturile cuvenite consacrate ale țării.

Teritoriul Principatelor nu poate fi supus nicio reducere.

3° Sublima Poartă, considerând în înțelepciunea sa că situația politică a celor trei Principate în cauză este foarte strâns legată de interesele generale ale Europei , va face aranjamente în cel mai prietenos spirit cu puterile contractante, atât pentru menținerea legislației în vigoare în aceste provincii, cât și pentru

www.dacoromanica.ro

modificările care urmează să fie introduse. În acest scop, Poarta va consulta dorințele țării și va rechema într-un khatti. prețuiește solemn toate reglementările referitoare la drepturile și imunitățile menționate Principate. Acest act va fi comunicat , înainte de promulgare, puterilor, care, la rândul lor, după ce l-au examinat, vor garanta executarea lui .

4° Forța armată națională, organizată în scopul menținerii ordinii interne și al asigurării securității frontierei, poate primi, dacă este cazul, dezvoltări compatibile cu resursele țării. Condițiile unui sistem de apărare vor fi reglementate în interesul comun al Sublimei Porți, al Principatelor și al Europei.

5° În cazul în care apar îndoieli cu privire la interpretarea - kbatului constitutiv, puterile garante vor examina, de comun acord cu Sublima Poartă, obiectul și valoarea creanțelor. Ei nu vor neglija niciun mijloc de a realiza un aranjament.

6° În cazul în care liniștea internă a Principatelor menționate ar fi compromisă, nicio intervenție armată nu poate avea loc pe teritoriu decât în virtutea sau cu condiția unei convenții *ad-hoc* între înaltele părți contractante.

7 „Instanțele se obligă să nu acorde nicio protecție străinilor ale căror fapte ar putea prejudicia liniștea acestor țări sau interesele statelor vecine. În dezaprobarea acestor acte, se angajează reciproc să ia în considerare serios-

1.

dereglarea reprezentărilor care ar putea fi făcute pe această temă de către puteri, sau chiar de către autoritățile locale. La rândul ei, Sublima Poartă va ordona Principatelor să nu tolereze străinii în cauză pe teritoriul lor și să nu permită locuitorilor să participe la activități periculoase pentru liniștea propriei țări sau a țărilor vecine.

www.dacoromanica.ro

În ședința din 26 martie, plenipotențiarul francez, baronul de Bourqueney, a citit Conferinței un memorandum în care prezenta părerile guvernului său cu privire la modul de asigurare a primei garanții și a cerut anexarea acesteia la procesul-verbal.

Acest document se încheie cu unirea celor două Principate într-un singur stat, sub guvernarea ereditară a unui prinț dintr-una din familiile suverane ale Europei.

MEMORANDUM PREZENTAT DE BARON DE BOURQUENEY, LA CONFERINȚA DE LA VIENA, 26 MARTIE 1855.

***(Anexa la Protocolul* nr. 6).**

În conformitate cu actualul text al notelor de la Viena și cu interpretarea dată acestora de comun acord, ideea urmărită de cele trei cabinete aliate nu era doar aceea de a îndepărta teritoriul Principatelor de o influență exercitată exclusiv asupra lor, ci și de a face din ele un fel de barieră naturală pe care nu ar mai fi permis să o traverseze în așa fel încât să amenințe existența Imperiului Otoman.

Dintre combinațiile care se prezintă ca asigurând Moldovei și Țării Românești o forță de rezistență suficientă, prima ni s-a părut a fi unirea celor două Principate într-unul singur. Nu este nevoie să ne oprim asupra a ceea ce a făcut natura pentru a facilita această combinație, pentru a evidenția identitatea de limbă, obiceiuri, legi, interese. Dorințele celor două provincii par în acest sens a fi în acord cu opiniile guvernelor aliate. Aceștia pot vedea în fuziunea lor

www.dacoromanica.ro

administrativă doar adoptarea unui proiect care, de mulți ani , a făcut obiectul celor mai constante dorințe ale lor. Acest proiect, de altfel, a fost întotdeauna evidențiat într-unul dintre articolele - sistemului lor organic, așa cum a fost dezvoltat de Rusia în 1829, într-o perioadă în care totul tindea să desăvârșească separarea morală a Principatelor Imperiului Otoman.

În speță, interesul puterii suverane este perfect în concordanță cu interesul general și cu cel al celor două provincii. Există motive să credem că cei mai luminați consilieri ai sultanului vor fi în favoarea unei combinații care să creeze pe malul stâng al Dunării un mare principat de 4 milioane de locuitori.
în loc de două state care, până acum, au fost prea slabe pentru a oferi rezistență efectivă acțiunilor Rusiei.

Aceleași considerații care trebuie să facă de dorit ca Țara Românească și Moldova să fie plasate sub aceeași guvernare, impun și ca această guvernare să posede toate condițiile de forță și de durată, să se stabilească acolo un sistem care să se apropie cât mai mult de forma monarhică, care singură poate răspunde - scopului care se urmărește. O putere temporară ar lăsa câmpul deschis intrigilor și luptelor de partid și ar facilita astfel revenirea influenței pe care se dorește să o distrugă. O putere numită pe viață ar avea aproape aceleași dezavantaje, deoarece schimbările de personal, deși mai puțin frecvente, nu ar stârni mai puțină ambiție și nu ar provoca mai puține intrigi. Istoria Principatelor a fost într-un fel trista experiență a acestor două sisteme. Prin urmare, autoritatea supremă ar trebui să fie ereditară, dacă dorește să poată îndeplini cu succes sarcina importantă care i-a fost atribuită.

Nu cunoaștem părerea Porții cu privire la această chestiune a succesiunii ireditare. În orice caz, foamea nu ar fi nouă pentru ea;

www.dacoromanica.ro

Familia Miloch, din Serbia, obținuse de la sultanul Mahmoud privilegiul transmisiilor ereditare. Același drept a fost acordat descendenților lui Mchémct-Ali din Egipt; el continuă să reglementeze acolo transmisia puterii. Poarta, în aceste concesii, nu vedea nimic incompatibil cu drepturile sale suverane și nici cu principiile de integritate ale imperiului său. Prin urmare, ea nu putea avea nicio obiecție fundamentală la un aranjament care ar fi atât de favorabil intereselor ei pe malul stâng al Dunării.

Ar fi așadar două căi de urmat: fie să ne limităm pentru moment la proclamarea principiului succesiunii ereditare care conferă suveranitate cu un titlu de convenit, unui prinț al țării, ale cărui titluri și loialitate Poarta și-ar rezerva dreptul de a le evalua la un moment dat, fie să rezolvăm imediat chestiunea recurgând la un prinț al Europei, măsura care ar fi suveranul perha a cărui măsură ar fi suveran. cel mai bun.

Aceasta, se va aminti, a fost combinația propusă pentru Grecia, într-un moment în care puterile care au ajutat la constituirea ei credeau că există încă vreo posibilitate de a o lăsa sub puterea suzerană a Porții.

Nu se îndoiau atunci că Turcia își va da acordul și nu considerau imposibil ca un prinț creștin să accepte guvernarea noului Stat, cu condiția recunoașterii suzeranității sultanului.

Aceasta rezultă din protocolul Conferinței de la Londra , din 22 martie 1829. Importanța noului Principat, atât ca urmare a poziției sale politice, cât și a mărimii populației sale, ar asigura suficiente avantaje unei dinastii creștine, astfel încât o condiție de vasalaj să nu ridice nicio obiecție serioasă.

Această propunere, care a venit întâmplător, nu a

www.dacoromanica.ro

avut alte consecințe deocamdată. Conferințele au continuat la sfârșitul lunii martie, pe tot parcursul lunii aprilie și au fost întrerupte definitiv doar la începutul lunii iunie (A), din cauza dificultății de a ajunge la un acord asupra celui de-al treilea punct (1).

(1) A se vedea, pentru istoria și consecințele negocierilor, circularele contradictorii ale domnului de Nesselrode și ale contelui Wulewski, din 28 aprilie (10 mai) și 24 mai 1855, precum și cele două memorandumuri publicate de guvernele Rusiei *(Journal de Saint-Pétersbourg,* Franța , 2,58 iunie, 12,51)1855.

www.dacoromanica.ro

citire.

Conferințele de la Constantinopol.

(9 ianuarie — 11 februarie 1855.)

Reluarea negocierilor după căderea Sevastopolului. — Ulti matum servit de Austria în cabinetul de la Sankt Petersburg. — Conferinţe speciale între reprezentanţii Puterilor Aliate la Constantinopol. — Khatti-humaïoun din 18 februarie. — Protocolul din 11 februarie, privitor la Principate. — Conferințele sunt suspendate prin anunțarea următoarei reuniuni a Congresului de la Paris.

Trecuseră șapte luni de la defalcarea Conferințelor de la Viena. În acest interval, Sevastopolul căzuse (8 septembrie). Succesul armatelor aliate a reînviat - speranțele unei viitoare acomodari . Negocierile, care continuaseră neoficial prin Austria, au reluat o anumită activitate de la sfârșitul lunii octombrie și s-a aflat curând că contele Esterhazy a fost instruit să ducă la Sankt Petersburg (16 decembrie) un ultimatum convenit între

www.dacoromanica.ro

cele trei instante care au semnat tratatul din 2 decembrie .

Între timp, la Constantinopol s-au deschis conferințe speciale între miniștrii Turciei și reprezentanții - puterilor „aliate” (1), pentru a se consulta în prealabil punctele care afectau mai direct inițiativa sau interesele Porții.

Deschise la 9 ianuarie 1856, sub președinția Marelui Vizir Aali-Pacha, asistat de Fuad-Pacha și Prințul Callimachi, recent numit ambasador la Viena, aceste deliberări , care au fost suspendate în scurt timp prin anunțarea următoarei ședințe a Congresului de la Paris, s - au soldat cu două acte importante: 1° *Februarie* 18, 1856, și în care sunt rezumate , sub forma unui regulament cuprinzând douăzeci și unu de puncte, imunitățile

(1) Domnul Thouvenel pentru Franco; Lord of Redcliiïe pentru Marea Britanie; Baronul Prokesch pentru Austria.

garanții rostite de sultan supușilor săi creștini (1);

2° Protocolul prevederilor adoptate la 15 ianuarie privind provinciile dunărene, al cărui text este următorul:

www.dacoromanica.ro

PROTOCOL AL CONFERINȚELOR DE LA CONSTANTINOPL,

DATA 11 FEBRUARIE 1836.

I. Tratatele încheiate între Sublima Poartă și Rusia, referitoare la Moldova și Țara Românească, încetând să mai fie în vigoare ca urmare a războiului, reglementările lor organice care au rezultat din ele, nu vor mai fi legea fundamentală a acestor două țări (2). În această stare de lucruri, Poarta confirmă din nou privilegiile și imunitățile pe care Principatele menționate

(1) Vezi textul și analiza acestui document, în numărul *Revue des Deux-Mondes,* 1855-56, p. 689.

(2) Promulgat în 1831, în timpul ocupației ruse, în conformitate cu Actul Separat al Convenției Ackerman (1826), care avea următorul cuprins: „Necazurile care s-au petrecut în ultimii ani în Țara Românească și Moldova, făcând cele mai grave prejudicii ordinii în diferitele ramuri ale administrației interne, hospodarii vor fi nevoiți să se îngrijească, cu măsurile corespunzătoare, de a se îmbunătăți pe cât posibil situația. Principate încredințate în grija acestora, iar aceste măsuri vor face obiectul unui regulament general pentru fiecare provincie , care va fi pus în executare imediată » — Vezi istoricul și analiza prezentului Regulament, în *Principatele Române,* pag. 138 (colecția *V Univers pittoresque).*

www.dacoromanica.ro

s-a bucurat sub suzeranitatea sa, de la capitulările care le-au fost acordate de sultanii Bajazet I [și] Mahmoud II (1). Ea dorește să le asigure bucuria într-o manieră echitabilă și solidă, punându-le în deplină armonie cu progresul vremurilor, nevoile și dorințele tuturor claselor de populație și relațiile stabilite în interes comun cu Imperiul Otoman.

II. Țara Românească și Moldova, ale căror teritorii respective sunt parte integrantă a Imperiului Otoman, vor avea fiecare, ca și în trecut, o administrație separată și independentă, sub suzeranitatea Majestății Sale Imperiale Sultanul. Hospodarii vor fi numiți pe viață dintre cele mai distinse familii din țară. Puterea lor va fi înconjurată de instituții potrivite pentru menținerea bunei ordini în Principate și pentru a stabili bunăstarea tuturor claselor pe baze adecvate.

III. Principatele vor fi independente de orice protectorat străin și, în relațiile lor cu puterile străine, vor fi reprezentate numai de Sublima Poartă.

IV. Tratatele încheiate de Sublima Poartă vor continua să fie executorii în Principate.

V. Principatele vor menține, prin kapoukiayas (2) sau agenți desemnați de hospodari, revocarea

(4) Vezi *Anexa,* textul acestor Capitulări, cu Comentariile.

(2) Kapou-kiayas sunt agenți sau avocați pe care hospodarii Țării Românești și Moldovei îi întrețin.

www.dacoromanica.ro

grâu după bunul plac și aprobat de Sublima Poartă, sub raport direct cu cabinetul imperial.

VI. Țara Românească și Moldova vor plăti fiecare, anual , guvernului imperial, un tribut hotărât , care va fi fixat la o sumă echitabilă și moderată. Pe de altă parte, clicurile nu vor fi supuse niciunei alte taxe de niciun fel și nici nu vor fi obligate să livreze în natură prin rechiziție sau în alt mod.

VII. Principatele au dreptul să întrețină forțele pe care le consideră necesare pentru asigurarea poliției și menținerea ordinii publice. Ei vor fixa, de comun acord cu Sublima Poartă, cantitatea trupelor lor militare propriu-zise, iar numărul armatei, odată fixat, nu poate fi mărit fără un nou acord. Nicio putere, de altfel, nu va avea autoritatea de a se opune executării măsurilor defensive pe care Sublima Poartă și Principatele cred că trebuie să le combine pentru securitatea comună a imperiului.

VI II Vasele moldovenești și muntene vor continua până la Constantinopol, în conformitate cu articolul 16 din Tratatul de la Kutchuk-Kainardji (1774), care prevede următoarele: „Sublima Poartă va permite și suveranilor celor două principate ale Țării Românești și Moldovei să aibă în numele lor, cu sublimele lor afaceri, însărcinați de religie, afaceri și afaceri creștine. însărcinații de afaceri vor avea grijă de interesele Principatelor menționate și vor fi tratați favorabil de Sublima Poartă, care chiar îi va considera, în ciuda importanței reduse, ca oameni care se bucură de drepturile națiunilor și, în consecință, scutiți de orice supărare, „să navigheze liber sub pavilionul privilegiat care le-a fost acordat de Sublima Poartă.

IX. În cazul în care ordinea ar fi perturbată, va rămâne numai Sublimei Poarte să o restabilizeze; dar nu va recurge la intervenția armată până când nu ar fi convenit cu înaltele părți contractante asupra modului și duratei unei astfel de intervenții .

www.dacoromanica.ro

X. Nicio cetate nu va fi construită pe malul stâng al Dunării, nici în niciun punct al teritoriului moldo-valah, fără să se fi ajuns la un acord prealabil între cele două principate și puterea suverană. Toate chestiunile legate de aceste forturi, în timp de pace, vor fi, de asemenea, soluționate prin acord comun și liber. Sublima Poartă, în timp de război, poate pune trupele otomane să ocupe acele cetăți care au fost construite pe cheltuiala ei exclusivă.

XI. Dacă instituirea unui sistem permanent de carantine între cele două maluri ale Dunării ar fi, împotriva oricăror așteptări, să fie recunoscută ca necesară în viitor, administrația sanitară din Țara Românească și Moldova ar fi numai în sarcina guvernului Principatelor (1). Primăvara

(i) Carantinele au fost instituite în timpul ocupației ruse din 1828 până în 1832, în temeiul Actului Separat al Tratatului de la Adrianopol, referitor la Principatele Țării Românești și Moldovei, în acești termeni: „ *Guvernul celor două principate care se bucură de o administrație internă independentă,* poate stabili liber cordoane sanitare și carantine de-a lungul

www.dacoromanica.ro

Principiul oricărei carantine, înainte de a fi pusă în execuție, va fi discutat cu Sublima Poartă.

XII. În conformitate cu privilegiile recunoscute *ab antiquo* Yalacliic și Moldovei, Majestatea Sa Sultanul recunoaște și protejează independența și administrația internă a Principatelor. Părțile contractante și Sublima Poartă au hotărât să se abțină de la orice imixtiune , sub orice formă, în actele autorității natale, cu excepția cazului în care acestea sunt vădit contrare prezentului act și statutului fundamental care îl va completa, sau prejudiciabile tratatelor încheiate cu puteri străine și intereselor legitime care decurg din acesta.

XIII. Toate religiile și cei care le profesează se vor bucura de libertate egală și protecție egală în cele două Principate (1).

XIV. Nicio persoană fizică sau corporație nu poate fi expropriată, din orice motiv, fără o compensație echitabilă arbitrată de o comisie mixtă, oferind părților implicate toate garanțiile dorite.

XV. Străinii pot deține terenuri pe Dunăre și în alte părți ale țării în care este nevoie, fără ca străinii să sosească acolo, fie că sunt musulmani sau creștini, să se poată dispensa de la respectarea strictă a reglementărilor sanitare. „Regulamentul organic stabilește că carantinele vor fi plasate sub supravegherea unui inspector general *desemnat de Rusia.*

(1) A se vedea mai jos, Raportul Comisiei Divan Mol Dave, privind întrebarea a 5-a din programul general.

2.

www.dacoromanica.ro

în Moldova şi Ţara Românească, plătind aceleaşi taxe ca şi băştinaşii şi supunându-se legilor.

XVI. Toţi moldovenii şi toţi vlahii vor fi, fără excepţie, eligibili pentru angajare publică (1).

XVII. Relaţiile dintre proprietari şi chiriaşi se vor reglementa în mod echitabil şi, pe cât posibil, de comun acord. Corvées şi - servituţile personale încă existente, sub orice stăpânire, vor fi declarate răscumpărabile printr-o lege specială care trebuie făcută şi executată cel târziu în termen de un an, astfel încât să înceteze în întregime la o dată viitoare apropiată (2).

X VIII. Toate categoriile de populaţie, fără nicio distincţie de naştere sau religie, se vor bucura de egalitatea drepturilor civile, şi în special a dreptului de proprietate, sub toate formele sale; dar exercitarea drepturilor politice va fi suspendată pentru nativii puşi sub protecţie străină.

XIX. Proprietăţile funciare, indiferent cine le deţine, vor fi supuse impozitului ca oricare altul; taxa de vot va fi complet eliminată.

XX. Toate industriile vor fi libere, iar monopolurile , de orice natură şi fel, în oraşe şi zonele rurale, vor fi abolite radical.

(1) A se vedea Raportul aceleiaşi Comisii, referitor la întrebarea a 7-a.

(2) Vezi A. Ubicini, *Provinciile Române*, p. 179, şi, mai jos, Raportul Comisiei moldoveneşti, privind desfiinţarea corvée.

www.dacoromanica.ro

XXI. Hospodarii vor fi electivi şi pe viaţă. Poarta nu le va revoca niciodată decât în caz de înaltă trădare, stabilită judiciar în forme ce vor fi stabilite.

XXII. Candidatul ales dintr-o listă de trei nume alese după reguli convenite şi aprobate de Majestatea Sa Sultanul, va fi hospodar.

X XIII. De îndată ce s-au pus bazele esenţiale ale noii organizări a Principatelor, va avea loc alegerea noilor hospodari. Până atunci, cele două Principate vor fi administrate fiecare de un guvern provizoriu, sau caimacamie, asupra căruia Sublima Poartă va conveni cu înaltele părţi contractante. Guvernul provizoriu, bucurându-se de autoritatea atribuită hospodarilor , va proceda, cât mai curând posibil şi în prezenţa unui comisar otoman, la noua organizare respectivă a celor două Principate.

XXIV. Lista civilă a hospodarilor se va stabili o dată pentru totdeauna la fiecare intrare în funcţie.

XXV. Ei vor avea dreptul de a-şi numi şi demite miniştrii. Aceştia vor avea la dispoziţie forţelor armate, în condiţiile legilor; vor prezenta legiuitorului bugetul anual şi contabilizarea cheltuielilor ; vor avea dreptul la graţiere. Vor convoca legislativul şi vor închide şedinţele, după formele stabilite de lege. Iniţiativa lor şi modalitatea de sancţionare a acestora vor fi reglementate prin lege.

XXVI. Legislativul va fi astfel constituit încât să fie

www.dacoromanica.ro

independentă în componența sa și în ansamblu, să salveze interesele tuturor claselor de populație , să le satisfacă dorințele legitime și să controleze efectiv acțiunile administrației. De asemenea, va sustrage toate legile referitoare la organizarea armatei, la administrația însăși, la cea a finanțelor, a justiției, a învățământului public, a proprietății statului și a mănăstirilor, precum și a marilor concesii de lucrări publice. Legile adoptate de legiuitor și promulgate de hospodari, fiind de aplicare generală băștinașilor, vor fi obligatorii și pentru ceilalți locuitori ai Imperiului Otoman înființați sau care s-ar stabili în Principate deținând acolo proprietăți funciare.

XXVII. Puterea judiciară va fi independentă de executiv și va oferi toate garanțiile necesare (1).

XXVIII. Oricare ar fi forma finală a legislativului, acesta va include un senat compus din cele mai proeminente personalități din țară.

XXIX. Legislatura constitutivă a celor două Principate trebuie să fie uniformă, o comisie jumătate muntenească, jumătate moldovenească, desemnată de cetățeni, de comun acord cu comisarul otoman, va merge imediat la Constantinopol pentru a înlocui regulamentul organic, nu numai noile combinații.

(1) A se vedea Raportul Comisiei Republicii Moldova privind punctul **1**
.

cerute de articolele precedente, ci toți cei a căror experiență ar fi demonstrat inutilitatea și mai ales cea care privește organizarea puterii legislative.

XXX. Lucrările comisiei vor fi înaintate Sublimei Porți și

www.dacoromanica.ro

comunicate de aceasta înaltelor părți contractante. Acesta va fi avizat cu aprobarea solemnă a Majestății Sale Sultanul și publicat, în numele său, la București și Issy în termen de trei luni.

Destul de satisfăcător, dacă se consideră în termeni pur economici, acest proiect de reformă a avut grav vina, în ochii românilor , de a reduce la nimic autonomia lor și drepturile lor ca națiune. Din fericire, Congresul de la Paris avea să le îmbunătățească situația prin readucerea în discuție a problemei reuniunii, abordată mai întâi la Conferințele de la Viena.

III.

Tratatul de la Paris.

(25 februarie — 16 aprilie 1856.)

Rusia pur și simplu aderă la ultimatumul austriac — Textul propunerii referitoare la Principatele Nubiene. — Protocol semnat la Viena la [1 februarie]. — Sau deschiderea congresului pe 25. — Pacea se semnează pe 30 martie. — Articolele și protocoalele tratatelor referitoare la Principate. — Protectoatul. — Delimitarea frontierelor. — Sindicatul. — Evacuarea teritoriilor.

La 16 ianuarie 1856, o dispecă telegrafică de la Contele Nesselrode către Prințul Gortschakoff la Viena a anunțat că Rusia a acceptat pur și simplu cele cinci propuneri cuprinse în ultimatumul austriac din 16

www.dacoromanica.ro

decembrie, care urmau să servească drept bază pentru preliminariile păcii.

Două săptămâni mai târziu (1 februarie), un - protocol, semnat la Viena, între contele Buol și reprezentanții Franței, Marii Britanii, Rusiei și Turciei, a consacrat acest acord, prin care se precizează că plenipotențiarii celor cinci puteri se vor întruni la Paris în termen de trei săptămâni pentru a încheia un tratat definitiv de pace.

Propunerea referitoare la Principate a fost astfel concepută:

ANEXĂ LA PROTOCOL SEMNAT LA VIENA

LA 1 FEBRUARIE 1888.

I. *Principate dunărene.* — Desființarea completă a protectoratului rus (1).

Rusia nu va exercita niciun drept special sau exclusiv de protecție sau amestec în afacerile interne ale Principatelor.

Principatele își vor păstra privilegiile și imunitățile sub suzeranitatea Porții, iar Sultanul, de comun acord cu puterile contractante, va acorda și acestor Principate, sau va confirma în acestea, o organizare internă în conformitate cu nevoile și dorințele populațiilor.

În acord cu puterea suverană, Principatele vor adopta un sistem defensiv permanent, cerut de situația lor geografică; nici o piedică

www.dacoromanica.ro

nu poate fi pusă măsurilor extraordinare de apărare pe care ar fi chemați să le ia pentru a respinge orice agresiune străină.

(1) Vezi pagina 28.

www.dacoromanica.ro

În schimbul cetăților și teritoriilor ocupate de armatele aliate, Rusia a fost de acord cu rectificarea graniței sale cu Turcia europeană. Această graniță, astfel rectificată într-o manieră conformă cu interesele generale, ar urma să pornească din vecinătatea Chotynului, să urmeze linia muntilor care se extinde în direcția sud-estică și să se termine la lacul Salzyk. Traseul urma să fie stabilit definitiv prin tratatul de pace, iar teritoriul cedat va reveni Principatelor și suzeranității Porții.

Conferințele de pace s-au deschis la Paris pe 25 februarie.

Prezenți: pentru Franța, contele Walewski, președinte, și baronul de Bourqueney; pentru Marea Britanie, lorzii Clarendon și Cowley ; pentru Austria, contele Buol-Scliauenstein și baronul Hubner; pentru Sardinia, contele Cavour și marchizul de Villamarina (t); pentru Turcia, Marele Vizir Aali-Paclia și Méhémet-Djemil-Bey; iar pentru Rusia , contele Orloff și baronul Brunow (2).

(1) Sardinia a fost admisă, după semnarea Protocolului, să participe la Conferințe.

(2) Au fost numiți doi plenipotențiari noi, mai mulți

www.dacoromanica.ro

La 30 martie, a fost semnat tratatul de pace, iar ratificările au fost schimbate pe 27 aprilie.

Extragem articolele referitoare la Principate:

Artă. 20 (1). În schimbul orașelor, porturilor și teritoriilor - enumerate în articolul 4 al prezentului tratat și pentru a asigura mai bine libertatea navigației pe Dunăre, Majestatea Sa Împăratul tuturor Rusiilor consimte la îndreptarea frontierei sale în Basarabia.

_ Noua frontieră va începe de la Marea Neagră, la un kilometru est de Lacul Bonrna-Sola, se va uni perpendicular cu drumul Ackerman, va urma acest drum până în valea Traian , va trece la sud de Bolgrad, va urca de-a lungul râului Yalpuch până la înălțimea Saratsika și se va termina la Katamori, pe Prutb. În amonte de acest punct, vechea graniță dintre cele două imperii nu va suferi nicio modificare.

Delegații puterilor contractante vor stabili detaliile noii frontiere.

Artă. 2t. Teritoriul cedat de Rusia va fi anexat Principatului Moldovei, sub suzeranitatea Sublimei Porți.

mai târziu, pentru Prusia, chiar pe durata Conferințelor (10 martie), și a luat parte la semnarea tratatului și anume: baronul Manteuffel și contele Hatzfeld.

(1) Modificat prin Protocolul din 6 ianuarie 1857. Vezi mai jos.

3

Locuitorii acestui teritoriu se vor bucura de drepturile și privilegiile garantate Principatelor și, pe o perioadă de trei ani, li se va permite să-și mute domiciliul în altă parte, dispunând în mod liber de proprietatea lor.

Artă. 22. Principatele Țării Românești și Moldovei se vor bucura în continuare, sub suzeranitatea Porții și sub garanția

www.dacoromanica.ro

puterilor contractante, de privilegiile și imunitățile de care se află. Nu va fi exercitată nicio protecție exclusivă asupra acestora de către niciuna dintre puterile garantului. Nu trebuie să existe un drept special de amestec în treburile lor interne.

Artă. 23. Sublima Poartă se obligă să mențină pentru Principatele menționate o administrație independentă și națională, precum și libertatea deplină de cult, legislație , comerț și navigație.

Legile şi statutele în vigoare în prezent vor fi revizuite . Pentru a stabili un acord complet asupra acestei revizuiri, o comisie specială, asupra căreia se vor conveni înaltele puteri contractante, se va întruni fără întârziere la București, cu un comisar al Sublimei Porți.

Această comisie va avea sarcina de a cerceta starea actuală a Principatelor și de a propune bazele viitoarei lor organizări.

Artă. 24. Majestatea Sa Sultanul promite să convoace imediat, în fiecare dintre cele două provincii, un *Divan ad-hoc,* alcătuit în așa fel încât să constituie cea mai fidelă reprezentare a intereselor tuturor claselor.

www.dacoromanica.ro

a societatii. Aceste Divane vor fi chemate să exprime dorinţele populaţiilor privind organizarea definitivă a Principatelor.

O instrucţiune a Congresului va reglementa relaţiile comisiei cu aceste Divane.

Artă. 23. Având în vedere opinia exprimată de cele două Divane, comisia va transmite fără întârziere, actualului sediu al Conferinţelor, rezultatul lucrărilor proprii.

Acordul final cu puterea suverană va fi consacrat printr-o convenţie încheiată la Paris între înaltele părţi contractante, şi a kli a tl i-cher dacă, în conformitate cu prevederile convenţiei, va constitui definitiv organizarea acestor provincii, de acum încolo plasate sub garanţia colectivă a tuturor puterilor semnatare .

Artă. 26. Se convine ca în Principate să existe o forţă armată naţională, organizată în scopul menţinerii securităţii interiorului şi asigurării celei a frontierelor. Niciun obstacol nu poate fi pus măsurilor extraordinare de apărare pe care, de comun acord cu Sublima Poartă, ar fi chemaţi să le ia pentru a respinge orice agresiune străină.

Artă. 27. Dacă pacea internă a Principatelor este ameninţată sau compromisă, Sublima Poartă va conveni cu celelalte puteri contractante asupra măsurilor care trebuie luate pentru menţinerea sau restabilirea ordinii juridice. Intervenţia armată nu poate avea loc fără acordul prealabil între aceste puteri.

www.dacoromanica.ro

Artă. 31. Teritoriile ocupate în timpul războiului de trupele Majestăților Lor Împăratul Francezilor , Împăratul Austriei, Regina Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei și Regele Sardiniei , în condițiile Convențiilor semnate la Constantinopol la 12 martie, o mie opt sute cincizeci și patru, între Franța, Marea Britanie și Marea Britanie; la paisprezece iunie a aceluiaşi an, între Austria şi Sublima Poartă, şi la cincisprezece martie o mie opt sute cincizeci şi cinci, între Sardinia şi Sublima Poartă, vor fi evacuate după schimbul de ratificări ale prezentului Tratat, cât mai curând posibil. Termenele și mijloacele de executare vor face obiectul unui aranjament între Sublima Poartă și puterile ale căror trupe ocupă teritoriul acesteia.

Acestea sunt prevederile formale ale tratatului cu privire la Principate. Dar nu în tratatul în sine, ci în discutarea articolelor, așa cum ne oferă protocoalele sesiunilor, trebuie să căutăm adevăratul său sens și cel mai viu interes al lui.

Acest interes este evident încă din a doua sesiune, cu ocazia cuvântului *protectorat,* folosit în paragraful 1 al primului punct:

Cu privire la primul paragraf al primului punct, baronul de Brunow subliniază că cuvântul *protectorat* exprimă în mod impropriu rolul pe care Rusia l-a dobândit în Principate: plenipotențiarii ruși au subliniat acest lucru la Conferințele de la Viena (1) și au obținut ca acesta să fie înlocuit cu un alt nume, pentru a reda acțiunii Rusiei adevăratul ei caracter . Baronul von Brunow solicită să aderăm la evaluarea care a predominat în actele

www.dacoromanica.ro

Conferinței de la Viena.

Contele de Buol amintește că protectoratul era de fapt și în situație, dacă cuvântul nu se regăsea în prevederile diplomatice cu Turcia ; că expresia folosită este, de fapt, aceea de *garanție,* dar că este important să se găsească o formulare adecvată pentru a indica, în mod exact, că se va pune capăt acestei garanții exclusive.

(1) *Extras din Protocolul nr.* 1 *al Conferințelor de la Pienne, din 15 martie* 1855:

„Baronul Prokescll citește un document care indică Comisiei însărcinate cu examinarea primului punct, referitor la Principatele dunărene, întrebările pe care trebuie să le examineze în profunzime.

„În discuția ridicată pe această temă, plenipotențiarii ruși se opun cuvântului *protectorat* aplicat raporturilor Rusiei cu Principatele, acest cuvânt nefiind apărut în niciun tratat dintre Rusia și Sublima Poartă.

„Este dovedit, pe de altă parte, că cuvântul *protectorat* este totuși menționat în Statutul Organic, precum și în numeroase documente emanate de la cancelaria rusă.

„Baronul de Bourqueney, propunând înlocuirea cuvântului *„protectorat”* cu cuvântul „*protecție”,* demonstrează etc...”

3.

Aali-Pacha amintește, la rândul său, că cuvântul protectorat a fost folosit în documentele diplomatice și, în special , în statutul organic al Principatelor.

Primii plenipotențiari ai Franței și Marii Britanii au adăugat că deciziile luate la Viena nu au satisfăcut toate în mod egal puterilor aliate și că nimeni nu trebuia... de altfel, să se preocupe astăzi de asta, din moment ce eforturile depuse la acea vreme pentru restabilirea păcii au fost fără succes.

Plenipotențiarii ruși își exprimă dorința ca, totuși, pentru a grăbi lucrările Congresului, să se țină seama de acordul care fusese stabilit în acel moment asupra anumitor puncte.

Baronul von Brunow consideră că situația din Serbia ar trebui

www.dacoromanica.ro

să facă obiectul unui articol special.

Această opinie se întâlnește cu aprobarea tuturor plenipotenţiarilor .

Aali-Pacha subliniază că încetarea oricărui protectorat anume exclude în mod firesc orice idee de protectorat colectiv și că intervenția puterilor se va circumscrie în limitele unei simple garanții.

După citirea celui de-al doilea paragraf, contele Walewski a amintit că viitoarea organizare a Principatelor a dat naștere mai multor sisteme. Plenipotenţiarii sunt unanimi în a gândi că toate aceste combinații ar trebui înaintate unei comisii luate din interiorul Congresului, care ea însăși nu va trebui decât să stabilească principiile constituției politice și administrative a provinciilor dunărene.

www.dacoromanica.ro

nes, lăsând sarcina elaborării detaliilor unei a doua comisii, în care vor fi reprezentate puterile contractante, şi care se va întruni imediat după încheierea păcii.

***(Protocolul nr.* 2, *ședința din* 28 *februarie* 1856.)**

În ședința din 8 martie, contele Walewski a pus din nou, și în termenii cei mai precisi, problema unirii celor două Principate, deja prezentată la Conferințele de la Viena. Această propunere a dat naștere unei discuții aprinse, în care au reieșit atitudinile și viziunile diverse ale puterilor:

Congresul trece la examinarea propunerilor referitoare la organizarea Principatelor.

Domnul Walewski arată că înainte de a atinge acest punct important al negocierii, este esențial să se delibereze asupra unei chestiuni dominante și soluționării căreia se subordonează neapărat lucrările ulterioare ale Congresului pe această temă: această întrebare este aceea de a ști dacă Moldova și Țara Românească vor fi de acum încolo unite într-un singur Principat, sau dacă vor continua să aibă o administrație separată. Primul plenipotențiar al Franței consideră că unirea celor două provincii răspunde nevoilor relevate de o examinare la-

www.dacoromanica.ro

Dacă Congresul nu le recunoaște adevăratele interese, ar trebui să fie recunoscute și proclamate.

Primul Plenipotențiar al Marii Britanii împărtășește și susține aceeași părere, bazându-se în special pe inutilitatea și comoditatea de a lua în considerare serios dorințele poporului, de care este întotdeauna bine, adaugă el, să le țină seama.

Domnul primul plenipotențiar al Turciei o luptă . Aali-Pacha susține că situația care urmează să se încheie nu poate fi pusă pe seama despărțirii celor două provincii; că despărțirea datează din cele mai îndepărtate vremuri și că tulburarea care a domnit în Principate datează dintr-o perioadă relativ recentă; că despărțirea este consecința firească a moravurilor și obiceiurilor, care diferă într-o provincie și cealaltă; că unii indivizi, sub influența considerentelor personale, s-ar fi putut formula o opinie contrară stării actuale, dar că aceasta nu este cu siguranță opinia populațiilor.

Contele de Buol, deși nu autorizează discutarea unei chestiuni pe care instrucțiunile sale nu au prevăzut-o , crede, ca primul plenipotențiar al Turciei, că nimic nu ar justifica unirea celor două provincii. Populațiile, adaugă el, nu au fost consultate , iar dacă luăm în considerare prețul pe care fiecare aglomerație îl pune autonomiei sale, putem deduce a *priori* că moldovenii, ca și muntenii, doresc, mai presus de toate, să-și păstreze instituțiile locale și separate .

După ce a dezvoltat toate motivele care susțin întâlnirea, contele Walewski răspunde că Congresul nu poate consulta direct populațiile și că trebuie neapărat să procedeze în acest sens pe cale de prezumție. Acum, spune el, toate informațiile sunt de acord să-i reprezinte pe moldo-vlahi ca fiind unanim animați de dorința de a

www.dacoromanica.ro

forma, în viitor , un singur Principat: această dorință se explică prin comunitatea de origine și religie, precum și prin precedentele care au evidențiat dezavantajele ordinii politice sau administrative, care rezultă din despărțire ; unirea, fiind fără îndoială un element de forță şi prosperitate pentru cele două provincii, răspunde obiectului propus solicitudinei Congresului.

Primul plenipotențiar al Austriei nu crede că poate acorda deplină credință informațiilor pe care Primul Plenipotențiar al Franței își bazează informațiile. El consideră, în plus, că opinia primului plenipotențiar al Turciei, mai bine plasată decât orice alt membru al Congresului pentru a aprecia nevoile și dorințele reale ale poporului, merită să fie luată în considerare în mod deosebit; că, pe de altă parte, puterile sunt, mai presus de toate, angajate să mențină privilegiile Principatelor și că ar fi un atac serios asupra lor ca cele două provincii să se contopească într-o singură aulia, întrucât, printre aceste privilegii, se află mai presus de toate acela de a se administra separat. 11 adaugă că mai târziu, și când s-a înființat în Principate o instituție care poate

www.dacoromanica.ro

fi considerat în mod regulat drept organul legitim al dorințelor țării, putem, dacă este cazul, să procedăm la unirea celor două provincii cu deplină cunoștință de cauză.

Baronul de Bourqueney a răspuns primului plenipotențiar al Austriei că nu-și poate împărtăși aprecierea . Baza negocierii, a spus el, este că Principatele își vor păstra privilegiile și imunitățile și că Sultanul, de comun acord cu aliații săi, le va acorda sau confirma o organizare internă în conformitate cu nevoile și dorințele populațiilor. Ne-am propus, așadar, la Viena, să rezervăm sultanului și aliaților săi dreptul și grija de a se consulta asupra măsurilor potrivite pentru a asigura fericirea acestor popoare, ținând cont de dorințele lor. Acum, Franța a înaintat anul trecut Conferințelor un act care a pus problema pe terenul dezbaterii, iar de atunci nu a mai apărut nicăieri nicio demonstrație care să tindă să invalideze informațiile care ne fac să credem că moldo-valahii doresc reunirea provinciilor într-un singur Principat.

Primul Plenipotențiar al Sardiniei reamintește, pentru a stabili că dorința populațiilor în acest sens este anterioară împrejurărilor actuale, că un articol din statutul organic a prejudecat chestiunea, depunând în acest act principiul eventualei reuniuni a Principatelor (1). Aali-Pacha susține că articolul citat de dl.

(1) În fapt, Regulamentul organic prevede, art. *I)* 25, cap, ix:

www.dacoromanica.ro

Contele Cavour nu putea avea o asemenea interpretare. Contele Orloff declară că plenipotențiarii Rusiei, după ce au putut aprecia nevoile și dorințele celor două Principate, susțin proiectul reuniunii, deoarece ar trebui să ajute prosperitatea acestor provincii. Cu privire la declarația făcută de Aali-Pacha, că plenipotențiarii - Turciei nu sunt autorizați să urmeze discuția pe acest motiv, iar cei din Austria fiind ei înșiși fără instrucțiuni, întrebarea este trimisă la o altă ședință, pentru a le permite să ia ordine de la curțile lor.

***(Protocolul* nr. 6*, sesiunea din* 8 *martie* 1836.)**

În ședința din 10 martie, Congresul a reluat și a încheiat discuția privind delimitarea granițelor din Basarabia, al cărei curs a fost determinat conform art. 20 din tratatul de pace;

Baronul von Brunow explică că plenipotentiai-

„Originea, religia, obiceiurile și conformitatea de limbă a locuitorilor celor două Principate, precum și nevoia reciprocă, cuprind, de la început, elementele unei uniri intime, care a fost împiedicată și întârziată de împrejurări fortuite și secundare. Avantajele și consecințele salutare rezultate din unirea acestor două popoare nu pot fi *puse la îndoială . Divanul Moldovei.*

Reprezentanții Rusiei au examinat cu același spirit de concordanță care a sugerat termenii plenipotențiarilor Puterilor Aliate, schița care le-a fost propusă în sesiunea anterioară; că recunosc cât de mult justifică acest traseu încrederea pe care au pus-o în dispozițiile conciliante ale Congresului; dar că, după consultarea instrucțiunilor lor și pe baza considerentelor topografice și

www.dacoromanica.ro

administrative pe care deja le-au înaintat, se văd obligați, în chiar interesul unei bune delimitări, să solicite modificarea traseului care le-a fost oferit, astfel încât granița, începând de la confluența Pruth cu Saratsika, să urce pe acest din urmă râu până la râul Y, de acolo, în cursul aceleiași denumiri. coboara pana in punctul in care se uneste cu valea lui Traian, pe care ar urma sa o urmeze pana la lacul Salsyk, pentru a se termina apoi la capatul nordic al lacului Alabiès.

Această propunere a devenit subiectul unei examinări la care au participat toți plenipotențiarii, care, căzând de acord, au hotărât că frontiera va începe de la Marea Neagră, la un kilometru la est de Lacul Bourna-Sola, se va uni perpendicular cu drumul Aekerman, va urma acest drum până la valea lui Traian, va trece la sud de Bolgrad, de-a lungul râului, va urca în sus, de-a lungul râului , la Yăpuțul și va urca în sus. la Katainori, pe Pruth (1).

(1) Vezi, pentru diferența dintre cele două rânduri, harta de la sfârșitul volumului.

Aderând la această deliberare, Domnii Plenipotențiarii Rusiei, după ce au trebuit, spun ei, să se abată de la instrucțiunile lor, își rezervă aprobarea curții lor (I).

O comisie, formată din ingineri și topografi , va fi responsabilă pentru determinarea detaliilor noii granițe.

Contele Orloff, bazându-se pe precedente, propune Congresului să decidă ca locuitorii teritoriului cedat de Rusia să-și păstreze deplina bucurie de drepturile și privilegiile pe care le dețin și că li se va permite să-și transfere domiciliul în altă parte, prin cedarea proprietăților lor contra unei compensații pecuniare convenite de comun acord, sau prin mijloace speciale ale administrației, încheiate de comun acord, prin acordul special al administrației.

Câțiva plenipotențiari arătând că această propunere poate

www.dacoromanica.ro

ridica dificultăţi pe care nu sunt în măsură să le aprecieze, Congresul o adoptă *ad referendum.*

Congresul, reluând discuția despre viitoarea organizare a Principatelor, hotărăște că se vor stabili bazele

(1) Această aprobare a fost transmisă prin telegraf contelui Orloff, care a comunicat-o Congresului, în ședința din 14 martie.

4 de către o comisie, formată din contele Buol, baronul de Bourqueney și Aali-Pacha, și care va raporta apoi Congresului:

Contele Walewski amintește că dezvoltarea primului punct, în ceea ce privește viitoarea organizare a Principatelor, impune ca detaliile să fie încredințate unei comisii a cărei activitate, dacă - încheierea păcii i-ar fi subordonată, ar întârzia, fără motive suficiente, obiectul principal încredințat în grija Congresului . În opinia primului plenipotențiar al Franței, s-ar putea limita la stabilirea în tratat a bazelor regimului politic și administrativ care va guverna de acum înainte provinciile dunărene, convinând ca părțile contractante să încheie, cât mai curând posibil, o convenție pe această temă. În acest caz, adaugă el, tratatul de pace ar putea fi semnat în curând, iar așteptarea Europei nu va mai fi ținută în așteptare.

Această propunere face obiectul unei discuţii în care sunt implicaţi în mod deosebit plenipotenţiarii din Austria şi Marea Britanie .

M- primul plenipotențiar al Austriei propune un amendament

www.dacoromanica.ro

care este acceptat; si, in consecinta, Congresul hotaraste ca o comisie, formata din domnul conte de Buol, domnul baron de Bourqueney si Aali-Pacha, sa prezinte, la urmatoarea sedinta, textul articolelor tratatului de pace destinat sa stabileasca bazele conventiei care se va incheia pe subiectul Pi Ineipautes. *(Protocolul* nr. 7, *sesiunea din* 10 *martie . }*

Lucrările comisiei au fost înaintate Congresului, în următoarea sesiune, de către baronul de Bourqueney:

Baronul de Bourqueney relatează despre lucrările comisiei care, la ultima ședință, a fost însărcinată cu pregătirea textului articolelor tratatului privind viitoarea organizare a Principatelor.

Înainte de a citi măsurile propuse de comisie, baronul de Bourqueney a afirmat că scopul lucrărilor comisiei a fost de a împăca opiniile exprimate în ultima sesiune.

Abordarea propusă de comisie, adaugă baronul de Bourqueney, se bazează pe trei principii:

Încheierea păcii fără a subordona instrumentul final unui act diplomatic în curs;

Să ia măsurile cele mai adecvate pentru a asigura dorințele oamenilor cu privire la chestiuni de principiu care nu au fost încă rezolvate;

Respectați drepturile puterii suverane și nu lăsați deoparte pe cele ale puterilor garante, prin stabilirea dublei necesități a unui act diplomatic de consacrare a principiilor adoptate ca baze de organizare a Principatelor, și a unui khalli-clicrif pentru a promulga aplicarea lor.

www.dacoromanica.ro

Pe baza acestor trei idei, comisia propune trimiterea imediată la București a delegaților care se vor întâlni acolo cu un comisar otoman.

Divanele *ai hoc* ar urma să fie convocate fără întârziere la capitala celor două provincii. Acestea ar fi alcătuite în așa fel încât să ofere garanțiile unei reprezentări adevărate și serioase.

Comisia Europeană, ținând cont de dorințele exprimate de Divanuri, va revizui statutele și reglementările în vigoare. Munca lui va fi transferată la actualul sediu al Conferințelor. O convenție diplomatică , bazată pe această lucrare, ar fi încheiată între puterile contractante, iar un khali-sherif, constituind organizația definitivă, ar fi promulgat de sultan.

Congresul adoptă cursul propus și amână la o altă sesiune adoptarea finală a textului articolelor pe care le-a citit domnul baron de Bourqueney.

(Protocolul* nr. 8, *sesiunea din* 12 martie *)

Următoarea sesiune a fost dedicată în întregime - discuției articolelor, care au fost adoptate în întregime, cu excepția aprobării ulterioare a Porții, rezervată primului plenipotențiar otoman:

Congresul reia examinarea redactării articolelor referitoare la Principatele destinate să apară

www.dacoromanica.ro

la tratatul de pace, întocmit de comisia pe care domnul Baron de Bourqueney, în calitate de raportor, a comunicat-o Congresului în sesiunea precedentă.

Fiecare paragraf al acestui proiect face obiectul unei discuţii la care participă toţi plenipotenţiarii şi, după ce a fost modificat în două puncte, este adoptat de Congres în următorii termeni:

„Nu se va exercita de acum încolo o protecţie exclusivă asupra Principatelor Dunărene. Nu va exista nicio garanţie exclusivă sau un drept special de amestec în treburile lor interne. Ei se vor bucura în continuare, sub suzeranitatea Sublimei Porţi şi sub garanţia europeană, de privilegiile şi imunităţile de care se află în posesia.

„În revizuirea care va avea loc a legilor şi statutelor în vigoare în prezent, Sublima Poartă va păstra pentru Principate o administraţie independentă şi naţională, precum şi libertate deplină de cult, legislaţie , comerţ şi navigaţie.

„Pentru a stabili între ei un acord deplin asupra acestei revizuiri, o comisie specială, asupra căreia înaltele părţi contractante vor conveni, se va întruni fără întârziere la Bucureşti, cu un comisar al Sublimei Porţi.

„Această comisie va avea sarcina de a investiga starea actuală a Principatelor şi de a propune bazele pentru viitoarea lor organizare.

„Majestatea Sa Sultanul va convoca imediat, în fiecare dintre cele două provincii, un *Divan II ad-hoc*.

compusă în aşa fel încât să constituie cea mai fidelă reprezentare a intereselor tuturor claselor societăţii . Aceste Divane vor fi chemate să exprime dorinţele populaţiilor, referitoare la organizarea definitivă a Principatelor.

„O instrucţiune a Congresului va reglementa relaţiile comisiei cu

www.dacoromanica.ro

aceste Divane.

„Având în vedere opinia exprimată de cele două Divane, comisia își va transmite fără întârziere propriile lucrări actualului sediu al Conferințelor.

„Acordul final cu puterea suverană va fi stabilit printr-o convenție încheiată la Paris între înaltele părți contractante; iar un khatli-cherif, în conformitate cu prevederile convenției, va constitui definitiv organizarea acestor provincii, de acum încolo plasate sub garanția colectivă a tuturor puterilor semnatare.

„Va exista o forță armată națională organizată în scopul menținerii securității interne și al asigurării securității frontierei. Niciun obstacol nu poate fi pus măsurilor extraordinare de apărare pe care Principatele, de comun acord cu Sublima Poartă, ar fi chemate să le ia pentru a respinge orice agresiune străină.

„Dacă pacea internă a Principatelor ar fi amenințată sau compromisă, puterile garante vor conveni cu Sublima Poartă asupra măsurilor care trebuie luate pentru menținerea sau restabilirea ordinii juridice. O intervenție armată nu poate avea loc fără un acord prealabil între aceste puteri.”

Primul Plenipotențiar al Turciei arată că, instrucțiunile sale nepermițându-i să adere definitiv la această formulare, își rezervă încuviințarea instanței sale, pe care o va cere prin telegraf.

(Protocolul nr.* 9, *sesiunea din* 14 martie *.)

Desemnată ulterior o comisie pentru a proceda la redactarea tratatului, articolele referitoare la Principate au fost reexaminate în ședința din 25 martie și au rămas consemnate în protocol, după cum urmează:

www.dacoromanica.ro

ARTICOL.

"Principatele Țării Românești și Moldovei se vor bucura în continuare, sub suzeranitatea Porții și sub garanția europeană, de privilegiile și imunitățile pe care le dețin. Nu se va exercita nicio protecție exclusivă asupra lor de către niciuna dintre puterile garant. Nu va exista nici un drept special de amestec în treburile lor interne.

ARTICOL.

„Sublima Poartă se obligă să mențină pentru Principatele menționate o administrație independentă și națională , precum și libertate deplină de cult, legislație, comerț și navigație.

www.dacoromanica.ro

„Vor fi revizuite legile și statutele în vigoare în prezent . Pentru a stabili un acord complet asupra acestei revizuiri, o comisie specială, asupra căreia înaltele părți contractante vor conveni, se va întruni fără întârziere la București, cu un comisar al Sublimei Porți.

„Această comisie va avea sarcina de a investiga starea actuală a Principatelor și de a propune bazele pentru viitoarea lor organizare.

ARTICOL.

„Maestatea Sa Sultanul promite să convoace imediat , în fiecare dintre cele două provincii, un *Divan ad-hoc,* alcătuit în așa fel încât să constituie cea mai fidelă reprezentare a intereselor tuturor claselor societății . Aceste divane vor fi chemate să exprime dorințele populațiilor privind organizarea definitivă a Principatelor.

„O instrucțiune a Congresului va reglementa relațiile comisiei cu aceste Divane.

ARTICOL.

„Având în vedere opinia exprimată de cele două Divane, comisia va transmite, fără întârziere, actualului sediu al Conferințelor, rezultatul muncii proprii.

„Acordul final cu puterea suverană va fi consacrat printr-o convenție încheiată la Paris între înaltele părți contractante, iar un khatti-sherif, în conformitate cu prevederile convenției, va constitui definitiv organizarea acestor provincii, de acum înainte puse sub garanția colectivă a tuturor puterilor semnatare.

ARTICOL.

„Se convine că va exista o forță armată națională , organizată în scopul menținerii securității interiorului și asigurării celei a granițelor. Niciun obstacol nu poate fi pus măsurilor extraordinare de apărare pe care Principatele, de comun acord cu Sublima

www.dacoromanica.ro

Poartă, ar fi chemate să le ia pentru a respinge orice agresiune străină.

ARTICOL.

„Dacă pacea internă a Principatelor ar fi amenințată sau compromisă, Sublima Poartă ar conveni cu celelalte puteri contractante asupra măsurilor care trebuie luate pentru menținerea sau restabilirea ordinii juridice. Nicio intervenție armată nu poate avea loc fără acordul prealabil între aceste puteri.”

Dintr-o observație prezentată de domnul conte de Clarendon, rămâne de înțeles că Firmanul care prescrie convocarea *Divanelor ad-hoc,* va fi concertat cu reprezentanții puterilor contractante la Constantinopol și întocmit în așa fel încât să prevadă executarea deplină a articolului care determină componența acestor adunări-

(Protocolul nr.* 14*, ședința din* 25 *martie .)

s-a hotărât definitiv în aceeași redactarea articolelor

www.dacoromanica.ro

 termeni care sunt utilizați în tratat și care prezintă doar mici variații față de versiunea anterioară (1).

Pacea a fost semnata a doua zi, 30 martie (2). Cu toate acestea, plenipotențiarii au continuat să se întrunească în ședință în mai multe rânduri (3) pentru a trata diverse chestiuni a căror soluție era de natură să consolideze și să finalizeze opera păcii.

Câteva dintre aceste întrebări se refereau la Principate. Acestea au fost, pe de o parte, evacuarea - teritoriilor; pe de altă parte, fixarea unei date pentru ședința comisiei însărcinate cu delimitarea noii frontiere în Basarabia și instrucțiuni către comisarii care urmau să meargă în Principate, în conformitate cu articolul 23 din tratat.

Contele de Bool salută nerăbdarea care

(1) Vezi mai sus, pagina 25.
(2) Ratificările au fost schimbate pe 29 aprilie.
(3) Au fost cinci sesiuni, din 2 până în 16 aprilie.

— *h1* —

puterile beligerante mărturisesc că și-au rechemat armatele și că au îndeplinit astfel, fără întârziere, una dintre cele mai importante prevederi ale tratatului de pace. El a spus că, la rândul ei, Austria va avea grijă să readucă pe teritoriul său pe cele ale trupelor sale care ocupă Principatele . El adaugă că, întrucât această operațiune

www.dacoromanica.ro

nu întâmpină aceleași dificultăți ca și îmbarcarea trupelor care se află în Cipru, se poate realiza mai repede și, în consecință , trupele austriece vor fi evacuat Principatele înainte ca armatele beligerante să poată, la rândul lor, să evacueze complet Imperiul Otoman.

(Protocolul nr.* 21, *ședința din* 4 aprilie . *)

Congresul hotărăşte atunci ca comisarii care, în condiţiile art. 20 din tratatul de pace, vor trebui să treacă la delimitarea noii frontiere din Basarabia, să se întrunească la Galalz la 6 mai şi să îndeplinească fără întârziere misiunea care le-a fost încredinţată.

MM - Plenipotențiarii Rusiei declară că autoritățile ruse, de îndată ce această operațiune va fi finalizată, vor preda autorităților moldovenești porțiunea de teritoriu care, conform noii delimitări, trebuie să fie anexată Moldovei. Rămâne de înțeles că această cesiune va coincide cu evacuarea teritoriilor ruse de către armatele aliate.

(Ibid.)

Contele Walewski spune că există motive să ai grijă

www.dacoromanica.ro

instructiuni pentru comisarii care vor avea responsabilitatea de a merge in Principate sa se intereseze , in conformitate cu articolul 23 din tratatul de pace, despre starea actuala a acestor provincii si sa propuna bazele viitoarei lor organizari. El afirmă că aceste instrucțiuni trebuie concepute în termeni generali; că în stabilirea obiectului misiunii comisarilor, așa cum este definit de tratat însuși, ei trebuie să le lase latitudinea necesară pentru a se lumina și a se pune în situația de a îndeplini, în mod complet, sarcina care le va fi încredințată. I se pare că această opinie poate fi cu atât mai acceptată de Congres, cu cât Firmanul care prescrie convocarea Divanelor *ad-hoc* trebuie să fie, după cum se precizează în Protocolul nr. XIV (1), convenit cu reprezentanții puterilor contractante la Constantinopol și redactat în așa fel încât să prevadă executarea deplină a articolului din tratatul care stabilește componența acestor adunări. În fine, el propune să încredințeze redactarea acestor instrucțiuni unei comisii preluate din cadrul Congresului.

Congresul adera, iar comisia este compusă din primul plenipotențiar al Turciei și al doilea plenipotențiar al Franței și Marii Britanii.

(Ibid.)

În ședința următoare, baronul de

(1) Vezi mai sus, pagina 45.

Bourqueney a citit, în numele comisiei, proiectul de instrucțiuni, care a fost adoptat cu excepția câtorva modificări.

www.dacoromanica.ro

Cu această ocazie, Lordul Clarendon a pus problema înlocuirii imediate a hos podars, a căror autoritate se apropia de finalul legal:

În numele comisiei însărcinate cu propunerea redactării acesteia, baronul de Bourqueney a dat citire unui proiect de instrucțiuni destinate comisarilor care vor trebui să meargă în Principate, în condițiile articolului 23 din tratatul de pace.

Domnul contele Clarendon arată că Congresul și-a propus, mai presus de toate, în tratarea provinciilor dunărene, să provoace exprimarea, exprimată în mod liber, a dorințelor populațiilor și că acest obiectiv ar putea să nu se realizeze, dacă hospodarii ar rămâne în posesia puterilor pe care le aveau la dispoziție, și că ar fi, poate, potrivit să se caute o combinație completă a naturii adho .

Primul Plenipotențiar al Austriei răspunde că administrația nu trebuie atinsă, într-un moment de tranziție precum cel prin care urmează să treacă Principatele, decât cu o rezervă extremă, și că ar compromite totul să pună capăt tuturor puterilor înainte de a fi constituite altele noi; că este la

3

În orice caz, este responsabilitatea Congresului să ia măsurile pe care le consideră necesare.

Aali-Pacha explică că actuala administrație nu prezintă, poate, toate garanțiile pe care le-ar putea dori Congresul; dar că am risca să cădem în anarhie dacă am încerca să trecem în afara ordinii juridice.

Lordul Clarendon arată că nu intenționează să propună răsturnarea tuturor puterilor; şi, cu alţi plenipotenţiari, aminteşte

www.dacoromanica.ro

că autoritatea actualilor hospodari ajunge la termenul fixat de aranjamentul care le-a încredinţat şi că, pentru a rămâne în limitele ordinii juridice, există tocmai motive de sfătuit.

Mai mulți plenipotențiari mai arată că legea organică prevede întreruperea puterii hospodarilor.

După aceste explicații, Congresul hotărăște că se va adresa Sublimei Poarte pentru a lua, dacă este cazul, la expirarea puterilor actualilor hospodari, măsurile necesare corespunzătoare îndeplinirii intențiilor Congresului, prin îmbinarea liberei exprimari a dorințelor Divanelor cu menținerea ordinii și a respectului pentru statul de drept.

La propunerea primilor plenipotențiari ai Marii Britanii și Franței, pentru a preveni orice conflict sau discuții regretabile, s-a convenit, de asemenea, ca Firmanul care trebuie să dispună convocarea Divanelor *ad-hoc,* să stabilească regulile care trebuie respectate, referitoare la președinția acestor adunări și la modul deliberărilor lor.

Luând aceste hotărâri, Congresul adoptă, cu excepția unor modificări introduse în acestea, instrucțiunile cărora domnul Baron de Bourqueney a prezentat proiectul și care sunt anexate prezentului protocol (1).

(Protocolul* nr. 22*, ședința din* 8 aprilie. *)

Această facultate lăsată Turciei să reglementeze, la discreția ei, succesiunea hospodarilor aflati în prezent în funcție, nu a fost decât consecința, oarecum forțată, a dreptului exorbitant cu care o înarmase Congresul, încredințându-i sarcina de a-și reuni, prin intermediul

www.dacoromanica.ro

lui Firman, cele două *Divane ad hoc* și de a promulga noua Constituție (2 in -*sher a*). Oamenii au crezut sau s-au prefăcut că cred în buna lui credință. Aur,

(1) Vezi mai jos, cap, vi, pentru textul acestor instrucțiuni.

(2) De atunci, românii au protestat în mai multe rânduri, deși cu toată rezerva cerută de situația lor, împotriva *laxității* puterilor cu această ocazie. Iată, în special, ceea ce găsesc într-o broșură publicată la Paris de MJ Bratiano, la ceva timp după promulgarea Firmanilor :

„Lăsați Congresul, care și-a rezervat folosirea trans- vom vedea ce folos a făcut de deplinele puteri cu care fusese învestit imprudent.

IV .

The Caiinaeams.

(iulie-decembrie 1856.)

Cei doi hospodari ai Țării Românești și Moldovei părăsesc puterea . — Poarta numește și instalează două caimacam-uri. — Principele Alexandre Ghika și domnul Théodorizza Balche. — Mișcarea unionistă se mută din Moldova în Țara Românească. — Circulară de la Poartă împotriva unirii (31 iulie). — Imixtiunea sa ilegală în treburile interne ale Principatelor. — Acțiuni antiunioniste în Moldova. — Toate măsurile liberale decretate de fostul hospodar Gregory Ghika, libertatea presei, privilegiul Băncii etc., sunt anulate prin simple scrisori viziriate. — Complicitatea caimacamului.

Termenul de administrare de șapte ani a celor două hospodare, așa cum fusese fixat , a fost lăsat să meargă puțin prea departe în alegerea acestor mijloace; că, acționând oarecum ca un gardian despotic, a dat uneia dintre puterile contractante prea multă acțiune în Principate , în timpul interregului suveranității naționale; că în loc, de exemplu, de a hotărî ca convocări ale Adunărilor Constituante și

www.dacoromanica.ro

promulgarea noilor statute să se facă prin adrese semnate de toţi membrii Comisiei Europene, lăsase aceasta în seama Tur-ului.

www.dacoromanica.ro

prin *sened* de Balta-Liman (1 mai 1849), expirat la 24 iunie. Poarta a ramas libera, fie pentru a-si continua puterile, fie pentru a le inlocui . Dar, în acest caz, trebuia să respecte legalitatea.

Acum, precum a observat pe bună dreptate un publicist român (1) în Principate, există doar două feluri de legalitate: una, istorică, rezultată din vechile capitulări readuse în vigoare prin Tratatul de la Paris; celălalt, care decurge din tratatele ulterioare dintre Poartă și Rusia și care se bazează pe Regulamentele Organice.

În primul caz, națiunea însăși ar trebui să fie chemată să-și dea, prin notabilii săi,

quie seul; Sunt măsuri pe care le putem dezaproba ca dăunătoare cauzei noastre și în detrimentul demnității noastre naționale, dar care nu pot pune în discuție suveranitatea noastră și nici nu pot crea vreun drept la Poartă: pentru că, susținem și notăm, Turcia acționează, în Principate, doar ca un simplu reprezentant al puterilor contractante, nimic mai mult, nimic mai puțin. » — J.-C. BIIATIANO, *Memorii despre situația Moldo-Valahiei de la Tratatul de la Paris.* - Paris, 1857.

(1) MJ-C. BRATIANO, *loc. cit.*

un guvern provizoriu, așa cum era practica în vremurile în care țara se bucura de autonomie deplină.

În al doilea caz, guvernul interimar a fost constituit de facto de art. 18, secțiunea II, din Regulamentul

www.dacoromanica.ro

organic, cu următorul cuprins:

La fiecare interregnum, și în cazul unui post vacant, *trei* caimacam-uri vor prelua imediat frâiele guvernului. Caïmacam-urile vor fi de drept: marele logolhêle (1), ministrul de interne și președintele Divanului Domnesc, care va fi în serviciu la momentul vacanței. Acești trei funcționari vor administra împreună toate treburile Principatului , până la instalarea hospodarului. Ei vor convoca de îndată adunarea generală ordinară pentru punerea în aplicare a măsurilor prevăzute la art. 20 (2).

(1) ministrul justiției.

(2) *Extras din Regulamentul Republicii Moldova.* — Regulamentele muntene conțin exact aceleași prevederi pentru cazul încetării domniei sau al vacanței accidentale. Vom cita această lege, traducând-o din textul românesc, ediția București, 1832.

SECȚIUNEA a II-a.— *Administrare temporară.*

a art. 18. La orice încetare a guvernului domnesc, iar la

Poarta, în loc să respecte prescripțiile stabilite, numește din oficiu *a* caima cam pentru fiecare din cele doua Principate; în Țara Românească, fostul principe hospodar Alexandre Ghika (1); in Moldova, domnul mare-vornik (2), Theodorizza Balche.

La 7 iulie, hospodarul Țării Românești, Barbo-Stirbey (3), a publicat un birou prin care, în caz de vacanță, trei caimacamuri urmau să fie imediat însărcinați cu exercițiul

www.dacoromanica.ro

autorității.

„Următoarele vor fi caimacam-uri:

„Președintele Înaltului Divan, Ministrul de Interne și Marele Logotet sau Ministrul Justiției, care își vor exercita funcțiile în momentul în care va interveni.

„Acești trei directori *vor* administra, de comun acord, toate treburile Principatului, până la urcarea pe tron a noului principe, urmând să convoace de îndată Adunarea Generală, după obicei, pentru a pune în aplicare măsurile ce se vor lua în conformitate cu articolul 20.

„Caimacamii, în cursul administrării lor, nu pot acorda titluri de nobilime, nici judeca în ultimă instanță procesele, nici demite funcționarii publici, decât în flagrant delict și, chiar dacă un post este vacant, nu pot numi decât înlocuitori *(vekyl).»*

(1) Puștiul care a condus Țara Românească din 1834 până la sfârșitul anului 1842. — Vezi *Principatele Române,* paginile 147-158.

(2) Rangul doi în ierarhia marilor boieri, în Moldova.

(3) Barbo-Dimitri-Stirbey, născut la Craiova la 6 august 1798, hos - podar al Țării Românești la 16 iunie 1849. Deputat la Divanul *ad hoc* al Țării Românești la 27 septembrie 1857. A demisionat la 30 octombrie. a dat atribuții consiliului de administrație:

La consiliul administrativ extraordinar,

Rareori o serie neîntreruptă de evenimente extraordinare și nefericite au pus la încercare atât de crud o țară precum a fost patria noastră din 1849 până în prezent. În acești șapte ani, care nu au fost decât o lungă criză, nu am încetat să ne călăuzim sentimentul îndatoririlor noastre și păstrăm satisfacția conștiinței noastre de a nu avea alt motiv în toate împrejurările.

Astăzi va începe o nouă eră pentru țara noastră. Un comisar al puterii suverane, împreună cu comisarii marilor puteri, se vor întruni la București pentru a consulta țara asupra dorințelor și nevoilor acesteia, în vederea asigurării unui viitor stabil și prosper.

În această perioadă de tranziție, o administrație interimară va fi

www.dacoromanica.ro

responsabilă de treburile țării, până la intrarea în vigoare a noii organizații care va fi garantată Principatului.

Am venit așadar astăzi să ne depunem puterile și să încredințăm administrarea provizorie a țării consiliului de administrație extraordinar. ES Ban Manuel Baliano, Președintele Consiliului, împreună cu șefii de departamente, vor conduce fiecare *(sic)* treburile ministerelor lor respective, în ordinea ob
servește până acum, în conformitate cu instituțiile în vigoare, și îi va acorda toată atenția și energia pe care împrejurările o cer, în așteptarea comenzilor de la Sublima Poartă.

Mai avem o datorie de îndeplinit, aceea de a apela la sentimentele bune ale compatrioților noștri, îndemnându-i la unitate și armonie. Interesul patriei comune cere în mod necesar sacrificarea opiniilor personale și a oricărui interes exclusiv al organismului sau al partidului.

Acestea sunt momentele care contează, iar viitorul țării noastre depinde de ele. Doar o atitudine calmă, chibzuită și demnă poate să pledeze efectiv cauza noastră și să răspundă intențiilor generoase ale Majestății Sale Sultanul și dorințelor generoase ale marilor puteri.

23 iunie (7 iulie), 1837

***Semnat:* BARBO-STIRBEY.**

A doua zi, prințul Stirbey a părăsit București , după ce a primit marele cordon de Medjidiè de la Poartă.

La 15, și-a depus puterile și domnitorul Grigorie Ghika, Hospodar al Moldovei (1).

www.dacoromanica.ro

(1) Grégoire-Alexandre Ghika, născut la Botochani la 15 august 1807, hospodar al Moldovei la 16 iunie 1840, a murit la Château du Mée, lângă Melun (Franța), la 24 august 1857. — Vezi Avizul pe care l-am dat despre el în *Dictionnaire des Contemporains* .

în mâna consiliului de administrație, de către următorul birou:

Noi, Grigorie A. Ghika, prin harul lui Dumnezeu, domnitor al Moldovei etc., etc., etc.,

În conformitate cu măsurile pe care Sublima Poartă trebuia să le ia la sfârșitul mandatului nostru, se va înființa o caïma-camie care să administreze țara până la momentul reorganizării ei definitive. Așa că avem voie să dăm puterea și să ne bucurăm de odihna după care tânjim.

În consecință, credem că trebuie să punem frâiele administrației în mâinile dumneavoastră. Va trebui, așadar, să continuați, sub președinția domnului Mare Logotet Etienne Catargi, expedierea treburilor până la instalarea noii puteri și va trebui să vă conformați în toate punctele instrucțiunilor Sublimei Porți în această situație gravă. Chiar și patriotismul, devotamentul tău față de îndatoririle tale ne sunt prea bine cunoscute, pentru a fi necesar să apelăm la ele. Veți accepta această povară, veți justifica încă o dată încrederea noastră și veți dobândi noi titluri spre stima și recunoașterea țării.

La noi nu vrem să ne despărțim de tine și să părăsim draga noastră patrie fără să-ți mulțumim o ultimă oară pentru zelul luminat, devotamentul față de țară și atașamentul personal de care mi-ai dat atâtea dovadă în timpul domniei mele. voi lua un pre-

www.dacoromanica.ro

două amintiri fidele. Am trecut prin momente grele împreună, dar calvarul nostru probabil se apropie de sfârșit.

Încrezători în promisiunile solemne ale surorii suverane și în simpatiile celorlalte mari puteri, putem deja să salutăm un viitor mai bun. Miniștri sau cetățeni de rând, facilitează-le sosirea prin calmul și demnitatea altitudinii tale. Rămâneți uniți pentru totdeauna ca în trecut. Gândurile noastre te vor urmări de departe și vom aplauda din toată inima tot ceea ce se întâmplă fericit cu semenul nostru iubit.

***Semnat* GRÉGOIRE GHIKÀ.** nr. 41.

3-15 iulie 1856 (1).

La 28 iulie, Kiamil-Bey, prezentator de ambasadori la SM Sultanul, purtător al Firmanului de numire, a sosit la București și a prezidat instalarea noii caimacam.

FIRMAN.

Alexandru Ghika, fost hospodar și în prezent cai macam al Țării Românești, să vă fie veșnice demnitățile!

Sfârșitul misiunii prințului Barbo-Slirbey, numit de voința noastră imperială hospodar de Vala-

(I) Extras din *V Steaua Dunării,* 14/26 iulie 1856.

www.dacoromanica.ro

rahat, parte integrantă a Imperiului nostru, după ce a expirat, tocmai a fost eliberat de atribuții.

Voința noastră imperială este ca, ca o mărturie a înaltei solicitudine și bunăvoință pe care o purtăm tuturor locuitorilor provinciei noastre imperiale, administrația internă a țării să fie reformată și perfecționată în așa fel încât, menținând și consolidând privilegiile acordate *ab antiquo,* din partea Sublimei noastre Porți, locuitorilor Țării Românești, să le asigure bunăstarea și prosperitatea.

Abia recent, prevederile tratatului general , fericit încheiat, au hotărât ca noua organizare a administrației acestei provincii a Imperiului nostru să fie discutată și decisă și că a sosit momentul punerii în aplicare a acestei hotărâri.

Este de cea mai mare importanță ca, pe parcursul deliberărilor care vor avea loc în acest scop, administrația țării să mențină o poziție cu totul imparțială.

Cunoscând sentimentele voastre de fidelitate, loialitate, patriotism, precum și râvna voastră, prin prezentul nostru decret imperial, vă încredințăm fidelității funcțiile de caimacam al hospodaratului Țării Românești, astfel încât să guvernați provizoriu țara până la alegerea și numirea noului hospodar, care se va desfășura în conformitate cu noile statute și regulamente care se vor stabili după modalitatea care se va stabili.

Până la momentul revizuirii statutelor existente în prezent, trebuie neapărat să se acționeze, în principiu, în conformitate cu aceste statute. Acum, orice act privind administrarea și starea viitoare a țării, care nu este în conformitate cu reglementările fundamentale existente în prezent, trebuie considerat, în principiu, ca nul de drept.

Prin urmare, trebuie să te ghidezi mereu după acest principiu în

www.dacoromanica.ro

administrația *interimară* a Țării Românești, care este încredințată înțelepciunii tale.

După cum s-a hotărât și după cum va fi precizat mai târziu prin decretul nostru imperial care va fi emis în acest scop, vor trebui consultate și dorințele populației asupra reformelor interne care vor trebui făcute în Principat. Locuitorii țării trebuie așadar să aștepte cu desăvârșită supunere rezultatul acestor lucrări; la rândul dumneavoastră, trebuie să acționați cu dreptate și echitate și, așa cum vă este datoria, să asigurați cu strictețe menținerea liniștii publice, să luați toate măsurile necesare în acest scop și să faceți tot ce poate depinde de dvs. pentru a asigura bunăstarea populației.

Acestea sunt dorințele noastre imperiale. Acest Firman este emis de la Divanul nostru Imperial, pentru a vă informa despre cele de mai sus și pentru a face publică numirea dumneavoastră.

De îndată ce veți fi conștient de aceasta, vă veți grăbi să îndepliniți poruncile noastre auguste și veți acorda cea mai mare atenție acționării cu înțelepciune, fidelitate și loialitate.

Dată la 18 a lunii Zilcade, în anul 1272 (1 iulie [18B6].)

6

Cu șase zile mai devreme, pe 23 iulie, un Firman asemănător îl pusese pe domnul Theodorizza Balche în posesia noii sale demnități.

provincii începea însă să se manifeste o mare mișcare de opinie . Românii, a căror autonomie fusese recunoscută și garantată de puteri și care tocmai fuseseră chemați de aceleași puteri să propună bazele reorganizării lor politice, agitau pentru un viitor mai bun. Deja în cadrul ședinței Congresului, o serie de

www.dacoromanica.ro

memorii și documente, în care erau expuse istoria drepturilor și titlurile naționalității lor, fuseseră predate fie colectiv, fie individual reprezentanților puterilor, de către domnul Nicolas Golesco, astăzi vicepreședinte al Divanului *ad hoc* al Țării Românești, și ceilalți membri ai emigrației muntene prezenți la Paris. Dorințele exprimate în aceste memorii, și justificate prin conținutul lor, au fost toate rezumate în acest singur punct, reunirea Moldo-Valahiei într-un singur stat. În Moldova, domnitorul,

www.dacoromanica.ro

Grigory Ghika susținuse această mișcare cu toată puterea și se declarase deschis în favoarea reuniunii, cu o dezinteresare care face cinste patriotismului său; căci consecința inevitabilă a întâlnirii avea să fie apariţia unei dinastii străine. Acoperită de acest patronaj oficial, și grație oficiului domnesc, din mai, care a desființat cenzura (1), ideea unionistă s-a răspândit cu un avânt irezistibil în tot Principatul, ba chiar a ajuns în Țara Românească, în ciuda obstacolelor pe care hospodarul acestei provincii , principele Barbo-Slirbey, le-a adus manifestării dorinței naționale.

(1) Cenzura a fost introdusă în Moldova de către contele Pahlen, în timpul ocupației ruse din 1829-34. Mai târziu, Regulamentul rus a fost completat și agravat printr-un decret al principelui Mihai Stourdza, în noiembrie 1848. La 21 ianuarie 1856, înainte de ședința Congresului de la Paris, prințul Grigore Ghika a desființat acest decret printr-un birou în care citim aceste cuvinte înțelepte și liberale: „Libertatea presei este singurul mijloc al progresului unei țări; guvernare asupra nevoilor neamului ; înțelept limitat, devine util oricărei societăţi, o mărește și o ridică în curând la nivelul naţiunilor luminate » — Vezi *Steaua Dunării,* 4 decembrie 1856.

www.dacoromanica.ro

Din acel moment, căderea prințului Grigore Ghika s-a rezolvat la Constantinopol; dar Poarta, pentru a ramane in stricta legalitate, nu si-a putut retrage puterile fara sa le retraga in acelasi timp din hospodarul Valahiei; și asta explică modul în care domnul Stir Bey a fost implicat în dizgrația colegului său.

Odată cu apariția caimacamilor, cele două Principate și-au schimbat, ca să spunem așa, rolurile. Administrația domnului Balche a fost deschis ostilă unirii. A prințului Alexandre Ghika era indecis. Mișcarea unionistă s-a mutat din Moldova în Țara Românească.

În cele din urmă, Poarta a hotărât să-și facă cunoscute gândurile despre unire, printr-o circulară - adresată agenților săi din străinătate: **CIRCULARĂ A PORȚII DATA 31 IULIE 1866.**

Se apropie momentul când trebuie să ne ocupăm de reorganizarea celor două Principate Daneze . În curând vor fi convocate Divanele *ad-hoc* , iar Comisia Europeană cu delegatul otoman va vizita locul lucrărilor sale.

Considerăm că este important, în interesul problemei în sine, să ne explicăm aliaților noștri cu aceeași franchețe care a prezidat toate relațiile noastre și care va fi întotdeauna linia noastră de conduită pentru a menține această înțelegere cordială care

www.dacoromanica.ro

domnește între noi.

Intențiile Sublimei Porți cu privire la cele două provincii dunărene sunt cunoscute de toată lumea; tocmai au fost sfințite printr-un act public și solemn. Majestatea Sa Sultanul nu a vrut doar să mențină în totalitate toate privilegiile și imunitățile pe care strămoșii săi le acordaseră acestor două Principate, dar și-a dorit, printr-o revizuire a legilor lor organice, să dezvolte, potrivit progresului secolului și iluminării sale, mijloacele bunăstării și prosperității lor.

Reorganizarea Principatelor, sub garanția puterilor care au semnat tratatul din 30 martie, intră în dreptul public european.

Pentru ca această reorganizare să fie o lucrare demnă de gândirea înțeleaptă și conservatoare care a prezidat prevederile - actului Congresului de la Paris, ea trebuie să fie conformă cu originea tocmai a acestei gânduri: adică cu două mari principii, dintre care unul este menținerea integrității și independenței Imperiului Otoman și, în consecință, a drepturilor morale *și suverane* ale sultanului, dezvoltarea Principatelor și a celorlalte principii materiale, morale și suverane. bunăstarea populației moldo-valahe.

Guvernul imperial, pe cât de gelos pe drepturile sultanului, pe atât de dornic să realizeze toate îmbunătățirile- 6.

www.dacoromanica.ro

care vor fi considerate necesare în administrația internă a Principatelor, declară din nou că este gata să admită și să acorde acestor provincii o organizare în conformitate cu interesele lor și cu drepturile Porții. De asemenea, nu ezită să spună că consideră nu doar un drept, ci o datorie față de aceste populații, să fie apărătorul drepturilor tuturor claselor.

Fiecărei provincii i se va garanta o administrație internă independentă și națională, dar sistemul de guvernare și forma sa nu trebuie să se opună Constituției Imperiului căreia îi aparțin. Altfel, aceste două provincii, asemenea paraziților, nu vor fi decât o sursă de jenă pentru corpul de care sunt atașați și nu vor avea o viață solidă și de durată.

Trebuie să găsim o modalitate de a crea un guvern puternic și echitabil pentru fiecare provincie. El trebuie să-și tragă puterea din două forțe *{sic):* încrederea suveranului *căruia* va fi *vasal* și *tributar* și a poporului care îl va avea ca conducător.

Administrația țării trebuie să fie supusă controlului național; interesele fiecărei clase trebuie să fie reprezentate prin adunări care să fie garanția ordinii și păstrării societății. Dar reformele la regimul guvernamental trebuie să se oprească aici. În afara acestui principiu există doar pericole și complicații.

Nu ne ascundem de noi înșine că există în Principate, deși minoritare (1), o opinie cu privire la unirea celor două Principate într-un singur Stat, guvernat de un singur prinț. Această opinie și-a găsit un ecou, știm, în birourile unora dintre aliații noștri, care văd în această combinație un element de forță pentru Imperiu și de prosperitate pentru Moldo-Valahia. Deși văzând în aceasta o nouă dovadă a acestei intenții prietenoase și dezinteresate cu care aceste cabinete au fost mereu animate cu privire la acest Imperiu, credem că este de datoria noastră să le

www.dacoromanica.ro

atragem atenția serioasă asupra consecințelor acestei combinații și să le exprimăm sincer modul nostru de a vedea în acest sens.

Susținătorii unirii celor două Principate sperau să obțină următoarele rezultate: 1° să ridice un Stat suficient de puternic pentru a servi drept barieră Imperiului; 2° să creeze un guvern Moldo-Valahia care, prin unitatea sa de acțiune, să poată dezvolta bunăstarea locuitorilor săi.

Să discutăm mai întâi primul punct.

Cele două Principate pot servi, nu suntem de acord, ca o barieră în calea Imperiului, a cărui existență este un element de viață pentru ele; dar cu siguranță nu prin propriile forțe ar putea acoperi Imperiul împotriva unui atac străin. O populație atât de mică nu poate asigura o armată suficient de mare.

(1) A se vedea mai jos *Declarația generală a dorințelor celor două* Divane *ad-hoc* , în care ședința este solicitată *în unanimitate de* Divanul Țării Românești, și *în unanimitate mai puțin de două voturi* de către Divanul Moldovei.

capabil să blocheze calea unei armate puternice care ar dori să atace Turcia prin Moldo-Valahia. În dreptul public european, care recunoaște aceste două provincii ca părți integrante ale Imperiului Otoman, trebuie să căutăm puterea care va face din Principate o adevărată linie de apărare morală pentru Turcia. Evenimentele recente atestă cu tărie ceea ce spunem. Dacă, la începutul disputelor noastre cu Rusia, cele două Principate ar fi fost considerate, așa cum sunt astăzi, parte integrantă a Imperiului, Rusia cu siguranță nu ar fi făcut ceea ce și-a permis să facă. Dacă Europa ar fi spus atunci că granița Turciei începe la Pruth, Rusia nu ar fi trecut-o niciodată.

Unirea celor două Principate, din care o stare de lucruri care va rezulta, fără îndoială, va încălca mai mult sau mai puțin drepturile

www.dacoromanica.ro

suverane **ale Turciei, va slăbi legăturile care le leagă de Imperiu și, în consecință, va face ca atât Imperiul, cât și Principatele să-și piardă acea putere morală, dar reală, pe care le-o oferă astăzi poziția lor actuală. În loc de două provincii care evoluează în propria lor sferă, și caută doar bunăstarea materială și domestică care îi poate face să trăiască fericiți, sub egida tutelară a Imperiului și sub legile garantate de Imperiu, atunci când avem un Stat cvasi-independent, natura și forma lui îi vor crea obiecte de ambiție. Atunci nu va fi o barieră pentru Imperiu, ci mai degrabă o jenă și, în consecință, un pericol continuu,**

www.dacoromanica.ro

 nu numai pentru rapoartele proprii, ci și pentru cele ale vecinilor săi.

Acum să trecem la a doua întrebare.

Unirea celor două Principate, din punctul de vedere al intereselor Țării Românești și Mo'davic, este supusă și ele unor dispute serioase.

De când cele două Principate au fost anexate Imperiului Otoman, Sublima Poartă a garantat fiecăruia dintre ele o administrație națională și independentă, principiu recunoscut și astăzi prin Tratatul de la Paris. Este această administrație independentă recunoscută numai în ceea ce privește Imperiul, sau în ceea ce privește fiecare dintre cele două Principate? În ceea ce ne privește, credem că această independență administrativă este - recunoscută în raport cu fiecare dintre cele două provincii, precum și în raport cu Turcia. Popoarele muntene și moldovenești, deși unite în originea lor, au format de zece secole naționalități separate, organisme distincte , obișnuite să fie administrate separat, fiecare având un conducător, legile sale, într-un cuvânt naționalitatea sa distinctă . Oare întâlnirea nu ar fi o încălcare a acestui principiu, nu ar cauza pierderea acestei emulații, ca să spunem așa frățești, pe care unul i-a dat celuilalt? Unul dintre Principate încorporate în celălalt va pierde cu siguranță toate avantajele de care s-a bucurat până acum prin instituțiile sale particulare și naționale.

Răutățile de care suferă încă locuitorii celor două provincii se datorează unor cauze independente de administrarea lor separată: este inegalitatea condițiilor.

www.dacoromanica.ro

clasele societății, lipsa unei administrații juste și imparțiale și alte câteva circumstanțe politice care au întârziat progresul moral și material al celor două țări.

În ciuda acestei stări de fapt, care trebuie revizuită și îmbunătățită, cele două Principate au avut până acum o dezvoltare foarte marcată în condiția lor socială. Grecia, țară independentă și mai puternică (1) față de fiecare dintre Principate, nu a reușit încă să atingă gradul de prosperitate de care se bucură fiecare dintre ele astăzi sub administrația sa separată.

Seme este un exemplu izbitor: are doar jumătate din populația Țării Românești și două treimi din populația Moldovei și trăiește în propriile legi, fericită și pașnică, având în frunte un guvern credincios și național.

Țara Românească și Moldova, înzestrate cu legi care să satisfacă interesele diferitelor clase, cu un guvern, ca să spunem așa, patriarhal, ar fi fiecare la fel de fericite ca națiunile mici ca societăți, dar puternice prin poziția pe care le-o dă dreptul public și care trăiesc mai ales sub egida ocrotitoare a unui mare Stat.

Considerăm deci că reunirea celor două Principate nu este o condiție esențială pentru bunăstarea lor.

(1) Eroare. Grecia nu poate fi comparată, nici ca întindere și fertilitate a solului, nici ca număr de locuitori, cu cel *mai mic* dintre cele două Principate.

ființă și o nevoie reală pentru ele. Trebuie să căutăm în altă parte, după cum am spus, izvorul relelor de care suferă ei, și să secătuim, prin alte mijloace, pe cele care ar schimba complet o stare de lucruri care există de secole, care ar slăbi legăturile care îi leagă de Turcia și care fac puterea Imperiului și fericirea celor două provincii.

Dacă puterile prietene și aliate examinează această chestiune cu

www.dacoromanica.ro

acel spirit clar și binevoitor care le-a călăuzit în problema răsăriteană, vor vedea, ca și noi, că unirea celor două provincii nu numai că nu oferă niciun avantaj, nici pentru interesele Imperiului, nici pentru cele ale moldo-valahilor, ci că trebuie să producă dezavantaje pentru ambele părți, în general, consecințe pentru ambele părți, în general, complicații.

Dacă ar fi necesar să se creeze în Principate o forță care să servească drept avangardă față de cea a Imperiului, nu ar exista o modalitate de a combina o unire a sistemului militar care, prin aranjamente care s-ar face, să fie pusă la dispoziția apărării comune a Imperiului? Principiul unui acord asupra sistemului de apărare generală, fiind prevăzut și stabilit prin actul Congresului de la Paris, poate fi aplicat pe o bază mai largă și mai consecventă dorinței de a forma o forță de apărare a Turciei din Europa.

În mod similar, sistemul unei uniuni vamale, poștale și telegrafice poate fi ușor stabilit, fără a necesita o schimbare totală în regimul guvernamental al celor două provincii.

Tratatul din 30 martie a stabilit, pentru ca reforma să fie - introdusă în Principate, principiul consultării dorințelor celor două popoare. Sublima Poarta a inteles si intelege astazi ca prin aceasta stipulare se intelege doar o revizuire a regulamentelor organice, adica perfectionarea institutiilor celor doua tari, in asa fel incat sa le faca guvernele puternice si stabile, iar administratiile lor juste si regulate. A consulta dorințele celor două țări asupra sistemului lor de guvernare și, în consecință, asupra relațiilor lor cu imperiul al cărui vasali sunt, ar însemna a stabili un principiu, un precedent care nu ar fi conform, credem noi, cu ideile conservatoare ale marilor puteri ale Europei.

Guvernul sultanului regretă să vadă o diferență de opinii între el și unii dintre aliații săi; dar, încrezându-se în spiritul lor drept

www.dacoromanica.ro

și loial, și vrând să dea o dovadă suplimentară a consideraţiei pe care o are faţă de ei, nu vrea să facă un refuz public asupra acestei chestiuni în Firmanul de convocare a Divanelor *ad hoc,* al cărui proiect ne priveşte în prezent şi pe care îl vom comunica în curând reprezentanţilor semnatarilor tratatului general. Suntem siguri dinainte ca cabinetul de..., apreciind pe buna dreptate aceasta dovada de incredere din partea Sublimei Poarte, nu ne va refuza asistenta sa in obtinerea unui rezultat conform dorintelor noastre, si ne putem spune drepturile. Ceea ce vrem mai presus de toate, și asupra căruia trebuie să insistaţi cu guvernul din ..., este să supunem această întrebare, care atinge prea mult interesele și drepturile curţii imperiale, nu unei deliberări publice a adunărilor care nu sunt încă obișnuite cu aceste mari dezbateri politice, ci unei examinări serioase a puterilor și să soluţionăm problema înainte de a o face să cadă în domeniul celor doi oameni agitaţi, care preferă în domeniul celor doi oameni deja agitaţi, educaţia socială, care preferă. utopii la adevăruri și realitate.

Veţi citi acest mesaj către M .....și ii vei da o copie dacă doreşte.

Semnat: **FUAD.**

31 iulie 1856 (1).

De fapt, din acel moment, Poarta, care se autointitulează *suverană* în Principate,

(1) Această piesă, deşi datată 31 iulie, nu a fost pusă la dispoziţia publicului decât după două luni. Pentru examinarea şi infirmarea lui, ne referim la articolul din ziarul Le *Nord,* care l-a publicat pentru prima dată în

www.dacoromanica.ro

numărul său din 24 septembrie , și mai ales la răspunsul peremptoriu inserat în *Steaua Dunării,* din 17 decembrie, 1 ·4 și 7 ianuarie, sub inițialele D. B (Demeter Bratiano).

Ne vom limita la a semnala intenția Porții de a înlocui peste tot cuvântul *suveranitate* cu cuvântul *suzeranitate,* folosit de Tratatul de la Paris, pentru a defini relațiile sale cu Principatele, revendicare care va deveni punctul de plecare și cuvântul de ordine al unei noi politici. își conformează acțiunile cu cuvintele sale. La 10 septembrie, Fuad Pașa a trimis următoarea dispecă către Caïmacam al Moldovei:

EXPEDIERE DIN FtJAD—PACHA LA CAIMACAM DIN MOLDOVA.

Excelența Voastră va avea amabilitatea de a suspenda efectele măsurii promulgate de principele Ghika și de a restabili legea presei așa cum era ea înainte de această promulgare, precum și cenzura.

Cele mai bune modalități de a atinge acest obiectiv par să fie următoarele:

Să nu acorde nicio permisiune pentru publicarea unor noi ziare;

Sunați editorii ziarelor existente; să-i informeze că nu trebuie să se ocupe în niciun fel de chestiuni care ar putea încălca drepturile Sublimei Porți; că trebuie să se abțină cu strictețe de la publicarea oricărui atac împotriva Majestății Sale Imperiale Sultanul sau a guvernului său , împotriva suveranilor aliați sau prieteni cu Turcia, sau împotriva puterilor vecine, sau de a introduce orice articol care ar putea da naștere, din partea Sublimei Porți sau a puterilor aliate, la plângeri; că, în cazul în care nu se conformează prezentei ordonanțe , o suspendare definitivă ar fi consecința imediată a acțiunilor lor. Un cenzor, numit de Excelența Voastră, trebuie să fie special însărcinat să se asigure că

www.dacoromanica.ro

executarea acestor masuri si raspunde de respectarea lor.

Semn. **FUAD.**

Deja, în cursul lunii august, o simplă scrisoare de vizir anulase privilegiul acordat cu două luni în urmă de fostul hospodar căpitanului Magnan, francez, pentru navigația pe Pruth și pe Sereth (1).

O altă scrisoare vizirial a anulat în mod similar privilegiul pentru înființarea unei bănci naționale, acordat domnului Nulandt, prusac (2).

. Din acest moment, Firmans, sau simple scrisori viziriale, au înlocuit sau dictat oficiile domnești, iar Moldova, a cărei autonomie tocmai fusese consacrată prin Tratatul de la Paris, a devenit o dependență imediată a Istanbulului. Dintre toate măsurile ca-

(1) A se vedea, în *Presse d'Orient,* textul acestui tiraj, la data de 25 Zilhicjjà 1272.

(3) Această bancă a fost reînfiinţată de un birou al actualului caimacam **,** domnul Vogoridis, la 26 martie 1857.

www.dacoromanica.ro

generală sau utilă ţării, prin care prinţul Grigore Ghika onorase ultimii ani ai administraţiei sale, a rămas doar legea prin care proclamase, anul precedent (1), emanciparea

(1) 10 decembrie 1855. Vezi textul acestui document în *Steoa Dunării* din 11 decembrie, tradus în *il Piemonte,* ziar din Torino, din 20. O măsură similară a fost decretată în Țara Românească la începutul anului următor. A se vedea Raportul Consiliului de Administrație & SS Principele St'rbey, inserat în *Courrier de Bucarest* din 2 ianuarie (reprodus de *Journal de Constantinople* din 24), și textul legii în sine în acest din urmă ziar, numărul din 10 martie.

Iată analiza, conform unei scrisori a lui Jassy către *Moniteur,* din 2 ianuarie 1856:

Legea privind abolirea sclaviei în Moldova tocmai a fost votată de Divanul General și publicată în Jurnalul Oficial al Iașii. Această lege, care a fost adoptată cu o majoritate de paisprezece voturi din douăzeci, este alcătuită din trei titluri:

„Primul proclamă desființarea și pentru totdeauna a sclaviei în Moldova, fixează cuantumul și modalitatea de distribuire a despăgubirii care se va plăti proprietarilor sclavilor, indică fondurile care vor fi alocate la plata acestei despăgubiri și abrogă toate prevederile Codului civil și ale cbrysobulelor referitoare la sclavi.

„Titlul II reglementează modalitatea de înregistrare a numărului de sclavi.

„Titlul III stabilește regulile referitoare la repartizarea și transferul obligațiilor statului, care vor reprezenta compensația alocată beneficiarilor.

<> Articolul 4 din Titlul I stabilește despăgubirea pentru un *lingourar* sau un *vatrache,* fără deosebire de sex, la opt ducați (96 de franci) și la patru ducați (48 de franci) pentru *mireni.* Indivizii (*boemii*) și abolirea sclaviei în Principate.

Oamenii din prima categorie sunt sedentari *(lingoura,* in mol dave, inseamna lingura, iar *vatra,* a fi, acasa). Mirenii sunt țiganii nomazi, nu se datorează compensații pentru persoanele cu dizabilități *sau* pentru copiii din

www.dacoromanica.ro

doice.

„Articolul *1* prevede că proprietarii care doresc să renunțe la despăgubire pot cere, în interesul foștilor lor sclavi, ca aceștia să fie scutiți, pe o perioadă de cel mult zece ani, de toate corvées și contribuții directe către stat, sau să fie încadrați în clasa *crisoboliților,* în conformitate cu articolul 99 din Regulamentul organic .

„ *Crisoboliții* sunt fermierii străini care au venit să se stabilească în Moldova. Acum, iată avantajele pe care le acordă Regulamentul organic prin articolul 99:

„Orice fermier străin care vine să se stabilească pe pământul moldovenesc și nu poate face parte, în această calitate, de vreo protecție STRĂINĂ , va fi trecut într-un tabel separat, iar, în primii trei ani, va fi scutit de orice „taxă". După expirarea acestui termen, va plăti, în cei șapte ani următori, doar jumătate din taxa de vot stabilită pentru alți contribuabili. După zece ani de la data înființării, va fi înscris la recensământul general și va plăti impozit ca și alții. »

„Cetățenii, ca și statul, nu puteau, așadar, să câștige decât din această prevedere a noii legi: liberul, pentru că ar fi scutit timp de zece ani de toate corvées și contribuții (în jur de 12 franci pe an); statul, pentru că nu ar trebui să plătească nici capitalul, nici dobânda, pentru o perioadă mai mult sau mai puțin lungă, a despăgubirii. neplata indemnizatiei pentru femeile care nu sunt niciodata

7.

V .

Protocolul de la 1 ianuarie SW,

(august 1856. — aprilie 1857).

Dificultăți întâmpinate în punerea în aplicare a tratatului din 3 martie. — _ Rectificarea frontierei ruse a Basarabiei; întrebarea „Bolgradului. — Problema Deltei Dunării și grămada de șerpi . — Memorandumul Cabinetului de la Berlin. — Circulară de la Poarta Otomană (7 august). — Memorandumul Cabinetului din Sankt Petersburg (37 octombrie),^Propunere de convocare a unei noi conferințe pentru soluționarea punctelor în litigiu. — Conferința se întrunește la Paris la 31 decembrie. — Semnarea protocolului. — Notă explicativă inserată în *Monitor* . — Predarea districtului? basarabeni către autoritățile moldovenești. — Prezentare statistică.

www.dacoromanica.ro

— Extinderea ocupaţiei austriece în Principate. — Doar nemulţumirile Franţei şi Rusiei pe această temă. — Notă identică depusă de MM. Thouvenel și Boutenef la Réchid-Pacha — Problema este în cele din urmă rezolvată prin noul protocol. — Austria evacuează Principatele .

Cu toate acestea, în afară de întrebarea despre

dar pasibili, după cum este rezonabil, la nicio contribuție și pentru tineri, care sunt supuși acesteia doar din ziua căsătoriei.

„Repartizarea compensației în obligațiuni de stat de diverse serii, purtătoare de dobândă (articolul 6), crearea unui carnet de datorie publică și recunoașterea dreptului de transfer al acestor obligațiuni (articolul 10), toate acestea sunt inovații care ar putea avea consecințe foarte avantajoase pentru țară.”

Legea decretată aproape concomitent în Moldova și Țara Românească a fost, de altfel, doar desfășurarea ordonanței reunirii Principatelor, stabilită și nesoluționată prin tratatul din martie 80, s-au ivit câteva dificultăți destul de grave în executarea acestui tratat.

Aceste dificultăți au fost relative:

1° La delimitarea noii frontiere ruse din Basarabia și a inclus ceea ce s-a numit chestiunea Bolgradului;

2° La stăpânirea Insulei Şarpelui din delta Dunării;

3° La evacuarea teritoriului moldo-valah și a apelor interne ale Turciei, ocupate de forțele austriece și engleze .

I. *Delimitarea hotarului Basarabiei. Gurile Dunării.* — Extrasele deprivatoare dintr-un

www.dacoromanica.ro

memorandum al cabinetului de la Berlin , publicat în cursul lunii decembrie 1856,

din 1844, care eliberase cetăţenii de Stat şi mănăstiri . Vezi *Principatele Române (Universul Pitoresc),* pagina 167, iar pentru detalii referitoare la ţiganele în sine, *ibid,* pagina 10, precum şi *Cercetarea savantă* a MP Bataillard. în *Biblioteca Şcolii de Carte,* anii 1844 şi 1849. va servi la rezumarea și lămurirea acestor dificultăți, în ceea ce privește primele două puncte;

Un comision fusese în sarcina de fixare, conform art. 20 din tratat, cursul noii granițe dintre Basarabia și Moldova. Conform Protocolului XX din 24 aprilie, această comisie urma să se întrunească pe 6 mai la Galatz. Si-a inceput lucrul putin mai tarziu, care, gratie bunavointei manifestate din toate partile, s-a soldat cu un preacord, semnat la 30 august si consemnand acordul partilor interesate pe intregul traseu, cu exceptia a doua lacune. Aceste goluri sunt legate de Yalpucb de sus și orașul Bolgrad (1). Comisarii nu au putut fi de acord asupra acestor două puncte. Trebuiau să sesizeze chestiunea guvernelor lor, astfel încât să poată încerca să cadă de acord asupra problemelor în litigiu prin corespondență diplomatică. În aceasta nu era nimic neobișnuit sau de natură să dea situației generale un caracter de tensiune gravă. Foarte rar astfel de comisii își finalizează activitatea fără întreruperi scurte cerute de recurgerea la guverne. Dar comunicările diplomatice schimbate în posesia Bolgradului au căpătat în curând un caracter foarte otrăvitor. În loc de

(1) Vezi, pentru istoria și dezvoltarea acestor două puncte, Memorandumul Cabinetului Rusiei, citat mai jos, pag. 88. **pentru a reduce**

www.dacoromanica.ro

divergențele, le-au atribuit dimensiuni care au reacționat într-o manieră tulburătoare asupra relațiilor generale ale cabinetelor. Recriminările retrospective , care au ajuns până la a pune sub semnul întrebării loialitatea și buna-credință (1), au evidențiat necesitatea unui alt mijloc de apropiere și înțelegere. Rusia a propus deja această metodă într-un alt incident .

Insula șarpelui (2), o mică insuliță stâncoasă, fără im-

(1) Comisarii ruși au fost acuzați că au produs, încă de la primele sesiuni, o hartă inexactă, care ar fi fost respinsă , pe baza observațiilor lui Dervich-Paclla (comisarul otoman) și colonelilor Besson (francez), Staunton (englez) și Kalik (austriac).

Gazeta *Poștală* (Frankfurt) relatează acest incident astfel: „Plenipotențiarii ruși au produs, la această întâlnire, o hartă desenată la scară largă, pe care noua linie de frontieră începe de la Marea Neagră, înainte de drumul Ackerman, la un kilometru la est de Bourila-Sola, și taie acest lac, dar nu perpendicular, așa cum se prevedea în circumstanța Parisului nu a eșuat la această circumstanță. Comisarii va fi obligați, în toate punctele, să solicite instrucțiuni speciale de la guvernele lor, care în mod firesc le vor întârzia munca,

(2) Vedeți Hartă și sfârșitul volumului.

importanță politică sau strategică, fusese în posesia incontestabilă a Rusiei până la ultimul război. Acolo fusese înființat un far, în interesul general al navigației. Tratatul de la Paris nu menționează File. Situația sa nu o atribuie, fără îndoială, teritoriul cedat de Rusia. Acesta din urmă putea, așadar, să intre în posesia lui cu bună-credință, mai ales după ce s-a asigurat, așa cum a făcut, că nu mai este ocupat nici de Franța, nici de Anglia. Aflând că acolo s-a instalat efectiv un detașament turc (1), Rusia a considerat că este cu atât mai puțin necesar să recunoască această luare definitivă în posesie, cu cât marina engleză, poate contrar intențiilor cabinetului londonez, arătase cu această ocazie metode ofensatoare pentru drapelul rus. Prin urmare, ea a făcut recurs la decizia conferinței (2). »

www.dacoromanica.ro

Memorandumul își exprimă apoi opinia asupra punctului referitor la stăpânirea Deltei Dunării (3):

Artă. 21 din Tratatul de la Paris precizează: „Teritoriul cedat de Rusia va fi anexat Principatului Moldovei sub suzeranitatea Sublimei Porți.” Nu spune că acest teritoriu *va reveni* Moldovei; de unde

(1) Pe la mijlocul lunii iunie. Vezi mai jos, pagina 90.
(2) Pe la mijlocul lunii august. *Ibid.*
(3) Vezi Harta, la finalul volumului.

s-ar putea deduce că intenția Congresului de la Paris a fost de a adăuga înapoi acestui Principat doar acele părți ale teritoriului care ar fi făcut parte din el anterior , în timp ce restul, și în special delta Anubului, care nu a aparținut niciodată Moldovei, s-ar întoarce direct în Turcia. Nu poate exista nicio îndoială că, conform scrisului tratatului, întreg teritoriul cedat, inclusiv Delta Dunării, ar trebui anexat Moldovei. Dar este de presupus că, dacă Congresul s-ar fi preocupat în mod special de această problemă, ar fi făcut o distincție între diferitele părți ale teritoriului cedat, în funcție de antecedentele lor istorice. S-ar fi remarcat atunci că nu avea nicio intenție să încorporeze în administrația moldovenească un teritoriu care nu făcuse niciodată parte din ea și care aparținuse întotdeauna direct Turciei. Sublima Poartă s-a adresat puterilor care semnaseră Tratatul de la Paris, pentru a le exprima valoarea înaltă pe care o acordă vedea instaurat acest mod străvechi de posesie (1).

Cabinetul de la Berlin nu putea să-și ascundă că litera tratatului era contrară acestui lucru. Dar el a recunoscut totuși motivele echității și chiar avantajele administrative, care pledau în favoarea

www.dacoromanica.ro

dorinţei Porţii. S-a adresat în acest sens cabinetului de la Sankt Petersburg, unde a găsit bunăvoinţa cu care îl obişnuiseră părerile conciliante ale curţii imperiale a Rusiei. Întoarcerea Deltei Dunării (inclusiv

(1) Vezi, mai jos, circulara Porţii.

www.dacoromanica.ro

Regatul Şerpilor) aflat sub stăpânirea directă a Porţii, a putut, prin urmare, să întâmpine greutăţi.

Motivele Porții sunt dezvoltate într-o notă, adresată anterior (7 august), de Fuad Pașa, agenților Turciei la tribunalele străine:

CIRCULAR DE LA UȘĂ REFERITĂ LA POSEA DE GURILE DUNĂRII.

Constantinopol, 7 august 1856.

M .....,

La Congresul de la Paris, iar pe vremea când era vorba de soluționarea punctelor referitoare la lucrările ce trebuiau efectuate la gurile Dunării, plenipotențiarii otomani au declarat că Sublima Poartă va face de bunăvoie avansurile pe care le vor cere aceste lucrări.

Această declarație este consemnată în protocolul din 27 martie, nr. 16, iar guvernul imperial s-a grăbit, imediat după schimbul de ratificări ale Tratatului de la Paris, să o pună în execuție, trimițând la gura Sulinei o mașină de dragat, un vapor cu aburi care să asiste la lucrările de defrișare și prin înființarea unui far pentru siguranța navigației. Aceasta incepere a executiei imbunatatirilor pregatitoare, care trebuie finalizata de cele ce vor fi considerate necesare de catre comisie.

www.dacoromanica.ro

European sion, a fost în același timp și actul de a lua în stăpânire gurile și insulele Dunării care îi aparțin de drept.

Sublima Poartă nu a avut niciodată și nu poate avea nicio îndoială cu privire la dreptul ei și la intențiile aliaților săi, cu privire la întoarcerea insulelor Dunării de jos în posesia sa directă; Dacă revenim astăzi la această întrebare, este pentru a o clarifica și pentru a înlătura orice îndoială pe care ne-am putea avea cu privire la acest subiect.

Prevederile Tratatului de la Paris au stabilit noi granițe între Imperiul Otoman și Rusia pe partea basarabeană; o parte din această provincie a fost restituită Turciei și anexată Moldovei; dar insulele Dunării de jos nu pot intra în această categorie: ele se află sub un regim special şi separat.

Teritoriul care urmează a fi anexat Moldovei este o porțiune a Basarabiei, fost parte a acelui Principat, care a fost cedată Rusiei prin Tratatul de la București din 1812.

Insulele Dunării de Jos, care nu au făcut parte niciodată din Basarabia, au fost puse sub regimul prin care erau guvernate înainte de ultimul război prin Tratatul de la Adrianopol din 1829, iar acest regim se deosebea esențial de administrația rusă de pe celălalt mal al acestui fluviu. Același tratat a obligat Rusia să nu construiască acolo nici un fel de adăpostire sau alte unități decât cele de carantină (1). Astfel, insulele gurii-

(1) *Troiti de Adrianopol,* art. 3.

Capurile Dunării nu au făcut niciodată parte din Moldova, iar datele cesiunii arată că aceste pământuri nu au fost cedate Rusiei cu Basarabia și ca parte a acelei provincii.

O parte a Basarabiei revine Turciei și este anexată Moldovei, în

www.dacoromanica.ro

condițiile Tratatului de la Paris, în timp ce revenirea insulelor la starea lor anterioară decurge dintr-un alt principiu.

Este anularea Tratatului de la Adrianopol care, punând capăt dominației ruse, le dă fostului lor posesor. Este același principiu, care anulează efectiv neutralitatea malului drept al Canalului Saint-Georges, ceea ce face ca aceste insule să se întoarcă în Turcia, de care fuseseră desprinse.

Tratatul din 30 martie se referă doar la partea Basarabiei cedată de Rusia. Articolul 20 stabilește noua graniță între Imperiul Otoman și Rusia. Articolul 21 prevede că „teritoriul cedat de Rusia va fi anexat principatului Moldovei, sub suzeranitatea Sublimei Porți. Locuitorii acestor teritorii se vor bucura de drepturile și privilegiile asigurate Principatelor și, timp de trei ani, li se va permite să-și mute domiciliul în altă parte și vor fi liberi să dispună de proprietățile lor.”

Spiritul acestui ultim articol face foarte lesne de înțeles că anexarea la Moldova a teritoriului cedat de Rusia se aplică numai Basarabiei, și nu insulelor gurii, deoarece tratatul, vorbind despre locuitorii teritoriului cedat, plasează în mod clar insulele care sunt nelocuite în afara cercului teritoriului ce urmează a fi anexat Moldovei. Dacă puterile contractante ar fi vrut să dea insulele Principatului Moldovei, tratatul ar fi trebuit să spună acest lucru printr-o clauză expresă.

Declarația plenipotențiarilor noștri la conferințele de la Paris, consemnată în protocol, fără nicio observație din partea Congresului, constituie întoarcerea gurilor Dunării în stăpânirea directă a Turciei; promite îndeplinirea unei îndatoriri, în schimbul unui drept pe care îl recuperează.

Starea insulelor de la gura, spiritul tratatului insusi cu privire la Dunare si aceasta declaratie de luare in posesie, declaratie asupra

www.dacoromanica.ro

careia a fost agreata de Congres, vor scoate la lumina intentiile puterilor noastre aliate cu privire la starea viitoare a gurilor Dunarii. Probabil că ei nu au intenționat, în stipularea restituirii Basarabiei Moldovei, să comită o ofensă împotriva Turciei, să o lipsească de ceea ce îi este de drept, pentru a o reuni cu o provincie care nu are dreptul asupra ei.

Augustii noștri aliați trebuie să-și fi amintit sângele vărsat la Oltenitza, Kalafat și Silistria.

Scopul pe care l-a urmărit Europa prin prevederea restituirii gurilor Dunării a fost libertatea acestui fluviu. Este fără îndoială că cea mai bună modalitate de a atinge acest obiectiv este de a le returna proprietarului lor de drept,

După cum am spus mai sus, Sublima Poartă, neconcepând niciodată vreo îndoială nici cu privire la dreptul său, nici la intenţiile aliaţilor săi, a luat în stăpânire Delta Dunării începând să realizeze îmbunătăţiri ; ea exercita acest drept prin indeplinirea datoriei sale in interesul fiecaruia.

Sunteți însărcinat, M, să aduceți aceste reflecții și explicații în atenția curții imperiale (regale) prin citirea acestei depețe.

***Semnat:* FÜAD.**

Cabinetul rus, printr-un memorandum publicat la 27 octombrie, și-a stabilit pretențiile cu privire la stăpânirea Bolgradului și a frontierei de sus Yalpueh și a propus în cele din urmă să trimită decizia tuturor punctelor în litigiu la o conferință de la Paris.

MEMORANDUM RUS LA ROLGRAD.

Sankt Petersburg, 15-27 octombrie 1856.

www.dacoromanica.ro

Protocolul nr. XXI din 4 aprilie prevede că comisarii care, în condițiile articolului 20 din Tratatul de pace, vor trebui să procedeze la delimitarea noii frontiere din Basarabia, trebuie să se întrunească la Galați pe 6 mai și să îndeplinească fără întârziere misiunea care le-a fost încredințată.

În aceeași sesiune, plenipotențiarii ai

Rusia a declarat că autoritățile ruse, de îndată ce această operațiune va fi finalizată, vor preda autorităților moldovenești porțiunea de teritoriu care, conform noii delimitări, ar trebui să fie anexată Moldovei.

Articolul 20 determină noua frontieră.

„Va începe de la Marea Neagră, la un kilometru est de Lacul Bourna-Sola, se va uni cu drumul Ackerman perpendicular, va urma acest drum până la valea Tra jan, va trece la sud de Bolgrad, va urca de-a lungul râului Yalpuch, până la înălțimea Saratsika și se va termina la Katamori, pe Pruth .

În conformitate cu același articol, delegații puterilor contractante au fost chemați să clarifice acest tratat în detaliile sale.

Este suficient să recitiți cu atenție textul acestor prevederi - pentru a vă convinge că ele se referă la o delimitare a uscatului, dar că nu se aplică statului de stăpânire a unei insule situate în larg.

Această reflecție se referă atât la discuția ridicată pe tema Insulei Șerpilor, care nu este textul care a dat naștere acestei dificultăți; vine din tăcerea lui.

De fapt, nicio stipulare expresă a tratatului anexat Moldovei, nici acordat Turciei, această insuliță a cărei incontestabil Rusia era în posesia, înainte de ruptură.

Acum, în materie de drept, dacă este vorba de transferul a

www.dacoromanica.ro

8.

orice teritoriu de la un posesor la altul, tratatul de pace trebuie sa autorizeze aceasta schimbare printr-o stipulatie clar exprimata. Tăcerea nu legitimează abandonul pe de o parte, nici dobândirea pe de altă parte. Din acest punct de vedere, cabinetul rus, la revenirea păcii, s-a crezut nu numai îndreptățit, ci și obligat să reînființeze pe Insula Șerpilor farul întreținut pe cheltuiala proprie înainte de război, în interesul general al comerțului și al navigației internaționale. Pentru a duce la îndeplinire această măsură administrativă cu desăvârșită regularitate, trimisul rus la Paris a primit ordinul de a se întreba dacă File des Serpents este încă ocupat, fie de Franța, fie de Anglia.

Aceste informații preliminare, obținute în iunie de la ministrul francez de externe și de la ambasadorul englez, demonstrează buna-credință cu care guvernul imperial avea în vedere restabilirea status *quo-ului.* pe care nimic nu o autorizase anterior să fie considerată drept subiect de litigiu.

Dobândind certitudinea că, în timpul operațiunilor de război și la momentul semnării păcii, File a rămas neocupat, autoritățile ruse se pregăteau să reaprindă luminile farului, când au aflat că un detașament turc a luat efectiv în posesia File, pe la jumătatea lunii iunie, fără nicio formalitate .

Acest incident s-a produs chiar înainte ca delegații puterilor contractante să fi finalizat lucrările de delimitare întreprinse în executarea articolelor 20 și 21 din tratat.

Chiar dacă interpretarea acestor articole ar fi dat naștere la o divergență de opinii, ar fi fost totuși necesară soluționarea acestei îndoieli de comun acord între puterile contractante. Una dintre ele nu a putut hotărî , pe propria răspundere, un litigiu ridicat cu privire la o stipulare care face parte dintr-o tranzacție europeană,

www.dacoromanica.ro

a cărei toate firmele erau semnatare, martori, garanți și judecători.

Lucrarea de pace fiind rezultatul eforturilor lor unite, a fost de asemenea necesar ca cooperarea lor reciprocă să asigure executarea ei fidelă.

În această convingere, cabinetul imperial nu a ezitat nici măcar o clipă să se pronunțe asupra necesității de a rezerva la o conferință convocată la Paris, examinarea hotărârii controversei apărute cu privire la File des Serpents, la sfârșitul lunii iulie.

O instrucțiune adresată, prin ordin al împăratului, baronului Brunow, din *1 august* (1), prevedea ca acest ministru să propună cabinetului francez ședința imediată a Conferinței, pentru a decide cui trebuie să returneze posesiunea File des Serpents.

Amânând soluționarea acestei dispute puterilor semnatare ale tratatului , cabinetul imperial a reținut că File, fără valoare politică sau militară pentru Rusia,

(1) Stil vechi. Nota dată contelui Walewski de baronul Brunow este datată pe 19 septembrie.

nu are o importanță mai mare decât cea care rezultă din - întreținerea regulată a farului, care este de o necesitate indispensabilă comerțului, în special pentru cea a lui O dessa; că o luare unilaterală în posesie fără acordul ultimului posesor nu constituie titlu juridic, dată fiind tăcerea absolută a tratatului; în sfârşit, că, pentru compensarea acestui defect, era importantă reunirea reprezentanților puterilor contractante, rezervându-le pentru decizia lor o chestiune care nu dobândise putere de lucru judecat, prin actele Congresului.

La acea vreme, oportunitatea unei deliberări comune părea să se întâlnească cu aprobarea curților din Viena și Londra.

Deși acest plan a făcut obiectul unor comunicări confidențiale schimbate între diverșii contractori, necesitatea recurgerii la

www.dacoromanica.ro

întâlnirea imediată a reprezentanților acestora a fost evidențiată de un nou incident .

Ea a rezultat din divergența de opinii între delegații puterilor contractante, însărcinați cu sarcina noii delimitări a Basarabiei.

Dacă până acum munca lor tindea către o concluzie satisfăcătoare și promptă, este corect să subliniem partea pe care a avut-o Cabinetul Imperial al Rusiei în acest rezultat .

Ori de câte ori delegații, răspunzători de acțiunile lor, întâmpinau o dificultate locală, pe care nu le revenea să o depășească din propria autoritate, o decizie imediată, transmisă prin ordinul împăratului, le înlătura îndoielile și le înlesna munca, într-un spirit desăvârșit de conciliere. În sprijinul acestui adevăr, va fi suficient să cităm două dovezi:

Potrivit articolului 20, noua graniță, care începea la un kilometru de lacul Bourna-Sola, urma să se alăture drumului Ackerman perpendicular. Această rută a tăiat lacul Hadji-Ibrahim în două și a lăsat lacul Basiriam în întregime în Rusia. Inspecția localului demonstrase defectul acestei delimitări.

Cabinetul imperial a permis apoi delegaților săi să remedieze acest inconvenient, astfel încât să închidă cele două lacuri pe teritoriul Moldovei.

În al doilea rând, art. 20 a adus hotarul la Katamori, pe Pruth. Textul tratatului nu a stabilit dacă acest loc ar trebui să aparțină Rusiei sau să se întoarcă Moldovei. Cabinetul Imperial a înlăturat această dificultate acceptând reunirea lui Katamori cu acest - Principat.

Dar există mai mult. La momentul Congresului de la Paris, cursul noii frontiere fusese deja adoptat în conferință, când plenipotențiarii Austriei, Franței și Marii Britanii au propus un amendament , prin care frontiera trebuia să se termine la o anumită distanță la nord de Katamori. Plenipotențiarii Rusiei nu

www.dacoromanica.ro

au putut fi de acord cu această propunere, întrucât delimitarea indicată în articolul 20 obținuse deja sancțiunea Majestății Sale Împăratul .

Adunați la fața locului, austriecii, francezii,

www.dacoromanica.ro

Englezii și otomanii au reprodus amendamentul care nu fusese adoptat în conferință. Cabinetul Imperial a autorizat delegații săi să adere la acest plan, care a dat Moldovei o frontieră mai întinsă, de-a lungul Prutului, decât prescrisese textul tratatului. Prin intermediul acestor tranzacții consimțite în mod liber și sincer de către Cabinetul Imperial, linia de demarcație a fost finalizată în mai mult de trei sferturi din întreaga sa întindere. Au mai rămas doar două goluri de umplut.

În acest scop, comisarii, cerând finalizarea lucrărilor lor, au întocmit și semnat la 18/30 august o convenție prealabilă în care a cuprins toate punctele asupra cărora au ajuns la un acord, și au precizat pe cele care necesita o decizie definitivă din partea puterilor contractante.

Acest acord supune judecății firmelor patru alternative la alegerea lor. Acest plan se bazează pe un sistem de compensare atât de înțelept combinat încât fiecare dintre cele două părți interesate obține din punct de vedere geografic aceeași suprafață de teren, indiferent de alternativa aleasă de firme.

Cele două goluri de umplut sunt reduse la două locații : 1° cursul Yalpueh superior; al 2-lea oraș Bolgrad.

În ceea ce privește primul punct, textul tratatului a indicat râul Yalpueh ca linie de graniță. În cursul său, în locul numit Andréeska, râul se împarte în două brațe, unul poartă numele de Yalpueh, celălalt de Yalpuchel. Scrisoarea tratatului avea să se pronunțe pentru primul ; a doua linie a lui Yalpuchel ar da la Mol

www.dacoromanica.ro

davit o margine mai lată. Delegații au rezervat această întrebare pentru soluționarea cabinetelor.

În ceea ce privește al doilea punct în litigiu, cel al orașului Bolgrad, o considerație de bună-credință pare să domine această întrebare. Iată: în cadrul Congresului , când era vorba de a discuta și de a decide în principiu asupra noii delimitări, rușii au explicat sincer importanța de a nu desprinde orașul Bolgrad, care este capitala, de coloniile bulgare. Această considerație administrativă, raportată direct și fără rezerve, a reunit sprijinul unanim al tuturor reprezentanților, într-un spirit de concordie și conciliere . Ca urmare, s-a hotărât, de comun acord, trasarea liniei de demarcație la sud de Bolgrad, așa cum se precizează în textul clar și precis al art. 20. Această rezoluție nu a fost luată cu privire la inspecția cardurilor produse la conferință de plenipotențiarii Rusiei. Tipărite în text rusesc, s-ar putea să nu fi părut suficient de inteligibile tuturor reprezentanților adunați la conferință. Ei și-au tras concluziile și din examinarea unei hărți puse la dispoziție de cabinetul francez.

Acest fapt trebuie amintit aici. El arată că dacă ar exista o imperfecțiune în hărți, plenipotențiarii ruși nu și-ar putea asuma responsabilitatea pentru aceasta. Mai mult decât atât, sinceritatea limbajului lor eliminase orice neînțelegere. Ei declaraseră că orașul Bol grad, pe care era important să-l păstreze pentru Rusia, era capitala coloniilor bulgare.

În această mărturisire nu a existat nici reticență, nici disconfort tensionat, nici surpriză. Congresul, aderând la dorința exprimată de plenipotențiarii Rusiei, a acționat cu corectitudine și înțelepciune. De fapt, decizia sa pe tema Bolgradului l-a pus pe Cm în dezbatere. Artă. 20 a fost întocmit în conformitate cu rezoluția luată în ședința din 10 martie. Plenipotențiarii ruși au considerat

www.dacoromanica.ro

însă că trebuie să-și rezerve aprobarea curții lor. A fost anunțat de contele Orloff, în ședința din 14 martie, prot. IX.

În această serioasă deliberare, se poate spune, acordul plenipotențiarilor reuniți în conferință a fost complet , iar intenția lor de a lăsa Rusiei posesiunea Bolgradului, capitala coloniilor bulgare, a fost unanimă. Fără îndoială, cabinetele, în ratificarea actelor plenipotențiarilor lor, nu s-au gândit să pună sub semnul întrebării, nici să dezvăluie spiritul de echitate și concordanță care le prezidase munca.

Primul motiv de dezacord a apărut abia atunci când delegații respectivi au vizitat site-ul. Apoi au recunoscut că orașul Bolgrad, în loc să fie situat la o oarecare distanță de lacul Yalpuch, așa cum indicaseră toate hărțile, era situat în apropierea capătului de nord al lacului.

Poziția astfel verificată la fața locului a dat naștere la o divergență de opinii între delegații respectivi, cu privire la fixarea liniilor de hotar încredințate în grija acestora.

Comisarii ruși au propus să ia linia thalweg-ului drept hotar, lăsând malul stâng al lacului către Rusia, malul drept către Moldova.

Această combinație a fost considerată inacceptabilă de către ceilalți comisari. În opinia lor, accesul lacului deschis pe malul stâng spre Rusia, ar fi putut da naștere la teama de a vedea guvernul imperial folosind puterea pentru a crea o flotilă pe acest lac, a cărei prezență ar putea îngreuna ulterior navigația liberă a Dunării .

Această presupunere, este permis să spunem, nu era într-adevăr în acord cu natura locului. În plus , dacă proiectul comisarilor ruși ar fi fost acceptat, orice motiv de teamă ar fi fost înlăturat în prealabil, prin condiția expresă de a ține la dispoziția autorităților ruse doar un simplu *brandwacht* patache, rămânând un post fix,

www.dacoromanica.ro

pentru uzul serviciului vamal și sanitar. O astfel de condiție a servit, fără îndoială, la excluderea și cea mai mică temeri privind libera navigație a Dunării.

Cu toate acestea, propunerea delegaților ruși s-a întâlnit cu o opoziție pronunțată. Comisarul francez , în încercarea de a concilia opiniile divergente, a sugerat un nou plan: acela de a așeza un drum de-a lungul lacului; să-l ia drept linie de frontieră, și astfel să despartă orașul Bolgrad de malurile lacului, cu excepția ca să rezerve locuitorilor dreptul de a comunica cu malurile lacului pentru uzul lor zilnic.

Prin această combinație, întregul lac a rămas mol-

9

(lava, în timp ce orașul Bolgrad, capitala coloniilor , a rămas în posesia Rusiei.

Cabinetul imperial al Rusiei nu a ezitat să-și dea acordul acestui plan, care a împăcat toate interesele și toate considerentele de menținut de ambele părți. Delegații austrieci, englezi și otomani nu au avut voie să adopte această cale de mijloc. În opinia lor, linia de frontieră, în loc să treacă la sud de Bolgrad, capitala, așa cum a intenționat Congresul și așa cum spunea articolul 20 din tratat, ar fi trebuit să se termine la sud de locul numit *Toback.* A apărut o controversă nefericită în acest sens.

Câteva cuvinte vor fi suficiente pentru a clarifica întrebarea prin reducerea ei la formele ei adevărate. Locul numit To back nu este punctul central de administrare al coloniilor bulgare. De mulți ani, orașul Bolgrad a fost capitala sa. Biserică, școală, - administrație, populație, totul este concentrat la Bolgrad. Toback, așa cum s-au putut convinge toți delegații, nu răspunde așadar deloc intenției foarte declarate, în care au cerut plenipotențiarii Rusiei, iar MM. Plenipotențiarii celorlalte puteri reuniți la

www.dacoromanica.ro

Congres au convenit ca Bolgradul să rămână în posesia Rusiei.

A fost o simplă chestiune de bună-credință. Dacă linia ar fi trasă la sud de Toback, lucrarea de delimitare ar fi în dezacord cu spiritul și litera textului. Bolgradul avea să fie desprins de colonii, în timp ce acest oraș urma să rămână unit cu acestea. Într-un cuvânt, tratatul din 30 martie nu ar fi în execuție, în conformitate cu gândirea care a prezidat această tranzacție.

În această stare de lucruri, împăratul a considerat că calea cea mai loială de urmat era să apeleze la conștiința cabinetelor care au semnat Tratatul de la Paris.

Din ordinul Majestății Sale, trimisul rus, aflat într-o misiune extraordinară pe lângă Majestatea Sa Împăratul Francezului, a avut onoarea de a trimite ministrului afacerilor externe , din 19 septembrie, o notă oficială prin care să-și reitereze cererea de convocare a unei conferințe, la care să se întâlnească reprezentanții tuturor puterilor contractante.

Dând curs acestei solicitări, în numele guvernului său , ministrul Afacerilor Externe a invitat cu amabilitatea celorlalte cabinete să rezolve, de comun acord, toate punctele care au rămas până în prezent pendinte (1).

Pentru a conferi acestei întâlniri diplomatice caracterul și meritul unei soluții definitive la toate întrebările în litigiu, contele Walewski l-a întrebat pe Buron Brunow dacă instanța rusă, participând la acest

(1) La aceeași dată, circulară a cabinetului rus către toate puterile care au semnat Tratatul de la Paris. Punctul de vedere al Rusiei asupra reglementării frontierei este apărat; Rusia nu acordă nicio importanță Insulelor Șarpelui, nici politică, nici militară; Ea nu avea de gând să întărească Bolgradul și reînnoiește intenția pe care și-a exprimat-o deja de a deschide Conferințe pentru soluționarea tuturor punctelor în

www.dacoromanica.ro

litigiu, declarându-se pregătită să se supună judecății majorității. — *(Almanah de Gotha,* 1858).

deliberare, sa decis să se bazeze pe majoritatea voturilor.

La această întrebare, transmisă la Sankt Petersburg prin telegraf, cabinetul imperial a trimis imediat un răspuns afirmativ Parisului.

Sentimentul de încredere care l-a dictat onorează biroul din care emană acest răspuns și puterile cărora i se adresează. Patru dintre ei, Franța, Anglia , Sardinia și Turcia, au fost angajați într-o luptă sângeroasă împotriva Rusiei. Astăzi , curtea din Sankt Petersburg nu ezită să se bazeze pe loialitatea votului acestor puteri. Ea le revendică în mod egal pe cele din Austria și Prusia.

Toți cabinetele semnatare ale Tratatului de la Paris tocmai au fost chemate să dea o interpretare fidelă și sinceră angajamentelor asumate în comun.

La rândul său, instanța rusă este conștientă că a facilitat executarea acesteia, chiar și dincolo de obligațiile care rezultau pentru ea din textul tratatului de pace. Iată dovada.

Poarta Otomană și-a exprimat dorința ca insulele Deltei Dunării să fie plasate sub autoritatea sa directă , în loc să fie anexate Moldovei, conform art. 21 au vrut-o. Celelalte puteri au susținut această cerere. Instanța rusă s-a declarat pregătită să adere la aceasta.

Ea a manifestat o dorință egală de a atenua dificultățile apărute în ceea ce privește starea de stăpânire a insulei

www.dacoromanica.ro

Șerpi, asupra cărora Tratatul de la Paris tăcuse. Această chestiune nu poate da naștere niciunei controverse, în momentul în care reprezentanții puterilor semnatare, reuniți în conferință, sunt chemați să o rezolve definitiv de comun acord.

Curtea rusă a aflat că delegații însărcinați cu delimitarea Basarabiei erau preocupați de importanța pe care ar putea-o dobândi poziția Bolgradului din punct de vedere militar. Din momentul în care aceste informații au intrat în atenția Împăratului, Majestatea Sa s-a demnita să-i împuternicească pe comisarii săi să declare că nu era intenția lui să întărească acest oraș.

În sfârșit, în aşteptarea hotărârilor Conferinţei de la Paris cu privire la punctele care mai rămân de rezolvat, pentru a pune ultima tuşă la trasarea noii frontiere, Împăratul a ordonat comisarilor săi „ca, de îndată ce lucrarea la teren propriu-zisă s-a încheiat, teritoriul revenit Moldovei să fie predat fără întârziere autorităţilor moldoveneşti şi fără măcar să aştepte semnarea convenţiei definitive.

În conformitate cu acest ordin, demarcarea convenită de delegați prin convenția prealabilă din 18-30 august va intra în vigoare imediat. Vor mai rămâne doar două puncte de decis: Upper Yalpnch și Bolgrad. Comisarii aşteaptă soluția pentru a-și finaliza munca.

Desigur, nu se va spune că cabinetele Europei, după ce au redat lumii civilizate beneficiul păcii prin acordul lor reciproc la Congresul de la Paris, sunt astăzi nehotărâte să se reîntâlnească în spirit de conciliere și concordie, pentru a soluționa în mod echitabil două chestiuni secundare, reduse la o expresie atât de simplă încât două sesiuni vor fi suficiente pentru a le rezolva.

www.dacoromanica.ro

Toate cabinetele au un interes comun să grăbească această concluzie, pentru a înlătura cauzele care contribuie și întârzie până acum executarea Tratatului de la Paris în mai mult de una dintre prevederile esențiale pe care acesta le conține.

Mai presus de toate, Principatele dunărene așteaptă cu nerăbdare momentul în care administrația lor independentă și națională, garantată de puterile contractante , va primi sancțiunea definitivă promisă prin articolele 24 și 23 din Tratatul de la Paris. Speranțele lor , bazate pe credința acestei tranzacții europene, necesită o atenție justă. Dar pentru ca dorințele lor să fie împlinite, trebuie să fie ascultate, iar pentru ca ele să fie exprimate liber, trebuie să fie exprimate fără prezența unei forțe străine.

Acest adevăr, recunoscut în cadrul Congresului, a primit apoi confirmarea unanimă prin nerăbdarea cu care reprezentanții tuturor puterilor contractante au manifestat intenția de a evacua cât mai curând teritoriul otoman. În cele din urmă fusese stabilit un termen de șase luni.

Franța și Anglia au anticipat acest termen cu o viteză remarcabilă.

domnul prim plenipotențiar al Austriei, în ședința din 4 aprilie, salutând nerăbdarea care
a mărturisit puterile beligerante pentru a-și rechema armatele și astfel să execute fără întârziere una dintre cele mai importante prevederi ale tratatului de pace, anunțase, la rândul său, că Austria va avea grijă să le restituie pe teritoriul său pe cele ale trupelor sale care ocupau Principatele. A avut amabilitatea să adauge că această operațiune nu va întâmpina aceleași dificultăți ca și îmbarcarea armatelor care se aflau în Crimeea și a echipamentului lor, ea putea fi realizată mai prompt și că trupele austriece ar fi evacuat Principatele *înainte ca* armatele beligerante să poată, la rândul lor,

www.dacoromanica.ro

să evacueze complet Imperiul Otoman (1).

Potrivit acestei declarații, consemnată în Protocolul XXI, cabinetul de la Viena va simți, fără îndoială, dorința de a contribui, prin votul său, la accelerarea finalizării lucrărilor de delimitare, cu scopul de a accelera evacuarea Principatelor Dunării. Poarta Otomană , la rândul ei, este direct interesată să se asigure că articolul adițional din 18/30 martie și Convenția Strâmtorilor, anexă la actul general, vor fi executate deplină și integrală.

Franța, fiind prima care a stabilit principiul neutralității Mării Negre, este îndreptățită să se aștepte la îndeplinirea unei stipulatii care servește drept temei pentru art. 11 și 14 din tratatul de pace.

În sfârșit, guvernele și toate națiunile

(1) Vezi mai sus, pagina 47.

care au acceptat cu încredere lucrarea păcii, ca o nouă garanție dată întăririi păcii generale, ar vedea cu surprindere și regret că cabinetele semnatare și garanții Tratatului de la Paris, nu au fost dispuși să cadă de acord asupra unei simple dificultati de detaliu pe care Rusia tocmai a amânat-o sincer la decizia lor.

Propunerea formulată de Rusia și susținută de memorandumul cabinetului de la Berlin, din care am dat extrase mai sus, a fost în cele din urmă acceptată de toate puterile și, la 7 ianuarie, a fost introdusă următoarea notă în *Moniteur:*

Tratatul de la Paris a întâmpinat dificultăți în aplicarea sa, ceea ce a dat naștere la diferențe de opinie între instanțele contractante și a necesitat întâlnirea reprezentanților lor respectivi pentru a

www.dacoromanica.ro

grăbi executarea deplină a condițiilor păcii. Majoritatea puterilor semnatare au fost deja de acord cu convocarea Conferinței de la Paris în acest scop. Prin urmare, este de presupus că se va putea întâlni până la sfârșitul acestei luni și totul dă motive să sperăm că va reuși rapid să restabilească acordul perfect asupra punctelor în litigiu.

Conferința se întrunește, de fapt, la Paris, pe

31 decembrie și a semnat la 6 ianuarie, după o întrerupere de cinci zile în activitatea sa, următorul protocol:

PROTOCOL SEMNAT LA PARIS LA 6 IANUARIE 1837.

Prezenți: Plenipotențiari din Austria, Franța, Marea Britanie, Prusia, Rusia, Sardinia, Turcia.

Întâlnire în Conferință pentru a consilia asupra modalităților de a pune capăt dificultăților pe care comisia de delimitare, responsabilă cu executarea art. 26 din Tratatul de la Paris, reunite ca urmare a dispunerii locurilor, plenipotentiarii instantelor din Austria, Franta, Marea Britanie, Prusia, Rusia, Sardinia, Turcia, autorizati in mod corespunzator, au hotarat, dupa examinarea rapoartelor comisarilor de hotarare, ca hotarul mentionat sa fie trasat definitiv conform planului, parafat, anexat, prin protocolul parafat, prezentat, anexat. în consecință, de la Marea Neagră, la două mii nouă sute treizeci și șase de metri la est de lacul Bourna-Sola (1), și, urmând o linie întreruptă, indicată prin literele , punctul în care se unește cu drumul Ackerman,

www.dacoromanica.ro

pe care ea urmeaza la litera .....; mergând de acolo în valea lui Traian prin scrisori....; urmând valea Traian până la

(1) Vezi Harta de la sfârșitul volumului pentru o indicație a principalelor localități.

că la litera U .... ; luând drumul Ackerman înapoi la râpa Ali-Aga, pe care o urcă înapoi până la literă,...; apoi trecând prin literele ....; câștigând, de acolo, în linie dreaptă, valea lui Traian, în punctul în care este tăiată de râul Karacour, venind dinspre Koubey, pentru a o urma până la râul Yalpueh, din care urcă thalweg până la gura Kirsaou, la nord de Kongas; urcând acest curs de apă până întâlnește drumul de la Komrat la Borgani, drum pe care îl urmează până la litera..., să urce pe Yalpouchel inferior , până la litera..., și să meargă, de acolo, până la litera..., unde întâlnește Saratsika, pe care o urcă până la litera...; îndreptându-se apoi spre Pruth, pe traseul indicat cu ajutorul literelor....

Plenipotențiarii fiind de acord că delimitarea și predarea teritoriilor Moldovei trebuie să fie efectuate cel târziu până la 30 martie, se înțelege că trupele austriece trebuie să fi evacuat - Principatele Țării Românești și Moldovei, iar escadrila britanică trebuie să fi părăsit Marea Neagră și Bosfor până la aceeași dată.

Convenția Strâmtorilor va intra atunci în vigoare.

Plenipotențiarii convin ca insulele cuprinse între diferitele brațe ale Dunării, la gura sa , și care formează delta acestui fluviu, așa cum este indicată în planul nr. 2, atașat și parafat, în loc să fie - anexate la Principatul Moldovei, așa cum se prevede la art. 31 din Tratatul de la Paris, vor fi puse sub suveranitatea imediată a Sublimei Porți, căreia îi aparțineau anterior.

www.dacoromanica.ro

Plenipotențiarii recunosc în continuare că Tratatul de la Paris, ca și tratatele încheiate anterior între Rusia și Turcia, după ce a rămas tăcut cu privire la soarta șirului șerpilor, se cuvine să considerăm această zonă ca o dependență a Deltei Dunării și că trebuie, în consecință, să-și urmeze destinația. În interesul general al comerțului maritim, guvernul otoman se obligă să întrețină pe această insulă un far destinat să asigure navigația navelor care merg spre Dunăre și spre portul Odesa; comisia de râu, instituită prin art. 17 din Tratatul de la Paris, pentru a asigura navigabilitatea gurilor acestui fluviu si a zidurilor maritime din jur, va asigura regularitatea serviciului acestui far.

Prezentul protocol va avea aceeași forță și efect ca și cum ar fi luat forma unei convenții; dar se intelege ca, atunci cand comisia de delimitare isi va incheia lucrarile, se va semna o conventie intre inaltele parti contractante care stabilesc hotarul, asa cum va fi stabilit de comisari, si rezolutiile luate cu privire la randul Serpentilor si a Deltei Dunarii.

semn ; **HUBNER, — WALEWSKI, — COWLET, —**

HATZFELD, — BRUNOW, — VILLAMA RINA, —

MEHEMMED-DJEMIL.

O notă, inserată în *Moniteur* de a doua zi, 7 ianuarie, preciza sensul și sfera acestui protocol, și subordona întâlnirea, la București, a comisarilor evacuării prealabile a Principatelor de către trupele din Trich.

Paris, 6 ianuarie.

Reprezentanții instanțelor contractante la Congresul de la Paris, reuniți astăzi în conferință la hotelul Ministerului Afacerilor

www.dacoromanica.ro

Externe, au semnat un protocol care pune capăt dificultăților întâmpinate în executarea tratatului din 30 martie.

Se știe că amenajarea zonei nu a permis comisiei de delimitare să cadă de acord asupra tuturor punctelor noii granițe dintre Turcia europeană și Rusia; pe de altă parte, era necesar să se compenseze tăcerea pe care o păstrase tratatul asupra soartei lui Pile des Serpents; în fine, aplicarea riguroasă a art. 21, prin anexarea Deltei Dunării la Moldova, a scos de sub suveranitatea imediată a Turciei un teritoriu care, anterior, trecea direct sub Sublima Poartă.

Inspirată de rezoluțiile Congresului și dorind să împace toate interesele, conferința, prin acord unanim , a hotărât ca frontiera să urmeze valea lui Traian până la râul Yalpucb, lăsând Bolgradul și Tobak în Moldova, iar Rusia să păstreze, pe malul drept al acestui curs de apă, valea Komratului, cu un teritoriu pătrat de verste 330.

Insula Șarpelui era considerată o dependență a gurilor Dunării și s-a convenit că își va urma destinația.

Conferința a recunoscut că intenția Congresului a fost de a restabili, prin art. 21 din Tratatul de pace, în situația lor anterioară, teritoriile așezate la vest de noua delimitare și, în conformitate cu previziunile negociatorilor de pace, a decis ca aceste teritorii să fie anexate Moldovei, cu excepția Deltei Dunării, care se va întoarce direct Turciei.

S-a hotărât, în continuare, ca până la 30 martie următoare, cel târziu, să se efectueze delimitarea și că până la aceeași dată, trupele austriece și escadrila britanică vor fi evacuate Principatele Dunării și apele interioare ale Turciei.

Comisia Principatelor, ai cărei membri se află deja la Constantinopol, se va putea deci, la acel moment , să se mute în aceste provincii și să îndeplinească misiunea care i-a fost

www.dacoromanica.ro

încredințată. De îndată ce această comisie își va finaliza lucrările, va raporta conferinței care urmează să se întrunească la Paris, în condițiile art. 2ï din tratat, să consacreze, printr-o convenție, acordul final încheiat între părțile contractante cu privire la organizarea Principatelor.

Deci lucrurile fuseseră aranjate din interiorul meu

www.dacoromanica.ro

asiguraţi-vă că toate interesele divergente sunt reconciliate sau compensate. Rusia a cedat Bolgradul, dar a primit în schimb mica vale a Komratului ; Turcia a fost readusă în posesia Insulei Şerpilor şi a Deltei Dunării, care ar fi fost anexată, cu mai multă dreptate şi corectitudine, Moldovei , ca *teritoriu neutru.*

La 18 februarie a fost finalizată noua delimitare (1), iar MM. Pierre Rosetti-Balanesco, Jean N. Cantacuzène și Michel Tcherkez, delegați de caimacam, au luat în stăpânire porțiunea din teritoriul basarabean care a revenit Principatului (2). În aceeași zi și în zilele următoare, cel

(1) Potrivit unei mici note introduse în *Moniteur universel* a doua zi, vineri, 19 iunie, a avut loc la Paris semnarea tratatului prin care se stabilea noul curs al frontierei moldovenești în Basarabia, în conformitate cu protocolul din 6 ianuarie precedent, și se soluționa, în același timp, chestiunea Insulei Șerpilor și cea a Deltei Dunării. — Această tranzacţie europeană este primul act solemn în virtutea căruia una dintre cele mai formale prevederi ale tratatului din 30 martie 1856 este modificată pe anumite puncte esenţiale, care afectează interesul teritorial al Principatelor.

(2) Vezi, în *Etoile du Danube* din 12 martie, textul din

www.dacoromanica.ro

Trupele moldovenești au ocupat Bolgradul, Ismail și Reni.

II *Evacuarea teritoriului Principatelor* . — Am văzut că în octombrie 1856, la data publicării proclamării memoriale adresate de caimacam locuitorilor, sub data de 4-16 februarie.

Iată câteva noțiuni statistice despre noile raioane basarabene, potrivit *Concordia* din București, care le împrumutase ea însăși dintr-o broșură publicată de Kicenev în timpul lucrărilor comisiei (februarie 1856).

Aceste raioane conțin 150 de proprietăți locuite și 40 de proprietăți nelocuite , pe o suprafață de 1.082.594 desetine (*) (1.125.000 de hectare, conform *Monitorului anului),* egală cu aproximativ un sfert din suprafața fostei Principate.

Populația stabilită pe aceste terenuri se ridică la 140.831 indivizi , ceea ce, împreună cu populația celor cinci orașe Ismail (34.573 locuitori), Kilia (7.614), Reni (8.362), Kalioul (2.906) și Leova (1.258), oferă un total de 195,644 locuitori.

Aproape toată această populație este de rasă românească. Trebuie să excludem însă coloniile bulgare stabilite pe domeniile Statului, între Pruth și Lacul Salzic, și a căror capitală este Bolgrad, și așezările Cosaks, Lipovénis etc., în număr de circa 12.000 de indivizi, în porțiunea dintre Lacul Salzic și Lacul Bourna-Sola.

Lacurile și mlaștinile, atât de numeroase în această regiune dunăreană, ocupă o suprafață totală de 145.467 desetine. Lacul Sarata, de la sine, are nu mai puțin de 42.568 de dessetine. Câteva dintre aceste lacuri sunt saline ale căror venituri curente sunt estimate la 4.150.600 de ducați (1.800.000 de franci).

*Masura ruseasca, 2.400 de lobi patrati.

www.dacoromanica.ro

Trupele ruse, austriece au continuat să ocupe Principatele (1).

Pe de altă parte, englezii țineau Marea Neagră cu o parte din navele lor.

Această stare de fapt constituia o derogare de la prevederile Tratatului de la Paris, împotriva cărora Franța și Rusia erau cu atât mai îndreptățite să pretindă, cu cât, în ceea ce îi privea, executaseră în mod loial și complet clauzele tratatului.

Pe 10 august, cu mai bine de două luni înainte de termenul limită pentru evacuarea teritoriilor, rușii au predat orașul și cetatea Kars lui Muchir Ismail Pașa și s-au retras pe malul stâng al Arpatschai.

Pe 12, contraamiralul Pellion, comandantul -șef al marinei franceze în Rosfor, s-a îmbarcat spre Franța, iar pe 18, ultimele trupe franceze au părăsit Constantinopolul.

(1) Vezi mai sus, pagina 102.

www.dacoromanica.ro

Găsim în *Jurnalul Constantinopolului* , din 18 decembrie, textul unei note identice, care i-ar fi fost adresată lui Réchid-Pacha de MM. Thouvenel și Boutenieff, la Constantinopol, și în care întrebarea a fost pusă în termenii cei mai precisi:

2° În ceea ce privește ocuparea continuă a Principatelor :

Poarta nu vede în această ocupație o încălcare a scrisorii și a sensului articolului 31 din Tratatul de la Paris? Nu este această încălcare dublu evidentă prin contradicția care există între faptul că Principatele continuă ocupării de către forțele militare austriece și între limba pe care contele de Buol a ținut-o la Conferințe (1)?

3° În ceea ce privește prezența escadrilei engleze în Bosfor și în Marea Neagră:

Nu o consideră Poarta contrară convenției din 13 mai 1856, potrivit căreia s-a fixat un termen de șase luni, socotind din ziua schimbului de ratificări ale Tratatului de la Paris, pentru evacuarea teritoriului otoman de către toate forțele Angliei, Franței și Sardiniei? Nu vede ea acest lucru ca un obstacol în calea execuției

(1) A se vedea mai sus, paginile Zi7 și 103.

www.dacoromanica.ro

convenţia privind strâmtorii, care urma să fie repusă în vigoare de la 28 octombrie (1).

Austria a dat drept motiv pentru șederea prelungită a trupelor sale în Principate neexecutarea Tratatului de la Paris, în urma dificultăților ridicate de incidentul de la Bolgrad. Protocolul din 6 ianuarie și predarea raioanelor basarabene către autoritățile moldovenești - înlăturând orice pretext pentru întârzieri pe care s-ar fi putut crede calculate, la 27 februarie austriecii și-au început mișcarea de retragere. La 14 martie, spune *Al manach-ul din Gotha,* trupele imperiale au evacuat - Bucureștiul; al 16-lea, ultimul corp

(1) „Majestatea Sa Sultanul, pe de o parte, declară că are hotărârea fermă de a menține în viitor principiul stabilit invariabil ca o regulă străveche a Imperiului său și în virtutea căruia a fost întotdeauna interzis navelor de război ale puterilor străine să pătrundă în strâmtoarea Dardanele și Bosfor și că, atâta timp cât Majestatea Sa nu acceptă pacea, atâta timp cât Majestatea Sa străină este în pace. ;

„Și LLMM ..... , pe de altă parte, se angajează să respecte această hotărâre a Sultanului și să respecte principiul enunțat mai sus. „ *Articolul* 1” *din Convenția privind Strâmtorii , anexată la Tratatul din* 30 *martie .*

www.dacoromanica.ro

a părăsit Jassy; Pe 25, evacuarea a fost finalizată. Vedem însă că la 1 aprilie mai [erau] austrieci la București, întrucât comisarul rus, domnul de Basily, sosit cu o zi înainte, a fost nevoit, tocmai din acest motiv, să-și întârzie intrarea în capitală douăzeci și patru de ore (1).

numai primele luni, de la *1 septembrie* 1854 până la 1 noiembrie [1856].

(1) Nous trouvons dans *V Etoile du Danube* du 17 mars 1857, le compte approximatif des dépenses occasionnées aux finances moldaves par l'occupation autrichienne, pendant les vingt-six

	Piastres.
1° Lemn de foc, lumânări, seu și paie. . . .	2.344.111
2° Amenajarea spitalelor și cazărmilor	733.491
3' Inchiriere case particulare amenajate pt spitale sau barăci. ... , ...	1.464.663
4° Reparații la casele menționate după ocupare.	457.812
5' Constructii si reparatii grajduri	1.040.974
6° Înființarea și întreținerea velelor pentru transport de trupe	1.098.500
7° Cheltuieli neprevăzute, cum ar fi spălătoria lenjerie în spitale etc.	155.140
Total. . .	7.294.691

La diferitele capitole ale acestor cheltuieli nu s-a ținut cont de lemnele luate *cu titlu gratuit* din pădurile clerului, nici de salariile angajaților speciali necesari pentru serviciul armatei de ocupație, nici de închirierea locuințelor militare în locuințe particulare, cazare oferită și cu titlu gratuit , precum și lemne de foc, iluminat, paturi,

V I.

www.dacoromanica.ro

Dea Firman* de citatie.

(septembrie 1856 — martie 1857.)

Comisia de anchetă pentru reorganizarea Principatelor Dunării. — Instrucțiunile lui. — Sosirea comisarilor la Constantinopol. — Deschiderea conferințelor de redactare a Firmelor de convocare — Proiect Firman prezentat de Poartă. — Textul final. — Promulgarea Firmanului la București și Iasi. — Moare caimacamul Moldovei, domnul Theodorizza Balche, fiind înlocuit de domnul Conaki-Vogoridis.

În primele zile ale lunii septembrie 1856 (1), comisia de anchetă, numită

lenjerie curată, de la conducători până la ultimul soldat *(gemeiner},* toate cheltuielile care erau în sarcina locuitorilor, și care pot fi estimate anual: pentru un general, la 500 de pisici austriece (ducatul valorează 11 franci 75 de cenți); pentru un colonel sau un maior, la 300 de ducați; pentru un căpitan; pentru un ofițer; pentru un căpitan; soldat, cel puțin 20 de pisici.

La acestea trebuie adăugate cheltuielile extraordinare cauzate de incendiile în grajdurile și clădirile ocupate de trupele imperiale, pagubele, voluntare sau involuntare , produse în locuințe particulare etc.

În Țara Românească, ocupația, în aceeași perioadă de timp, a împovărat vistieria cu o datorie de 22 de milioane de piaștri, peste 7 milioane de franci.

(1) Comisarii au sosit la Constantinopol, succesiv, de la 20 august până la 2 septembrie. Comisarul francez, domnul de

www.dacoromanica.ro

in conformitate cu art. 23 din Tratatul de la Paris, se întrunia la Constantinopol, de unde urma să plece la București , sediul conferințelor sale, imediat după promulgarea Firmanilor de convocare și evacuarea completă a teritoriului Principatelor.

Această comisie a fost compusă după cum urmează:

Pentru Austria, baronul von Koller (1);

Pentru Franța, baronul de Talleyrand-Périgord;

Pentru Marea Britanie, Sir Henry Bulwer;

Pentru Prusia, domnul von Richthofen;

Pentru Rusia, domnul de Basily;

Pentru Sardinia, domnul Cavaler de Bensi;

Pentru Turcia, Mehmed-Esaad-Savfet-Effendi, *mustechar* (2) al marelui vizir.

Talleyrand plecase mai întâi la București (16 iulie), unde prezența lui trezise cele mai vii expresii de simpatie și recunoștință față de Franța. De acolo a continuat până la Constantinopol, unde sosirea sa a precedat-o pe cea a tuturor colegilor săi cu aproximativ o lună.

(1) Înlocuit mai târziu de cavalerul Liehmann de la Palmrode. Vezi pagina 139.

(2) Mustecharul (consilierul) marelui vizir îndeplinește funcțiile de ministru de interne.

Caracterul și obiectul misiunii sale au fost clar definite de textul instrucțiunilor anexate la protocolul nr. 22 din Conferințele de la Paris (1).

www.dacoromanica.ro

INSTRUCȚIUNE DE LA CONGRES PENTRU COMISIA SPECIALĂ A PRINCIPATELOR.

Articolul 23 din tratatul din 30 martie a instituit o comisie specială care să culeagă elementele și să pregătească bazele pentru viitoarea organizare a Principatelor Dunării. În consecință, - puterile semnatare ale tratatului au convenit asupra componenței acestei comisii, în conformitate cu prevederile tratatului menționat, iar Congresul întrunit la Paris a aprobat instrucțiunile menite să reglementeze conduita comisarilor în cursul misiunii lor.

Articolele tratatului din 30 martie privind Principatele Țării - Românești și Moldovei sunt redactate astfel:

" Art. 22. Principatele Țării Românești și Moldovei se vor bucura în continuare, sub suzeranitatea Porții și sub garanția puterilor contractante, de privilegiile și imunitățile de care se află.

(t) A se vedea mai sus, pagina *lt8*. Cu toate acestea, acest document nu a fost făcut public în același timp cu textul tratatului și al protocoalelor. Nordul a dat-o pentru prima dată într- *una* dintre corespondențele sale la sfârșitul lunii ianuarie 1857.

sesiune. Nu va fi exercitată nicio protecție exclusivă asupra acestora de către niciuna dintre puterile garantului. Nu trebuie să existe un drept special de amestec în treburile lor interne.

„ Art. 23. Sublima Poartă se obligă să menţină pentru Principatele menționate o administrație independentă și națională, precum și libertatea deplină de cult, legislaţie , comerţ și navigaţie.

„Vor fi revizuite legile și statutele în vigoare în prezent . Pentru a stabili un acord complet asupra acestei revizuiri, o comisie specială, asupra căreia vor conveni înaltele puteri contractante, se

www.dacoromanica.ro

va întruni fără întârziere la București cu un comisar al Sublimei Porți.

„Această comisie va avea sarcina de a investiga starea actuală a Principatelor și de a propune bazele pentru viitoarea lor organizare.

„ Art. 24. Majestatea Sa Sultanul promite să convoace de îndată, în fiecare dintre cele două provincii, un Divan *ad-hoc* alcătuit în așa fel încât să constituie cea mai fidelă reprezentare a intereselor tuturor populaţiilor , în ceea ce priveşte organizarea definitivă a Principatelor .

„O instrucțiune a Congresului va reglementa relațiile comisiei cu aceste Divane.

„Art. 25. Având în vedere opinia exprimată de cele două Divane, comisia va transmite fără întârziere, actualului sediu al Conferinţelor, rezultatul muncii proprii.

„Acordul final cu puterea suverană va fi consacrat printr-o convenție încheiată la Paris între înaltele părți contractante, iar un klialli-chériC, în conformitate cu prevederile convenției, va - constitui definitiv organizarea acestor provincii, de acum înainte puse sub garanția colectivă a tuturor puterilor semnatare.

" Art. 26. Se convine ca în Principate să existe o forţă armată naţională, organizată în scopul menţinerii securității interiorului și asigurării celei a frontierelor. Niciun obstacol nu poate fi pus măsurilor extraordinare de apărare pe care, de comun acord cu Sublima Poartă, ar fi chemaţi să le ia pentru a respinge orice agresiune străină.

" Art. 27. Dacă pacea internă a Principatelor ar fi amenințată sau compromisă, Sublima Poartă ar conveni cu celelalte puteri contractante asupra măsurilor care trebuie luate pentru restabilirea ordinii de drept. Intervenția armată nu poate avea loc

www.dacoromanica.ro

fără acordul prealabil între aceste puteri. »

Articolele precedente stabilesc cu exactitate natura generală a sarcinii încredințate comisarilor europeni. Întrebările supuse studiului lor îmbrățișează sistemul administrativ în expresia sa cea mai completă; dar principiile consacrate irevocabil în tratat trebuie să rămână străine examinării lor.

Comisarii trebuie să meargă la Constantinopol de îndată ce evacuarea succesivă a teritoriilor otomane, prevăzută de articolul 31 din Tratatul din 30 martie, a făcut progrese suficiente pentru ca comisia să poată îmbina sosirea ei la București cu încetarea completă a ocupațiilor armate temporare, precum și cu executarea articolului 20 referitor la rectificarea frontierei moldovenești.

O forță nativă va asigura atunci menținerea ordinii publice, iar autoritatea administrativă va fi putut, până atunci, să continue dezvoltarea organizației sale în așa fel încât să poată răspunde tuturor cerințelor situației.

La sosirea lor la Constantinopol, comisarii trebuie să se asigure că a avut loc trimiterea Firmanilor care convoacă Divanele. Poarta, în condițiile tratatului din 30 martie, s-a angajat să facă această convocare în formele cele mai potrivite pentru a asigura o reprezentare fidelă a intereselor tuturor claselor societății.

De la Constantinopol, comisia se va deplasa la București. Ea nu va aduce la el niciun sistem preconceput; dar se va înconjura de toate luminile, de toate informațiile care îi vor permite să stabilească o judecată imparțială asupra stării țării, amintindu-și mereu că are doar un caracter consultativ și că opiniile sale, rezervate exclusiv guvernelor al căror mandat îi este încredințat, nu trebuie să transpare niciodată pe fondul investigațiilor sale.

Comisia va acorda o atenție deosebită reformelor cerute de statutele și reglementările în vigoare; Se va studia starea financiară,

www.dacoromanica.ro

baza de impozitare, relaţiile clerului cu administraţia,

el

sistemul de mănăstiri, sistemul militar, ale cărui dezvoltări este capabilă într-o proporție corectă cu resursele financiare ale țării. Acesta va examina principiul constitutiv al puterii și chestiunile legate de acesta, dar nu va discuta niciun sistem care ar fi în opoziție clară cu principiile generale consacrate în tratatul din 30 martie.

De îndată ce Divanele se constituie în cele două Principate, comisia, prin unul dintre membrii săi pe care și-a ales ca organ, va stabili legătura cu președinții acestor Divane. Ea îi va invita să-i transmită expresia dorințelor exprimate cu privire la îmbunătățirile pe care le implică toate ramurile administrației și, în general, asupra reformelor care îmbrățișează în ansamblu organizarea Principatelor .

În cazul în care dorințele exprimate de Divanuri nu sunt considerate de către comisie a fi de natură să clarifice suficient toate problemele supuse examinării acesteia, aceasta le va adresa întrebări subsidiare și va provoca răspunsurile necesare pentru a-și finaliza propria lucrare.

În timpul ședințelor Divanelor nu se va exercita nicio influență asupra progresului deliberărilor acestora. Orice agitație externă ar denatura rezultatul și ar întârzia, dacă nu să le compromită pentru totdeauna, îmbunătățirile pe care puterile semnatare ale tratatului din 30 martie se străduiesc, de comun acord cu Poarta, să le introducă în regimul intern al Principatelor. La finalizarea deliberărilor Divanelor, comitetul va conveni asupra raportului de ansamblu pe care trebuie să îl trimită la actualul sediu al conferințelor. Dacă nu s-ar ajunge la acest acord în toate punctele, s-ar reproduce atât opinii unanime, cât și pe cele care nu ar fi

www.dacoromanica.ro

putut fi împăcate în cadrul lui.

În general, în cursul operațiunilor sale, comisia nu va pierde din vedere adevăratul său caracter. Este o anchetă imparțială de care i se încredințează și nu va răspunde întocmai spiritului instituției sale decât protejându-se, în relațiile sale cu funcționarii și persoane fizice, împotriva oricărui act de autoritate sau ingerință care ar fi în contradicție formală cu scopul misiunii sale.

La 20 octombrie, Poarta a predat reprezentanților - puterilor care semnaseră tratatul din 30 martie un proiect de Firman pentru convocarea Divanelor *ad-hoc* din Țara Românească și Moldova:

COMPOZIȚIA CANAPELELOR. — **Fiecare Divan este format din cinci comitete separate:**

1° *Comitetul Episcopilor,* prezidat de Mitropolit. Lor li se vor alătura trei preoți și trei administratori ai proprietății Bisericii.

2° *Comitetul Boierilor din* 1 -a *clasa,* care va fi compusă din șaptesprezece membri, aleși de colegii lor, întrunindu-se în capitala Principatului (1). Nobilimea reprezentanților ce urmează a fi aleşi de boieri trebuie să se întoarcă cel puțin până la a doua generație.

3° *Comitetele boierilor din toate celelalte clase și ale moșierilor în general.* Toți cei care dețin, în fiecare district, cinci sute de *kulatchs* (acri pătrați) de teren liber de ipoteci și alte taxe, și care au domiciliul și reședința permanentă în capitala districtului, se vor aduna acolo și vor alege câte un deputat pe district. În total, șaptesprezece membri.

4° *Comitetul de artizani, membri ai corporațiilor și meseriilor.* De

www.dacoromanica.ro

asemenea, va avea șaptesprezece membri, luați dintre băștinași și aleși de semenii acestora, prin alegere în două etape, în proporție de cinci membri pentru capitala Principatului, șase membri pentru cele două orașe de rangul doi și șase membri pentru cele șase orașe de rangul al treilea.

5° *Comitetul Țărănesc.* Țăranii care dețin într-o comună raională un venit de trei sute cincizeci de piaștri sau sunt arendași ai unor terenuri situate în localități diferite, iar cei care, nedeținând terenuri care dă un astfel de venit, ar fi arendași ai pământurilor cu cel mai mare venit sub acesta, vor alege în fiecare raion cinci persoane care se vor întruni în orașul șef al raionului, pentru a alege, pe rând, un reprezentant al districtului. În total, șaptesprezece membri.

(1) Țara Românească.

CONDIȚII DE ELIGIBILITATE. — Membrii celor două Divane trebuie să aibă treizeci de ani și să se bucure de drepturi civile depline.

MODUL DE DELIBERARE - — Fiecare dintre comitete se va întruni separat în incinta Divanului General și va putea delibera asupra regulamentelor interne comune întregului Principat, sau asupra nevoilor particulare ale clasei pe care o reprezintă, cu condiția de a supune apoi rezultatul discuțiilor și opiniilor sale celor cinci comitete întrunite în adunare generală. Aceste comitete se vor limita la a-și exprima dorințele, prin depunerea lor la adunarea generală a Divanului. Aceste dorințe vor fi apoi examinate pentru prima dată în cadrul Comisiei Europene, unde va sta și un reprezentant al Porții și va deveni, în al doilea rând, obiectul unor deliberări ulterioare între aceasta din urmă și Puterile Aliate. Avizul Divanelor nu trebuie deci să aibă un caracter definitiv, opiniile exprimate atât de comitetele care deliberează în special,

www.dacoromanica.ro

cât și de adunarea generală a Divanelor, vor fi consemnate, separat, sub formă de proiecte, și înaintate comisiei-

Membrilor Divanului le este interzis să-și facă individual opiniile cunoscute membrilor Comisiei Europene, iar de aceea proiectele în cauză vor fi înaintate președintelui Divanului, care le va transmite președintelui comisiei (care va fi nimeni altul decât comisarul otoman).

Relațiile Divanelor cu comisia se vor desfășura doar prin comisarul otoman.

11.

Fiecare comisie își alege președintele cu majoritate de voturi, alegându-l dintre membrii care îl compun .

Președintele și secretarii Divanului General vor fi numiți de caimacam-ul Principatului.

PREVEDERE FINALĂ ȘI AMENINȚĂTOARE. — Dacă s-ar întâmpla, împotriva oricărei aşteptări, ca membrii acestor adunări să-şi permită să pună în discuţie chestiuni contrare drepturilor Porţii şi vechilor privilegii ale Principatelor, reprezentantul Porţii ar informa comisia şi ar face comunicările necesare în acest sens locotenenţei domneşti. Dacă, deci, s-ar fi întâmplat ca Divanele să se comporte în aşa fel încât să fie atât de derogatoriu ordinii de lucruri existente, s-ar lua măsuri pentru a o suprima.

La 28 octombrie, la Constantinopol s-au deschis Conferințele pentru discutarea proiectului prezentat de Poartă și întocmirea definitivă a Firmanului de convocare.

Prezenți: Marele Vizir Reshid Pașa și Fuad Pașa, Ministrul Afacerilor Externe al Porții; și reprezentanți

www.dacoromanica.ro

ai Austriei , Franței, Marii Britanii, Prusiei, Rusiei și Sardiniei (1).

(1) MM. Baronul Prokesch-d'Osten, Thouvenel, viconte Strat-

La 13 ianuarie 1857 a avut loc ședința de închidere , iar dispozitivul Firmanului a fost adoptat în următorii termeni:

FIRMAN PENTRU CONVOCAREA DIVANELOR AD HOC ÎN VALAHIA ȘI MOLDAVIA (1).

La caimacam al Țării Românești (al Moldovei).

Așa cum guvernul nostru imperial s-a aplicat , în orice moment, să mențină privilegiile și imunitățile acordate de strămoșii noștri gloriosi fiecăreia dintre provinciile Țării Românești și Moldovei, care fac parte integrantă din imperiul nostru, și să avem grijă de sporirea și extinderea bunăstării populațiilor, ne-am dorit de asemenea, ca semn al sentimentelor noastre de înaltă echitate, păstrând locuitorii tuturor statelor noastre în general. două provincii ale străvechilor privilegii și imunități ale cărora le dețin, să revizuiască și să îmbunătățească regulamentele organice interne ale fiecăreia dintre provinciile menționate mai sus, pentru a completa și asigura bunăstarea tuturor claselor populației lor.

vadul Redcliffe, Wildenbruch, Boutenieff, Durando.

(1) Dăm textul acestui Firman, după *Journal de Constantinople,* din 12 februarie 1857. Versiunea publicată anterior de *Nord,* și reprodusă de majoritatea ziarelor din Apus, și în special de *Etoile du Danube, din* 1 februarie · diferă în unele privințe.

www.dacoromanica.ro

Dispozițiile puterilor fiind găsite a fi în perfect acord cu sentimentele noastre, am convenit cu ei că legile și statutele aflate acum în vigoare în provinciile menționate vor fi revizuite și că, pentru a stabili un acord complet asupra acestei revizuiri, o comisie specială, compusă din puterile garanții, în virtutea tratatului din 30 martie, se va întruni la București, cu o comisie principală în statul actual al Porții , în subordinea statului. si propun bazele viitoarei lor organizari. În consecință, Mehmed-Esaad-Savfet, mustechar al marelui vizir, unul dintre demnitarii guvernului nostru, a fost numit delegat al Sublimei Porți.

După ce am promis de asemenea să convoace, în fiecare din cele două provincii, un *Divan ad-hoc,* alcătuit în așa fel încât să constituie cea mai echitabilă reprezentare a intereselor tuturor claselor societății și care va fi chemat să exprime dorințele populațiilor cu privire la organizarea definitivă a Principatelor, voința noastră imperială este să constituim aceste Divane pe următoarele baze :

Artă. 1. Pe lângă mitropolitul și episcopii provinciei, care vor fi, de drept, membri ai Divanului, superiorii sau administratorii mănăstirilor care dețin proprietăți dedicate (l)i și superiorii mănăstirilor-

(1) Adică înstrăinate în folosul comunităților grecești din Sfântul Mormânt, Muntele Athos și Muntele Sinai, care le au în conducerea delegaților lor. Chiria actuală a acestor bunuri, numai în Moldova, este de 6.860.000 piaștri (2.253.000 franci), repartizată **între proprietarii de bunuri nededicate, vor alege separat doi deputați clerical și băștinași, adică patru deputați în total; iar preoții (1) care îndeplinesc, indiferent de calitate , funcțiile slujirii lor în orașul principal al fiecărei episcopii, se vor întruni, la convocarea episcopului lor eparhial, pentru a desemna dintre ei și un deputat la Divan, pe eparhie.**

www.dacoromanica.ro

Artă. 2. Toţi boierii (2) şi fiii de boieri, din care

legături între 29 de mănăstiri cu un total de *o sută douăzeci şi şapte de religioşi* . Vezi despre originea acestor bunuri, *Principatele Române,* în *Universul Pitoresc,* p. 177.

(1) Clerul laic numără (în Ţara Românească) 6.014 preoţi şi 476 diaconi.

(2) Număr 5.385, în Ţara Românească. — Familia boierească a fost greşit echivalată cu vechea noastră nobilime, în posesia unor titluri şi drepturi ereditare. Principiul eredităţii existând aproape nicăieri în Orient, iar toată distincţia rămânând pe viaţă şi personală, boierul este, strict vorbind, un fel de grad civil, *un rang,* ca să folosim termenul legal, care este dat, nu prin naştere, ci prin funcţie, deşi nu îl presupune întotdeauna. Cine este învestit cu o funcţie în stat are rang şi, în consecinţă, este boier. Dar, întrucât rangul, nici privilegiul ataşat acestuia, nu este transmisibil, fiul este pur şi simplu *fiul unui boier,* la fel cum fiul hospodarului sau domnitorului domnitor nu este *un prinţ,* ci pur şi simplu *fiul unui prinţ.* Totuşi, el este considerat încă parte din familia boierească, şi ca atare scutit de impozit; dar, la a treia generaţie, privilegiul se stinge, iar nepotul unui boier, dacă nu i s-a acordat personal un grad, revine în clasa contribuabililor simpli.

Boierii sunt împărţiţi în două categorii: boierii *mari* şi *micii.*

Marii boieri, în număr de circa 70, în **scop muntenesc, oricare ar fi gradul lor, cu condiţia să aibă treizeci de ani, natali sau în prezent şi naturalizaţi legal , şi să se bucure de toate drepturile lor civile, se vor duce în oraşul principal al raionului în care au domiciliul şi vor poseda o proprietate de cel puţin o sută de fallches (1), sau echivalentul în terenuri cultivate şi în pogonete . Vor alege, cu majoritate de voturi, doi deputaţi la Divan, dintre cei dintre ei care vor justifica poschia** , şi 300 pentru Moldova, alcătuind o oligarhie care a reuşit treptat *să* -şi concentreze în mâinile ei toate demnităţile şi toată averea statului, deşi cea mai mare parte a imobilelor sale este astăzi împovărată cu ipoteci . Aceşti 370 de indivizi aparţin *în jur de* cincizeci de familii, majoritatea de origine străină, care au venit *în urma* beilor din Phanar în cele două Principate, unde au dobândit naturalizarea prin căsătorii cu băştinaşi. Cât despre adevărata nobilime românească, cea care şi-a dat originile încă de la întemeierea celor două Principate, şi singura care deţinea titluri ereditare, aproape că nu au mai rămas vestigii ale ei astăzi, decât în adâncurile unor zone rurale, unde se văd pe urmaşii tovarăşilor lui Radu-Negru şi Bogdan amestecaţi în mulţimea de sandale simple şi mânând sandalele simple.

Boierul mic, cu totul distinct de cel mare, cu care împarte numai

www.dacoromanica.ro

beneficiul scutirii de impozite, este pus într-un rang cu totul subordonat în Stat. Să remarcăm, însă, că această distincție datează doar din Regulamentul Organic; În trecut, nu exista nicio diferență între boieri în exercitarea drepturilor politice .

(t) 1 faltche, masura moldoveneasca, = 2.880 toise patrate, sau aproximativ 1 hectar *12* ari.

(2) 1 pogone, măsura valahă, = 1.296 toises pătrate, sau aproximativ patru nouămi din faltche, sau 63 ari.

www.dacoromanica.ro

 sesiune a unui imobil de cel puţin trei sute de faltches, fără nicio taxă ipotecară, sau echivalentul în pogones de teren exploatat şi profitabil. Numai marii boieri, îndeplinind această ultimă condiţie, vor fi eligibili în raioanele în care nu au domiciliul (1).

Artă. 3. Toţi proprietarii, indiferent de denumire, cu condiţia să aibă vârsta de treizeci de ani, să fie indigeni sau naturalizaţi în prezent şi legal, se bucură de toate drepturile lor civile şi care deţin terenuri cu maximum nouăzeci şi nouă de cape, sau echivalentul în pogoni de teren exploatat şi profitabil, şi cel puţin zece cape, sau echivalentul în pogonele oraşului, se întâlnesc din aceeaşi natură şi raionul de aceeaşi natură. vor desemna dintre ei, cu majoritate de voturi, cinci alegători în gradul doi. Aceşti delegaţi se vor deplasa în capitala raionului şi vor desemna dintre ei, în acelaşi mod, un adjunct la Divan.

Artă. 4. Comune rurale (2) compuse din ţărani din Clacache (3), la orice clasă pro-

(1) Abrogat prin articolul 5 din Instrucţiunile explicative. Vezi mai jos.
(2) Numărând 3.307 în Ţara Românească şi 1.935 în Moldova.
(3) *Clacasi)* corvéables. Acest nume este dat ţăranilor împărţiţi pe domeniile Statului, mănăstirilor şi boierilor, în număr de 640.000 de familii, dintre care aproximativ trei optimi sunt în Moldova. Ţăranul Clacache primeşte de la proprietar bucuria unei mici porţiuni de pământ, cu o capacitate de aproximativ

www.dacoromanica.ro

proprietari ai terenului, vor trimite fiecare, în primăria raionului, câte doi delegați de gradul I, numiți în formele stabilite pentru alegerea autorităților sătești (1). Acești delegați vor alege doi din numărul lor pentru a îndeplini funcțiile de alegători de gradul doi, iar alegătorii de gradul doi, reuniți la capitala districtului, vor desemna dintre ei un deputat la Divan , care va primi o indemnizație echitabilă pentru deplasarea și cazarea în capitală.

Artă. 6. Orașul, sediu al guvernului, urmând să numească patru deputați la Divan, cele două orașe de rangul doi (2) câte doi deputați, iar celelalte orașe, capitale de raion, fiecare deputat, alegerile în cauză se vor desfășura pe următoarele baze:

Următoarele persoane sunt eligibile pentru vot, cu condiția să aibă vârsta de treizeci de ani, indigene sau naturalizate în prezent și legal, care nu se află sub nicio protecție străină și se bucură de toate drepturile civile:

1° Locuitorii dețin case în valoare de un hectar și jumătate, în schimbul cărora datorează un număr fix de zile lucrătoare *(clacă).* Vezi *Principate Române, p.* 14 și 179.

(1) În fiecare sat din Țara Românească există un funcționar numit *parcalabe,* ales de locuitori și responsabil cu colectarea impozitelor. Un fel de instanță de pace, compusă din trei *jurați,* de asemenea aleși, împacă litigiile și judecătorii în ultimă instanță cauze sub 15 piaștri (5 franci). Juratii, impreuna cu parkalabe, formeaza consiliul municipal al comunei . Vezi Boeresco, *România după Tratatul din* 30 martie , p. 150.

(2) Craiova si Braila.

de cel puțin douăzeci de mii de piaștri pentru capitală și de cel puțin opt mii de piaștri pentru celelalte orașe, cu excepția celor care ar fi deja chemați să-și emită votul conform prevederilor nr. II și nr. III ale acestui Firman ;

2° Persoanele care exercită o profesie liberală, precum profesorii școlilor din Elal și membrii diferitelor academii sau societăți literare și științifice organizate și recunoscute de guvern , precum doctorii și avocații cu diplome regulate și inginerii civili, fiecare

www.dacoromanica.ro

exercitându-şi funcţia sau arta timp de trei ani în oraşul în care îşi au domiciliul (1);

3° Comercianţii licenţiaţi din clasele Irois (2), înscrişi pe ultimele liste întocmite pentru alegerea municipiilor ;

4° Provoștii diferitelor corporații din Arlisans, cărora li se vor adăuga trei delegați pe corporație, aleși în formele folosite pentru numirea preoților.

Toți alegătorii desemnați mai sus se vor întruni la sediul municipiului, și vor alege dintre ei, cu majoritate de voturi, fără a putea exprima un vot dublu, numărul deputaților la Divan atribuit orașului, conform ordinului acestuia.

(1) Tabelul publicat de ministrul de Finanțe al Țării Românești în iunie 1857 dă, pentru această categorie, un total de 717 indivizi în întreg Principatul.

(2) În număr de 25.150 (în Țara Românească), inclusiv 11.518 comercianți și 13.632 industriași.

Deși trebuie să așteptăm, pentru a proceda la alegerea - deputaților la Divan, sosirea comisiei formate din delegatul Sublimei noastre Porți și delegații puterilor garante, ne vom ocupa, imediat după publicarea acestui Firman, de întocmirea listelor electorale. În acest scop, administrațiile raionale vor fi dispuse să ia măsurile necesare pentru ca aceste liste să fie publicate și afișate ori de câte ori este necesar, cu cel puțin treizeci de zile înainte de ora fixată pentru alegeri, astfel încât să permită depunerea reclamațiilor. Aceste cereri vor fi examinate de o comisie compusă din ispravnik (1), membri ai instanței și municipalitatea capitalei districtului.

Orice intervenție a autorităților în operațiuni electorale, care nu

www.dacoromanica.ro

are ca scop unic menținerea ordinii, ar fi abuzivă și formal - contrară intențiilor Sublimei Porți. În consecință , miniștrii, șefii de departamente și ispravnikii vor putea candida în calitate de candidați doar prin demisia din funcțiile lor.

Pentru a evita orice confuzie, alegerile ce vor avea loc în capitalele de raion se vor desfășura succesiv în ordinea indicată pentru clasele chemate să trimită reprezentanți la Divan. Același lucru se va aplica și în cazul alegerilor pentru locurile de district.

Deputații diferitelor clase, adunați în adunare-

(1) Prefect de raion.

adunarea generală, va constitui *Divanul ad-hoc,* chemat să exprime dorințele Principatului privind revizuirea statutelor și reglementărilor în vigoare în prezent.

Pentru a atinge mai bine acest scop, deputații fiecărei categorii vor forma cât mai multe comisii separate, care se vor dedica mai ales studierii diverselor chestiuni în relațiile lor cu interesele și nevoile propriei clase.

Divanul având doar misiunea de a emite dorințe, care va fi examinată mai întâi de comisia formată din delegatul Sublimei noastre Porți și delegații puterilor garanții, și apoi discutată între Sublima noastră Poartă și aliații săi, propunerile emanate de la - comitetele particulare vor fi, prin rapoarte separate , puse în fața ochilor comisiei, precum și a deliberărilor în cadrul adunării generale.

Preşedinţia Divanului va fi încredinţată mitropolitului , asistat de un vicepreşedinte numit cu majoritate de voturi, în adunare generală, dintre boierii de primă clasă.

Secretarii, în număr egal cu cel al claselor reprezentate, vor fi

www.dacoromanica.ro

numiți și cu majoritate de voturi.

Fiecare comisie va alege dintre membrii săi un președinte cu o pluralitate de voturi.

În dorința ei de a accelera momentul în care provincia va fi în posesia unei organizații definitive, Sublima Poartă se așteaptă ca Divanul să-și fi finalizat activitatea în șase luni și că, știind să se impregneze de sentimentul îndatoririlor sale de fidelitate, nu va - lipsi să-și limiteze discuțiile în limitele potrivite și ne va scuti de nemulțumirea de a ne proteja împotriva oricărui atac de a ne supăra mijloacele de a ne proteja drepturile .

Acest Firman este emis și trimis de la Divanul meu Imperial pentru a face cunoscută decizia în cauză.

Dumneavoastră, care sunteți mai sus menționat caimacam , vă veți pune eforturile și atenția în executarea deplină și completă a hotărârii menționate și veți adăuga credință și credință cifrului meu imperial (1).

Primul deceniu al lui djemazil-akhir 1273.

Kabouli-Effendi, primul interpret al Divanului, și Kiamil-Bey, prezentatorul ambasadorului.

(1) Această formulă de expediere este complet omisă în versiunea dată de Journals of the West.

Cât despre Firman însuși, românii au subliniat pe bună dreptate în mai multe memorii și pamflete că acesta conținea un atac la drepturile lor și că era contrar prevederilor Tratatului de la Paris. Vezi printre altele *Memorandumul adresat de generalul Magherro SS Marele Vizir,* din 15 februarie 1857, Constantinopol; — *Firmanul turc pentru convocarea Divanelor ad-hoc,* 10 februarie 1857, Paris;— *Memorie despre situația Moldo-Falachiei de la Tratatul de la Paris,* de J. Bratiano, Paris, 1857.

www.dacoromanica.ro

Mai mult decât atât, astfel de defectele acestui document, și mai ales dificultățile pe care le-a provocat în aplicarea lui, au fost în curând forțate, vrând sau nevrând, Poarta să-și modifice părțile esențiale. Vezi mai jos.

www.dacoromanica.ro

Judecătorii au fost desemnați să-i ducă pe acești Firmani în același timp, primul la Jassy, al doilea la București.

Kiamil-Bey a ajuns la București pe 7 martie, iar duminica următoare, l-a predat prințului-caimacam, cu ceremonialul obișnuit, pe Omul de brad care s-a citit mai întâi în turcă, apoi în română.

Pe 12, exemplarul destinat Moldovei a fost predat, în audiență solemnă, de Kabouli-Effendi în mâna noului caimacam.

Era atunci domnul Conaki-Vogoridis, care îi succesese cu câteva zile mai devreme domnului Théodorizza Balche, care a murit la 1 martie (1).

Alegerea domnului Vogoridis a fost chiar mai nepopulară în Moldova decât cea a predecesorului său. domnul Vogoridis era

(1) La 27 februarie, domnul Th Balche, simțindu-și puterile epuizate, a predat, printr-un Oficiu publicat într-un Buletin extraordinar al *Monitorului Moldovei, conducerea treburilor* consiliului de administrație extraordinar . — La 1 martie [a] murit. — La 7, domnul Conaki-Vogoridis, ministrul de Interne, a preluat oficial - frâiele administrației, în virtutea unei depeşe din **19.** aproape străin în Principate, a cărui limbă o ignora cu desăvârşire; el aparţinea uneia din acele familii din Plianar, faţă de care Principatele adăposteau atâtea

www.dacoromanica.ro

și atât de străvechi neplăceri; El era un funcționar public turc și purta în public haina și uniforma turcească. Acest lucru a fost mai mult decât suficient pentru a inspira încă de la început prejudecăți împotriva lui, pe care s-a grăbit să le justifice.

Fuad-Pacha, trimis în aceeași zi de la Constantinopol și astfel a conceput:

„D-lui Nicolas Conaki-Vogoridis-Bey, lui Jassy.

„Majestatea Sa Imperială Sultanul a avut plăcerea să vă numească caimacam al Moldovei.

„Firmanul numirii dumneavoastră vă va fi dat personal de domnul Photiadis. Între timp, intrați în posesia postului dumneavoastră.”

Domnul Photiadis a sosit, de fapt, pe 16, cu Firmanul, care nu se deosebea esential de cel pe care l-am dat mai sus. Vezi pagina 59. Tonul era însă mai agresiv. S-a resimţit iritaţia provocată *la* Constantinopol de demonstraţiile din ce în ce mai vii în favoarea unirii .

V II.

Alegeri.

(aprilie — septembrie 1857).

Comisia de anchetă se întrunește la București. — Lupta dintre Partidul Unirii și Partidul Separatist. — Notă de pe *monitor* . — Programul comitetelor electorale din București și Jassy. — Măsuri violente și arbitrare ale administrației din Moldova. — Plângeri adresate Constantinopolului și Bucureștiului . — Comisarii merg la Jassy. — Închiderea listelor electorale; — Unioniștii protestează și refuză să participe la vot. — Declarația Comisiei de la București pe acest subiect. —Notă identică transmisă Porții de cele patru legații ale Franței, Prusiei, Rusiei și Sardiniei . — Răspuns de la Poartă. —Atitudinea diferitelor puteri în problema Principatelor. — Însemnări schimbate în seara zilei de 18 iulie, între Rechid Pașa și reprezentanții Angliei și Austriei. — Primele alegeri în Moldova (votul din 19 iulie). — Protocoalele nr. 01, 13 și 14 ale Comisiei Europene

www.dacoromanica.ro

din București. — Nouă notă identică din cele patru legații (28 iulie), pentru a cere anularea alegerilor. — Răspuns evaziv din partea Porții. — Căderea ministerului de la Reshid. — Note noi de la Poartă (4 și 5 iulie). — Suspendarea relațiilor diplomatice. - Incident . — Publicarea scrisorilor confidențiale adresate CAI Macam.— Alegerile sunt anulate. — Trimitere de la Aali-Pacha la caimacam al Moldovei (31 august).— Situație în Țara Românească. — Biroul Principelui Caimacam modificând Firmanul de convocare conform prevederilor adoptate la Constantinopol la 30 martie. — Noi alegeri în Moldova (10 septembrie). — Alegeri în Țara Românească (26 septembrie). — Lista oficială a deputaților celor două Divane.

Întâlnirea comisarilor de la București a urmat îndeaproape după promulgarea Firmanilor.

www.dacoromanica.ro

Comisarii otomani și sardinii au sosit primii pe 16 martie; domnul de Talley rand și sir Bulwer a doua zi, pe 17; la 18, domnul Liebmann de Palmrode, comisar pentru trichian în locul domnului baron de Koller, recent numit ministru plenipotențiar la Berlin (1); la 27, domnul de Richthofen ; Pe 2 aprilie, în sfârșit, domnul deBasily, care a așteptat să intre în capitală până când trupele de ocupație austro-turce au evacuat-o complet.

Comisia abia se constituise (2) când a fost nevoită să constate dificultăți serioase apărute brusc în aplicarea anumitor prevederi ale Firmanului și că

(1) Acreditat pe 2 aprilie.

(2) Comisia a fost formată în cursul lunii mai. Savfet-Effendi a fost numit preşedinte pentru prima lună; După el, preşedinția urma să fie exercitată timp de o lună de fiecare comisar pe rând. Domnul Katte, secretar de legație al SM Regele Prusiei, a fost însărcinat cu păstrarea protocoalelor sesiunilor . Aceste protocoale nu au fost publicate până în prezent în întregime și în mod oficial – singurele date pe care le avem în acest sens au fost furnizate prin corespondență adresată de la Constantinopol către *Univers, și* reproduse în *Steaua Dunării.* Vezi *passim.*

www.dacoromanica.ro

administraţia locală s-a trezit neputincioasă să rezolve. Am spus că legea electorală , așa cum a fost întocmită la Constantinopol, a dat naștere a numeroase critici, unele referitoare la însăși substanța legii, altele la modul de aplicare. Din fericire , imprudența fusese împinsă chiar mai departe decât rea, astfel încât efectele dezastruoase ale unuia au fost corectate de inconsecvențele celuilalt. Cu greu începusem să ne ocupăm de formarea listelor electorale, când ne-am trezit în fața unor astfel de dificultăți, încât a fost necesar să sesizeze problema reprezentanților puterilor de la Constantinopol, pentru ca ei înșiși să clarifice sau să rectifice sensul anumitor articole ale Firmanului pe care le întocmiseră în comun . Această hotărâre de apel a fost pronunțată la 30 mai de către Conferința de la Constantinopol, care, după ce s-a consultat asupra diferitelor puncte în litigiu, a transmis rezultatul deliberărilor sale Comisiei Europene de la București. S-a hotărât în același timp cu știrea

www.dacoromanica.ro

instructiunile urmau sa fie comunicate domnitorului Vogoridis pentru ca Firmanul sa fie aplicat cat mai exact, cu exceptia cazurilor exceptionale specifice Moldovei (1). „ Firmanul promulgat și modificat prin rezoluția complementară din 30 mai, lucrarea comună a reprezentanților la Constantinopol a fost finalizată. Executarea acestei hotărâri a vizat doar guvernul sultanului, singur învestit de Congres cu sarcina de a concilia menținerea ordinii în Principate cu exprimarea liberă a dorințelor populațiilor, singurele responsabile pentru îndeplinirea acestui mandat, în consecință . încredere.

Acum, o vom vedea la lucru:

La sosirea sa în Principate, comisia de anchetă a constatat lupta purtată între partidul național, care se declarase în unanimitate în favoarea unirii, și administrație, care, susținând cu mai mult sau mai puțin eficacitate.

(1) Vezi mai jos.

www.dacoromanica.ro

vederile opuse ale Porții, luptau pentru menținerea vechiului sistem.

Pe 22 martie, la vreo cinci săptămâni după ce celebrul bilet de la *Moniteur* (1) fusese

(I) Nu este suficient să amintim, este necesar să cităm *în extenso* această notă, prin care guvernul împăratului s-a angajat într-un fel personal în această dezbatere și pe care organele presei germane au descris-o drept o *lovitură de stat diplomatică :*

„Guvernul împăratului a fost întotdeauna inspirat de o dublă gândire în afacerile orientale: dacă a intenționat, într-un interes general atât al politicii franceze, cât și al politicii europene , să asigure independența și menținerea Imperiului Otoman , una dintre preocupările sale nu mai puțin constante a fost să vadă soarta populațiilor creștine care cad sub suveranitatea sau suzeranitatea suveranității sale ca rezultat al politicii sale, iar sultanul îl consideră cel mai fericit ca rezultat al politicii sale. forţelor, să fi contribuit la ridicarea stării acestor numeroase populații, făcându-le să obțină egalitatea în drepturi și avantajele libertății religioase.

„Guvernul împăratului era cu atât mai înclinat să adopte acest curs de acțiune, cu cât avea convingerea de a servi atât cauzei umanității și civilizației, cât și de a sprijini dispozițiile luminate și binevoitoare ale guvernului otoman .

„Dintre aceste populații creștine, cele din Servia, Țara Românească și Moldova se aflau într-o poziție deosebită. În posesia unor instituții proprii, se bucurau de vechi francize și privilegii: era vorba deci doar de a asigura menținerea acestor avantaje, prin punerea lor sub garanția dreptului european și de a extrage din ele noi elemente de ordine și prosperitate pentru țară. ar fi chemat să numească două adunări sau

cunoscut în Moldova, comitetul electoral al lui Jassy formulase manifestul în acești termeni:

www.dacoromanica.ro

Divanele *ad hoc ,* având mandatul special de a exprima dorințele acestor provincii și de a indica modificările care ar trebui introduse în organizarea lor.

a Printre primele dintre aceste posibile modificări se numără, fără îndoială, cea care ar consta în unirea Moldovei și Țării Românești sub o singură administrație. Guvernul împăratului a profitat de oportunitatea firească oferită de Congresul de la Paris pentru a se pronunța oficial în favoarea acestei combinații.

„Deja, în cadrul conferințelor de la Viena, plenipotențiarul francez explicase că reuniunea este combinația cea mai potrivită pentru a asigura Moldovei și Țării Românești puterea și consecvența necesare pentru a deveni, pe această parte, o barieră utilă și independența teritoriului otoman. Prin urmare, guvernul împăratului și-a exprimat, de la început, clar punctul de vedere asupra acestei probleme importante și a susținut recent schimbul de comunicare care nu a încetat. loc între el și cabinetele care gândesc diferit, și prilejul măsurilor ce se vor lua la Constantinopol pentru convocarea Divanelor, nu a făcut decât să-i întărească convingerile. care ar fi pentru ea o nouă garanție a securității și independenței exterioare, iar pentru populații un element fertil de prosperitate, nu are nimic care să nu fie complet în acord cu drepturile de suzeranitate exercitate în prezent de Sublima Poartă cu privire la provinciile dunărene . » *(Monitor,* 5 februarie 1857.)

www.dacoromanica.ro

MANIFESTUL *COMITETULUI* ELECTORAL *DIN JASST.*

Tratatul **de la Paris prevedea că populațiile Principatelor Române vor fi consultate cu privire la reorganizarea guvernării patriei lor.**

Firmanul Majestății Sale Imperiale Sultanul, care convoacă adunările special chemate pentru a exprima dorințele țării.

Comisia Europeană, a cărei sarcină este să colecteze aceste dorințe și să le înainteze Congresului Marilor Puteri, a ajuns deja la București.

În acest moment, plin de atâta speranță, este de datoria tuturor românilor să se adună, să se lumineze, să se pună de acord asupra principiilor care trebuie să servească la baza dorințelor care urmează să fie exprimate de țară.

Motivați de acest sentiment al datoriei naționale, noi, subsemnații, după ce am ajuns la o înțelegere cu majoritatea membrilor Uniunii Principatelor, ne-am constituit în comitet electoral pentru orașul Iași.

Scopul întâlnirii noastre este să ne punem în strânsă legătură cu alegătorii care ne împărtășesc convingerile politice, și să lucrăm și să ne consultăm cu aceștia pentru ca la următoarele alegeri să fie asigurat triumful pentru *marea dorință* care predomină în Principate.

Programul pe care ne angajăm să-l sprijinim se bazează pe înseși principiile Tratatului de la Paris, și anume:

13

1° UNIREA PRINCIPATELOR într-un singur Stat, cu respectarea drepturilor Sublimei Porți, urmând spiritul și litera vechilor noastre capitulări.

2° NEUTRALITATEA teritoriului Principatelor.

www.dacoromanica.ro

3° Respectarea drepturilor Principatelor și în special A AUTONOMIEI acestora , conform spiritului și litera aceloraşi tratate.

4° EREDITATEA ȘEFULUI STATULUI. (Hospodarat și-a avut ziua sa: un regim european trebuie să-i succedă.)

3° Puterea legislativă încredințată unei singure ADUNĂRI GENERALE, care reprezintă interesele întregii națiuni.

6° Supunerea străinilor care locuiesc în Principate la toate legile ţării.

7° Recunoașterea dreptului Principatelor de a stabili relații comerciale conform propriilor interese.

8° Toate acestea sub garanția colectivă a puterilor care au semnat Tratatul de la Paris.

Partidul unității este în același timp și partidul progresului.

De aceea, ne dorim din tot sufletul ca și în țara noastră să fie introduse toate reformele care ne pun în situația de a ne civiliza societatea și de a ne întări națiunea, reforme bazate pe principiile justiției, egalității în fața legii și respectului proprietății .

Cu toate acestea, chiar și bazându-ne pe articolul 22 din Tratatul de la Paris, care consacră libertatea deplină și deplină

www.dacoromanica.ro

a legislației noastre (autonomiei), ne dorim ca toate reformele care trebuie introduse în organizarea internă a Principatelor să fie realizate, nu în detrimentul, ci cu respectul și în virtutea autonomiei noastre.

Oricât de valoroase și necesare ar fi reformele interne, totuși punem deasupra lor dreptul pe care îl avem de a ne face propriile legi în țara noastră.

Ca raporturile juridice ale Principatelor cu Poarta sa fie reglementate de puterile garante; că teritoriul nostru încetează să mai fie un câmp deschis luptelor sângeroase și ocupațiilor ostile, care împiedică orice progres și secă sursa bogăției publice ; ca puterile executive si legislative sa fie stabilite in fruntea tarii; ca soarta politică a României să fie decisă odată pentru totdeauna; că suntem lăsați în mâinile noastre; —și atunci va trebui și vom ști să realizăm noi înșine toate reformele interne de care are nevoie țara, reforme care până acum au fost în mare măsură împiedicate doar de influențele externe și de această lipsă de stabilitate care mănâncă inima țării.

Prin urmare, insistăm înainte de toate să cerem ca justiția providențială a Europei să respecte existența noastră națională și autonomia noastră, atât în realitate, cât și în drept; și atunci patria noastră, stăpână de sine, va dovedi că știe să răspundă așteptărilor marilor puteri și că este demnă de foloasele lor.

Acesta este programul pe care l-am adoptat de mult timp; Nu facem decât să reamintim acest lucru prietenilor noștri politici aici, pentru ca toți, de comun acord, să profesăm aceleași principii în perspectiva următoarelor alegeri și să menținem cu toții aceeași conduită politică.

Suntem însă departe de a ne acorda dreptul de a desemna candidații care doresc să ne reprezinte în viitoarea adunare.

www.dacoromanica.ro

Depinde absolut de discuția liberă a alegătorilor din diversele localități. Numai ei au dreptul să propună numele care trebuie propuse pentru alegerea colegiilor electorale. Nu ne temem că , pentru o misiune atât de înaltă, vor fi propuși alți oameni decât cei care ar fi capabili să apere cu o fermitate de nezdruncinat drepturile țării și să insiste asupra triumfului unirii și autonomiei Principatelor, în afara cărora nu există nici viitor, nici mântuire pentru neamul nostru.

După această declarație a dorințelor noastre, permiteți-ne să facem apel la sentimentul național al compatrioților noștri , românii, fără deosebire de clasă sau opinie.

Momentul decisiv se apropie pentru țara noastră; Ajungem deja la ceasul al unsprezecelea. În acest moment de atât de mare importanță, datoria tuturor românilor este să se unească în aceeași declarație de principii , întrucât ei sunt uniți în dragostea pentru patria comună, a cărei prosperitate materială și morală poate fi asigurată numai de aceste principii.

Pentru a ne îndeplini religios această sfântă datorie, depunem . noi toți, animozitățile noastre personale, să uităm de sentimentele interioare, consecință fatală a nenorocirilor care au apăsat țara noastră timp de un secol; Să ne unim cu toții mâna, amintindu-ne că moldovenii și vlahii nu sunt două popoare diferite; că toți suntem fii ai aceleiași mame; că același sânge curge în venele noastre; că ne este rezervat același viitor, viitor care nu poate fi fericit decât dacă, în ziua în care Europa vine să ne pună marea întrebare, ne găsește pe toți mărturisind aceeași credință politică, toți animați de același gând pentru binele comun, și arătându-l, ceea ce ne dă libertate deplină în exprimarea dorințelor noastre, că cu aceeași voce strigăm: Trăiască România unită și autonomă!

(Semnat] Membrii comitetului electoral al sindicatului pentru

www.dacoromanica.ro

orașul și districtul Jassy:

Stéphan CATARGI. — Pierre MAVROJENI. — Costaki ROLLA. — Anastase PANO. — Basile MALINESCO. —Georges STOCKRDZA. —Démetre RALETTO.— Cos taki HOURMOUSAKI. — Demclre COSADINI.

Iași, 10/22 martie 1857.

Cu trei zile mai devreme, pe 19, *Timpiïl (Times),* din București, organul unioniștilor munteni, proclamase aceleași principii , care mai târziu au fost reproduse și de- 13.

cuprinse în manifestul comitetului central:

MANIFESTUL COMITETULUI CENTRAL AL BUCURESTI.

În virtutea străvechilor drepturi ale țării noastre, drepturi - consacrate prin Capitulațiile pe care principii noștri moldoveni și munteni le-au încheiat cu Sublima Poartă și ca urmare a Tratatului de la Paris din 18/30 martie 1836, dorind să păstreze în toată integritatea acestor drepturi ale strămoșilor noștri , care formează în același timp autonomie și drepturi susținute de respectul și respectul autonomiei noastre. Sublima Poartă, stipulată de respectivele Capitulații, ne putem rezuma dorințele astfel:

1° Garanția autonomiei noastre și a legilor noastre internaționale, așa cum apar în Capitulațiile anilor 1393, 1460 și 1513 (1), încheiate între țările române și puterea suverană -, de

www.dacoromanica.ro

altfel, neutralitatea teritoriului moldo-valah;

2° Unirea Țării Românești și Moldovei într-un singur stat și sub un singur guvern -,

3° Prinț străin ereditar, care va fi ales dintr-o dinastie domnitoare a Europei și ai cărui moștenitori, născuți în țară, vor fi crescuți în religia țării;

4° Guvernul reprezentativ cu o singură adunare generală, după obiceiurile străvechi. Această adunare ar fi produsul unui organism electoral, format conform a

(1) Anexa .

sistem suficient de larg pentru a reprezenta interesele tuturor claselor societății.

Acestea sunt bazele pe care credem că este posibilă stabilirea organizării politice a celor două principate românești. Reformele interne ar urma să fie făcute de adunarea generală, compusă după principiul expus la punctul al patrulea și care se va întruni după stabilirea viitoarei constituții a celor două țări.

Cu toate acestea, declarăm că profesiunea noastră de credință poate fi rezumată în următoarele principii:

Respectarea drepturilor de proprietate, indiferent de natura lor;

Egalitatea tuturor românilor în fața legii;

Libertatea individuală și libertatea muncii pentru țăran.

existența politică și națională a țării noastre se bazează pe cele patru baze menționate mai sus , noi, subsemnații, învestiți cu dreptul electoral, fiind nevoiți să încredințăm soarta țării deputaților la Divanul ad *hoc, ne angajăm să acordăm voturile noastre numai celor care, înainte de ziua alegerilor, au declarat, în scris, că aderă la aceste patru baze* , cu toate că le vor susține și le vor susține în conștiință. *hoc,* cu fețele descoperite și nu prin vot

www.dacoromanica.ro

secret.

Membrii comisiilor s-au adunat:

Preşedinţi: **C. CREZZULESCO; — L. CALENDAROGLOU.**

www.dacoromanica.ro

Vicepreşedinţi: **A. GOLESCO ; — C. BOSIANO ; — N. CHRISTO** ir.

Membri **: P. POENARIO ; —J.-J. PHILIPPESCO; -ŞI. PREDESCO ;— G. IORANO; — P.-J. CERNETESCO; — J. PENESCO: — N.NENOVICZ; — C. RACOVIZZA; -LA. MA DUC SA MANANC; — COSTAPHOROU ; — KIRILOV; — KOULOGLOU; — A. PETRESCO; — G. ROMANOV; — POLICRONIADE.**

București, 3/15 august 1857.

La rândul ei, administrația, alarmată de progresul ideii unioniste, a încercat să-i oprească avântul prin toate mijloacele. Cele mai violente măsuri au fost luate, fără a ține cont de legalitate. La Jassy , un decret al - consiliului de administrație, din 22 martie, a dispus sechestrarea și distrugerea programului unionist . Pe 6 aprilie, un nou decret, publicat de *Monitorul Republicii Moldova* , a interzis ședințele electorale. Toate ziarele liberale, *Zimbru'l* , redactat de domnul Codresco, *Steoa Dunirei,* editat de MM. Cogalniceano și Malinesco au fost înlăturați. Numărul mic de funcţionari publici, aparţinând fostei administraţii a principelui Grigore Ghika, care

www.dacoromanica.ro

trecuseră prin regimul interimar al domnului Balclie cu nepedepsire, au fost demiși și înlocuiți cu creaturi ale noii caima cam, cărora li s-au dat în același timp și titluri și grade, în disprețul formal al legii (1). Listele electorale au fost alcătuite în așa fel încât majoritatea unioniștilor au fost excluși în mod arbitrar, în favoarea unor oameni care au fost *inventați* pentru nevoile momentului . În curând au apărut proteste din toate părțile împotriva scandalului acestor acte. Comitetul electoral, boierii, corporațiile , redactorii ziarelor, toți cei care s-au văzut privați pe nedrept de drepturi sau persecutați din cauza opiniilor lor, au depus plângeri în diverse ocazii, fie în fața consulilor puterilor garante din Iași, fie în fața comisiei internaționale de la București (2). Acesta a fost transportat până la capăt

(1) Vezi mai sus, pagina 55.

(2) Vezi printre altele:

Protestul din Jurnalele liberale din Iași, adresat consulilor puterilor garante. *(Steaua Dunării,* 17 aprilie 1857);

www.dacoromanica.ro

din aprilie până la Iasi (1), fără îndoială sperând să impo

Protest al comitetului electoral de la Iasi, din data de 28 martie 1857. *(Etoile du Danube,* 25 aprilie) |

Plângeri adresate de boierii moldoveni comisarilor puterilor garante din București, din 30 martie 1857. *(Steaua Dunării,* 17 aprilie);

Nouă petiție adresată de moldoveni Înaltei Comisii Europene din București, din *1* mai 1857. *(Steaua Dunării,* 21 mai);

În fine, Protestul împotriva listelor electorale, din care dăm un extras mai jos.

Când aceste Memorii au ajuns la Comisia Europeană de la București, Savfet-Effendi și domnul Liebmann de Palmrode au încercat să se opună, nu numai luării în considerare, ci chiar și simplei lor admiteri de către Comisie, bazându-se pe faptul că aceasta din urmă nu putea avea relații decât cu puterile stabilite. Iată ce aflăm, în acest sens, într-un rezumat al Protocoalelor primelor cinci sesiuni, transmis *Universului* de corespondentul său la Constantinopol:

„Comisia, la propunerea comisarului rus și după o discuție lungă și aprinsă, a recunoscut, cu o majoritate de cinci voturi la doi, dreptul de a primi, de oriunde veneau, memoriile, petițiile și alte scrieri care i-au fost adresate; dar, la propunerea lui Sir H. Bulwer, ea a decis că le va primi doar ca o simplă informare . al Moldovei, și M. de Talleyrand alte șapte memorii din diverse surse Comisarii turci și austrieci au declarat că se vor abţine asupra acestui punct și vor trimite chestiunea guvernelor lor respective.

În ceea ce privește ilegalitățile și abuzurile de putere atribuite administrației, vezi în *Moniteur* corespondența lui Jassy, din 31 martie, 2, 19, 21 mai și 19 iulie.

(1) Comisarii au ajuns la Iasi în perioada 17-2 aprilie *și* au rămas acolo până la jumătatea lunii următoare.

www.dacoromanica.ro

a sluji caimacamul prin prezenta lui. Dar cai macam, care a primit, sub mâna, de la Poartă, instrucțiuni contrare instrucțiunilor sale oficiale (1), a crezut că nu ar trebui să țină seama de remonstrările comisiei, iar violența și arbitrariul au triumfat mai mult ca niciodată în Moldova.

să întocmească liste electorale fără întrerupere , iar la 11 iunie a fost publicată prima listă, cea a clerului.

a protestat Mitropolitul, Întâistătătorul Moldovei, din cauza ilegalităţilor cu care a fost umplută (2). Caimacam a trimis plângerea sa la cenzura scaunului ecumenic al Constantinopolului (3).

(1) „Iată, în câteva cuvinte, spiritul politicii Sublimului -Port; ea vrea ca „VE să acţioneze energic împotriva „uniunii, dar să acţioneze în linişte, şi mai presus de toate fără să dezvăluie „că a primit astfel de instrucţiuni de la Poartă. » *(Scrisoare de la If. Photiadis către caimacam al Moldovei.)* Vezi mai jos, pag. 201.

(2) Vezi *Steaua Dunării,* 20 și 25 iunie 1857.

(3) Vezi scrisoarea Patriarhului Ecumenic către Mitropolitul Moldovei, din 19 aprilie (1 mai) 1857. *(Steaua Dunării,* 8 august.)

Pe 13, listele au fost declarate închise, în ciuda tuturor reclamațiilor, iar alegerile au fost fixate pentru data de 12 a lunii următoare.

Într-o astfel de situație, partidul național a hotărât să nu participe la alegeri viciate de ilegalitate și fraudă

www.dacoromanica.ro

și a formulat motivele abținerii sale într-un protest, ale cărui motive le reproducem mai jos, și care a fost transmis concomitent la Constantinopol și la București:

PROTEST ÎMPOTRIVA LISTELOR ELECTORALE PENTRU DIVANUL AD *HOC* AL MOLDOVEI.

În fața țării noastre și a Europei, declarăm solemn că:

Având în vedere excluderea în masă care a afectat marea majoritate a alegătorilor, sub diverse pretexte, precum vârsta, statutul de nativ, proprietatea comună etc., etc.;

Întrucât Firmanul a fost încălcat de instituția a doi deputați de drept pentru clasa clerului și anume superiorii din Niamtzo și Vorona; că superiorii mănăstirilor cu hramul au fost eliminați în mod arbitrar și că mai mulți membri ai clerului eparhiilor au fost scoși sau excluși de pe liste;

Având în vedere că clauza referitoare la ipoteci care, conform textului formal al Firmanului și al Regulamentelor organice , nu putea fi aplicată decât celor eligibili pentru proprietatea mare, a fost impusă și alegătorilor acestei clase;

Deoarece aceeași condiție a fost impusă alegătorilor și celor eligibili pentru proprietate mică;

Având în vedere că cel mai mic comision ipotecar este considerat drept titlu de excludere, chiar și atunci când valoarea depășește - dublu sau triplu valoarea ipotecii, în timp ce, potrivit Firmanului, doar trei sute de fațe de teren ar trebui să fie libere de o astfel de sarcină;

Întrucât dreptul de a reprezenta bunurile de zestre a fost luat de la soți, deși Firmanul nu conține nicio excludere în acest sens;

www.dacoromanica.ro

Întrucât prerogativa pe care caimacam și și-a atribuit-o în mod arbitrar , de a conferi grade militare și titluri boierești, îi servește să creeze alegători devotați în marile moșii, precum și un mijloc de corupție;

Având în vedere că profesiile liberale au fost excluse sistematic:

Având în vedere că cifra foarte mică de abia trei sute zece alegători recunoscuți în orașul Jassy, a cărui populație depășește optzeci de mii de locuitori, față de cei o sută treizeci de alegători din orașul Hv.ssi, care nu are nici măcar opt mii de suflete, dovedește suficient , în sine, parțialitatea și exclusivismul care a prezidat întocmirea listelor;

Având în vedere că Galatz, al doilea oraș al Principatului, și

14

deținând, după listele proprii ale guvernului, două sute douăzeci și șapte de alegători, i-a fost deposedat de dreptul de a alege doi deputați, iar aceasta, în favoarea orășelului Fokchani, care, după aceleași liste, are doar nouăzeci și doi de alegători și care, în consecință, Firmanul a fost încălcat prin inversarea ordinii orașelor;

Având în vedere că, prin demiteri arbitrare efectuate recent, mai mulți profesori au fost privați de dreptul de vot -,

Având în vedere că alegătorii orașelor aparținând de rit armean, și care au participat întotdeauna la alegerile municipale, au fost excluși de pe liste, contrar Firmanului care admite ca alegători pentru reprezentarea orașelor pe toți alegătorii organelor municipale;

Având în vedere că anumiți alegători înscriși pe liste și deținând proprietăți în mai multe localități, au fost înscriși ca alegători și eligibili doar în raioanele în care șansele de a fi aleși nu le par a fi favorabile;

www.dacoromanica.ro

În condițiile în care un număr mare de proprietari de case au fost excluși de pe liste deoarece proprietățile lor au fost evaluate arbitrar de către primării, sub valoarea lor reală și sub pretextul ipotecilor, contrar textului Firmanului ;

Având în vedere că personalul comisiilor de evaluare a fost complet reorganizat;

Încă dinainte de publicarea listelor, la nivelurile I și II s-au desfășurat mai multe alegeri în clasa țărănească , prin intermediul foilor electorale în care spațiul pentru numele aleșilor era gol;

Având în vedere că cei trei membri, prin care fiecare corporație trebuie să fie reprezentată la alegeri, au fost impuse în prealabil, fără ca alegerea lor să fi fost efectuată prin vot și fără publicare prealabilă;

Întrucât majoritatea șefilor de corporații au fost schimbați cu câteva zile înainte de publicarea listelor, iar primul prev al negustorilor din Jassy a fost înlocuit cu un funcționar guvernamental;

Întrucât preoții, diaconii, cantorii și cărturarii de la țară și, în consecință, cea mai luminată parte a populației rurale, au fost lipsiți de dreptul de vot în clasa țărănească;

Având în vedere că colegiile electorale sunt plasate sub președinția ispravnikilor, contrar Firmanului și articolelor 9 și 10 din Regulamentul organic;

Având în vedere că, cu excepția Monitorului Guvernului, care este dedicată menținerii *status quo-ului,* toate ziarele, chiar și sub condiția cenzurii, sunt interzise; că profesiunile de credință sunt interzise; că dreptul nostru la întrunire este contestat; că în sfârșit suntem lipsiți de toate mijloacele capabile să ne lumineze și să ne pregătească pentru exercitarea celui mai important act din viața unui neam, alegerea deputaților săi;

www.dacoromanica.ro

Având în vedere că listele electorale nu au fost publicate așa cum au fost întocmite de către administrațiile raionale, ci au fost modificate și sortate la Ministerul de Interne și că, apoi, chiar în timp ce erau tipărite , au fost supuse unei a treia sortări la care au luat parte domnul caimacam și domnul agent al Autriche ;

Avand in vedere in sfarsit ca aceste liste nu reprezinta majoritatea claselor din societatea moldoveneasca, si ca Divanul - care ar rezulta in urma urmatoarelor alegeri nu ar putea constitui reprezentarea legala si exacta a intereselor tuturor claselor, asa cum se cere categoric de art. 24 din Tratatul de la Paris;

Subsemnatilor le este greu să se abțină de la participarea la alegerile desfășurate sub auspiciile presiunii, nedreptății și fraudei. Ei se vor abține până când țara va fi restabilită în starea legală, așa cum s-a dorit și hotărât de Congresul de la Paris în sesiunea din 8 aprilie 1856.

Ei declară alegerile viitoare a fi un atac la adresa reprezentării largi și reale promise Principatelor prin Tratatul de la Paris, un atac la drepturile vechi ale țării și drepturile individuale ale fiecăruia dintre ele.

În același timp, aceștia protestează împotriva oricărei decizii, împotriva oricărei măsuri, împotriva oricărei dorințe a următorului *Divan ad-hoc,* ca fiind rezultatul unor alegeri frauduloase, ca fiind lovite de ilegalitate înaintea ședinței sale (1).

(1) Acest protest a fost adus la București de domnul Pierre Mavrojeni, fost ministru al Principelui Gregory Ghika, care l-a depus la 30 iunie în mâinile lui Savfet-Effendi, pe atunci președinte al Comisiei Internaționale. Memorandumul și documentele justificative - anexate acestuia au fost citite în ședința de a doua zi, 1 iulie, domnul Liebmann de Palmrode înlocuindu-l pe Savfet-Effendi în scaun.

www.dacoromanica.ro

În urma acestui protest, comisia a reținut în unanimitate că „listele electorale declarate închise în Republica Moldova în zilele de 11 și 13 iunie ar trebui rectificate și completate, după ce comisia a ajuns la un acord cu caimacam-ul Republicii Moldova, iar termenul de treizeci de zile, fixat pentru depunerea plângerilor cu privire la aceste liste, ar trebui să curgă în Republica Moldova abia de la data acestei rectificări (1).

O copie a acestui protocol a fost transmisă de comisie ambasadorilor la Constantinopol ; dar nu aşteptaseră până atunci, iar la 25 iunie, în urma plângerilor directe care le-au fost adresate, cei patru - reprezentanţi ai Franţei, Prusiei, Rusiei şi Sardiniei au depus la Poartă o notă identică, al cărei sens era aproape textual:

„Nu se pot abține să-i exprime Sublimei Porți surpriza cu care află despre ce

(1) Rezumatul protocoalelor primelor cinci sesiuni ale Comisiei de anchetă de la București, în *Steaua Dunării,* 16 iulie 1887.

Acolo.

în care executarea Firmanului continuă în Moldova ; Este întotdeauna același sistem de intimidare deschisă și presiune violentă. Iată de ce nu este în demnitatea comisiei, ea însăși o

www.dacoromanica.ro

emanație a Congresului de la Paris, să intre în contact cu un Dian care nu va fi compus în așa fel încât să poată trece pentru adevărata exprimare a dorințelor și nevoilor țării și care va răspunde atât de prost intențiilor Congresului de la Paris în acest sens.

„Sublima Poartă respinge, este adevărat, orice solidaritate, în acest sens, cu agenții săi din Moldova; dar această declarație nu este suficientă pentru a o exonera de responsabilitatea care o va cântări efectiv, în această împrejurare, atâta timp cât nu i-a dezavuat oficial pe acești agenți și nu i-a obligat să -și modifice conduita (1).»

Această abordare, la care reprezentanții Angliei și Austriei nu au crezut că ar trebui să se alăture, a fost în concordanță cu atitudinea respectivă luată de fiecare dintre puterile semnatare ale tratatului din 30 martie, cu privire la Principate. Franța și Sardinia, menținându-și declarațiile, că faptele

(1) Rezumatul Protocoalelor. — Nu am putut obține textul complet și oficial al acestui articol.

din ce în ce mai justificate, s-au dovedit a fi fie puternic în favoarea unirii. Rusia și Prusia (1) de asemenea, deși cu mai multă rezervă. Turcia și Austria au luptat cu ea până la capăt; iar Anglia, printr-o linie de conduită inexplicabilă, dacă ne referim la declaraţiile lordului Clarendon din Congresul de la Paris (2), se apropia din ce în ce mai mult de politica cabinetelor de la Viena şi Constantinopol.

www.dacoromanica.ro

Răspunsul Porții, comunicat ambasadorilor abia la 28 iulie, mărturisește faptele care au avut loc în acest interval:

(1) A se vedea dispecera circulară din cabinetul Berlinului către agenții săi din străinătate, din 28 mai 1857. Am considerat inutil să reproducem acest document care, deși rezervând decizia Prusiei, mărturisește o anumită bunăvoință față de Principate .

.(2) Vezi mai sus, pagina 32.

8. A. ALI-GHALIB-PACHA către S.E. Domnul THOUVENEL,

AMBASADOR AL SA IMPARATUL FRANCEZEI.

(Notă identică cu reprezentanții Prusiei, Rusiei și Sardiniei.)

28 iulie 1857.

Am primit, la vremea respectivă, nota oficială pe care Excelența Voastră mi-a făcut onoarea să mi-o adresez la 25 iunie și pe care mi-am făcut datoria să o așez în fața ochilor Majestății Sale Sultanul, augustul meu suveran. Această notă își propune să plaseze responsabilitatea operațiunilor electorale din Moldova pe Sublima Poartă.

Pentru a se convinge că această responsabilitate, așa cum este descrisă, nu poate în niciun fel să revină guvernului imperial, este suficient să înțelegem că Sublima Poartă are două poziții distincte față de Principatele Moldovei și Țării Românești. Una dintre aceste funcții este cea de putere suverană, ale cărei atribuții trebuie să se limiteze, în împrejurările actuale , la numirea caimacamilor, la trimiterea Firmanilor de convocare a Divanelor și la reiterarea ordinelor pentru executarea loială a acestora.

În acest moment, îndatoririle puterii suverane încetează, a cărei

www.dacoromanica.ro

îndeplinire a pus capăt a ceea ce nota Excelenței Voastre descrie drept un mandat de încredere.

În țări precum Principatele, a căror administrație internă este privilegiată, și care se găsesc plasate, prin prisma imunităților lor, sub garanția colectivă a puterilor, nu ni se pare îngăduit să mergem mai departe, adică să intervenim în modul de acțiune al caimacamilor. Și dacă se întâmplă să apară erori în executarea Firmanului de convocare, examinarea și, dacă este cazul, îndreptarea acestor erori nu poate aparține decât tuturor reprezentanților în comun ai puterilor cosemnatare, cu atât mai mult cu cât Firmanul, urmând chiar textul Tratatului de la Paris, a fost întocmit de comun acord cu reprezentanții celor șase puteri și sublime a fost prima executare dificilă a acestei Porți . netezite în cadrul unei conferințe formate din toți cei care au luat parte la redactarea Firmanilor .

Prin urmare, în ordinea firească a lucrurilor , Sublima Poartă, în asemenea împrejurări, se găsește plasată în poziția sa de simplă putere semnatară a tratatului, în care nu poate accepta în niciun fel responsabilitatea absolută și deplină care i se atribuie.

Trebuie să fim de acord că guvernul imperial nu a eșuat în îndatoririle pe care, respectiv, le impun aceste două poziții distincte.

El a dat o dovadă izbitoare a loialității sale în timpul redactării Firmanului de convocare convenit cu reprezentanții puterilor cosemnatare ale aceluiași Tratat de la Paris, și în care Firman a luat parte egală cu cea a acestor puteri.

Excelența Voastră nu trebuie să fi uitat că, în conferința din 30 mai (1), s-a arătat animat de dorința de a se conforma întotdeauna prevederilor Tratatului de la Paris ca parte contractantă și că nu a făcut ; a ezitat să propună și să transmită imediat prin telegraf, în calitatea sa de suzeran, celor două caimacam, instrucțiunile întocmite de comun acord pentru executarea loială a Firmanului.

Deși guvernul imperial, pentru a menține linia politică de

www.dacoromanica.ro

conduită care i se pare cea mai potrivită și pentru a-și proteja drepturile imprescriptibile, putea exercita o influență legitimă în Principate, nu o făcuse și, numai din acest motiv, este lăsat să fie profund surprins de acuzațiile care i se aduc, dând de înțeles că ulterior, și în afara instrucțiunilor, i-au fost transmise secrete și instrucțiuni secrete și contrare Moldovei direct transmise Moldovei sau Moldovei în mod oficial. indirect; Sublima Poarta respinge cu toata puterea o asemenea acuzatie . Conduita lui este acolo pentru a protesta împotriva ei și pentru a o reduce (2).

Cât privește presupusa toleranță a Sublimei Porți cu privire la actele atribuite caimacamului Moldovei, Sublimul Porto nu poate admite această acuzație; pentru că actele menționate nu și-au luat decât sursa

(1) Vezi mai sus, p. *ihl.*

(2) Vom vedea, mai târziu, cât a valorat această declarație a Porții. Pagina 201.

interpretarea unei opere comune, în care guvernul imperial nu putea interveni decât după un acord prealabil cu autorii acestei opere comune.

Cu siguranță, fiecare dintre puterile semnatare are dreptul de a-și revendica partea în evaluarea cererii Firmanului, și de a nu recunoaște că vreuna dintre puterile luate individual, nici vreo fracțiune a acestora, are dreptul de a stabili, fără acordul prealabil, o evaluare care să fie obligatorie pentru toți. În calitate de putere cosemnatară, după comunicările care i-au fost făcute cu privire la conduita administrației moldovenești, Sublima Poartă , *departe* **de a rămâne indiferentă, a considerat de cuviință să o trateze cu seriozitate și și-a impus datoria de a cere explicații în această privință de la caimacam, precum și lămuriri de la comisarul**

www.dacoromanica.ro

imperial. Răspunsurile pe care le-a primit, precum și informațiile primite de reprezentanții Angliei și Austriei, nu au fost de acord cu informațiile îndreptate împotriva caimacam -ului. Întrebarea pusă între aceste două opinii contradictorii a fost în cele din urmă rezolvată când, din aceste contradicții , a reieșit că reproșurile aduse caimacamului Moldovei s-au redus, în final, la faptul că acesta din urmă refuzase să adopte pentru Moldova interpretarea îndoielilor ridicate în Țara Românească.

S-a pus atunci întrebarea dacă, urmând litera și spiritul instrucțiunilor adresate Comisarului Imperial, în urma conferinței din 30 mai, aplicarea acestei interpretări în Moldova era obligatorie.

www.dacoromanica.ro

bucătărie sau opțional în cazuri identice. Membrii comisiei internaționale au făcut, așadar, apel, prin cereri identice, la Sublima Poartă și la reprezentanții puterilor semnatare de la Constantinopol, pentru a constata adevărata intenție a Conferinței în această chestiune.

Este evident că fiecare dintre reprezentanți avea dreptul de a răspunde individual comisarului guvernului său, iar Sublima Poartă putea folosi aceeași facultate; dar, avand in vedere ca raspunsurile care s-ar adresa pe aceasta tema comisarilor respectivi nu puteau fi decat contradictorii, si ca, in consecinta , ar fi fost imposibil ca in comisie sa se incheie o intelegere, care ar continua sa ramana in incertitudine , si, pe de alta parte, avand in vedere competenta exclusiva a Conferintei care a stabilit termenii instructiunilor adresate Savfet-Efendi, sa explice in mod expres adevaratul sens al acestora Savfet-Efendi. să convoace a doua oară Conferința și să supună chestiunea judecății sale colective.

Excelența Voastră, precum și cei trei colegi din Prusia, Rusia și Sardinia, nu au dorit să adere la această propunere (1). Guvernul imperial a întocmit apoi un proiect de instrucțiuni către Savfcl-Effendi și le-a comunicat în mod confidențial părților interesate. Reprezentanții Angliei și Austriei,

(1) 21 iulie. Vezi textul acestei note pe care domnul Thouvenel l-a transmis Divanului prin primul dragoman al ambasadei.

luând la cunoştinţă şi proiectul, au declarat, printr-o notă identică, că nu pot recunoaşte dreptul Sublimului -Porte de a hotărî singur o problemă comună.

În această notă, cei doi reprezentanți au explicat necesitatea convocării unei noi conferințe, deja propusă neoficial de Sublima Poartă, și care a fost din nou respinsă oficial de cei patru reprezentanți.

www.dacoromanica.ro

Guvernul imperial, pătruns de spirit de conciliere , și în vederea obținerii timpului necesar pentru a ajunge la o înțelegere, și pentru a obține, în același timp, explicații de la caimacam al Moldovei, cu privire la inaplicabilitatea declarată a interpretării îndoielilor ridicate în Țara Românească, a căutat și a obținut acordul celor doi reprezentanți cu privire la amânarea acelei săptămâni, în Moldova , pentru o anumită înțelegere a acestei alegeri în Moldova. ar putea satisface doar dorințele celor patru reprezentanți , ar obține și voturile acestora.

Sublima Poartă a profitat de acest timp pentru a atinge, în alt mod, scopul mult dorit al înțelegerii pe care intenționa să-l atingă prin intermediul unei conferințe . Ea a pregătit mai multe proiecte de instrucțiuni și le-a comunicat în mod confidențial reprezentanților de opinii divergente. Aceste proiecte nu au fost acceptate nici de unul, nici de celălalt. S-a întâmplat chiar ca Sublima Poartă să creadă pentru o clipă într-o apropiere iminentă a opiniilor, când speranțele sale, desăvârșite-

"

ment fondat în altă parte, au fost dezamăgiți spre marea lui uimire . Cele opt zile au trecut astfel, fără să se poată obține rezultatul pe care îl aștepta din eforturile sale conciliante și confidențiale.

În ultimele zile ale acestei săptămâni, reprezentanții Franței și Angliei, primind concomitent depeșe telegrafice de la Paris și Londra , de o interpretare, respectiv divergentă, guvernul imperial nu a ezitat să propună amânarea alegerilor pentru încă cinci zile, pentru a obține clarificări asupra conținutului acestor dispece, de la cele două guverne. Această nouă amânare nu a putut fi acceptată de reprezentanții Angliei și Austriei, care și-au consemnat refuzul motivat în documentul oficial din 18 iulie (1).

Aceste fapte, care sunt și nu pot fi decât rezultatul unei

www.dacoromanica.ro

divergențe de opinii între reprezentanți, contribuie din plin la demonstrarea faptului că responsabilitatea care rezultă din ele este comună și nu poate, în niciun caz, să fie pusă exclusiv pe seama Sublimei Porți, a cărei acțiune, ca putere suverană , ne place să repetăm, nu poate fi adusă decât în urma unui acord între reprezentanții celor șapte puteri contractante. Insistând asupra acestui punct crucial și declinând peremptoriu responsabilitatea pe care se dorește să i se atribuie prin confundarea celor două poziții perfect distincte, guvernul imperial

(1) Vezi mai jos, p. 171.

declară, în același timp, că nu se va scăpa de cota de responsabilitate care i-ar putea reveni în calitate de semnatar al actului Congresului de la Paris, în măsura în care celelalte părți contractante doresc să accepte și cota de responsabilitate care le revine.

Profit de această ocazie pentru a oferi Excelenței Voastre expresia reînnoită a înaltei mele considerații.

***Semnat:* ALI-GHÀLIB.**

Iată notele la care se face referire în documentul precedent și care fuseseră schimbate în seara zilei de 18, între Réchid-Pacha și reprezentanții Angliei și Austriei:

eu.

Excelențele lor Ambasadorul Angliei și Internunțiul Austriei, mergând la *casa* de țară a Alteței Sale Marele Vizir, unde era prezent și ministrul Afacerilor Externe, Rechid Pașa a profitat de această ocazie pentru a le explica următoarele:

www.dacoromanica.ro

Eforturile Sublimei Porți de a soluționa disputa apărută în legătură cu alegerile din Moldova rămânând infructuoase, iar dispecele telegrafice primite de ambasadorii Franței și Angliei fiind deschise unei interpretări divergente, cu privire la înțelegerea dintre guvernele francez și englez privind amânarea alegerilor cu opt zile (1), amânarea propunerii de amânare a noii Sublime, care expiră astăzi, zile, să aibă timp să obțină, prin telegraf, lămuriri asupra prezentului acord.

II.

Ambasadorul Angliei și Institutului Austriac , amândoi acordând meritul cuvenit Sublimei Porți pentru eforturile sale de a concilia disputa care a apărut în privința alegerilor din Moldova, eforturi la care s-a răspuns pe deplin, își amintesc dezavantajele - care ar rezulta dintr-o asemenea întârziere și regretă că a fost refuzat cel mai bun mijloc de a ajunge la un acord în acest sens.

Ambasadorul englez declară, în privat , că sensul depeșelor i se pare suficient de clar și că nu pare deloc că ideea unei noi amânări a alegerilor este în contemplarea (sic) guvernului său. Ministrul de Externe austriac împărtășește opinia colegului său englez asupra acestui punct. În consecință, amândoi au concluzionat că Poarta nu poate acorda o nouă amânare fără să se îndepărteze de funcția care i-a fost atribuită prin principiul Tratatului de la Paris, o lucrare comună a puterilor, și au

(1) Potrivit unui ordin inserat în Buletinul extraordinar al *Monitorului Moldovei* la 29 iunie (11 iulie), alegerile, fixate anterior pentru ziua următoare, data de 12, fuseseră prelungite până la data de 10.

adaugă că nu se sfiesc de nicio responsabilitate* care ar cădea asupra Porții din acest refuz de amânare.

Emirgliian, 18 iulie 1857.

www.dacoromanica.ro

L. STRATFORD DIN REDCLIFFE.

BARON DE PROKESCH VAN OSTEN.

In consecinta, ordinul a fost transmis, in aceeasi seara, caimacamului Moldovei, sa se procedeze fara intarziere la alegeri.

A doua zi, pe 19, au început alegerile în Jassy și raioane. Numărul alegătorilor înscriși a fost, conform *Monitorului Moldovei* , de 172.230, repartizați astfel :

Reprezentarea clerului și a călugărilor

ales		.
mari proprietari de pământ.	**477**	**—**
mici proprietari.	**2.325**	**—**
comunități rurale.	**167.222**	**—**
orașe	**2.011**	**—**
Total	**172.230**	**aleși.**

Partidul Naţional s-a abţinut în masă. Lista 15.

clerul oferă doar *șaisprezece* alegători din *o sută nouăzeci și cinci* de alegători înregistrați; cea a marilor proprietari, *două sute paisprezece* din *patru sute șaptezeci și șapte.*

Rezultatul final al alegerilor din Moldova a fost cunoscut la Constantinopol pe 27. Pe 28, domnul

www.dacoromanica.ro

Thouvenel și cei trei colegi ai săi au adresat Porții o nouă notă pentru a cere anularea imediată și absolută a acesteia (1),

La aceeași dată, baronul de Talleyrand a protestat, la rândul său, în cadrul Comisiei Europene de la București, împotriva alegerilor din Republica Moldova, considerându-le nule de drept. El a mai spus că se va opune oricărei relații între comisie și un Divan *ad-hoc* care ar putea fi convocat în urma acestor alegeri. Acest protest și declarație, cărora li s-au alăturat comisarii Prusiei, Rusiei și Sardiniei, au fost transmise

(1) Lipsește și textul acestei note. Vezi mai jos răspunsul Portei.

www.dacoromanica.ro

consulii respectivi cu domiciliul în Iasi, cu ordin să comunice acest lucru în scris Cai Macam al Moldovei (1).

La 30 iulie, Poarta, raspunzand notarii identice a celor patru ambasadori, si-a propus sa amane decizia chestiunii la conferinta de la Paris, amanand pana atunci convocarea Divanelor:

SA ALI —GHALIB- PACHA TO H. EXC. Dl THODVENEL,

AMBASADOR AL SA IMPARATUL FRANCEZEI.

(Notă identică cu reprezentanții Prusiei, Rusiei și Sardiniei.)

30 iulie 1857.

Am primit nota la care Excelența Voastră mi-a făcut onoarea să mă adresez la 28 iulie, pentru a cere anularea imediată și absolută a alegerilor din Republica Moldova și mi-am făcut datoria să mă supun

(1) Protocoalele nr. 13 și *ih* ale Comisiei Europene de la București, din 29 iunie și 3 august 1857. — Protestul și declarația menționate mai sus au dat naștere unui contraprotest din partea domnului Liebmann, în urma căruia a urmat o dezbatere destul de aprinsă între comisari. Vezi *Steaua Dunării,* 19 septembrie. Prințul Gortsbakoff a protestat împotriva afirmațiilor comisarului austriac printr-o circulară din 21 august. Vezi, *Ibid,* numărul din 15 octombrie.

www.dacoromanica.ro

Această notă spre aprecierea Majestății Sale Sultanul, augustul meu suveran.

Excelența Voastră știe deja din nota oficială și receptivă că am avut onoarea să vă adresez, din 28 iulie, că Sublima Poartă, în calitate de putere cosemnatară a Tratatului de la Paris, nu poate depăși limitele stabilite de același tratat și își asumă singură responsabilitatea pentru o mare măsură la fel de mică din sfera sa de aplicare precum cea de a anula alegerile. Dar, în dorința sa sinceră și sinceră de a executa loial, în ceea ce-l privește, actul Congresului de la Paris și de a respinge tot ceea ce va fi recunoscut ca fiind ilegal, guvernul imperial este de părere că ar fi sarcina conferinței de la Paris să examineze dacă alegerile moldovenești au fost legale sau neregulate și să se pronunțe asupra acestei chestiuni. Această părere a Sublimei Porți este exact aceeași cu cea pe care Excelența Voastră și-a exprimat-o în repetate rânduri oral, că va reveni conferinței de la Paris să examineze și să judece chestiunile de această natură.

Guvernul Majestății Sale Sultanul, care nu are altceva la inimă decât să facă, în ceea ce privește o putere amicală și aliată, tot ce ar putea fi împăcat cu îndatoririle poziției sale și cu angajamentele care decurg pentru ea din Tratatul de la Paris, nu s-ar opune - amânării convocării Divanelor, până când Conferința de la Paris nu se va pronunța asupra acestei chestiuni*

Sublima Poartă se măgulește cu speranța, domnule ambasador , că Excelența Voastră, în spiritul său de conciliere și în înalta sa înțelepciune, va fi dispusă să considere această propunere ca pe o soluție capabilă să satisfacă toate cerințele situației, fără a submina demnitatea vreunui partid.

Profit de această ocazie etc.

Semnat: **ALI-GHALIB.**

www.dacoromanica.ro

Cei patru ambasadori au răspuns la această comunicare în aceeași zi cu o nouă notă în care își - reiterează pur și simplu cererea și au informat Poarta, în caz de refuz, de intenția lor de a suspenda imediat relațiile diplomatice.

A doua zi, pe 31, Réchid-Pacha a fost înlocuit ca Mare Vizierat de Méhémet-Kibrisli-Pacha. Aali Pasha a preluat portofoliul de afaceri externe.

Pe *8 august* , notă de la Aali Pașa care se oferă să cheme cele două caimacams la Constantinopol, ale căror acțiuni vor fi supuse unei comisii de anchetă, formată din reprezentanți ai celor șapte puteri contractante:

NOTĂ IDENTICĂ CĂTRE CELE PATRU LEGAȚII DIN FRANȚA, PRUSIA, RUSIA ȘI SARDINIA.

Constantinopol, *august* 1857.

Comunicările serioase pe care dumneavoastră, M, ...precum și alți trei șefi de misiune, pe care ni le-ați făcut recent, cu privire la alegerile din Moldova, au fost luați în considerare foarte serios de miniștrii Sublimei Porți și aduși la cunoștința Majestății Sale Sultanul.

Guvernul imperial, care nu poate permite, în niciun fel, să se facă cel mai mic rău raporturilor de prietenie perfectă și cordială care există între Imperiul Otoman și curtea ..... de lații a căror întreținere și consolidare formează cea mai dragă

www.dacoromanica.ro

dorință a Majestății Sale Imperiale Sultanul, augustul meu maestru, a fost foarte dureros afectată de reprezentările pe care i le-ați făcut în această privință în ultimele dumneavoastră comunicări.

În această chestiune, Guvernul Imperial, în timp ce lucrează pentru a asigura bunăvoința continuă a augustilor săi aliați, nu dorește nimic mai serios decât să adere la prevederile Tratatului de la Paris și, în același timp, să îndeplinească, cu sinceritate, îndatoririle pe care acest tratat i le-a impus.

A fost deci mișcat doar de această dorință atunci când s-a aplicat la concilierea opiniilor reprezentanților înaltelor puteri în discuția care avea ca scop determinarea principiilor Tratatului de la Iris, discuție care a fost reînnoită în urma reprezentărilor - făcute pe tema alegerilor; şi de aceea, într-o lucrare comună, nu voia să acționeze exclusiv după propria sa voință.

Din păcate, acest obiectiv nu a putut fi atins, iar problema a rămas din nou nerezolvată.

Guvernul imperial se crede îndreptățit să nu modifice un principiu stabilit în comun, atâta timp cât nu este stabilit un acord între ei; dar declară sincer, de acum înainte, că, dacă se constată în mod oficial și legal că ilegalitățile reclamate, în executarea ordinelor Majestății Sale Sultanul, au fost săvârșite efectiv de agenții Sublimei Porți care au fost responsabili de această executare, nu va ezita să îndeplinească, într-un asemenea caz, îndatoririle care îi revin justiției.

Cu toate acestea, Sublima Poartă speră ferm că veți recunoaște și din partea dvs., M ....., că înainte pentru a lua o măsură de o asemenea gravitate evidentă, este obligat să verifice și să noteze modul în care au fost executate propriile comenzi; si, ca cel mai usor mod de a-l exersa pe cel aflat

www.dacoromanica.ro

in cautare i se pare a fi numirea aici pe caimacami, in calitatea lor de sefi ai administratiilor provizorii insarcinate cu executarea ordinelor in cauza, li s-ar scrie sa mearga imediat la Constantinopol, incredindand unui *vekil* (inlocuitor) administrarea temporara a tarii.

La sosirea lor aici, caimacamii urmau să fie chestionați despre conduita lor, cu privire la modul suspect în care au

www.dacoromanica.ro

au îndeplinit ordinele pe care le-au fost însărcinate să le execute, iar, după cele mai minuțioase cercetări, o examinare serioasă și amănunțită, rezultatul cercetării va fi supus judecății echitabile a legaților înaltelor puteri contractante.

Dacă, așadar, se dovedește oficial că au avut loc ilegalități, Sublima Poartă, nu mai mult decât oricare dintre puterile contractante, nu ar putea admite alegeri viciate de ilegalitate și își are datoria să declare astăzi că într-un asemenea caz se crede îndreptățită să le anuleze.

Grăbindu-vă, domnule...., să vă fac această comunicare , prin ordinul Majestății Sale Sultanul, sper ferm că veți fi dispus să acceptați și că augusta dumneavoastră curte va aprecia, de asemenea, o rezoluție atât de conformă cu regulile echității, cât și cu cerințele situației și care mărturisește atât deferința Sublimei Porți față de augustul guvern al

Profit de această ocazie etc., etc.

***Semnat:* AALL**

Cei patru ambasadori persistă în cererea lor și declară că, dacă nu primesc un răspuns favorabil înainte de ora opt dimineața următoare, vor rupe relațiile diplomatice cu Sublima Poartă.

Consiliul de Miniștri se întrunește în timpul nopții și întocmește imediat o nouă notă care se trimite a doua zi;

NOTĂ IDENTICĂ CELOR PATRU LEGAȚII ALE FRANȚEI, POLONIEI, RUSIEI ȘI SABDAIGNE.

Constantinopol, 5 august 1857.

Am fost profund îndurerat să primesc Nota pe care mi-ați

www.dacoromanica.ro

adresat-o ca răspuns la comunicarea pe care mi s-a ordonat de către Majestatea Sa Sultanul să vă fac despre hotărârea Consiliului de Miniștri, cu privire la chestiunea celor două Principate.

Acest bilet a fost imediat pus în fața Majestății Sale Sultanul și supus deliberărilor Consiliului de Miniștri.

Guvernul imperial fiind animat de dorința de a menține intacte relațiile de prietenie cordială pe care le întreține cu augusta curte a ....., veți înțelege.

fara dificultate cat de mult ar regreta petrecerea pe care o anunti ca vrei sa o iei, daca Sublima Poarta nu adera in totalitate la cererea pe care ai formulat-o. Dar mi se pare că, în principiu, opinia exprimată de Sublima Poartă pe tema alegerilor din Moldova poate fi împăcată cu pretențiile pe care dumneavoastră, M. , și colegii dumneavoastră, de ....., de, le-ați făcut ;

și, cât pentru

Ideea de a face ca anularea acestor alegeri să depindă de o verificare oficială a ilegalităților cu care se spune că sunt viciate a fost sugerată Sublimei Porți doar de dorința de a se împlini, atât față de sine, cât și față de

www.dacoromanica.ro

față de alte instanțe contractante, o obligație imperativă de justiție și loialitate.

Sublima Poartă era departe de a crede că o rezoluție în conformitate cu aceste principii ar putea fi interpretată ca un refuz din partea sa de a accepta cererile dumneavoastră; era convinsă că nu poți > M ....., tu-
chiar, să-i atribuie acest sens; încă îi place să spere în asta.

Consiliul de Miniștri a hotărât, în consecință, ca Sublima Poartă să vă solicite urgent, M .....,
să depună toate eforturile pentru a se asigura că ideile de prietenie care există între cele două curți și consolidării cărora Majestatea Sa Sultanul acordă atât de mare importanță, să nu sufere nici cea mai mică pagubă.

Nu avem nicio îndoială, M, ... că vei dori
pentru a informa Majestatea Sa Padishah despre .....dumneavoastră
gust suveran, a sentimentelor de prietenie sinceră cu care este animată Sublima Poartă față de guvernul său și să-i raportăm considerentele pe care le-a înaintat în întrebarea care ne privește. Totuși, Majestatea Sa Sultanul simte dorința de a se adresa și, din partea sa, Majestății Sale Sultanul pentru a-i explica direct,
într-o scrisoare autografă, întreaga realitate a motivelor pe care își întemeiază părerea în litigiul curent.

Având onoarea să vă informez, domnule ....or
dre a Majestății Sale Imperiale, că Sublima Poartă nu se îndoiește că veți cântări încă o dată cu atenție aceste considerații în toată valoarea lor și astfel dați o nouă dovadă a preocupării de care ați dat dovadă până acum de a consolida relațiile de bună armonie care unesc cele două auguste curți, profit de această ocazie etc., etc.

www.dacoromanica.ro

Semnat: **AALT.**

În aceeași zi, relațiile diplomatice dintre Poarta Otomană și cele patru legații ale Franței, Prusiei, Rusiei și Sardiniei au fost întrerupte, iar Aali Pașa a ordonat, prin telegraf, caimacamului Moldovei să suspende convocarea Divanului *ad hoc* până la noi ordine.

În aceeași perioadă, un incident neașteptat , complet în afara așteptărilor diplomației, a venit să arunce o nouă lumină asupra situației și a ajutat semnificativ, prin dezvăluirea activităților austro-turce din Principate, la triumful definitiv al politicii franceze. Vrem să vorbim despre publicarea celebrelor scrisori confidențiale *care au scăpat* din portofoliul caimacamului moldovenesc, domnul Vogoridis, și din care F *Etoile du Danube* a publicat extrase în numărul său din 8 august.

www.dacoromanica.ro

Le oferim aici *in extenso,* ca documente, precedate de titlul editorialului:

EXTRASE DIN SCRISOARE CONFIDENȚIALE ADRESATE CAIMACAM-ULUI MOLDOVEI DE DIVERSE FIGURINȚE POLITICE.

Unul dintre corespondenții noștri ne-a trimis, fără comentarii, câteva documente istorice foarte curioase. Sunt scrisori pierdute de caimacam Vogoridis și la care corespondenții tuturor ziarelor au făcut recent referire; trebuie doar să știți că toate originalele sunt în mâini sigure și că autenticitatea lor este garantată.

Pentru a ajuta cititorii să înțeleagă la prima vedere interesul pe care autorii acestor misive l-au atribuit corespondenței lor cu domnul Nicolas Vogoridis, caimacam al Moldovei, este de remarcat că, cu excepția domnului de Prokesch și a domnului Gœdel, toate celelalte persoane implicate în această corespondență sunt legate de bey-caimacam. Domnul Etienne Vogoridis, care se numește de obicei Stefanaki-Bey la Constantinopol, este tatăl caimacamului și fostul însărcinat cu afaceri al prinților moldoveni la Sublima Poartă. Domnul Costaki Mussurus, în prezent ambasador otoman la Londra, este ginerele domnului Vogoridis senior și cumnatul domnului Vogoridis junior. MA Vogoridis este fratele Excelenței Sale the caima cam. Domnul Photiadis, un alt cumnat al domnului Nicolas Vogoridis, este în prezent însărcinat cu afaceri al Republicii Moldova la Constantinopol . *(Nota editorului.)*

Fragment dintr-o scrisoare a lui MC Mussurus, ambasadorul otoman la Londra, către caimacam Vogoridis.

Londra, 23 aprilie 1857.

Vă spun confidențial că Lordul Clarendon a făcut-o

www.dacoromanica.ro

a aprobat răspunsul dumneavoastră către consulii francezi și prusaci cu privire la ziare; l-a găsit demn, drept și legal. I-am încredințat Excelenței Sale înțelepciunea comportamentului dumneavoastră în circumstanțele prezente . Scriu la Poartă și lucrez pentru succesul tău în cariera strălucită de care te arăți atât de demn. Ea va salva această frumoasă țară de pericolul în care vor să o arunce trădătorii nedemni ai numelui moldovenilor, care, pentru interese și recompense materiale și efemere , își împing perversitatea până la a contribui la transformarea Moldovei, patria lor, într-o simplă provincie a Țării Românești, și la ștergerea ei de pe harta autonomelor, care vor, sub pretextul popoarelor autonome și fabuloase ale României, sub pretextul României și al Moldovei. Moldovenii către statul Irlanda și irlandezii, îngrijorându-se foarte puțin de blestemele generațiilor prezente și viitoare. Îți îndeplinești datoria de patriot cinstit și virtuos , urând astfel de mizerii, care nu se înroșesc să se numească partidul național. Cum pot fi un partid național cei care doresc înrobirea patriei? Partidul unirii poate fi numit *partidul național* în Țara Românească, unde urmărește lărgirea patriei; și din același motiv că nu poate avea alt nume în Moldova decât cel de partid *antinațional ;* pentru că singurul partid național din Moldova este partidul *opus* unirii, cel care este interesat de cinstea patriei, de autonomia ei, de interesele ei, de prezentul și de viitorul ei; și mă bucur că Excelența Voastră și prietenii dumneavoastră aparțin acestui partid național și patriotic!—

16.

că. Guvernul englez este împotriva uniunii; nu ai nicio îndoială. Vă spun confidențial că instrucțiunile în consecință au fost date recent comisarului englez la București (care este prietenul meu), iar Excelența Voastră va vedea în scurt timp rezultatele acestor

www.dacoromanica.ro

instrucţiuni. — Excelenţa Voastră a răspuns foarte bine consulilor francezi şi prusaci; ea avea dreptul; ce spun! nu numai dreptul, ci și datoria. Era de datoria Excelenței Voastre , în calitate de șef al unui principat autonom, să respingă intervențiile scandaloase și ilegale ale străinilor în treburile interne. Nu este vina Excelenței Voastre dacă acești doi consuli s-au pus cu imprudență într-o poziție falsă, din care guvernele lor nu vor putea să-i scoată decât recheminându-i. Dacă ar trebui să mai amâne și dacă ar decide să înceapă din nou aceleași intervenții oficiale, răspunsul conic și stereotip al Excelenței Voastre este gata; Va fi un antidot special împotriva acestei febre intermitente. Sunt convins că Sublima Poartă va aprecia serviciile, fermitatea și înțelepciunea Excelenței Voastre; *şi nu cred că, în urma unor insinuări străine, se poate găsi în situaţia nefericită de a vă ascunde involuntar, în corespondenţa ei cu ea, toată satisfacţia pe care o simte şi cât de mult aprobă conduita înţeleaptă şi prudentă a Excelenţei Voastre.* — Excelenţa Voastră, ca caimacam al Moldovei, trebuie să se supună cu siguranță guvernului și îndatoririi superioare. Dar tocmai pentru că ești șeful acestui Principat autonom, și în același timp boier moldovean, trebuie să-ți îndeplinești și îndatoririle față de patria ta, și să reprezinte, dacă este cazul, la Poartă, că primul dintre privilegiile *ab anliquo* al Principatelor este existența autonomă a Moldovei, ca Principat distinct. Orice bărbat drept și înțelept nu poate decât să respecte Excelența Voastră, atâta timp cât consideră că este o datorie a poziției sale și a sentimentelor sale patriotice să dorească să păstreze intactă încrederea prețioasă care i-a fost încredințată, încrederea autonomiei și baza viitoarei prosperități a patriei sale. — Îți aprob profund comportamentul și este același lucru pe care trebuie să îl urmezi și în viitor.

www.dacoromanica.ro

Fragmente din două scrisori de la MA Vogoridis, secretar al Ambasadei Otomane la Londra

Mă grăbesc să vă informez că cumnatul dumneavoastră, ambasadorul, tocmai l-a văzut pe domnul Palmerston; a adus inapoi vesti importante, referitoare la dispozitia Domniei Sale impotriva unirii Principatelor. Lordul Palmerston este destul de opus unirii; el consideră că este subversivă pentru drepturile suveranului nostru și, în consecință, instrucțiuni similare vor fi trimise lui Sir Henry Bulwer, comisarul Marii Britanii în Principate. După cum v-am scris mai înainte, este mare nevoie să vă folosiți toate eforturile pentru ca moldovenii să nu-și exprime nicio dorință de unire și să vă faceți demni de bunăvoința Sublimei Porți și de sprijinul Angliei și Austriei. Întrucât cele trei puteri sunt hotărâte să împiedice unirea, nu trebuie să vă faceți griji cu privire la ceea ce francezii, ale căror ziare vă numesc grec etc., vor să facă sau amenință să facă.

Londra, 15 aprilie 1857.

.... Vin să vă sfătuiesc să-l urmați orbește pe reprezentantul austriac în toate, chiar dacă este și mai plictisitor, și în ciuda tuturor greșelilor sale. Trebuie să vă gândiți că acest om acționează numai la instrucțiunile guvernului său și, deoarece Austria se străduiește pe bună dreptate să împiedice unirea, rezultă că consulul ei apreciază onoarea și se grăbește să anticipeze dorințele guvernului său. Austria este de acord cu ideile Porții Sublime și ale Marii Britanii și de aceea, când Austria va fi fericită, vor fi și Turcia și Anglia. Vă repet de aceea că trebuie să respectați sfaturile și dorințele consulului austriac și să angajați, fără nicio obiecție, toate persoanele pe care vi le propune și fără să întrebați dacă persoanele

www.dacoromanica.ro

recomandate sunt *perverse* sau *de proasta reputație.* Este suficient ca acești oameni să fie sincer împotriva unirii: este suficient; deoarece. Dacă unirea va fi proclamată de către Divanul Moldovei, Austria va spune că tu ești cauza, nefiind dorit să acționeze după sfatul consulului său, care a muncit atât de mult împotriva unirii. Cât despre An-

glelerre, ea nu va permite ca unirea să aibă loc, chiar dacă toți Divanele ar fi fost în favoarea. Cu toate acestea, ar fi de dorit să vă asigurați că Divanul Moldovei nu se pronunță în favoarea unirii; pentru că atunci dificultățile celor trei puteri cu Franța și Rusia vor fi mai mici și, în felul acesta, cele trei puteri îți vor datora recunoștință... *Ce contează pentru tine dacă bărbații pe care ți-i recomandă consulul austriac au moralitate sau sunt vicioși?* Singurul lucru pe care trebuie să îl luați în considerare, într-o astfel de propunere, este să vedeți dacă acești oameni sunt sincer și cu adevărat împotriva unirii și să-i angajați doar cu această condiție, văzând *că, astăzi, nu mai este vorba de moralitate sau de conduită bună sau rea, luate filozofic,* ci de existența drepturilor imperiale cu privire la răuvoitorii și la dușmanii noștri, a suveranilor noștri ; și toți cei care pot contribui la acest scop, *toți trebuie să fie primiți ca prieteni.* Ați făcut bine să nu acordați libertatea presei, pe care moldovenii fără creier, prieteni ai Rusiei, sub masca Franței, încearcă să o folosească pentru a forța oamenii să voteze în favoarea unirii. Rămâneți ferm, draga mea, și împiedicați manevrele de acest fel. Cred că dacă *Steaua Dunării* și alte publicații asemănătoare proaste ar fi publicate în Franța, guvernul nu ar da greș să trimită imediat autorii la Cayenne. Franța, care vrea libertate, cluburi și întâlniri politice în Moldo-Valahia,

www.dacoromanica.ro

ar trebui mai întâi să-i îngăduie în țara ei, și să nu pedepsească, cu exil și avertismente, pe toți jurnaliștii care îndrăznesc să vorbească puțin liber. Caritatea bine dată începe acasă. —Tratatul de la Paris nu vorbește despre unirea Principatelor: spune pur și simplu că Divanele vor trebui să se hotărască asupra reorganizării interne a țării... Dar oamenii fără creier care doresc unirea au uitat cu desăvârșire această clauză a tratatului și se preocupă de organizarea externă, în loc de cea interioară, și. în loc să se gândească la reforme interne, meditează la independență și la prinți străini. Cel care râde ultimul râde cel mai bine. Anglia este deplin de acord cu Austria și se opune complet unirii și va împiedica realizarea acesteia, în concert cu Sublima Poartă. Dacă consulul francez spune *altceva* , nu-l crede. pentru că minte: și știu ce scriu.

Fragmente din două scrisori ale domnului Étienne Vogoridis (fostul Bey de Samos) către fiul său, domnul Nicolas Vogoridis, caima - cam al Moldovei.

Constantinopol, 13 aprilie 1857.

Dragul meu fiu Nicolas,

Înțeleg că domnul Bulwer este de acord sincer cu reprezentantul Austriei. Sublima Poartă se mulțumește cu purtarea înțeleaptă și cu limbajul pe care Savfet-Effendi o ține cu consulii și boierii: nu mă îndoiesc că, pentru a atinge scopul Sublimei Porți, și dată fiind vechea prietenie pe care o are cu mine, se va purta cu bunătate față de tine. Cel mai periculos dintre comisari este domnul de Basily; dar presupun că vei găsi modalități de a-l gestiona și de a-l atrage într-o manieră înțeleaptă și precaută. Aici îi cultivăm superiorii. Ambasadorul englez începe să aibă o părere bună despre tine. Aflasem că v-au fost trimise anterior două scrisori contradictorii

www.dacoromanica.ro

de la Poartă, referitoare la cei 12.000 de ducaţi pe care Moldova îi strângea de câţiva ani de la mănăstirile greceşti (1), până când lucrurile s-au organizat mai sistematic. Răspundeţi la aceasta că sunteţi epuizat de cheltuieli extraordinare pentru a distruge sistemul unioniştilor; că, dacă aceşti bani s-au strâns în vremuri de pace, trebuie să fie cu atât mai mult în actuala epocă agitată şi critică, şi că, în timp ce aţi sperat că Poarta vă va asigura fonduri speciale pentru a-şi atinge scopul, vă lipseşte chiar şi de cei 12.000 de ducaţi pe care Laveliarie(2) îi strângea anual . Poţi să fii de acord cu Savfet-Effendi şi să-l pui să scrie Porţii în acest sens; Am făcut - o foarte modest şi cu smerenie, mizând pe bunăvoinţa şi înalta înţelepciune a maestrului meu Réchid-Pacha.

Semnat: **STEFANAKI VOGORIDIS.**

(1) Vezi mai sus, p. 128.
(2) Ministerul Finanţelor.

Constantinopol, 6 mai.

Fiule drag,

Cu mare uimire am aflat de demiterea lui Coslin Catargi (1), fara ca tu sa ma informezi despre imprejurarile care te-au determinat sa-l concediezi . Îl cunosc pe acest om; Este indraznet, misca si zguduie totul ori de cate ori vrea si decide. Este un om faţă de care Austria este bine dispusă, ca fiind opusă unirii celor două provincii şi, prin schimbarea lui, se explică că aţi cedat plângerilor pe care consulul francez le făcuse împotriva lui şi că aţi deschis uşa progresului partidului francez. Se explică aici că sentimentele de rivalitate, în privinţa principatului, v-au determinat să-l îndepărtaţi din minister, în timp ce în cele din urmă principatul nu depinde de moldoveni, ci mai degrabă de voinţa şi aprobarea Sublimei Porţi şi a unor ambasadori influenţi, pe care nu omitem

www.dacoromanica.ro

să-i cultivăm și să-i atragem în favoarea voastră. Urmează sfatul pe care ți l-am dat adesea: fii ferm, răbdător și mai ales ascunde-ți gândurile și taci, iar *Allah kerim* (Dumnezeu te va ajuta)! Invocând ajutorul lui Dumnezeu, veghem aici. Sublima Poartă cere să fii ferm și imperturbabil și să urmezi o linie care tinde să dovedească întotdeauna că ești angajat de puternicul imperiu al Turciei (în timp ce respecti convențiile); si asa

(1) Înlocuit la 28 aprilie, la Ministerul de Interne, de domnul Basile Ghika.

ceva ce Sublima Poartă nu vrea să-l arate astăzi , trebuie să-l iei asupra ta, până când va veni timpul ca ea să se declare deschis împotriva unirii.

În scrisoarea pe care am primit-o ieri de la domnul Costaki Mus surus, din Londra, el îmi scrie că primește în mod regulat scrisori de la dumneavoastră și că, potrivit acestora, le trimite la lordul Palmerston și lordul Clarendon și că Mus surus însuși și miniștrii din Londra sunt mulțumiți de administrația dumneavoastră și de felul în care răspundeți Franței și celorlalte puteri înțelegătoare . Astfel, întrucât Anglia este puterea cea mai preponderentă în treburile răsăriteane, și întrucât, de comun acord cu Austria, ea se opune și împinge în spate partidele străine din Moldo-Valahia, trebuie să -i scrieți des și regulat lui Costaki Mussurus la Londra, și să ajungeți la o înțelegere în secret și sincer cu consulul austriac; căci domnul Prokesch a cerut cu seriozitate numirea dumneavoastră la caimacamie, propunând drept argument și drept garanție suficientă că *sunteți fiul tatălui dumneavoastră.*

***Semnat:* STEFANAKI VOGORIDIS.**

Fragmente din cinci scrisori adresate caimacamului Vogo ridis de domnul Photiadis, însărcinat cu afaceri al guvernului moldovean

www.dacoromanica.ro

la Constantinopol.

6 mai 1857.

Domnul Panaïoti Balche mi-a anunțat schimbarea ministerială și, în același timp, mi-a trimis un pachet cu data de 17

www.dacoromanica.ro

**consul austriac pentru baronul Prokesch. Îngrijorat să aflu ce raportează consulul menționat, m-am dus eu să-i predau pachetul baronului Prokesch. Excelența Sa, deschizând-o în prezența mea, și-a exprimat nemulțumirea față de demiterea domnului Costin Catargi, pe care a pus-o pe seama rivalităților și neîncrederii. Trebuia să-l păstrezi pe domnul Catargi până la formarea Divanului; Totuși, ceea ce se face este făcut, și, întrucât trag concluzia că numirea domnului Basile Ghika i-a plăcut consulului austriac, mă mărginesc să vă atrag atenția și energia asupra subiectului alegerilor*, care trebuie amânate cât mai mult, pentru că totul depinde de rezultatul acestora.*

***Semnat:* PHOTIADIS.**

9 mai 1857.

Excelență,

Relațiile mele cu Marele Vizir și Ghalib Pașa nu ar putea fi mai intime. Baronul Prokesch a contribuit foarte mult la numirea lui Ghalib Pașa și a câștigat o mare influență cu Poarta. Excelența Voastră să aibă grijă să atragă și mai mult bunăvoința Austriei și mai ales a baronului Prokesch; *pentru că trebuie să știe că eu slujesc aici ca un instrument secret în relațiile Excelenței Sale cu Marele Vizir.* Totul merge bine și sper *că, din poziția pe care am dobândit-o aici, ne vom atinge scopul.*

***Semnat:* PHOTIADIS.**

1/13 mai 1857.

Excelență,

Din dispecera codificată a Excelenței Voastre, am aflat tot ce sa întâmplat cu domnul Catargi și scopul misiunii domnului Lesourd, secretar al comisarului francez

www.dacoromanica.ro

. M-am grăbit, după un acord preliminar cu baronul Prokesch, să comunic marelui vizir și lui Ghalib-Pacha conținutul depeșei menționate; Totodată , l-am întâlnit la casa Alteței Sale pe primul interpret al ambasadei Austriei, baronul Schlechta, însărcinat cu aceeași misiune de a comunica Sublimei Porți depeșa comisarului austriac , care se ocupă de aceeași întrebare. În acest fel, am *făcut cauză comună* și am propus, de comun acord cu acesta, măsurile cerute cu această ocazie . Excelența Sa Ghalib Pașa ne-a comunicat trimiterea de la Savfet Effendi, foarte favorabilă administrației Excelenței Voastre .

Se precizează că în Moldova nu s-a comis nicio faptă ilegală și nu va fi comisă și că Sublima Poartă trebuie să dea această asigurare. Domnule Thouvenel, în cazul în care dorește să prezinte vreo nemulțumire.

Înălțimea Sa Marele Vizir aprobând cererea Excelenței Voastre, a promis că va răspunde domnului Thouvenel că „ caimacam având putere deplină în numirea miniștrilor săi, de îndată ce s-a convins de parțialitatea domnului Catargi, a hotărât să-l îndepărteze și astfel să înlăture orice subiect de nemulțumire”.

www.dacoromanica.ro

Vă subliniez că baronul Prokesch, din câte am înțeles, a dorit ca Sublima Poartă să nu dezaprobe oficial conduita domnului Catargi, întrucât în acest fel ar dezaproba în același timp *actele împotriva sindicatului. Am* recomandat Porții să-i vorbească aspru domnului Thouvenel și să riposteze condamnând parțialitatea comisarului și consulului francez. Domnul Lesourd ajuns aici acum trei zile, domnul Thouvenel s-a dus ieri la Ghalib-Pacha, unde, in prezenta vizirului, a avut o lunga conferinta despre treburile moldovenesti. Când voi afla detaliile acestei conferințe, vă voi anunța. Între timp, aflu că trimiterea celei de-a doua scrisori patriarhale către mitropolit, a cărei copie v-am trimis, a fost amânată deocamdată; Prin urmare, vă rog să păstrați această copie și să o păstrați secret.

Alaltăieri, primul interpret al ambasadei Franței i-a comunicat Marelui Vizir instrucțiuni de la ambasada sa, care conțin că Excelența Voastră, de comun acord cu Savfet-Effendi, l-a amenințat pe mitropolit cu demiterea, iar această știre s-a răspândit la Jassy. Întrebat despre acest lucru, i-am răspuns că caima cam obținând dovezi reale cu privire la ilegalitățile și conduita anticanonică a mitropolitului împotriva guvernului său, a înaintat-o la Poartă, care a hotărât să avertizeze Patriarhul Ecumenic și că IPS, conform regulilor existente și conform canoanelor bisericești, a scris o scrisoare de condamnare.

www.dacoromanica.ro

locuri la mitropolit (1); Așa am prezentat chestia ca fiind foarte simplă și foarte regulată. Concluzion, în urma comunicărilor și declarațiilor ambasadelor Franței și Rusiei, că se încearcă cu orice preț să-l salveze pe mitropolit, și să-l acuze pe Excelența Voastră că îl persecută pe nedrept și din patimă pe Prea Sfinția Sa. Dați-mi vești despre tot ce se întâmplă la timp, sau cel puțin în același timp cu consulii, că altfel *nu vom realiza nimic.* Nu neglija asta.

***Semnat:* PHOTIADIS.**

4-16 mai 1857.

M-am întrebat despre subiectul ultimului interviu al domnului Thouvenel cu Marele Vizir și Ghalib Pașa și mă grăbesc să vă informez că Excelența Sa a vorbit pe larg împotriva conduitei domnului Catargi, prezentând și documente care dovedesc violența sa și părtinirea sa împotriva sindicatului. El și-a exprimat și nemulțumirile împotriva persecuției la care sunt supuși Excelența Voastră și Savfet-Effendi Mitropolitul. El adaugă că ați amenințat că țara va fi ocupată de trupe austro-turce. Ambasadorul, printre alte nemulțumiri împotriva dumneavoastră și împotriva noastră, a adăugat, pentru a vă compromite cu privire la Poartă, că ați declarat domnului Place, în mod confidențial, că, deși dorind să păstrați cea mai strictă imparțialitate și să lăsați lucrurile să fie, Excelența Voastră.

(1) Vezi mai sus, p. 155.

i-a fost frică să facă asta, avându-și tatăl și familia la Constantinopol.

Cât despre domnul Catargi, Marele Vizir i-a răspuns, așa cum a cerut Excelența Voastră, „că a fost demis din cauza

www.dacoromanica.ro

comportamentului său.” Celelalte reprezentări ale domnului Tbouvenel au fost primite *ad referendum,* pentru a fi supuse dezbaterii consiliului de miniștri, care se va întruni astăzi, sub președinția vizirului. Între timp, urmând tot ce am aflat de la lordul Redcliffe și baronul Prokesch, care comunicaseră depețe în mod confidențial lui Stiblime-Poite, Consiliul de Miniștri nu poate decât să aprobe toate actele Excelenței Voastre și ale Savfet-Effendi împotriva unirii . Poarta i-a comunicat prin telegraf aprobarea sa, îndemnându-l să continue, pe cât posibil , alegerile din Moldova, contrar reprezentărilor comisarilor francezi, prusaci, ruși și sardini, care doreau să le suspende, sub pretextul că firma de convocare are nevoie de lămuriri . Răspunsul Excelenței Voastre către comisarii menționați, că Firmanul a fost foarte explicit și că nu a avut nevoie de lămuriri, a fost foarte bine primit. Sunt încântat de buna înțelegere care există între tine și Savfet-Eifendi. Continuați să vă extindeți relațiile cu Excelența Sa, căci el câștigă în considerație aici cu Poarta și cu ambasadorii Angliei și Austriei. Mai presus de toate, după ce v-am scris, este necesar să grăbiți alegerile, iar eforturile voastre vor fi răsplătite de Poartă, care dorește foarte mult ca

Divanul Moldovei se întâlnește înaintea Divanului Valahului.

Ieri i-am văzut pe larg pe baronul Prokesch și pe lordul Redclifle. Am fost foarte încântat să-i găsesc foarte bine dispuși în favoarea Excelenței Voastre. Domnul mi-a arătat o depeșă telegrafică de la secretarul domnului Bulwer, aflat în prezent în Moldova, în care anunță plecarea domnului Lesourd și îi recomandă Excelența Voastră cu multă căldură. Domnul m-a asigurat că Excelența Voastră, pentru a face pe plac francezilor, dăduse în secret domnului Place hârtiile domnului Ca targi. dar a adăugat că nu luase asta decât ca o calomnie.

www.dacoromanica.ro

Ambasadorul rus a făcut o comunicare către Poartă în favoarea mitropolitului; dar rezultatul nu este în concordanță cu dorințele sale.

***Semnat:* PHOTIADIS.**

Constantinopol, 8/20 mai 1857.

Am comunicat ceea ce am crezut necesar vizirului și lui Ghalib Pașa. Vestea apropierii dintre Mitropolit și Excelența Voastră ne-a încântat. Acesta este rezultatul primei scrisori patriarhale. Ar fi de dorit ca și al doilea să fie trimis. Dar Marele Vizir mi-a repetat ceea ce i-a spus domnul Thouvenel, adică Excelența Voastră a fost obligată să se abată de la imparțialitate urmând instrucțiunile secrete ale Porții și pentru că familia dumneavoastră era aici ca ostatici în mâinile guvernului superior, Alteța Sa, pentru a nu da naștere la noi nemulțumiri și pentru a confirma cuvintele domnului Thouvenel, hotărând să amâne trimiterea acestei scrisori. La mine, am avut grijă să folosesc diverse argumente și mijloace formale pentru a invalida cuvintele domnului Thouvenel. dovedind că erau doar sofisme de intimidare a Sublimei Poarte și de a paraliza energia guvernului moldovean; și sper, din ceea ce am înțeles eu însumi și din asigurările baronului Prokesch și ale lordului Redcliffe. să-mi fi atins scopul. Dar, între timp , în numele lui Dumnezeu, Excelența Voastră să acorde o atenție deosebită convorbirilor pe care le aveți cu consulul francez, oricărei expresii care v-ar putea compromite față de Sublima Poartă și asta pentru aparențe . Cu bucurie vă anunț că. În consiliul care a avut loc alaltăieri, toate actele Excelenței Voastre și ale Savfet-Effendi au fost aprobate de toți membrii consiliului, mai ales ceea ce ați făcut, de comun acord cu el, pentru a grăbi alegerile. Poarta îi scrie astăzi lui Savfet-Effendi pentru a-și exprima aprobarea. Anexez aici

www.dacoromanica.ro

scrisoarea, pe care veți avea amabilitatea să o înmânați de îndată Excelenței Sale, căruia îi scriu că îi sunteți recunoscători și că nu încetați să-l laudeți la Poartă și nouă. Dar, din moment ce Excelența Sa a primit instrucțiuni complete de la Sublima Poartă. Excelența Voastră trebuie să se înțeleagă cu el în toate ocaziile.

Excelența Sa se adresase Porții, cerându- i o scrisoare măgulitoare pentru domnul Catargi: dar, printr-o dispecă telegrafică sosită acum patru zile, Excelența Sa își retrage recomandarea în favoarea domnului Catargi și o consideră de prisos.

Ghalib Pașa mi-a promis să vă trimit o depeșă care să rezolve întrebările pe care le-ați adresat Porții, referitoare la reprezentarea locuitorilor Basarabiei, a comitetelor, iar răspunsul va fi în concordanță cu reprezentările dumneavoastră. Din cauza Ramadanului, acest mesaj nu a fost trimis.

Vestea plăcută despre viitoarele alegeri și promisiunea dumneavoastră, deși fără prea multă certitudine, cu privire la obținerea majorității, l-au încântat foarte mult pe marele vizir , care, de îndată ce aceasta este obținută, *își rezervă dreptul, după cum mă asigură, de a dovedi Excelenței Voastre, imediat și prin dovezi izbitoare, satisfacția Sublimei Porți pentru guvernarea dumneavoastră.*

Iată în câteva cuvinte spiritul politicii Sublimei Porți: dorește *ca Excelența Voastră să acționeze energic împotriva unirii, dar să acționați liniștit și mai presus de toate fără a divulga că ați primit astfel de instrucțiuni de la Poartă.* În toate lucrurile, discreția este foarte necesară, mai ales în circumstanțele actuale . Sublima Poartă, ca o consecință a relațiilor sale, trebuie să aibă o oarecare considerație față de puterile străine ; dar Excelența Voastră fiind eliberată de astfel de angajamente și obținând puteri depline de la Poartă ,

www.dacoromanica.ro

lăsați-o să acționeze cu înțelepciune și să facă tot ceea ce crede că va contribui la opiniile ei.

Instrucțiunile trimise lordului Redcliffe de guvernul său sunt clare și precise. Sublime Porte a fost foarte mulțumit de el. Timp de trei zile, baronul Prokescli și lordul Redcliffe mergând la Sublima Poartă, aceștia s-au explicat în mod confidențial cu Marele Vizir, care a adoptat și a aprobat toate reprezentările lor cu privire la măsurile care trebuie luate împotriva unirii.

Întrucât domnul Thouvenel folosește mereu cuvintele de parțialitate și oprimare a opiniei publice, ca atâtea subiecte de nemulțumiri pe care le aduce împotriva administrației Excelenței Voastre, pentru a combate și a respinge acest banal reproș, i-am comunicat Marelui Vizir tot ceea ce Excelența Voastră mi-a anunțat în turneul politic pe care dorea să-l facă domnul de Talleyrand în raioane. Sper că acest argument ne va fi de mare folos.

Extrasul din *Gazela Moldovei* pe care mi l-ai trimis mi-a plăcut; L-am arătat oricui avea nevoie. Îl voi introduce în ziarul domnului Noguès. Sper că v-a plăcut articolul lui Noguès din 18 mai.

***Semnat:* PHOTIADIS.**

Fragment dintr-o scrisoare adresată caimacamului Vogoridis de către baronul Prokesch, internuncio al Austriei, către - Constantinopol.

Constantinopol, 18 aprilie 1857.

..... Sublima Poartă împărtășește, în ceea ce privește pericolele pe care le prezintă unirea și necesitatea combaterii acestora , opinia și rezoluția fermă a Austriei. Îl rog pe Excelența Voastră să fie dispus să țină cont de acest lucru în orice moment și, în orice caz, experiența dumneavoastră, Prințul meu, vă va face, de altfel, să vă

www.dacoromanica.ro

fie ușor de înțeles considerentele la care poate fi uneori obligat Divanul și care sunt consecințele nefericite ale unei poziții pe care i-au impus-o circumstanțele. Dar tocmai acolo, și în cazurile în care acțiunea Porții este oprită sau zădărnicită, începe cea a organelor sale, a căror inteligență și devotament și-a încredințat interesele. Continuă, așadar, Părinte, să le aperi cu credincioșie și cu o energie moderată cu înțelepciune în forme.

Notă adresată caimacamului Vogoridis de către domnul Gœdel de Lannoy, agent și consul general al Austriei în Moldova.

Jassy, 4 mai.

Rog Excelenței Voastre să fie transmise astăzi prefecților instrucțiunile pentru alegeri. Folosiți-vă toată autoritatea în Consiliul de Miniștri, vă implor, pentru că este esențial ca instrucțiunile să iasă astăzi. Voi explica motivele verbal.

Semn. : **GOEDEL.**

Originalele acestor documente fuseseră depuse în mâna comitetului electoral al lui Jassy, care a trimis două copii legalizate celor patru legații din Constantinopol și comisarilor din București.

Cam în aceeași perioadă a avut loc la Osborne interviul dintre împăratul Napoleon și regina Victoria; iar, la 18 august, două dispece telegrafice , care au ajuns concomitent la Ambasada Marii Britanii și la Internunciatura de la Constantinopol, au anunțat acordul cabinetelor de la Londra și Viena la anularea

www.dacoromanica.ro

alegerilor moldovenești (1).

Cele două depeşe nu au fost însă comunicate oficial Porţii decât în seara zilei de 22, prin primii dragomani; atât de mult, spune o corespondență de la - Constantinopol, *încât* a costat mândria celor doi ambasadori să distrugă cu mâinile lor opera din 18 iulie. »

La 2 iulie, Poarta a trimis caimacamul Moldovei urmatoarea despahare:

(1) A se vedea, asupra soluționării acestui diferend, nota inserată în *Moniteur* din 26 august, prin care se anunță totodată iminenta reluare a relațiilor diplomatice cu Turcia, și explicația dată de Lord Palmerston în ședința Camerei Comunelor din 11 august.

www.dacoromanica.ro

MINISTRUL DE EXTERNE AL SDBLIME-
ADUS LA CAIMACAM DIN MOLDOVA.

Constantinopol, *21 august* 1857.

Sublima Poartă, în virtutea unui acord stabilit între ea și cele șase puteri cosemnatare ale Tratatului de la Paris, vă ordonă:

1° Să anuleze alegerile care au avut loc în această provincie;

2° Să revizuiască listele electorale pe următoarele baze, și anume: aplicarea interpretărilor date în Țara Românească la unele puncte îndoielnice ale Firmanului electoral , în cazuri absolut identice, cu excepția cazurilor specifice Republicii Moldova;

3° Să procedeze la noile alegeri, la sfârșitul a cincisprezece zile, de la data primirii prezentului ordin (1).

trimitere *scrisă* , datată 31 august, a confirmat semnificația primei:

Constantinopol, 31 august 1857.

Prinț, dispecera mea telegrafică din 21 a acestei luni v-a informat despre rezoluția luată de

(1) Această expediere a fost comunicată a doua zi celor patru legații, prin legațiile Spaniei, Napoli și Olandei.

Poarta, ca urmare a unui acord între ea și celelalte șase puteri care au semnat Tratatul de la Paris, de a anula alegerile din Moldova.

Din dispecera dvs. din 25, am aflat cât de prompt ați executat

www.dacoromanica.ro

ordinul Majestății Sale Sultanul.

Nu am nimic de adăugat cu privire la instrucțiunile date în mesajul meu indicat mai sus.

În ceea ce privește modalitatea de executare, consider și eu de datoria să informez Excelența Voastră despre opinia reală a Sublimei Porți în această privință.

În primul rând, am onoarea să vă informez că Guvernul Imperial este la fel de gelos pe drepturile sale imprescriptibile și este la fel de hotărât să le mențină, pe cât dorește să-și îndeplinească îndatoririle care decurg din angajamentele sale.

Sublima Poartă nu poate avea, așadar, altă dorință decât să vadă îndeplinită, cu cea mai mare rectitudine și cu cea mai mare fidelitate, acea parte a angajamentelor sale a cărei executare este încredințată autorităților care își dețin mandatul de la ea.

Suntem de părere că, pentru a realiza această dorință, Excelența Voastră nu poate face mai bine decât să urmeze la propriu instrucțiunile Firmanului referitoare la alegeri, cu interpretările care i-au fost date pentru Țara Românească, instrucțiuni a căror aplicare a fost decretată de toate puterile, în împrejurări similare, în Moldova. Din acest Jameson, - responsabilitatea Excelenței Voastre va fi acoperită, iar Su-

www.dacoromanica.ro

 blime-Porle va fi extrem de încântată să afle că i-ai îndeplinit intențiile.

Poarta, Prințe, contează, în această afacere importantă, pe devotamentul tău față de interesele Imperiului în general și ale Principatului în special.

Accept, etc.

Încă din 26, de fapt, o instrucţiune, referitoare la noile alegeri şi în conformitate cu prevederile care fuseseră stabilite pentru Valaclne, fusese publicată de Ministerul de Interne. Începutul alegerilor a fost stabilit pentru 10 septembrie.

Să vedem ce s-a întâmplat în acest interval în Țara Românească.

Acolo, prezența comisarilor menținuse arbitrariul administrativ în limite mai restrânse. Comitetele se puteau forma liber, iar ziarele liberale, precum Le *Temps și* La *Concordia,* deși mutilate din când în când de cenzură, dăduseră un anumit impuls partidului național.

Întoarcerea la școală, în cursul lunii iulie, de

www.dacoromanica.ro

emigranţii care fuseseră alungaţi de Firman de la Porte, în urma evenimentelor din 18/18, i-au dat noi puteri (1).

Cu vreo două săptămâni înainte de întoarcerea lor, la 2 iulie, prințul-caimacam publicase un birou pentru punerea în aplicare a Firmanului de convocare, după înțelesul interpretărilor determinate prin actul adițional din 30 mai (2).

BIROUL PRINȚULUI CAIMACAM AL VALAHIA PENTRU CONVOCAREA COLEGIILOR ELECTORALE.

Noi, principele Alexandru Demeter Ghika, caimacam al Principatului Țării Românești etc.,

După ce am văzut Firmanul Imperial și instrucțiunile Divanului Administrativ Extraordinar; având în vedere circulara ministerială și sensul celui de-al doilea Firman,

Să comandăm următoarele:

(1) Aici dăm numele celor principale:

domnul Nicolas Golesco, fost șef al Locotenenței Domnești, ales la 18 octombrie (Vezi mai jos), vicepreședinte al Divanului *ad hoc,* și fratele său, Stéphan Golesco, fost membru al guvernului provizoriu; generalii Tell si Magherro; MM. Demeter și John Bratiano; Constantin Rosetti, Nicolas Plessoiano. etc Toți au apărut ulterior ca membri ai Divanului *ad hoc.* Vezi p. 215.

(2) Vezi mai sus, p. Iftl.

1. Până la data de 30 a acestei luni, alegerile trebuie finalizate, listele închise și depuse, pentru a putea fi publicate.

www.dacoromanica.ro

2° Înaltpreasfințitul Mitropolit va informa cu amabilitatea - religioșilor din toate ordinele că trebuie să aleagă dintre ei patru alegători.

3" De asemenea, episcopii vor informa clerul din eparhiile lor cu privire la întocmirea listelor electorale.

4° Proprietarii de terenuri pot fi aleși în raioanele în care se află proprietățile lor.

5° Marii boieri care dețin proprietăți în mai multe județe nu pot fi aleși decât în cel în care își au domiciliul permanent.

6° Proprietarii de bunuri rurale din contracte de căsătorie vor fi în viitor eligibili atât timp cât există comunitatea conjugală.

7° În urma desemnării făcute de către Firman, cu privire la deținerea a două sute douăzeci și cinci de jurnale de pământ arabil necesar pentru a fi boier sau fiu de boier, se vor aplica următoarele reguli:

A. Va fi necesară furnizarea de documente autentice și titluri de posesie și carte funciară legalizată.

B. Venitul dintr-o proprietate poate fi calculat fie din impozitul platit de proprietar la finantele statului. fie în funcție de prețul pe care fermierul s-a angajat legal să-l plătească. Acesta din urmă rămâne personal responsabil pentru exactitatea contractului.

8"—9" Sunt, de asemenea, capabili să voteze câteva mici

www.dacoromanica.ro

proprietari reunind valoarea totală impusă de lege. Totuși, proprietatea văduvelor sau administrată în numele secțiilor va fi exclusă din această opțiune.

10° Proprietarii de parcele vor fi clasificați în conformitate cu articolul 3 din Firmanul Imperial.

11° Țăranii care dețin proprietăți mici vor fi clasificați în funcție de categoriile stabilite de Ministerul de Interne.

42° Toți proprietarii cu drept de vot trebuie, într-o zi care va fi stabilită ulterior, să se întrunească la locul principal al regiunii pentru a alege dintre ei cinci cetățeni responsabili de numirea, în orașul principal al districtului lor, a electorului clasei lor.

13° Delegații satului se vor întâlni și la tribunal pentru a desemna cei doi candidați la alegeri.

14° După spiritul Firmanului Imperial, persoanele care, datorită popularității lor, sunt alese în capitalele de district, pot apărea în altă parte ca alegători , în cazul în care au fost desemnați de majoritate.

13° Proprietarii de case în valoare de, în orașele principale, douăzeci de mii de piaștri, și șase mii în localitățile mici, nu au, potrivit art. 2 și 3 din Firmanul Imperial , același drept electoral ca și proprietarii de proprietăți rurale de aceeași valoare.

16° Doctorii în medicină cu diplomă, profesorii de orice catedre, inginerii civili, experții juridici recunoscuți de Curtea Supremă de Justiție, comercianții autorizați și mandatarii aflați în al treilea an de practică sunt recunoscuți ca calificați pentru vot și eligibili.

Persoanele care, după instituirea regulamentului, vin să se stabilească în țară, trebuie mai întâi să îndeplinească toate formalitățile de naturalizare; cei care au ajuns înainte de perioada menționată sunt, prin fapt, declarați naturalizați.

www.dacoromanica.ro

17° În cele din urmă, în seara zilei de 30 iunie, toate listele trebuie sterse și trimise de îndată Ministerului de Interne, pentru a fi tipărite și apoi distribuite părților corespunzătoare; se va fixa și ziua de la care vor curge cele treizeci de zile acordate pentru reclamații .

(Urmează semnătura Alteței Sale.)

***secretarul* de stat,**

AL. DIMITBESCO.

București, 20 iunie (2 iulie), 1857 (1).

Alegerile s-au desfășurat în cele două Principate, la 15 zile una de cealaltă, și anume: pe 10 septembrie în Moldova și pe 26 în Țara Românească , și au dat o imensă majoritate partidului național.

(1) Vezi *Steaua Dunării* din 16 și 25 iulie 1857.

Iată lista oficială a deputaților aleși în cele două Divane:

i.

LISTA OFICIALĂ A DEPUTAȚILOR DIVANULUI AD HOC AL MOLDOVEI (1)

(Votarea între 10 și 17 septembrie.)

Membrii din oficiu:

H. Em. Arhiepiscopul Sofronie, Arhiepiscopul Mitropolit al

www.dacoromanica.ro

Moldova, preşedinte;

Episcopul Nectarie, episcop interimar de Romano; Mgr Gennadius, episcop interimar de Hussi.

REPREZENTAREA CLERULUI. — 7 MEMBRI.

Deputaţi ai mănăstirilor deţinătoare de proprietăţi: **Episcopul - Callinieu Miclesco, superiorul mănăstirii Slatina; Episcopul Philarète Scribanu, superiorul seminarului din Soeola; Domnul Prior al Manastirii Neamtiu (Niamtzo); Domnul Prior al Mănăstirii Vorona —*Locuitor al preoţilor eparhiei Iasiului:* Domnul Pr. Arhimandrit Neofit Scribanu, profesor la seminarul Soeola. — *Adjunctul preoţilor eparhiei Romano:* domnul Bursar Démètre Matcache. — *Adjunctul preoţilor eparhiei Hussi:* domnul arhimandrit Melchisedec.**

(1) Potrivit *Monitorului Moldovei* din 9 septembrie (21).

REPREZENTAREA PROPRIETĂŢII FUNCIARE MARI. — 28 DE MEMBRI.

Reprezentanţi ai districtului Jassy. **MM. vornicul Constantin Rolla; le vornic Démètre Miclesco.— *District de Dorohoïu.* MM. vornicul Michel Cogalniceano; aga JeanDocanu. *Cartierul Botosani.* MM. le vornic Démètre Raletto, le spathar Alexandre Cananaü.— *District de Suciava.* MM. le vornic Georges Varnavu (Liteano), le vornic Alexandre Botez-Foresco.— *District de Neamtiu.* MM. le vornic Grégoire Balche, le postelnic Michel Jora.— *District de Romano.* MM. le logothète Georges Stourdza; le logothète Constantin Stourdza. — *Districtul Bacău.* MM. postelnicul Basile Alexandri; aga Constantin Rosetti-Tezkano.— *District de Poutna.***

www.dacoromanica.ro

MM. logotetul Alexandre Balche ; Georges Pruncu i-a vorbit. — Nuvela *lui Tecuciu* . MM. vornicul Basile Stourdza; le pos telnic Alexandre Tériékiu. — *District de Covurluiu* (Galatz). MM. vornicul Lascar Catargi; le postelnic Jean Fotea.— *District de Toutova.* MM. vornicul Gré goire Soutzo; le vornic Emmanuel Costaki-Iepureano. — *judetul Vaslui.* MM. spatarul Nicolas Carpu ; le spathar Sandu Miclesco.— *District de Falciu.* MM. vornicul Pierre Mavrojeni; vernie Nicolas Catargi. — *Districtul Kahoul* (1). MM. le vornic Jean Cantacuzène, l'aga Grégoire Costaki lepureano.

(1) District nou format dintr-o parte a teritoriului Basarabiei.

www.dacoromanica.ro

REPREZENTAREA PROPRIETĂȚII TERENARE. — 14 MEMBRI.

District de Jassy. M. le cluciar Constantin Badereû.— *District de Dorohoïu.* M. le pitar Georges Masian.—*District deBolossani.td.* le cluciar Stephan Kalinu.—*District de Suciava.* M. Constantin Morzoun. — *District de Neamtiu.* M. le comis Basile Zacharia. — *District de Romano.* M. le grand vornic Constantin Hourmousaki. — *District de Bacaii.* M. le spathar Démètre Krasti.— *District de Poutna.* M. le pitar Cyrille Ciocârlia. — *District de Tecuciu.* M. le serdar Chrisanti.—*District de Gallatz.* M. le postelnicel Georges Varlam.— *District de Toutova.* M. le medelniciar Basile Nicolaû.— *District de Vasluiu.* M. Constantin G. Stourdza.—*District de Falciu.* M. le slougiar Nicolas Bossie. — *District de Kahoul.* M. Constantin Sclition.

REPREZENTAREA ORAȘELOR. — 18 MEMBRI.

Jassy. MM. Cosadlni, Pano, Malinesco, Dr. Fœtu.— *Galatz.* MM. Constantin Négri, Alexandre Couza. — *Foxiani.* M. Georges Elia. — *Botosani.* MM. Sébastien Cananaû, aga Alexandre Guinea. „ *Dorohoïu”.* M. si Dr. Constantin Varnavu.—Piatra. M. Démeter Georgiadi. „ *Fălticeni”.* M. Demeter Grigore.— *Bacău.* M. Braïesco. „ *Berlad”.* M. şi Dr. Costin. — *Tecucius.* MC tip. „ *Hussy”.* M. si co loneli. — *Vaslui.* M. Guidionesco. — *Kahoul.*

domnule Timothy Saccalov. — *Ismail* (1). domnul Lazare Galliardi.

REPREZENTAREA MUNICIPIILOR BOBALE. — 14 MEMBRI.

www.dacoromanica.ro

Districtul Jassy. **M. Daniel Balan, du village Christ- testi. —** ***Districtul Dorohoïu.*** **Thimotheiu Saccalov. —** ***Districtul Bolossani.*** **M. Siméon Stanciu, "de Plopéni. —** ***Districtul Suciava.*** **M. Toader, fiul lui Pavel, al satului Radasceni.—** ***District of Neamtiu. M. Constantin*** **, fiul lui Basile Staki. —** ***District of Romano.*** **M. Joan Lever- da . —** ***District of Bacaü*** **. M. Joan Rota — District** ***of Galatz of*** **Vaslui M. Basile — District** ***of Vaslui*** **. Dimilru Savin.—** ***District of Kahoul*** **M. Jon Rosca.**

II.

LISTA DEPUTAȚILOR LA DIVANUL AD HOC AL VALAHIA.

(Votarea din **26** ***septembrie până în*** **3 octombrie .*)***

Membrii de drept.

Sânul. Mgr NIPHON, Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolitul - Ungariei-Valahia, Președinte;
Mgr Clément, Episcop de Argis *(Curte de Ardjessu)*-,
Episcopul Timotheiu, Episcopul Buzeului;
Mgr Callinicu, episcopul Rimnicului.

(1) Districtul II format din cealaltă parte a teritoriului Basarabiei.

www.dacoromanica.ro

REPREZENTAREA CLERULUI. — 6 MEMBRI (1).

Deputații de mănăstiri care dețin proprietăți. **Domnul Arhiepiscop Ieronim , superiorul mănăstirii din**

bunuri *de nerespectat* , o scrisoare patriarhală scutindu-i de participarea la alegeri. Corespondentul *Times* la București explică motivele acestei dispense astfel (28 august):

„Firmanul de Convocare a hotărât că administratorii greci ai acestor mănăstiri vor avea dreptul să aleagă doi deputați laici și autohtoni, care să le reprezinte interesele în Divanul ad *hoc.* Acest aranjament nu este pe placul administratorilor greci, întrucât le pune în pericol poziția excepțională și întrucât participarea *la* reprezentarea în Divan presupune supunerea la legile țării.

„Mitropoliții fiecăreia dintre cele două provincii trebuiau să întocmească listele clerului. Acum mitropoliții, bucuroși să profite de ocazia de a aduce sub jurisdicția lor mănăstirile grecești, sau mai bine zis veniturile acestor mănăstiri, au inclus superiorii sau administratorii pe lista electorală; dar pretențiile acestor administratori clericali, susținute de Patriarhul lui Constantinopol, au fost, până în acest moment, alegerea mea și a Rusiei. aproape, problema nu este încă rezolvată în Țara Românească. În Moldova, dimpotrivă , caimacam a respins propunerea mitropolitului de a admite ca alegători superiorii mănăstirilor grecești care dețin pământ, și a întemeiat această respingere pe considerația că acești superiori erau străini nenaturali și, deci, fără drept de vot.

„După interpretarea guvernului Republicii Moldova, Firmanul electoral ar fi înțeles, prin termenii „mănăstiri cu hramul sfintelor”, mănăstirile care dețin bunuri a căror administrare nu se află sub controlul direct al

Bistrița; Arhimandritul Atanasie, superiorul Mănăstirii Sadova. — ***Adjunctul preoţilor mitropoliei*** **. domnule protopa Ioan. —** ***Adjunctul preoţilor eparhiei Argis.*** **domnule protopa Constantin. —** ***Adjunctul preoţilor eparhiei Buzeului.*** **domnule protopope Vasile. —** ***Adjunctul preoţilor eparhiei Rimnicului.*** **domnule protopa Constantin.**

www.dacoromanica.ro

statul; si de vreme ce in Moldova sunt doua manastiri de aceasta categorie, care sunt comunitatile cenobite Neamtzo si Vorona, superiorii acestor doua manastiri au fost declarati deputati de drept la Divan *ad hoc*.

„Chestiunea rămâne însă nerezolvată și are o importanță nu mică pentru ambele țări; pentru că, de soluția care i se va da, depinde în întregime problema administrației interne , a știi dacă venituri la fel de însemnate ca cele ale mănăstirilor, dedicate sfintelor, trebuie să rămână scutite de orice jurisdicție chiar în țara din care se trag aceste venituri.

„Abia e nevoie să vă spun că Rusia dorește independența acestor mănăstiri și, în acest fel, jignește sentimentele partidului unionist, care dorește mai ales o soluție contrară celei susținute de Rusia. Când Mitropolitul Moldovei și-a transmis nemulțumirile față de sensul dat lui Firman de către administrația Vogoridis, unul dintre punctele principale a fost interpretarea acestui articol, care se referă în mod special la interpretarea convențiilor, a locurilor Firman *dedicate* interpretării convențiilor. care exclude din lista votanților superiorii sau administratorii acestor mănăstiri, cărora li s-a acordat astfel o independență singulară față de Stat, pentru ca comisarul rus să refuze să prezinte petiția în ședință, după cererea Mitropolitului, însă, dintr-un motiv sau altul, acest document nu a fost prezentat;

REPREZENTAREA MARI PROPRIETATE DE TEREN. —

34 MEMBRI.

***raionul Argiș* (capitală Pitești). M. Jean Bratiano ; M. aga Etienne Burki. — *raionul Buzeu.* M. locotenentul Ch. Voinesco; M. si serdar Nicolas Pacleano. — *raionul Brdila.* M. aga Constantin Crezzulcsco si cluciarul Grégoire Philippesco. — *Raionul Doljiu* (șeful Craiova). MM. fostul hospodar Barbo-Stiibey ; fostul hospodar Georges Bibesco. — *Districtul Dimbovizza* (Capitala Tergovistea). MM. 1в cluciar Predesco; cluciarul Constantin Costesco. — *Districtul Gorjiu* (șeful Tergu Jiuliu). M. și generalul Mallierro ; serdar Zamphyr Brosteano. — *Districtul Jalomizza* (locul șef Calarassi). MM. alge Jean Rosetti; aga Alexandre Floresco. — *Districtul Ilfovo* (capitala Bucuresti). MM. beyzadéul Grigore Ghika; beyzadéul Demeter Ghika. — *Județul Mehedinți* (locul șef al Cerneților). MM. serdarul Ipceano ; si serdar**

www.dacoromanica.ro

Miculesco. — *Districtul Muscellu* (capitala Campu-Lungu). MM. marele apostol Sléphan Golesco ; Serdar Jean Roucareano. — *Districtul Ollu* (locul şef Slatina). MM. marele logothène Jean Salo mon; vinificator Constantin Valeano. — *Judeţul Prahova* (sediul Ploieşti). MM. aga Jean Cantacu- zène; aga Constantin Philippesco. — *Districtul Rim- nicu-Sarat* (şeful Foksiani). MM. căpitanul Grigore Marghiloman; fabrica de bere Robesco. — *Districtul Rim- nicu-Vaicea.* MM. marele logoteţ Jean Oteteleceano; cluciarul Nicolas Lahovari.— *District of Romanati* (sef Caracal). MM. colonelul Etienne Vladoiano; serdar Slan Teziano. — *Districtul Teleorman* (Şeful Zimnicea). MM. serdar Constantin Butculesco; şi căpitanul Iléliodore Lapali. — *Districtul Flasca* (sef Giurgiu). MM. aga Emmanuel Lavohari ; vinificatorul Nicolas Talareano.

REPREZENTAREA MICILOR PROPRIETĂŢII DE TERENURI. — 17 MEMBRI.

***Districtul Argis.* M. Charles Turnavitu. — *raionul Buzeu.* M. Constantin Ciokinesco. — *raionul Brdila.* M. Marcus Duilius. — *raionul Doljiu.* M. Pierre Cer- tanesco.— *District of Dimbovizza.* M. Chrislodor Foussea. — *raionul Gorjiu.* M. şi generalul Chrislodor Tell. — *Districtul Jalomizza.* M. Radoucan Coucouti. — *District - d'Ilfovo.* M. Jean Brezoiano. — *District of Mehe dinti.* M. Constantin Ghiurgio.— *Districtul Muscelu.* Rău. Georges Golesco. — *raionul Oltu.* M. Jean Slavitesco. — *raionul Prahova.* M. Georges Morkov. — *Districtul Rimnicu-Sarat.* M. Constantin Colesco. — *Districtul Rimnicu-Falcea.* M. Nicolas Jacovesco I". — *Sectorul Romanati.* M. Georges Cargeo. — *Sectorul Teleorman.* M. Michel Pancu. — *Sectorul Flasca.* M. Constantin Radulesco.**

www.dacoromanica.ro

REPREZENTAREA ORAȘELOR. - 22 DE MEMBRI -

Orașul București. MM. Nicolas Golesco, Constantin

Rosetti, Grégoire Jorano, Couloglou.— *Fiica Craiovei.* MM- Căpitanul Plessoiano, Gregory Laceano. — *Ville de Ploiești.* MM. Christodor Polychroniadi, Démêtre Gregoresco. — *Ville de Pitești.* M. Démctre Braliano.— *Oras Buzeu.* M- Nicolas Stanesco. — *Ville de Braila.* M Michel Marghiloman. — *Ville de Tergovistea.* M. Jean Radoucan.— *Ville de Tergu-Ji iliu.* M. Barbo Ganesco.
— *Orașul Calarassi.* M. Jean Basile.— *Ville de Cerneti.* M. Dcmêtre Vuchoreano. — *Orașul Campu-Lungu.* M. Constantin Aricesco. — *Ville de Slatina.* M. Jean Jona- cesco. — *Ville de Foxiani.* M. Constantin Argintoïano.
— *Ville de Rimnicu.* M. Nicolas Jacobvesco II. — *Orașul Caracal.* M. Ioan Dimitrie. — *Ville de Zimnicea.* M. Alex. Petresco. — *Ville de Giurgiu.* M. Gregory Ser- rouurié.

REPREZENTAREA melodiilor rurale.—17 MEMBRI.

District cCArgis. M. Théodore Mounjesco. — *raionul Buzeu.* M. Constantin Moglan. — *raionul Braila.* M. Stroe Irachko. — *raionul Doljiu.* M. Nicolas Mazilo. — *Districtul Dimbovizza.* M. Stanco Stanilla. —*Raionul Gorjiu.* M. Jean Voïco. — *Districtul Jalo- mizza.* M. Stoïka Radu Cojocario. — *Districtul Ilfavo.* M. Mircea Malaer. — *Districtul Mehedinti.* M. Jean Rotun. — *Districtul Muscellu.* M. Jean Tika. — *District d'Olto.* M. Jean Nicolesco. — *raionul Prahova.* M. Jéné Cojocario. — *Districtul Rimnicu-Sarat.* M- Georges Lupesco. — *Districtul Rimnicu-Vaicea.* M. Sta-

www.dacoromanica.ro

micul meu Buduresco. — *Cartierul Romanati.* domnului Marino Parcalebesco. — *Cartierul Teleorman.* M. Preda Cernatu.— *Districtul Vlasca.* domnule Stan Panaïti.

Am spus că aceste alegeri au asigurat o majoritate considerabilă pentru partidul unional din cele două Principate. Munca Divanelor ne va oferi dovada acestui lucru.

V III.

Canapele *utile* .

(octombrie 1857. — ianuarie 1858.)

§ 1 · — MOLDOVA. — Deschiderea Divanului Moldovei. — Cuvântarea Mitropolitului, lângă Mt. — Procesul-verbal al ședinței din 7-19 octombrie. — Declarație generală de dorințe.— Protestul domnului Al. Balche. — Discursul domnului Cogalniceano. — Raport al comisiei însărcinate cu întocmirea unui proiect de dorințe care urmează să fie emise pe chestiuni de interes general: rectificarea granițelor, supunerea străinilor la jurisdicția țării etc., etc. — A doua și ultima serie de întrebări: Reglementarea tributului datorat Turciei, sistemul electoral etc., etc. — Problema răscumpărării corvéei. — Lucrarea finală a ansamblului. — Incinta sa.

§ 2' — VALAHIA. — Deschiderea Divanului Valah. — Primele lucrări. — Procesul-verbal al ședinței din 9-21 octombrie. — Declarația generală de dorințe. — Expunere de motive pe cele patru puncte. — Divanul se declară incompetent să se ocupe de chestiuni de organizare internă. — Mesaj al președintelui comisiei internaționale pe această temă. — Divanul persistă. — Se amână până la [1] februarie .

g 4". MOLDOVA.

Divanul Moldovei a fost deschis mai întâi, duminică,

www.dacoromanica.ro

11 octombrie , în virtutea unui birou al caimacamului, din data de 2:

Înaltpreasfințitului Monsenior Sofronie, Arhiepiscopul Mitropolit al Moldovei etc., etc.

În executarea Firmanului Imperial al Majestății Sale, augustul nostru suzeran, emis în virtutea Tratatului de la Paris, finalizate operațiunile electorale pentru formarea Divanului *ad-hoc* , *am* chemat, la diligența ministrului de Interne, deputații, ca să se întâlnească la Iași. Cu toate acestea, întrucât majoritatea aleșilor se află deja în capitală, ne grăbim să o anunțăm pe Eminența Voastră, propunându-ne totodată să procedăm la deschiderea Divanului duminică viitoare, 22 din această lună septembrie (4 octombrie). În acest scop, trimitem prin prezenta* Eminenței Voastre Firmanul Imperial, care trebuie citit în ziua inaugurării lucrărilor Divanului.

Încheiat la Iași, la 29 septembrie (2 octombrie) 1857. *Semnat:* N. CONAKI VOGOKIDIS.

Deschiderea a avut loc cu mare fast, în prezența comisarilor ruși și englezi, delegați de colegii lor și care veniseră foarte aproape de București (1).

După citirea oficiului domnesc, Mitropolitul, președinte, a ținut un cuvânt

(1) Vezi în *Steaua Dunării,* din 15 octombrie, relatarea acestei Zile, care a fost sărbătorită în toată Moldova ca sărbătoare națională, și în care, trebuie să recunoaștem, administrația a susținut cu cel mai bun har manifestarea sentimentului popular. Ne vom limita aici la a transcrie câteva detalii

www.dacoromanica.ro

preluate dintr-o corespondență de la Jassy pe 5:

„Biserica Sfântul Nicolae, construită în timpul domniei eroului maur - Ștefan cel Mare, cu cele trei altare ale sale, unde se spune liturghie în cele trei limbi ale Europei de Est, greacă, română și slavonă , catedrala *cu trei capele,* așa cum o numește poporul, a fost împodobită cu această ocazie ca pentru solemnitatea unei încoronări.

„MM. La slujba divină au asistat comisarii englezi și ruși, precum și consulii puterilor garante. .....

.....După *Te Deum,* deputații, părăsind biserica, au mers între două rânduri de soldați, în spatele cărora se înghesuia o mulțime uriașă, de la poarta catedralei până la treptele mărețe ale palatului princiar. Clopotele au sunat și toate au bătut; artileria își trăgea salve – dar aclamația populară domina totul, așa că aleșii națiunii au urcat în sala de ședințe.

„Deputații țărănești, element nou în adunările noastre moderne, dar pe care viitorul îl destină să constituie forța vitală a țării, au fost întâmpinați cu cele mai entuziaste și semnificative aclamații. Soldații înșiși, care formau gardul viu, recunoscând, în grupul format din cei paisprezece deputați ai comunelor rurale, pe o rudă sau un prieten, strigându-și la ordinul de rigurozitate, strigându-și la ordinul unui prieten. arme: „Trăiască adjuncții noștri” pentru a recomanda moderație și armonie și a amânat adunarea până a doua zi pentru începerea lucrărilor sale.

DISCURSĂ DE DESCHIDERE A MITROPOLITANULUI, PRESEDINTE.

Tinerețea ta va fi reînnoită ca
cea a vulturului. (Ps. 103.)

Dragi frați, compatrioți și fii în Iisus Hristos, onorabili deputați ai tuturor claselor Moldovei!

Dumnezeu, Părintele oricărei mângâieri, după ce a inspirat inimile puternicilor monarhi ai Europei cu gândul de a avea grijă, în Congresul de la Paris, de soarta țărilor noastre, s-a stipulat, prin art. 24 din tratat, că un *Divan ad-hoc,* compus în așa fel încât să constituie cea mai fidelă reprezentare a intereselor tuturor claselor

www.dacoromanica.ro

societății , să fie convocat în Principate, sub președinția - mitropolitului său. În conformitate cu Firmanul Sublimei Porți și în virtutea oficiului *sub* nr. 108 al Excelenței Sale Principele Caïniacam, referitor la deschiderea ședințelor, a sosit ziua mult așteptată, iar Divanul își deschide astăzi seria ședințelor.

Dragi fii! Cu toții suntem așteptați să exercităm cea mai mare moderație în deliberările și în munca noastră și să exercităm cea mai mare circumspecție și înțelepciune în exprimarea dorințelor noastre; pentru că aceste dorințe, după cum știm, trebuie luate ca bază a viitoarei prosperități a întregii țări.

A venit vremea când trebuie să arătăm fiecare, mai degrabă prin fapte decât prin vorbe, cât de mult ne iubim patria, care se bucură de o reputație atât de veche și frumoasă; în ce măsură apreciem țara care ne-a dat întreaga existență și cât de atașați suntem de legile și religia părinților noștri, precum și de Biserica noastră, care, prin iluminarea ei, ne-a scos din întunericul ignoranței, care ne-a păstrat limba, ne-a întemeiat o literatură și, încă de la origine, a luptat împreună cu copiii săi împotriva tuturor, asupririi, cu națiunea.

Vă repet încă o dată, dragi compatrioți, că a sosit momentul să dovedim lumii nobletea sângelui care curge în venele noastre, să ne recomandăm înaintea întregii Europe, ca meritorii solicitudinea ei, ca demni de garanția pe care ne-a acordat-o.

De aceea, să fim prudenți și măsurați în toate, căci de aceasta depinde mântuirea noastră! Să nu folosim fraze mărețe, să ne dezbrăcăm de spiritul de petrecere și de parțialitate și să fim animați de același gând și aceeași grijă pentru fericirea fiecăruia fără deosebire.

Astăzi, moldo-românii sunt toți egali; Au aceeași origine, același sânge, aceeași patrie, aceeași istorie, aceeași religie, același Dumnezeu. Să ne străduim deci să ne păstrăm în această stare, ca

www.dacoromanica.ro

să trăim şi să reînvie în noi naţionalitatea noastră dragă! Să ne concurem numai în împlinirea faptelor bune; virtuţile şi meritul să fie singurele noastre distincţii înaintea lui Dumnezeu şi înaintea patriei noastre dragi.

Dedică-ţi credinţa lui Dumnezeu Atotputernic, dragă patrie şi naţiune. Fie ca o iubire reală şi reciprocă să ne inspire pe toţi, pentru ca tinereţea ţării noastre iubite să fie reînnoită, precum cea a vulturului, după cuvintele Regelui-Profet. Fie ca Dumnezeul părinţilor noştri să ne inspire aceleaşi gânduri! Fie ca harul Domnului nostru Iisus Hristos să ne ocrotească I *A men l*

Operaţiunile pregătitoare, verificarea competenţelor, întocmirea regulamentului, numirea biroului (1), au umplut celelalte cinci sesiuni, de luni 5 până luni 19.

La 19, adunarea, în a şaptea sesiune, a declarat în unanimitate, *mai puţin două voturi,* că dorinţele generale ale ţării, referitoare la reorganizarea Principatelor, sunt:

1° Recunoaşterea şi menţinerea autonomiei româneşti, după conţinutul vechilor capitulări cu Poarta Otomană.

2° Unirea Principatelor într-un singur Stat, sub numele de România.

3° Un prinţ străin ereditar, ales dintre cei doi

(1) Vicepreşedinte: domnul Constantin Negri, deputat pentru oraşul Braïla.

Secretari: domnii Demeter Raletto, Anastasius Pano, Constantin Rolla , Constantin Hourmousaki, Pierre Mavrojeni.

www.dacoromanica.ro

ticăloșii domnitori ai Europei și ai căror moștenitori vor fi crescuți în religia țării.

4° Neutralitatea și inviolabilitatea noului stat.

Puterea legislativă încredințată unei singure Adunări Generale, în care vor fi reprezentate toate interesele națiunii.

Toate sub garanția colectivă a Puterilor care au semnat Tratatul de la Paris.

Reproducem, *in extenso*, procesul-verbal al acestei memorabile sesiuni:

FROCfcS-VEBBAL A SESIUNII A VII-A ' DIN 7/19 OCTOMBRIE, A DIVANULUI AD HOC AL MOLDOVEI.

Astăzi, 7/19 octombrie 1857, a șaptea sesiune a Divanului *ad hoc*.

Domnul Vornic Démètre Raletto, secretar, a sunat la lista, care a remarcat prezența a optzeci și trei de membri și absența a doi și anume: MM. postelnicul Basile Alexandri, bolnav in Franta, si vornicul Georges Varnavu Liteano.

Domnul Vornic Constantin Rolla a citit procesul-verbal al sedintei care a fost adoptat de Adunare.

Domnul Vornic Pierre Mavrojeni, secretar, a citit rapoartele comitetelor speciale cu privire la constituirea lor și la alegerea președinților acestora, care sunt: IPS Episcop Philarèle Scribanu, pentru cler; M- vornicul Basile Stourdza, pentru marii proprietari; domnului Simeon Stanchiu, pentru tarani; domnului Spathar Demeter Krasti, pentru micii proprietari; iar domnului Postelnic Demeter Gregoriu pentru orășeni.

Domnul Constantin Hourmousaki, Vornic, a cerut cuvântul și a citit o moțiune semnată de acesta și de domnii Constantin Negri, Michel Cogalniceano, Constantin Rolla, Démétre Raletto și Michel

www.dacoromanica.ro

Jora, urmărind ca Divanul să *voteze ad-hoc,* în primul rând, asupra unui act de recunoaștere față de puterile care au semnat Tratatul de la Paris (vezi anexa A).

Domnul Alexandre Balche, logotetul, cere cuvântul și declară că are de făcut o propunere contrară. Moțiunea sa fiind legată de sindicat, președintele îl reamintește la întrebare, arătându-și eroarea.

După această întrerupere, Adunarea a votat în unanimitate - actul de recunoaștere; Acest vot a fost urmat de urale calde și de trei ori strigăte repetate de ■ Trăiască puterile garante! D

Domnul Michel Cogalniceano, Vorniceano, a cerut cuvântul și a dat citire unei moțiuni semnate de acesta și domnii Georges Stourdza, Démeter Raletto, Pierre Mavrojeni, Constantin Hourmousaki, Basile Malinesco, Démeter Dinini, Anastase Pano, Basile Stourdza, episcopul Gre nadins Chendré, arhimanul Melphyte Scrideban N. Démeter Matcache, Manuel Costaki-Iepoureano, Grégoire-A. Varnavu, Alexandre Botez-Foresco, cu scopul de a exprima înainte de toate celelalte dorințe:

1. Respectul pentru drepturile Principatelor și, în special, cel al autonomiei în limitele vechilor capitulări încheiate cu Sublima Poartă, în 1393, 1460, 1811 și 1634.

2. Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România.

3. Un prinț străin ereditar, descendent dintr-o dinastie conducătoare a Europei și ai cărui moștenitori aveau să fie crescuți în religia țării.

4. Neutralitatea teritoriului Principatelor.

5. Puterea legislativă încredințată unei adunări elective în care să fie reprezentate toate interesele națiunii.

Toate sub garanția colectivă a puterilor care au semnat Tratatul

www.dacoromanica.ro

de la Paris (vezi anexa, lit. B).

Domnul Constantin Hourmousaki, Vornic, solicită cuvântul și secundează această moțiune (vezi anexa, lit. C).

Domnul Logothete Alexandre Balche depune un document semnat de el si IPS locotenentul episcopiei Romanului, Nectarius Hermezio, Episcopul Sotiriopoleos.

Întrucât articolul 60 din Regulamentul de procedură al Adunării autorizează citirea unei propuneri scrise doar dacă aceasta este susținută de cinci membri, propunerea scrisă a domnului Balche este interpretată doar ca o respingere a propunerii propuse (a se vedea Anexa, lit. D).

Mai mulți deputați l-au chestionat spontan pe Episcopul semnatar și și-au exprimat uimirea față de aderarea sa la propunerea domnului Balche, când în luna iunie a anului trecut, dimpotrivă, acesta semnase în fruntea unui al 20-lea act având ca obiect acceptarea principiului unirii și a principelui străin. Eminența Sa răspunde că într-adevăr a semnat un act de această natură anul trecut, dar că respinge și recunoaște că ceea ce a făcut între *cei patru ochi* nu are valoare .

***Domnul* Michel Cogalniceano, Vorniceano, a urcat pe podium și a contestat infirmarea scrisă a domnului Alexandre Balche (vezi anexa, lit. E).**

Adunarea, la cererea Președintelui, se declară suficient de informată și trece la vot prin apel nominal. Fiecare deputat își consemnează votul prin aplicarea semnăturii pe trei exemplare identice ale moțiunii , dintre care două sunt pe pergament, care urmează să fie depuse, unul la mitropolie, celălalt la arhivele statului, iar al treilea pe hârtie, pentru a fi anexat la dosarul deliberărilor Adunării.

Fiecare membru se ridică la birou și își votează cu voce tare, apoi

www.dacoromanica.ro

semnează moțiunea. Ultimul votează secretarii, vicepreședintele și președintele, în conformitate cu articolul 23 din regulamentul Adunării.

Înaltpreasfințitul Mitropolit, semnând pentru, a spus: „Unde este turma, acolo este și păstorul”.

Mai mulți deputați și-au însoțit voturile cu expresii de satisfacție. Domnul Georges Stourdza a spus că „mulțumește lui Dumnezeu că a trăit pentru a vedea cea mai frumoasă zi a neamului românesc. » Protopopul Demeter Matcache declară că alegătorii săi (tot clerul lui 'Romano) l-au rugat, cu lacrimi în ochi, să voteze pentru unirea Principatelor, a domnitorului străin etc., etc.

Unul dintre reprezentanții sătenilor, Jean Rota, a spus: „Nu știm să felicităm, dar Dumnezeu ne va auzi (1).»

Rezultatul votului este de optzeci și unu pentru și doi împotrivă, și anume:

Pentru:

Următoarele sunt numele tuturor deputaților* (vezi mai jos)*, minus cele ale domnului Alexandre Balche și ale episcopului interimar de Romano.

Împotriva:

IPS locotenentul episcopiei lui Romano Nectarius Hermezio, episcopul Soliriopoleos; — logotetul Alexandre Balche.

Președintele, în temeiul art. 79 din Regulamentul Adunării, declară că moțiunea este adoptată. Acest rezultat a fost întâmpinat cu urale unanime și strigăte prelungite de „Trăiască Unirea!” »

La avizul Adunării, Președintele suspendă ședința și stabilește următoarea ședință pentru joi, 10/22 octombrie (2).

(1) Majoritatea celorlalți deputați țărani, prin aplicarea pe act

www.dacoromanica.ro

ștampila cu cerneală albastră în loc să semneze, au avut plăcerea să-și însoțească și votul cu mențiunea unui proverb popular ca profesie de credință. Așa că unul dintre ei spune: *Naroe boun,* care se traduce stângaci prin expresia noastră : „Mult noroc!" „Este *Nuera buena* a spaniolilor, altul a dorit „o eternă comemorare *{spre veci-nica pommenire". »*

(2) Extras din *Buletinul sesiunilor Divanului* ad hoc *al Mol davie.*

(Anexă, lilt. ^). — Act de recunoștință față de puteri.

Adunarea *ad-hoc* a Moldovei, înființată în virtutea Tratatului de la Paris pentru a exprima dorințele țării privind viitoarea reorganizare a Principatelor Române;

Convinsă că înainte de a-și exprima aceste dorințe, ea are de îndeplinit o datorie sacră; recunoscători dreptății și generozității suveranilor puternici care au semnat Tratatul de la Paris, care nu au uitat nici suferința și nici drepturile vechi a cinci milioane de români și creștini; ci, dimpotrivă, adevărați reprezentanți ai dreptății divine pe pământ, ne-au recunoscut și ne-au consacrat dreptul de a ne exprima liber dorințele asupra organizării patriei noastre;

Unită în sentiment cu întreaga populație a Moldovei, Adunarea cheamă favorurile cerului asupra ilustrilor monarhi, binefăcători ai neamului nostru;

Fie ca Cel Atotputernic să-i țină plini de ani, salturi, glorie și satisfacții pentru fericirea supușilor lor;

Fie ca Dumnezeul părinților noștri să-și întărească și să-și păstreze statele și popoarele în fruntea marilor națiuni, pentru ca ele să fie susținătorii civilizației, apărătorii dreptului și menținătorii păcii mondiale.

Acest act, semn slab al eternei recunoștințe a românilor din

www.dacoromanica.ro

Moldova, va fi comunicat de către Preşedintele Adunării Excelenţelor Lor membrilor comisiei internaţionale de la Bucureşti, cu cererea de a-l aduce în atenţia generoşilor suverani care, prin Tratatul de la Paris, au luat sub puternica lor garanţie viitorul Principatelor Române.

(Anexă, Utt. B.) — Declaraţie generală de dorinţă.

Astăzi, luni, 7/19 octombrie 1857, în a şaptea şedinţă publică, - Adunarea *ad-hoc* a Moldovei, înfiinţată prin Tratatul de la Paris, pentru a exprima dorinţele ţării cu privire la viitoarea organizare a Principatelor Române;

Îmbunătăţi de sentimentul că prima dorinţă a unui popor este să existe;

Considerând că un popor, pentru a exista, trebuie mai întâi să-şi asigure existenţa în cadrul marii familii de naţiuni;

Că acesta a fost scopul tuturor eforturilor, tuturor luptelor şi tuturor suferinţelor naţiunii noastre pentru o perioadă de mai bine de cinci secole;

Că Principatele şi-au asigurat în orice moment existenţa lor politică şi naţională, precum şi dreptul lor de State suverane prin tratatul pe care vechii noştri principi l-au încheiat cu regii Poloniei, Ungariei şi alţi suverani şi în care suveranitatea Principatelor este scrisă cu litere mari;

Că doar pentru a-şi păstra suveranitatea şi pentru a procura o garanţie puternică împotriva oricărei eventualităţi- 20.

lilé că strămoşii noştri au încheiat cu gloriosii padicbabi otomani tratatele sau capitulările anilor 1393, 1460, 1311 şi 1634 (1);

Considerând că aceste tratate, potrivit dreptului naţiunilor, nu

www.dacoromanica.ro

au scos Principatele din rangul de state suverane , întrucât și-au rezervat toate drepturile de suveranitate și, mai ales, dreptul de a avea un guvern independent, dreptul de a-și da legi, cu alte cuvinte, *autonomie deplină și deplină,* și, în consecință, nu sunt supuse nici unei puteri legislative străine;

Având în vedere că aceste tratate, paladiu de naționalitate română, nu au fost anulate prin niciun act public ulterior ;

Că, dimpotrivă, au fost întotdeauna sfințite în vechime – și recent – prin mai multe tratate și capitulări ale marilor puteri și anume;

a. Prin Tratatul de la Adrianopol, art. 5;

b. La conferințele de la Viena, de către plenipotențiarii Franței și Austriei, care, în prima sesiune, ținută la 13 martie 1833, au declarat că „scopul guvernelor lor nu a fost să deterioreze poziția Principatelor, ci să o îmbunătățească prin combinarea noilor aranjamente care se vor încheia cu privire la subiectul lor, în așa fel încât să dea deplină și deplină satisfacție a drepturilor Sublime, a dreptului Porteme.

(1) Vezi ***Anexa.***

la Principate și la interesele generale ale Europei. »

c. La aceleași Conferințe, prin protocolul nr. 3, din 19 martie 1855, la propunerea baronului de Prokesch, recunoașterea capitulărilor ca temei al drepturilor Principatelor (art. 1) (1);

d. Prin circulara S.E. ministrul Afacerilor Externe al SM Împăratul Napoleon al III-lea, din 23 mai 1835, care stabilește: „că relațiile dintre „Sublima Poartă și Principate sunt rezultatul unui „acord liber încheiat, cu secole în urmă, între „Sublima Poartă și provinciile dunărene”; » (9).

„. Prin însăși Poarta Otomană în mai multe khaturi ale sultanilor puternici, în fruntea cărora se folosesc următorii

www.dacoromanica.ro

termeni: „În orice caz, aceste țări să rămână cu deplină libertate a obiceiurilor lor și să se guverneze singure, separate și distincte de guvernarea Imperiului Otoman.” (3).

f. Prin Sublima Poartă din nou, în protocolul de la

(1) Vezi pagina 4.

(2) Vezi textul acestei note în *Memorialul francez* pentru anul 1855.

(3) Iată formula oficială în limba turcă, păstrată de Photino, în *Istoria Daciei* (în greacă modernă, 1818), cu traducerea literală:

Min kioullil voutzoukh sârbă tiyet ouzrè vè istiklal birli me- frousoul kalem vè maktououl kadem.

Adică:

a Să fie (țara) în toate (guvernată) de independență și autonomie, să fie separată (la propriu, să aibă o scriere separată) și să se desprindă (la propriu, să i se taie picioarele). » — Vezi *Anexa.*

Conferințele de la Constantinopol, din 11 februarie 1856, declarând: „Că confirmă din nou privilegiile și imunitățile de care s-au bucurat respectivele Principate de la capitulările ce le-au fost acordate de sultanii Bajazet I si Mahomet al II-lea; »

Având în vedere că aceste capitulări recunosc și confirmă Principatelor, nu numai *privilegiile* și *imunitățile , ci și toate drepturile* de suveranitate, și printre altele o guvernare independentă și națională, precum și libertatea deplină a legislației , așa cum este dovedit mai precis de art. 1 a capitulării încheiate în 1511 între sultanul Bajazetll și principele Bogdan și reînnoită în secolul al XVII-lea între sultanul Mahomet al IV-lea și principele Basile Loupo, și din care următorul cuprins :

Poarta recunoaște Moldova ca țară și artă liberă și „independentă”. 4 din aceeași capitulare care spune că: Moldova va fi guvernată și guvernată de „propriile legi și instituții fără ca Poarta să se poată amesteca în nimic”•,

Având în vedere că Tratatul de la Paris nu numai că nu prevedea

www.dacoromanica.ro

nimic împotriva fostelor noastre capitulări, ci și recunoștea și confirma Principatelor o administrație independentă și națională, libertatea legislației , o forță armată națională și un sistem defensiv pentru a asigura paza granițelor și pentru a respinge orice agresiune străină și le-a acordat, în cele din urmă, pentru viitor, o organizare în conformitate cu drepturile și dorința lor colectivă, în același timp, sub garantarea acestora. puterile semnatare ale Tratatului de la Paris;

Având în vedere că, având în vedere capitulările noastre, precum și în conformitate cu prevederile Tratatului de la Paris, sfera organizării pe care interesele noastre naționale, materiale și morale, o impun, nu poate avea altă limită decât aceea de a nu încălca drepturile Sublimei Porți, precizate nume în capitulările noastre, drepturi pe care românii le-au respectat întotdeauna și le vor respecta în toată integritatea lor;

Considerând că, pentru a pune capăt suferinților, abuzurilor și discordiei interne care au paralizat întreaga dezvoltare a țării, pentru a înlătura toate influențele externe care au subminat autonomia Principatelor și pentru a stabili acolo un regim de stabilitate , bună ordine, pace și prosperitate, este esențial să dam satisfacție deplină și deplină nevoilor și dorințelor națiunii;

Considerând că cea mai importantă, cea mai generală dorință, cea care a zguduit generațiile trecute, care inspiră generația prezentă și care, împlinită, va aduce prosperitate generațiilor viitoare, este *unirea Principatelor într-un singur Stat,* o uniune care este indispensabilă, o uniune legală, o uniune firească; pentru că în Moldova și în Țara Românească suntem un popor omogen, identic ca niciun alt popor, pentru că avem aceeași origine, aceeași istorie, aceeași civilizație , aceleași legi, aceleași obiceiuri, aceleași temeri și aceleași speranțe, aceleași interese, aceleași nevoi de satisfăcut, aceleași granițe de păzit, aceleași dureri în trecut, aceeași misiune

www.dacoromanica.ro

pentru a îndeplini aceeași misiune și, în final, aceeași împlinire.

Având în vedere că dorim această unire, să nu încalce drepturile sau să amenințăm pacea altora, ci doar să ne asigurăm propriile drepturi și pacea noastră și că, dimpotrivă, această uniune, pregătită de generațiile trecute, care ne-au dat aceleași instituții și aceleași legi, în împlinirea celei mai înflăcărate dorințe a națiunii noastre și devenind izvorul din care izvorăște toată ordinea, demnitatea și demnitatea legală, a întregii economii, a demnității și a legii. va fi astfel pentru Sublima Poartă și pentru statele vecine un angajament al păcii și stabilității la granițele lor;

Avand in vedere ca unirea Principatelor este consacrata chiar si in institutiile noastre actuale recunoscute de Sublima Poarta, si in special in art. 423, cap. IX din Regulamentul organic, care prevede că: „Originea, religia, obiceiurile și conformitatea de limbă a locuitorilor din cele două Principate, precum și nevoia reciprocă, cuprind de la început elementele unei uniri intime care a fost împiedicată și întârziată de împrejurări fortuite și secundare.

Avand in vedere ca, conform protocolului nr. 6 din Congresul de la Paris, tocmai problema unirii Principatelor , ridicată în cadrul Congresului de contele Walewski , a fost cea care a motivat consultarea dorințelor populațiilor asupra organizării lor definitive;

Considerând că, pentru ca unirea să producă, atât pe plan intern, cât și pe plan extern, toate rezultatele fericite așteptate de la ea, este necesar să se stabilească o guvernare puternică, stabilă, respectată de toți în interior, și susținută în exterior de marea familie a caselor domnitoare; și că o asemenea guvernare nu putea fi obținută prin regimul vicios al prinților electivi și deponibili care, mărturisește istoria, nu a produs decât anarebie prin rivalitățile și ambițiile frecventilor și numeroșilor aspiranți la Principat, doar

www.dacoromanica.ro

slăbiciune și corupție prin abuzurile și nepotismul lor și, mai ales, numai ocupații și războaie din cauza despărțirii și influenței prinților străini din cauza tuturor prinților ;

Avand in vedere ca Principatele sunt insetate de legalitate, stabilitate si demnitate nationala; că cer să-și trăiască propria viață și că nu pot realiza asta decât revenind la principiul străvechi al moștenirii ereditare a tronului, care, în primele zile ale întemeierii lor, și chiar după capitulări, a existat în familiile lui Radu-Negru și Bogdan-Dragos (1), și punând în fruntea lor un prinț străin ales din rândul domniei Europei, din exnas.

(1) Radu-Negru, *Bodolphe-le-Noir,* întemeietorul Principatului Țării Românești, în secolul al XIII-lea. — Dragos, fiul lui Bogdan, ctitor al Principatului Moldovei, pe la mijlocul secolului al XIV-lea.

eluziunea statelor vecine, pentru a alunga influențele externe;

Considerând că pentru a obține sfințirea acestui principiu, făcut pentru a pune capăt relelor trecutului și a deschide o nouă eră patriei noastre, românii renunță la dreptul pe care îl au, în virtutea capitulărilor, de a-și alege propriul conducător, predând numirea prințului străin glorioșilor suverani care au luat în mâna lor destinul Principatelor;

Considerând că pentru a crea cât mai repede legături intime între noua dinastie și neamul românesc, este necesar ca urmașii suveranului să fie ridicați în dogmele sfintei noastre Biserici de Răsărit;

Considerând că prințul străin, pentru a îndeplini tot ceea ce țara și Europa așteaptă de la el, trebuie să fie înconjurat de toate garanțiile păcii și ale puterii, ca să poată alunga primejdiile exterioare și necazurile interne;

Că pericolele din exterior nu pot fi înlăturate decât prin neutralizarea teritoriului Principatelor, neutralitate recunoscută în

www.dacoromanica.ro

principiu de art. 26 și 27 din Tratatul de la Paris;

Că tulburările interne pot fi evitate numai dacă guvernul își caută puterea în interiorul țării și administrează în conformitate cu legile făcute de țara însăși;

Pe când, conform obiceiurilor noastre străvechi, întotdeauna și sub toate guvernele, puterea legală

www.dacoromanica.ro

puterea legislativă era încredințată unei Adunări Generale care - reprezenta mai mult sau mai puțin țara;

Că această Adunare, pentru a fi bine primită și pentru ca legile pe care le va vota să aibă deplină putere morală, trebuie să fie alcătuită în așa fel încât să reprezinte toate marile interese ale neamului;

Considerând în sfârșit că drepturile Principatelor, așa cum sunt cuprinse în capitulări, că unirea celor două țări sub un prinț străin ereditar , garantată de neutralitatea teritoriului românesc și susținută de o putere legislativă compusă din toate elementele vitale ale societății, nu vor fi cu adevărat durabile, nu vor contribui cu nicio eficacitate la dezvoltarea națională, morală și materială, decât atunci când aceste principii salutare și materiale sunt garantate și subputerii noastre. a marilor puteri ale Europei;

Adunarea *ad-hoc* a Moldovei, intrând în calea pe care i-a deschis Tratatul de la Paris, adică procedând la exprimarea dorințelor țării, înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, în toată curăția de conștiință și având în vedere numai drepturile și interesele neamului românesc ,

Declară că primele, cele mai mari, cele mai generale și cele mai naționale urări ale țării sunt:

eu.

Respectarea drepturilor Principatelor și în special a autonomiei acestora, conform conținutului lor 21

vechi capitulări încheiate cu Sublima Poartă

în 1393, 1460, 1511 și 1634.

www.dacoromanica.ro

eu eu .

Unirea Principatelor într-un singur stat, cu numele de România.

I II.

Un prinț străin ereditar, ales dintre dinastiile domnitoare ale Europei și ai cărui moștenitori vor fi crescuți în religia țării.

IV .

Neutralitatea teritoriului Principatelor.

V .

Puterea legislativă încredințată unei Adunări Generale în care vor fi reprezentate toate interesele națiunii.

Toate aceste drepturi se află sub garanția colectivă a puterilor care au semnat Tratatul de la Paris.

(Anexă, lit. C. [II]) — Discursul domnului Constantin Hourmousaki
(1).

a În acest **moment grav, fiecare om bine gânditor se întreabă: Care sunt dorințele tale pe care trebuie să le exprimăm mai întâi? Răspunsul depinde de patriotismul nostru. Dar trebuie să măsurăm întinderea dorințelor noastre, atât din punct de vedere al sferei drepturilor noastre, cât și din punct de vedere al respectului pe care îl datorăm legăturilor de secole care există între Principatele Române și Imperiul Otoman. Pentru**

IIdeputat pentru raionul Romano.

www.dacoromanica.ro

Pentru a şti ce este corect să cerem, trebuie mai întâi să ştim ce avem şi ce nu avem; pentru că doar acele dorinţe care nu depăşesc domeniul drepturilor noastre putem spera să fie îndeplinite. — Să examinăm mai întâi care sunt drepturile noastre.

a Avem drepturi mari şi solide; deoarece aceste drepturi, care constituie existenţa politică şi naţională a Principatelor Yalacbia şi Moldova, au la bază tratate încheiate între aceste State şi Sublima Poartă Otomană.

„Tratatele noastre, departe de a fi desfiinţate vreodată, au fost în orice moment recunoscute şi coroborate solemn de Sublima Poartă, aşa cum arată mai multe acte publice enumerate în moţiunea pe care am norocul să o susţin.

***Dovada* că Principatele Române au exercitat întotdeauna, chiar şi în zilele vătămătoare ale analelor lor şi până astăzi, o deplină şi deplină suveranitate internă, este că este scris în legile şi instituţiile lor, dintre care majoritatea au încă forţă juridică, fără ca, din acest motiv, să fi fost supuse vreodată aprobării sau confirmării Sublimei Porţi. Dintre aceste nenumărate monumente care mărturisesc suveranitatea noastră interioară, nu voi cita decât legea emancipării muncitorilor sclavi, votată de o Adunare Generală ţinută la 6 aprilie 1749 în mănăstirea celor Trei Sfinţi.**

„Principatele Române şi-au exercitat încă un drept de suveranitate exterioară perfectă, de secole, chiar şi după încheierea capitulaţiilor lor cu Poarta, sunt martorii numeroaselor războaie pe care Principatele le-au susţinut, atât între ele, cât şi cu statele vecine; mărturisesc din nou această multitudine de tratate de alianţă, pace, comerţ etc., pe care le-au încheiat atât între ele, cât şi cu alte state suverane, Ungaria, Transvania, Transvania . iar Rusia nu voi aminti aici decât tratatul de comerţ încheiat între Prinţul Moldovei Petru Skiopou şi Regina Angliei Eliza Beth, adică şaizeci şi şapte de ani de

www.dacoromanica.ro

la încheierea primei capitulări a Principelui Bogdan cu Poarta Otomană (1) Capitulaţiile Principatelor Române, departe de a-l interzice nici măcar în suveranitate, nu a fost îngrădită pe care suveranii Moldovei si Valahiei le-au trimis altor suverani, sau au primit in cursul veacurilor ce au trecut dupa incheierea capitularilor cu Sublima Poarta. Codul de legi al voievodului Basile supranumit Lupu (2), publicat la Iasi în 1646, conţine chiar un - capitol special privind pedepsele destinate în primul rând să protejeze inviolabilitatea trimişilor străini la curtea noastră domnească, sau a celor pe care domnitorul i- a văzut în străinătate.

(1) Vezi *Anexa V.*

(2) Busuiocul, supranumit *Lupul,* sau *CAlbanianul,* hospodar al Moldovei, din 1634 până în 1654.

< Nici astăzi, Principatele Române nu sunt lipsite de exercitarea unor drepturi aferente suveranităţii externe, precum dreptul de a trimite și de a menține însărcinați de afaceri în apropierea Porţii Otomane, drept care datează din anul 1611, în urma unei stipulatii formale a art. 7 din prima capitulare, stipulaţie reprodusă în mod expres în tratatul turco-rus de la Kulchuk-Kainardji și prin care suveranii Principatelor *(domnii Principate lor)* sunt recunoscuţi ca beneficiind de drepturi de suveranitate, iar reprezentanţii lor la Poartă ca fiind plasaţi sub egida dreptului naţiunilor (1).

„Aşadar, am avut dreptate să spunem că suntem încă în posesia unor drepturi mărețe și frumoase; căci, din vremea când majoritatea statelor suverane nu aveau relaţii regulate cu Sublima Poartă, Moldova ținea în apropierea ei miniștri rezidenţi, având dreptul de a deţine la Constantinopol un palat public *(Bogdan-Séraï)* și o biserică de ambasadă (2).

„În ceea ce privește dreptul de a încheia convenţii suverane între

www.dacoromanica.ro

ele, Principatele îl posedă perfect intact, dovadă fiind convenția de unire vamală care există între Moldova și Țara Românească.

„Sunt fapte istorice care mărturisesc clar drepturile noastre incontestabile și care le explică.

(1) Vezi mai sus, pagina 14.
(2) Vezi Cantimir, ***Istoria Imperiului Otoman,*** **toma ».**

21.

în mod peremptoriu. Cât despre cei care pretind că drepturile noastre au fost diminuate: că. în clasificarea lor a statelor. publiciștii clasifică Principatele printre statele semi-suverane, le răspundem că toți acești publiciști, chiar și cei mai învățați, nu au avut nici cea mai mică cunoștință despre capitulările noastre particulare cu Poarta, care au fost publicate abia în acest secol, și că doar pe examinarea tratatelor turco-ruse și-au întemeiat opinia, tratate care. conform unui principiu acceptat de dreptul international, fiind incheiat intre doua parti, nu poate nici sa beneficieze si nici sa prejudicieze un tert.

„Sunt drepturile Principatelor Române, drepturi pe care Tratatul de la Paris din 30 martie 1836 le-a pus sub garanția tutelară a puterilor europene care au semnat această mare tranzacție. Așa sunt drepturile Principatelor pe care Sublima Poartă le-a recunoscut și pe care le-a confirmat în mod solemn în fața lumii prin art. 23 din acel tratat, printre care și alte obligații, prin care se menține expres, pentru a menține un tratat. guvernare independentă și națională, precum și libertate deplină a legislației *(autonomie),* etc.

a **Aur, Principatele Române fiind state suverane . rezultă că aceștia se află în posesia dreptului incontestabil de a legifera asupra reorganizarii lor, de a-și consolida și întări existența națională,**

www.dacoromanica.ro

morală și politică, precum și existența lor materială, în măsura în care aceasta nu aduce atingere drepturilor atribuite Sublimei Porți, în virtutea capitulațiilor, drepturi pe care românii le-au respectat întotdeauna și pe care le-au intenționat.

www.dacoromanica.ro

respect. Extinderea reorganizării noastre nu are deci altă limită decât respectul pentru legăturile noastre speciale cu Imperiul Otoman. Este un principiu incontestabil în dreptul public că cel care exercită un drept care îi aparține nu face rău nimănui...

„Solicităm unirea Principatelor într-un singur stat și sub un singur guvern; iar cererea noastră este justă, pentru că vrem unire cu respectarea drepturilor Sublimei Porți; Cerem unire, pentru că credem că este utilă, chiar și Sublimei Porți. Acesta este răspunsul nostru celor care susțin că cererea noastră de unire este o revoltă împotriva Turciei .

o Unire nu este o dorință nouă: este prevăzută chiar și de statutul organic în vigoare și, în unele privințe, deja aplicată (art. 425-430). Unirea este gravată în inimile românilor. S-a discutat de ani și ani în toată țara... A fost unanim aclamat de alegătorii noștri , de întreaga țară. Ne dorim unirea nu numai pentru că uniunea dă putere, puterea dă siguranță, siguranța dă încredere, încrederea dă suflet și creștere comerțului și civilizației; dar ne dorim și unirea pentru că ne-am săturat să fim osul disputei între puterile rivale, pentru că ne-am săturat să vedem legiuni de aspiranți la principat, pentru că nu mai vrem prinți, fermieri dornici de putere , care se grăbesc să profite de un contract de închiriere pe termen scurt.

www.dacoromanica.ro

tremurând văzându-se răsturnați de un hospodar ca un prețuitor.

„Opozanții noștri ne numesc revoluționari pentru că nu mai dorim să menținem această stare de lucruri! Și ce am păstra? Ce am dori să perpetuăm? Demoralizare, corupție, nepotism , neruşinare, impunitate pentru rău chiar în fruntea societății?

„Unirea Principatelor este dorința generală a tuturor claselor... De aceea o dorim. Dar, nu mai puțin arzător, vom dedica un prinț străin luat dintr-una din familiile suverane ale Europei, cu excluderea, totuși, a Statelor vecine, pentru că numai un astfel de prinț poate inspira în țară și în străinătate acel respect suveran fără de care cele mai bune legi rămân literă moartă...

„Încă ne dorim ereditatea în familia unui prinț străin, pentru că răsturnarea frecventă a prinților a fost un obstacol în calea dezvoltării morale și materiale, chiar în calea independenței guvernelor; pentru că numai ereditatea asigură stabilitatea. Dreptul ereditar nu este nou în analele Principatelor Române: a existat mult după încheierea capitulațiilor noastre cu Poarta; Rares, fiul natural al lui Ştefan cel Mare „Această doctrină ereditară a fost atât de bine respectată”, spune analistul Ourecchie, „încât țara a preferat să cheme pentru „succesiunea principatului un fiu nelegitim al lui Ştefan cel”.

www.dacoromanica.ro

„Bine, mai degrabă decât să alegi un prinț dintr-o altă familie (1). „Pierre Rares a fost succedat de fiul său, iar fiul său, care a murit fără descendență, a fost succedat de fratele său.

„Deci cerem, nu un drept nou, ci recunoașterea unui drept pe care l-am posedat , un drept la fel de vechi ca istoria noastră politică .

„Potrivit capitulărilor, și chiar conform statutului organic încă nerevizuit, am avut și suntem în posesia dreptului de a ne alege propriul prinț. În virtutea acestui drept, ne putem alege noi înșine un prinț străin. Dacă totuși, astăzi , renunțăm la această prerogativă suverană, încredințând exercițiul dreptului nostru generoasei noastre puteri, sub garanția lor binefăcătoare, care ne-au luat din viitor, în condiția lor binefăcătoare, în speranța că ne-am luat în viitor. mâinile vom primi un prinț străin, ereditar , o nouă garanție de stabilitate pe care o cerem cu cele mai arzătoare dorințe ale sufletului nostru, un puternic scut împotriva rivalităților și a influențelor străine.

„Ne dorim în continuare un guvern reprezentativ ; și nici acesta nu este un drept nou... Principatele s-au bucurat întotdeauna de reprezentare națională , concentrată într-o singură adunare legislativă, aleasă de toate clasele.

(1) Pierre Rares, hospodar al Moldovei în 1527; detronat în 1538; hospodar pentru a doua oară în 1540.

www.dacoromanica.ro

„În sfârșit, ne dorim neutralitatea noului Elal românesc, pentru că este cea mai bună protecție împotriva noilor complicații și trebuie să ne salveze de cheltuieli excesive pentru nevoile de apărare teritorială.

„Solicitările pe care le adresăm puterilor garante nu pot să nu fie primite favorabil și pe deplin satisfăcute, pentru că sunt juste, legitime și întemeiate în drept; pentru că se întemeiază pe drepturi pozitive, incontestabile și imprescriptibile, drepturi recunoscute și consacrate de garanția colectivă a Europei, B.

(Anexă, lit. D.) — Protestul domnului Alex. Balche* (1 *și episcop interimar de Romano.

Subsemnatul, Marele Logotet și Cavalerul Alecco Balche, unul dintre deputații raionului Poutna, proprietar a optzeci de mii de terenuri în Moldova, draga sa patrie, declară că, în locul odihnei mult dorite, după o lungă agonie și nenorocirile rezultate din diferitele schimbări și modificări care s-au succedat în țara în care strămoșii și strămoșii săi s-au succedat. s-au născut fii, nu poate dori să dea, în schimbul unui viitor posibil și necunoscut, Moldovei cu privilegiile pe care le posedă, mai avantajoase decât cele ale Principatului vecin, cărora privilegiile au fost recunoscute de foarte puternicii.

(1) Adjunctul marilor proprietari pentru raionul Poutna.

sultani ai curții suzeraine și, de asemenea, consacrați prin Tratatul de la Paris în anexele articolului 23, și că nu se poate asocia cu dorința de încorporare a patriei sale cu Principatul Valach'e.

O astfel de fuziune ar produce doar elemente de discordie , lupte, dușmănie și ar fi plină de intervenții distructive și întotdeauna

www.dacoromanica.ro

dăunătoare .

La aceste considerente se adaugă un altul care vizează însuși convocarea Divanului *ad hoc* , care, în condițiile art. 24 din aceleași anexe *(sic),* se formează în scopul exprimării dorințelor populațiilor, numai în legătură cu reorganizarea Principatului, așa cum reiese și din Firmanul imperial de convocare, care nu abordează nicio altă problemă decât aceea a aceleiași reorganizări a țării prin revizuirea statutelor sale.

Ca urmare, dorința subsemnatului se limitează la păstrarea Moldovei, a autonomiei acesteia cu privilegiile și imunitățile *ab antiquo.* Numai așa se asigură pacea și fericirea poporului moldovenesc.

Această opinie a subsemnatului, biroul va avea amabilitatea să o consemneze și să o afișeze spre cunoștința Adunării, și. dacă este sau nu pus în deliberare , să îl depună ca act în arhive; iar Înaltpreasfințitul Mitropolit, în calitatea sa de Președinte al Adunării, este rugat să o comunice și Comisiei Europene de la București.

(Anexă, Utt.E.) — Discursul domnului Michel Cogalniceano(i).

„Mulțumesc Adunării sau, mai degrabă, o felicit pentru dovada izbitoare de imparțialitate pe care tocmai a dat-o astăzi, permițând onorabilului membru pentru Poutna și episcopului interimar al Romei să -și exprime opinia în mod liber și fără nici un obstacol, deși, în conformitate cu art. 60 din regulamentul nostru, toate propunerile și amendamentele, pentru a fi admise pentru a fi susținute spre citire, de către membrii săi de onoare, trebuie să fie susținute de cel puțin cinci membri. Poutna a găsit, de fapt, în toată această Adunare, un singur sprijin, iar acesta în timpul Adunării a permis citirea acestei propuneri și anexarea ei la procesul-verbal al acestei sesiuni. Vă mulțumesc încă o dată și felicit această Adunare

www.dacoromanica.ro

pentru o *astfel* de rezoluție. *recunoscută, libertatea poporului).*

„În toată această Adunare, animată de aceleași sentimente, de aceeași dorință, aceea de a ne garanta naționalitatea , s-au găsit doar două voci care cer, împotriva voinței întregii națiuni, conservarea

(1) Deputat pentru raionul Dorohoïu; se bucură de mare renume în Moldova ca istoric și publicist. **valiunea *status quo-ului* și, în consecință, a acestei mase monstruoase de calamități și abuzuri care întristează paginile istoriei noastre: și totuși Adunarea a hotărât că această opinie, oricât de antinațională, oricât de izolată ar fi. s-ar întâmpla liber în fața țării, care o dezaprobă foarte mult, și a Europei, care o va judeca. Libertate totală de opinie. respect pentru oameni: aceasta este regula noastră de conduită astăzi, a fost întotdeauna și va fi în viitor.**

< Dar, după ce am auzit părerea domnului de Ro mano și a onorabilului deputat al Poutnei, să-mi permit să răspund. Ei bine, în primul rând, voi începe cu episcopul de Romano. Alteța Sa a afirmat o doctrină foarte singulară: și anume că este permis să avem, în special, o astfel de opinie, el. in public, cu totul alta parere! Cu alte cuvinte: demnitatea unui om nu suferă nimic dacă acționează în privat cu totul diferit de ceea ce face în public: în special, se poate da semnătura sa și, în public, o poate retrage. Această doctrină singulară este condamnată de morală în conștiința fiecărui individ; dar, venind din gura unui prelat, religia o condamnă în primul rând. Cred că însuși Episcopul de Romano va recunoaște frivolitatea unei expresii sub care vrea să-și acopere apostazia politică.

„Trec la domnul Grand-Logolhèle și cavalerul Alecco Balche. El, în loc să vină să ne vorbească ca reprezentant al țării, singura funcție care ne dă dreptul de a fi ascultați aici, ne-a dat părerea sa de partid – un cetățean care deține optzeci de mii de hectare de

www.dacoromanica.ro

pământ. Aceasta este o avere privată mare și frumoasă; nimeni dintre noi nu are o proprietate de zece ori mai mare decât un membru. Poulna: acest cineva se numește țara, țara pe care o reprezintă această Adunare. Onorabilul deputat al Poulnei ne spune că are optzeci de mii de fa'lche, dar noi, Adunarea, avem - mult mai mult de opt sute de mii de călci;

***Domnul* deputat de Poulna ne spune că țara abia a ieșit din agonia relelor trecute; și apoi, ca singur remediu pentru întoarcerea acestor rele, el cere perpetuarea lor, adică *status quo-ul,* păstrarea exclusivă a privilegiilor și imunităților, cu consecințele fatale care vin cu un privilegiu care nu are putere să se întrețină; Cu toate acestea, onorabilul membru al Poulna știe la fel de bine ca oricine cum, în țara noastră, sunt respectate privilegiile naționale și privilegiile particulare; avem în fața - noastră soarta *privilegiaților* (1).**

„Un rău își pierde jumătate din forță de îndată ce cineva își cunoaște principiul. Istoria ne vorbește despre dorul de casă al țării noastre pe fiecare pagină, precum și despre suferințele

(1) Cuvântul *privilegiat* trebuie luat aici în sensul care i se dă în Moldova: *privileghieiu* înseamnă „scutit de anumite taxe și corvées", și se aplică micilor moșieri care formează această săracă nobiliare rustică în care a căzut aristocrația primitivă a țării. **oameni, este schimbarea perpetuă de ace. Un proverb popular exprimă acest fapt într-o manieră izbitoare : „Schimbarea prinților este bucuria nebunilor *(chimbarea Domnilor, buccuria* ne&uni-Zor). „ Onorabilul deputat al Poulnei, singur în această Adunare, singur în țară, în această țară a cărei inimă bate cu un singur și același puls pentru drepturile noastre, națiunea noastră, vine cinstea pentru această naționalitate deputată, vine la cinstea acestei naționalități. că, dacă are dorința de a se forma, este ca să rămânem ceea ce am fost înainte, adică călcați în picioare de vecini puternici, prosternați în slăbiciunea noastră, atacați de**

www.dacoromanica.ro

cangrena cornului. rnpiion, abuzuri de tot felul!

„Nu! Această stare de lucruri este condamnată irevocabil . A venit vremea când trebuie să se împlinească profeția prințului nostru eroic, *sfântul nostru voievod,* așa cum îl numește poporul (1).

„Au trecut trei sute cincizeci de ani de când Ștefan cel Mare, pe patul de moarte, văzând norii care amenințau să întunece existența politică a țării noastre, a chemat la el pe mitropolitul, sfetnicii săi și pe fiul său Bogdan, și i-a convins, el însuși, marele erou, care, timp de patruzeci de ani (2), a avut

(1) Ștefan cel Mare, eroul istoriei Moldovei, care a domnit din 1056 până în 1500. — *Voievod* este titlul slavon străvechi al domnilor nioldo-vlahi; *hospodar,* derivat tot din slavonă, este mai modern; titlul adevărat, titlul național, este *domnu,* din latinescul *dominas.*

(2) Tradiția spune că Ștefan cel Mare a luptat în timpul...

www.dacoromanica.ro

a apărat patria cu o mână invincibilă și puternică, i-a convins să încheie o capitulare cu Sublima Poartă, o capitulare onorabilă, care avea să ne garanteze pe deplin existența ca națiune, ca stat.

„Și dacă vrăjmașul nostru”, a adăugat el, „vă prescrie condiții umilitoare, atunci voi toți treceți prin soarta lui, mai degrabă decât să rămâneți privitori ai asupririi și mizeriei țării voastre. Dumnezeul părinților noștri se va milostivi însă de lacrimile slujitorilor Săi și va ridica în mijlocul vostru pe cineva care va readuce urmașii voștri la autonomia și puterea de odinioară » (1).

u Profeția se va împlini.

„Uite, voi care nu vreți să credeți în trezirea spiritului național care animă astăzi cinci milioane de români, uitați-vă și spuneți-ne dacă acest mare *cineva,* **dacă țara aceasta nu este vrednică de numele de neam... Acest popor român, căruia i-au fost călcate în picioare, al cărui mormânt a fost săpat, se ridică, se ridică, își aruncă viața, încrezător și reîntinerit, încrezător și reîntinerit. viitorul ei.**

„Și tocmai în acest moment, voi, bărbați ai trecutului, veniți să ne recomandați trecutul! că încercați să opriți carul unui neam lansat de *patruzeci* de ani împotriva dușmanilor țării sale, că a câștigat *patruzeci de* victorii și a construit *patruzeci* de biserici.

(1) Acest discurs, care s-a numit Testamentul politic al lui Ștefan cel Mare, este raportat integral în Cantimir, t. n, p. 364.

in cariera! Refuzați să împărtășiți credința populară în predicția veche de trei secole a eroului nostru, a sfântului nostru! Protesti împotriva unirii: eu cred; Uniunea este bună pentru țară și nu aveți nicio grijă pentru țară.

„Domnilor, onorabilul meu prieten Ilouruiousaki v-a dezvoltat toate considerentele care fac ca o lege să cerem, toți împreună, respectul pentru drepturile seculare ale Principatelor, unirea și

www.dacoromanica.ro

Prințul Occidentului , precum și toate celelalte dorințe cuprinse în propunerea mea . Trebuie să repet lucrurile pe care le-am spus din nou și din nou? la fel?... Dar nu pot să termin fără să vă arăt și sentimentele oamenilor, ale acestor oameni care nu știu nici să citească, nici să scrie, dar care, cu o simplitate sublimă, știu să spună ce simt: „ Să *fim* stăpâni în propria noastră casă", mi-a spus un onorabil deputat țărănesc să unim mai întâi Moldova cu Țara Românească, să tragem la sorți, îndată; singurul efect al acestui gard, fără măcar arat sau însămânțat, vânturile vor polua, *iar* păsările cerului vor aduce bobul fertil de flori și copaci; și, încetul cu încetul, se vor naște flori și vor crește copacii; copacii vor crește, iar la umbra lor florile își vor răspândi parfumul; si asa vom avea o livada mare si frumoasa; păsările vor cânta în copaci și oamenii se vor bucura sub ramurile lor, binecuvântând pe Dumnezeu și pe împărați. » 22.

„Așa, domnilor deputați de Romano și Poutna, așa înțeleg unirea, domnilor deputați de Romano și Poutna , așa țăranii simpli, și noi înșine și întregul popor, așa înțeleg unirea toți cei care simt inima bătând pentru un viitor mai bun. „Union and union (si *ascultdmu, fraților, inima populalui nostru; si ascult Amu glasul si interesul nationei noslre, care nu striga ne incelatu: Unire si unire)...*

„Să ne gândim la asta: astăzi este pentru noi cea mai frumoasă zi a acestui secol; Astăzi nu doar scriem o pagină din istoria noastră, începem o nouă eră.

„În ceea ce privește propunerea deputatului de Poutna, să ne conformăm cererilor sale până la capăt: să luăm act de propunerea sa."

www.dacoromanica.ro

În cea de-a opta sesiune (22 octombrie), adunarea , la propunerea domnului deputat D. Raletto, a desemnat o comisie însărcinată cu întocmirea unui proiect de dorințe care să fie emis pe o serie de chestiuni de interes general, de natură ce ar putea fi înaintate comisiei interne, ca baze pentru viitoarea reorganizare a Principatelor, și fără

lezează totuși principiul autonomiei lor.

Această comisie, formată din domnii Michel Cogalniceano, P. Mavrojeni, Lascar Catargi, Arhimandritul Neofit Scribanu, Emm. Cos taki lepureano si Basile Stan, si-au prezentat raportul in urmatoarea sedinta (27 octombrie), prin organul domnului lepureano.

RAPORT AL COMISIEI PENTRU ÎNTREBĂRI GENERALE TREBUIE SĂ SUMĂ DEBĂRĂRILOR ADUNĂRII (1).

Comisia percepută, prin comunicare a Președintelui Adunării *sub* nr. 12, cu redactarea unei serii de întrebări de interes general, de natură a fi supuse comisiei internaționale, ca baze pentru viitoarea organizare a Principatelor, și fără însă a prejudicia principiul autonomiei acestora, s-a întrunit de mai multe ori și a recunoscut, în urma dezbaterilor asupra diferitelor chestiuni propuse de unii dintre membrii săi, că cele douăsprezece întrebări anexate trebuie considerate ca fiind de interes general. În

www.dacoromanica.ro

consecință, le înaintează Adunării.

Invitată, prin hotărâre a Adunării, să nu piardă din vedere în activitatea sa doleanțele exprimate în ședința din 7/19 curent, comisia consideră că este de datoria sa

(1) Extras din procesul-verbal al sesiunii a IX-a, 15-27 octombrie .

să aducă în atenția Divanului o dificultate care a apărut în îndeplinirea sarcinii sale.

Se știe că, ori de câte ori Principatele au avut de-a face cu legislația lor, fie să o stabilească, fie să o revizuiască, au lucrat la ea cu perfect acord. Organismele responsabile de această lașitate, deși separate public, au procedat întotdeauna cu prudență. Astfel, sub domnii Mathias Bassaraba și Basile Lupu a avut loc promulgarea codurilor și adoptarea limbii române pentru treburile de stat . Astfel, sub Prince Const. Maurocordalo, reforma administrativă și judiciară a fost introdusă în cele două Principate (1). Astfel, în 1830, Regulamentele Organice ale celor două Principate au fost întocmite de o singură comisie moldo-valahe întrunită la București; că în 1832, adunările extraordinare reunite pentru a examina acest regulament și-au îndeplinit misiunea cu strâns acord.

Același Regulament, art. 423, spune: „Elementele contopirii poporului moldo-valah sunt deja stabilite în prezentul regulament prin uniformizarea bazelor administrative ale celor două țări.”

Și art. 426 este proiectat după cum urmează:

„Deoarece identitatea legislației este unul dintre cele mai eficiente mijloace de a consuma această întâlnire, o comisie mixtă va fi numită de către guvernul

(1) În 1740. Vezi *Principate Române*, p. 95.

doua Principate pentru a reface legile Moldo-Va'ak intr-un singur

www.dacoromanica.ro

corp. »

În consecință, dacă Principatele nereunite ar fi lucrat împreună *la* elaborarea și revizuirea legilor lor, astăzi, când este vorba de a pune bazele viitoarei noastre reorganizări și când populațiile celor două țări s-au declarat deja în favoarea reunirii celor două Principate într-un singur stat, nu ar fi fost oare înțelegerea intimă între cele două Divane *ad-hoc de primă* necesitate? Acum, întrucât aceste baze sunt discutate separat de fiecare Adunare, izolarea și, în consecință, diferența de puncte de vedere ar putea rezulta, în ciuda identității intereselor celor două țări, la o divergență de opinii asupra înseși bazelor de organizare.

Avizul comisiei este, așadar, că Adunarea solicită Comisiei Europene să ia act de acest fapt, astfel încât orice diferențe în exprimarea dorințelor celor două Adunări cu privire la viitoarele reforme să nu prejudicieze în niciun fel dorința de unire politică exprimată în unanimitate de deputații celor două Principate.

Comisia l-a numit pe domnul Vornic Emm. Costaki lepureano raportorul său.

(Semnat) Arhimandritul NEOFIT SCIUBANU, M. COGALNICEANO, C. ROLLA, P. MAVROJENI, E. COSTAKI, B. MALINESCO, C. IACOVAKI, L. CATARGI, B. STAN.

Serii de întrebări generale care urmează să fie supuse deliberării Adunării.

1. Rectificarea granițelor Principatelor de către o comisie europeană.

2. Supunerea străinilor la jurisdicția țării.

3. Dreptul Principatelor de a-și stabili liber relațiile comerciale.

www.dacoromanica.ro

4. Organizarea forţei armate naţionale în vederea sistemului defensiv al Principatelor.

5. Libertatea de cult cu restrângerea prevăzută de capitulări.

6. Înfiinţarea unei autorităţi sinodale centrale pentru treburile bisericeşti ale Bisericii Române.

7. Egalitate în faţa legii. Eligibilitatea tuturor românilor la toate serviciile de stat. Baza de impozitare egală şi generală. Conscripţia generală.

8. Respect pentru casă şi libertatea individuală.

9. Drepturi politice pentru nativii din toate riturile creştine.

10. Separarea puterilor legislative şi executive.

11. Independenţa justiţiei faţă de administraţia însăşi.

12. Responsabilitatea miniştrilor.

Cuviosul Părinte Arhimandrit Scribanu cere, referitor la punctul 5, ca libertatea de cult să nu submineze religia ortodoxă a ţării; iar la punctul 6 propune să se adauge: „Înfiinţarea unui sino-

www.dacoromanica.ro

dale cu puteri legislative pentru treburile Bisericii Romane. »

Semnat: **LA FEL.**

În următoarea sesiune (30 octombrie), va începe discuția asupra raportului anterior. Această discuție dă naștere unei dezbateri destul de aprinse, în care intervin cei mai importanți membri ai Adunării, și în care vedem câteva dintre argumentele care vor dicta mai târziu Adunării Valahe motivele abținerii acesteia.

Cităm, în formă prescurtată, câteva extrase din procesul-verbal al acestei ședințe:

Deputatul Braïeseo se opune luării în considerare a seriei de întrebări și concluzionează că este de dorit ca Divanul să se întâlnească cu cel al Țării Românești pentru a lucra împreună pentru a rezolva toate problemele referitoare la întreaga organizare a țării, iar apoi să trimită rezultatele muncii acesteia autorităților competente, pentru ca acestea să obțină aprobare și garanție.

Domnul Constantin Hourmousaki cere cuvântul și spune că problema unirii, și numai această întrebare, a motivat convocarea Divanelor *ad-hoc* și, în consecință , a intra în chestiuni de organizare internă.

www.dacoromanica.ro

mai mare ar fi un atac la adresa suveranității și mai ales a autonomiei Principatelor, garantată de Tratatul de la Paris. El amintește de conținutul programului, care a primit aprobarea și sancțiunea deplină a țării, și unde se afirmă că „toate reformele care urmează să fie introduse în organizarea internă a Principatelor trebuie să fie realizate, nu în detrimentul, ci cu respect și *în virtutea* autonomiei lor, și că deasupra chiar și a acestor reforme, oricât de prețioase și necesare ar fi, ele totuși își propun să își facă dreptul de a-și face dreptul. mai presus de toate, Divanul exprimă dorinţele ţării în chestiuni politice de interes general etc. 2° ca dorinţa de unire să fie pusă în aplicare , lucrând de comun acord cu Ţara Românească 3° ca să ne adresam puterilor garante să respecte, înainte de toate și de fapt, autonomia pe care ne-o garantează ;

Domnul Emmanuel Costaki răspunde că nu există nicio încălcare a autonomiei noastre, procedând cu declarația de dorințe de interes general asupra organizării interne; pentru că autonomia noastră, încălcată până astăzi, va fi reală abia după ce va fi proclamată de Congresul de la Paris.

Dr. Varnavu a urcat pe podium și a spus că este deplin de acord cu domnul Emmanuel Costaki; că în opinia sa, nu subminează în niciun fel autonomia țării de a continua să-și exprime dorințele.

Domnul Michel Cogalniceano spune că seria de întrebări ne păstrează intactă autonomia și că Tratatul de la Paris cere ca noi să punem niște principii ca bază a viitoarei noastre organizații; că trebuie să arătăm Europei că nu vrem să fim nici China, nici o republică socială, ci o societate europeană, respectând toate condițiile unei societăți progresiste , libertatea de conștiință, egalitatea în fața legii, respectul pentru individ, casă și proprietate; că, dacă rămânem la marile principii, nu există nicio contradicție

www.dacoromanica.ro

posibilă între dorințele acestei Adunări și cele ale Adunării Țării Românești; ca, din acest motiv, programul comisiei trebuie acceptat si apoi supus spre examinare de comisii speciale.

Adunarea, consultată, a decis să le ia în considerare și a înaintat examinarea celor douăsprezece întrebări la două comisii, fiecare din șapte membri, care au fost numite imediat.

Aceste comisii au fost compuse după cum urmează:

Acolo *Comisia,* responsabilă cu studierea primelor șase întrebări: MM. Lascar Catargi, Emm. Costaki, Pierre Mavrojeni, Anaslase

23

Pano, Démeter Raletto, Basile Stourdza, Con stantin Hourmousaki.

al 2-lea *Comisia* , responsabilă cu studiul ultimelor șase întrebări: MM. Michel Cogalniceano, Démeter Cosadini, Demeter Miclesco, Basile Malinesco, Constantin Rolla, Jean Fotea și Jean Chrisanti (1).

Cele două comisii s-au pus la lucru cu cel mai lăudabil zel, iar, între 1 şi 22 noiembrie, cele douăsprezece rapoarte au fost supuse deliberărilor Adunării şi adoptate de aceasta în întregime.

www.dacoromanica.ro

Consideraţiile acestor rapoarte conţin o bogăţie de date pline de interes şi noutate, referitoare la istoria şi regimul intern al Principatelor.

ÎNTREBARE V*. — RECTIFICAREA FRONTIERELOR.

***Se emite un proiect de dorințe* (2).**

Este bine cunoscut că Principatele Române, de

(1) Extras din *Buletinul sesiunilor Divanului* ad hoc *al Mol davie.* Jassy, 31 octombrie.

(2) Prezentat la 22 noiembrie. — Adoptată în unanimitate la 2/zi. — Raportor, domnul Constantin Hourmousaki.

capitulările lor încheiate cu Sublima Poartă, au rezervat toate drepturile care constituie suveranitatea Statelor - acest punct a fost dezvoltat pe larg în actul votat de Divanul *ad-hoc,* în ședința sa generală din 7/19 octombrie trecut, și în concluziile aprobate prin votul privind supunerea străinilor care locuiesc în Principate la jurisdicțiile țării, și libertatea de stabilire a relațiilor lor comerciale în funcție de aceste state (1). Nu mai puțin se ştie că, la momentul încheierii respectivelor capitulări, frontierele Principatelor erau mult mai întinse decât astăzi, după cum mărturisesc nenumărate documente istorice -, - că, prin art. 3 din prima capitulare a Moldovei, în 1512, Sublima Poartă s-a angajat oficial să „apere Moldova împotriva oricărui dușman care ar putea-o invada, „prin menținerea ei în starea în care se afla anterior, fără să o provoace sau să-i permită să sufere vreodată cea mai mică dezmembrări sau împărțire –", – că această obligație a fost reînnoită și prin partea de subcapitulare a capitulării. anul 1634, art 5, unde se spune că „hotarurile Moi te davie se vor păstra intacte în toată întinderea

www.dacoromanica.ro

lor”, – că această integritate teritorială a fost stipulată și în favoarea Țării Românești în art ·

(1) A se vedea întrebările II” și III* de mai jos.

„la rahat;” — că, în cursul tratativelor pentru pacea de la Carlowitz, care s-a încheiat prin tratatul din 26 ianuarie 1699, Sublima Poartă a recunoscut oficial această obligație, când la cererile părților contractante, Austria și Polonia, dintre care prima pretindea extinderea teritoriului său la Dunăre, în timp ce Moldova, Țara Românească și a doua cerea Moldovei și Țării Românești. a răspuns, în termeni expresi, „că ea (Poarta otomană) nu putea înstrăina nimic din aceste teritorii, care nu fuseseră cucerite de sabie, dar s-au pus de bunăvoie sub protecția Porții și care, în consecință, erau libere;” — că, de atunci, Austria a recunoscut această stare a Principatelor, în timpul negocierilor - pentru pacea din 2 iulie, care a rezultat în pacea din Passaitz, care a rezultat în pacea din 2 iulie. 1718, unde însăși numita putere și-a reiterat cererea de cedare a Moldovei și Țării Românești, motivând-o pe motiv că « « Poarta Otomană era numai ocrotitoare, și nu « suverană a Moldovei și Țării Românești. »

Acum, fără a intra în istoria dureroaselor înfrângeri și retrageri teritoriale pe care au trebuit să le sufere Principatele Române, ca urmare a diferitelor cedări convenite în mod necesar de Sublima Poartă, așa cum se remarcă în special în trimiterea circulară a Excelenței Sale Ministrul Afacerilor Externe al Franței din 23 mai 1855, care recunoștea în același timp o expediție pierdută în același timp. teritoriul său garantat de sultani „ Trebuie să reamintim, însă, că, în urma acestor diverse cedări, Principatele Române au pierdut porțiuni considerabile de teritoriu prin necontenite invadări; că cursul granițelor lor a fost modificat și este susceptibil

www.dacoromanica.ro

să fie și astăzi în detrimentul propriului lor teritoriu, așa cum atestă însuși nota Excelenței Sale Baron de Koller, trimis al Austriei la Sublima Poartă, bilet care poartă data de 12 octombrie 1835 și care a fost adresat Excelenței Sale Ministrului de Externe al Turciei Fuad-Pa. Această notă, deși atestă că „a avut loc o nouă pătrundere la frontiera moldovenească pe partea Bucovinei", asigură că „s-au luat măsuri pentru ca linia de demarcație, care era mult avansată, să fie împinsă înapoi pe direcția inițială;"

Având în vedere, pe de altă parte, că 1° statutul organic al Principatului Moldovei (cap. IX, sect., vi, art. 431) s-a pronunțat atât asupra acestor neîncetate încălcări, cât și asupra modului de reparare a acestora, prin prescrierea următoarei dispoziții (1):

" Art. 431. Granița Principatului, de partea Bucovinei și Transilvaniei, fiind încălcată, domnitorul și adunarea generală ordinară vor adopta, în timp util, măsurile ce se impun.

(1) Vezi *Biglement organic island the Principate of Moldova,* edition franceză, Meline, Cans et C', la Bruxelles.

23.

„pentru restaurarea și respectarea vechilor „limite. (1) »

2° Că, în consecință, în conformitate, nu numai cu capitulările, ci și cu legea fundamentală în vigoare în țară, Principatele însele au dreptul de a-și reglementa hotarele de partea statelor vecine, drept de care Principatele s-au folosit întotdeauna în mod corespunzător, după cum reiese din mai multe convenții pe care le-au încheiat cu state străine, ca urmare a încheierilor din capitolul O, cu concluziile capitularilor. urmatoarele doua:

***are.* Tratat dintre domnitorul Moldovei, Ștefan, poreclit**

www.dacoromanica.ro

Locusta, și Sigismund I, Regele Poloniei, din 20 februarie 1830, adică la optsprezece ani de la încheierea primei capitulări între Moldova și Turcia, în care se stipulează în mod expres că nu există alte granițe decât cele care au existat din cele mai vechi timpuri între Regatul și Polonia, care sunt descrise în Regatul și Poland . delimitare (ut *nonalii fines limitesque termen- tur quâm qui fuerunt priscis temporibus inter regnum* a *et Moldavian terminali, et privilegiis sunt descripti.* — DOGIEL*, Cod. diplom. Regni Pol.* Tom. I, p. 617);

(1) Iată o versiune mai exactă a textului moldovenesc: „ Hotarul Principatului Moldovei fiind încălcat în diverse locuri *(pre a locuri tmpressurata),* domnitorul, de comun acord cu Adunarea Generală ordinară, va lua în timp util măsurile corespunzătoare îndreptării și păstrării vechiului linie.”

***b.* Convenţia încheiată între principele Ncagu Bas saraba al Ţării Româneşti şi regele Ioan Zapoly, în anul 1520, prin care s-a stabilit o rectificare a graniţei între Ţara Românească şi Transilvania;**

3° Că toate delimitările care nu au fost stipulate în mod direct de Principate, care au fost întotdeauna și sunt singurele competente să soluționeze aceste chestiuni cu statele vecine, nu pot fi valabile, departe de a fi obligatorii pentru Principate , potrivit acestor maxime de drept public, și anume: 1° că un acord între două nu poate prejudicia un terț; 2° că ceva ce ne aparține nu poate deveni al altcuiva fără consimțământul nostru *(id quod nostrum est, sine facto nostro, ad alium trans fer ri non potest};* 3° în sfârșit, că ceea ce a fost inițial invalid nu poate *fi ulterior validat (quodinitio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere};*

4° Că, de altfel, toate delimitările care s-au făcut de la promulgarea Statutului Organic, precum și toate cele care au fost cauzate de încălcări recente, necesită astăzi o sancțiune legală care nu poate fi dată decât cu ajutorul Adunării Generale ordinare, fără

www.dacoromanica.ro

de care însuși prințul domnitor, cu atât mai puțin guvernator provizoriu , nu are autoritate de a decide în această materie;

Avand in vedere in continuare ca Tratatul de la Paris din 30 martie 1856 (art. 22 si 25) punea Principatele Romane si drepturile lor sub garantia colectiva a tuturor

www.dacoromanica.ro

puterile care au subscris la această mare tranzacție a secolului nostru; că, totuși, mai multe acte de invadare în detrimentul teritoriului Moldovei, pe linia de frontieră a coastei Bucovinei și Tran'j-hanic, au fost săvârșite cu violență în ultimii *doi* ani, în timp ce piincipaulés au fost ocupați militar de forțele austriece și, mai mult, deja plasați sub garanția colectivă a înaltelor puteri europene a semnatarilor Parisului;

Având în vedere că și astăzi se practică aceeași metodă de delimitare ca și până acum, metodă care nu este doar contrară drepturilor Principatelor și însăși litera legii lor fundamentale, ci și capabilă să facă iluzorie prevederile Tratatului de la Paris, în ceea ce privește garanția colectivă din punctul de vedere al integrității teritoriului Principatelor Române;

Având în vedere, în sfârșit, că o delimitare a granițelor de către o comisie europeană este un pas deja adoptat de Congresul de la Paris și că numai o asemenea măsură este de natură să inspire deplină încredere și să liniștească Principatele în acest sens:

Adunarea *ad-hoc* a Moldovei își exprimă dorința ca puterile garante, recunoscând dreptul străvechi și nepermis Principatelor de a-și reglementa propria delimitare pe partea statelor vecine, să aprobe delimitarea frontierelor.

www.dacoromanica.ro

a Principatelor Unite, de către o comisie europeană .

Semnat: **B.STOUBDZA, P. MAVBOJENI, D. RALETTO, EMM. COSTAKI, L. CATARGI, A. PANO, C. IOUBMOUSAKI.**

ÎNTREBARE II.—SUPUNEREA ETBAN'GEBS-ULUI ÎN JURISDICȚIA ȚĂRII;

Se emite un proiect de dorințe **(1).**

Străinii se bucură, în Principatele Române, de numeroase privilegii, al căror exercitare se bazează pe tratatele sau capitulările pe care Sublima Poartă le-a încheiat cu puterile creștine. Aceste capitulări ar trebui impuse Principatelor, iar puterile contractante au interes să susțină întreținerea lor? Aceasta este întrebarea juridică care se pune prima; dar vom dovedi că capitulările mai sus amintite nu au fost făcute pentru Principate.

Conform capitulaţiilor din anii 1393, 1460, 1312 şi 1634, încheiate între Sublima Poartă şi Principatele Române, aceste două state din urmă şi-au asigurat un guvern naţional şi independent, precum şi libertatea deplină a legislaţiei. Prin urmare, capitulările pe care Imperiul Otoman le-a încheiat cu puterile creştine nu ar fi putut fi niciodată obligatorii pentru Principate. Capitulaţiile particulare ale acestora

(1) Raportor, domnul Anastase Pano.

www.dacoromanica.ro

țările, deja menționate mai sus, recunosc, de fapt, prinților noștri domnitori dreptul suveran de a încheia tratate internaționale și, în consecință, principii domnitori ai acestor țări au incontestabil tot dreptul în acest sens. Principatele și-au exercitat întotdeauna acest drept, înainte și după încheierea diferitelor lor capitulări cu Poarta Otomană, așa cum demonstrează tratatele enumerate mai jos:

Tratatul de la Mircea, domnitor suveran al Țării Românești, cu Sigismund, regele Ungariei, în anul lui Hristos 1396;

Tratat de alianță al lui Danu IX cu Corvin, în 1488 (4);

Tratat de Cvadruplă Alianță, al aceluiași (2), cu Polonia, Ungaria și Moldova, în anul 1498;

Tratatul lui Ștefan, domnitor al Moldovei, cu Polonia, în 1518;

Tratatul prințului Pierre Rares cu Sigismund, în 1527;

Tratat de același, încă cu Polonia, din august 1538;

Tratatul lui Stefan Locusta cu Polonia, in anul 1539;

Tratat dintre domnitorul Țării Românești, Mihai Viteazul, și Rudolf, Împăratul Germaniei, în anul 1598;

Tratatul Principelui Mathieu Bassaraba, prin care se stipula un al-

(1) Eroare. Acest tratat a fost încheiat cu tatăl lui Corvin, John Hunj'ade, în 1448, chiar anul celebrei bătălii de la Kossova.

(2) Citește: din Radu al IV-lea (Rudolph cel Mare).

www.dacoromanica.ro

alianță defensivă și ofensivă cu Racoczi, principe al Transilvaniei, în anul 1638 •

Tratat de pace între Prințul Vasile Lupu și Hanul tătarilor din Crimeea;

Tratatul domnitorului Petru Skiopu, cu Anglia , în 1588 (1).

Și chiar în vremuri mai recente, acest drept al Principatelor de a încheia convenții cu statele vecine a fost exercitat de acestea fără dispută; putem cita următoarele exemple

Cartel pentru extrădarea dezertorilor militari, stabilit cu Austria, în 1838;

Convenția din 1854, încheiată și cu Austria , pentru linia telegrafică.

Pe scurt, aceste fapte ale exercitării neîntrerupte a suveranității de către Principate nu lasă îndoieli cu privire la regula că aplicarea capitulărilor încheiate între Sublima Poartă și puterile creștine nu era absolut obligatorie pentru Principate.

Să ne întoarcem acum la întrebarea dacă puterile creștine ar avea, în privința Principatelor Unite, un oarecare interes de protejat, în ceea ce privește aplicarea capitulărilor lor cu Sublima Poartă. Aceste capitulări au stabilit mai multe imunități în favoarea supușilor statelor creștine. Acesta este, de exemplu, dreptul consulilor de a avea pază,

(t) A se vedea *apendicele.*

să-și exercite jurisdicția civilă și penală, să-și revendice cetățenii căzuți în sclavie, să solicite, dacă este necesar, asistență pentru navele aparținând statelor creștine, să protejeze succesiunile de dreptul de escheat, să execute tranzacții și, mai ales, să asigure respectul și protecția datorate religiei creștine, precum și libertatea cultului acesteia.

www.dacoromanica.ro

Acum, statele creștine au stipulat toate aceste privilegii și imunități în favoarea supușilor lor care locuiesc în Turcia , numai având în vedere starea de lucruri care există acolo. Dar obiceiurile și legile predominante în Principatele Române diferă esențial de cele specifice Imperiului Otoman. Această diferență de stare înseamnă că, în Principate, nu numai că aceste capitulări nu au putut fi aplicate pe deplin, dar au servit chiar la paralizarea acțiunii autorităților locale în treburile proprii ale țării. Aceste capitulări, de altfel, trebuiau neapărat limitate în aplicarea lor, întrucât legile țării nu recunosc dreptul la scăldat, întrucât nimic nu-i împiedică pe străini să trateze liber cu băștinașii, întrucât legile în vigoare sunt legile romane și codul comercial francez, întrucât sunt instanțe înființate, întrucât Principatele nu au porturi maritime sau marine, întrucât toate religiile și religiile nu pot fi înființate în mod definitiv, conform conținutului consular și jurisdicțiilor finale, nu sunt tolerate acolo. capitulări, întrucât, în conformitate cu Statutul Organic în vigoare (art. S94), Codul civil, §§ 46 și 2.009, și Codul penal, §§ 17 și 19, această cerere a avut loc întotdeauna cu asistența oficială a delegaților consulatelor, și în virtutea prevederilor - convenției speciale încheiate între Moldova și Austria , în Moldova183.

Totuși, această aplicație, neapărat imperfectă, în ciuda asistenței delegaților consulatelor în treburile subiecților lor, nu putea decât să producă jenă în executarea legilor naționale; și, sub influența unor împrejurări similare, străinii au ajuns să caute refugiu în Principate împotriva procedurilor judiciare din propria țară.

Din toate aceste motive, statele creștine nu pot avea niciun interes să mențină, cu privire la Principate , capitulări care nu le sunt aplicabile și care sunt cauza de confuzie și de nenumărate conflicte . La rândul lor, Principatele Române, adoptând legile

www.dacoromanica.ro

Europei civilizate, principiile și tendințele ei, sunt autorizate, potrivit dreptului internațional, să pretindă avantajele pe care statele creștine le acordă reciproc.

Ca un corolar al acestor drepturi europene, trebuie așadar să cerem supunerea străinilor la jurisdicția statului pe teritoriul căruia locuiesc, întemeindu-ne această cerere pe principiile dreptului internațional enunțate de Vattel în §§ 101, 102, 103, 105, 108, cap. vin, cartea a II-a.

Pe baza acestor principii, și având în vedere că, printre

24

drepturi suverane deținute de Principatele Române și pe care le-au rezervat prin capitulările încheiate cu Poarta Otomană în anii 1393, 1460, 1811 și 1834, există și dreptul de a reglementa direct relațiile lor cu puterile străine prin convenții speciale;

Considerând că Principatele nu au renunțat niciodată la un asemenea drept, dar că, chiar și după încheierea capitulațiilor lor cu Poarta, l-au exercitat în orice moment, în toate ocaziile și în perfectă conștientizare că se foloseau de un drept incontestabil ;

Având în vedere că capitulările încheiate între sultani și statele creștine sunt și acte de suveranitate, dar obligatorii doar pentru țara în care sultanii au exercitat suveranitatea perfectă, și deloc pe teritorii în care nu puteau pretinde niciun drept de suveranitate, conform principiului de drept că actele încheiate între două părți nu pot prejudicia un terț (Kluber, g 144 53; Martens);

Considerând că aplicarea parțială a acestor capitulări nu este doar contrară drepturilor Principatelor și fertilă în abuz, ci și fără niciun avantaj pentru Statele creștine;

Considerând că una dintre condițiile existenței, dezvoltării și stabilității unui Stat este ca toți cei care locuiesc pe teritoriul său să respecte legile acestuia și să nu se poată sustrage cerințelor

www.dacoromanica.ro

acestora;

Considerând că această supunere a străinilor față de jurisdicțiile locale ale Principatelor se întemeiază nu mai puțin pe dreptul pozitiv al națiunilor decât pe dezvoltarea logică a drepturilor vechi ale acestor țări de a avea un guvern național și independent; și că o astfel de cerere nu aduce atingere drepturilor stabilite ale vreunui stat;

Socotind in sfarsit, ca dupa dreptul nostru public si privat, cel ce face uz de dreptul sau nu vatama nimanui, *care jura suo utitur neminem lædit;*

Adunarea *ad-hoc* a Moldovei exprimă următoarea dorință: Ca străinii care locuiesc în Principate să fie supuși jurisdicțiilor țării (1).

Semnat: **LASCAR CATARGI, EMMANUEL COSTAKI, PIERRE MAVROJENI, ANASTASE PANO, DÉMÈTRE RALETTO, BASILE STOURDZA, CONSTANTIN HOURMOUSAKI.**

ÎNTREBARE IV e (2). — ORGANIZAREA FORȚEI ARMATE NAȚIONALE.

***Se emite un proiect de dorințe* (3).**

Avand in vedere ca, prin dispozitiile art. 26 din Tratatul de la Paris, „se convine că vor exista în

(1) A se vedea, la această întrebare importantă, o lucrare remarcabilă a domnului Thibault-Lefebvre, avocat la Curtea de Casație, *Studii Diplomatice și Economice despre Ealachie.* Paris, 1857, pagina 70.

(2) Îmi lipsește raportul pe această temă din colecția noastră a *Bulletin des Séances du Divan ad hoc.*

(3) Prezentat la 3 noiembrie. Adoptată la data de 6, cu următoarele modificări explicative:

(Primele două articole rămân ca în **Principate formularea unei forțe armate naționale, organizată în scopul menținerii**

www.dacoromanica.ro

securității interiorului și asigurării celei a granițelor; »

Considerând că în condițiile acestui articol din tratatul menționat, Principatelor li se garantează dreptul lor străvechi de a avea o forță armată națională și că, în consecință, pacea, prosperitatea și chiar viitorul Principatelor sunt afectate de această chestiune fiind bine definită și soluționată în mod expres; că, în conformitate cu spiritul tratatului din 30 martie 1856, Principatele trebuie considerate ca teritoriu neutru; că forța lor armată poate fi folosită numai pentru apărarea teritoriului lor și menținerea ordinii interne;

Având în vedere că, printre doleanțele deja exprimate de această Adunare în a șaptea sesiune generală, se numără și neutralizarea teritoriului Principatelor, dorință bazată pe convingerea Adunării că puterile care, în generozitatea lor, au pus Principatele Române sub egida lor tutelară, vor ști și să le garanteze întregul viitor, de care depinde în mare măsură;

primitivul proiectului.)

u 3° În nici un caz și pentru nicio perioadă de timp, cetățile nu pot fi ocupate de alte trupe decât cele ale armatei naționale;

4° În niciun caz și pentru nicio perioadă de timp, forța armată națională a Principatelor Române nu poate fi angajată într-un serviciu în afara granițelor teritoriului României . »

Considerând că sistemul comun de apărare trebuie organizat în primul rând în vederea neutralizării teritoriale pe care o dorim; că, prin acest jurământ, Principatele nu intenționează și nu pot pretinde să formeze o forță armată în vederea unor viitoare agresiuni împotriva vreuneia dintre puterile vecine; dar că tot ce își doresc este o organizație militară menită să acopere și să le asigure existența pașnică;

www.dacoromanica.ro

Considerând că realizarea acestei dorințe necesită ca viitoarea reorganizare a forței noastre armate să fie perfectă din toate punctele de vedere;

Considerând că prima condiție pentru apărarea unei țări împotriva invaziilor, mai ales atunci când această țară nu poate avea forțe foarte numeroase, este construirea de cetăți; că, ca o consecință firească a dreptului la apărare garantat Principatelor prin art. 26 din Tratatul de la Paris, libertatea de a construi cetăți în funcție de nevoile de apărare și în toate punctele strategice ale teritoriului, și că paza acestor cetăți nu poate fi încredințată decât forței naționale a țării;

Considerând că organizarea acestei armate naționale trebuie combinată în așa fel încât, în caz de agresiune, Principatele Unite să poată prezenta o forță suficient de considerabilă încât să fie suficientă pentru a opune rezistență, cel puțin temporară, unei întregi armate de agresiune, fără, din acest motiv, pe timp de pace, populațiile și finanțele statului 24.

trebuie să suporte povara menținerii întregii forțe armate naționale pe picior de război;

Având în vedere că același articol 26 din Tratatul de la Paris prevede că „nici un obstacol nu poate fi adus măsurilor extraordinare de apărare pe care, de comun acord cu Sublima Poartă, ei (Principatele) ar fi chemați să le ia pentru a respinge orice agresiune străină ”, că, în consecință, acest articol nu prevede decât invaziile care ar fi încercate pe teritoriul Principatelor;

Considerând, în sfârșit, că Principatele se bucură astfel pe deplin de dreptul de a deține o forță armată națională;

În baza art. 26 din Tratatul de la Paris;

În baza exercitării acestui drept, pe care Principatele se află

www.dacoromanica.ro

acum în posesia:

Adunarea *ad-hoc* a Moldovei își exprimă dorința ca, în viitoarea organizare definitivă a Principatelor, să se ia ca bază următorul principiu:

1° Ca organizarea forței armate naționale să se facă în vederea unui sistem de apărare comună pentru teritoriul celor două Principate Unite;

2° Ca dreptul de a construi cetăți defensive să fie recunoscut în mod expres celor două Principate.

Acest 22 octombrie (3 noiembrie 1857).

Semnat: **LASCAR CATARGI, EMMANUEL COSTAKI, PIEBRE MAVBOJENI, ANASTASE PANO, DÉMËTBE BALETTO, BASILE STOUBDZA, CONSTANTIN HOUBMOUSAKI.**

ÎNTREBARE V e . — LIBERTATEA DE CULT.

***Se emite un proiect de dorințe* (1).**

Considerând că, conform acestei porunci a Mântuitorului, să ne iubim aproapele ca pe noi înșine, principiul toleranței este cuprins în doctrina sa;

Considerând că toleranța este inseparabilă de civilizația creștină și că ea consacră fraternizarea popoarelor;

Considerând că libertatea de cult este un principiu adoptat în toate statele civilizate, care și-au rezervat doar dreptul de supraveghere cu privire la exercitarea lor ;

Considerând că acest mare principiu a fost aplicat și menținut și în Principatele Române, unde toate religiile sunt recunoscute de guvern; că s-au bucurat întotdeauna de liber exercițiu acolo, fără nicio altă excepție decât cea prevăzută în capitulările cu Poarta (art. 6 din tratatul din 1512, încheiat între sultanul otoman și principele

www.dacoromanica.ro

Bogdan al Moldovei (2}; art.

(1) Prezentat la 2 noiembrie. Adoptat la 6 noiembrie. Raportor , dl Démètre Raletto. - Această întrebare a făcut obiectul unei discuții foarte aprinse în cadrul Divanului. Vezi discursul rostit cu această ocazie de domnul Cogaluiceano, în *Steaua Dunării* din 6 ianuarie.

(2) Este articolul 8 (și nu articolul 6), redactat astfel: „Turcii nu pot avea sau cumpăra pământ în Moldova și nici acolo nu vor fi moschei.” — Articolul 6 din tratatul din 1529, sub Petru Rareș, este și mai explicit: „Exercitarea cultului musulman este interzis pe întreg teritoriul Moldovei. »

9 din tratatul din 1460, încheiat între Mohammed al II-lea și Vlad al V-lea, principe al Țării Românești) (1);

Având în vedere că religia noastră și limba noastră au fost, din toate timpurile, paladiul naționalității române: Adunarea *ad-hoc* exprimă dorința ca, în viitoarea organizare definitivă a Principatelor, acest principiu să fie luat ca bază;

Religia dominantă în România este religia ortodoxă răsăriteană; exercitarea cultului pentru alte religii recunoscute va fi liberă, cu excepția restricției prevăzute în capitulările cu Poarta.

Și, în calitate de raportor al său, comisia l-a numit pe domnul Démètre Raletto.

Această 21 octombrie (2 noiembrie 1837).

semn ; **LASCAR CATARGI, EMMANUEL COSTA KI, PIERRE MAVROJENI. ANASTASE PAN O, DEMËTRE RALETTO, BASILE STOURDZA, CONSTANTIN HOURMOUSAKI.**

(1) Este articolul 10 (și nu pct. 9), redactat după cum urmează: „Nici un otoman nu este autorizat să ia cu el unul sau mai mulți slujitori originari din Țara Românească, de orice clasă, și nicio moschee musulmană nu va exista vreodată în vreo parte a teritoriului muntenesc. „Acum, dacă comparăm această stipulatie formală cu prevederile Codului religios și politic de ridicare a moscheii, conform Codului religios și politic, *dar-ul-liarb* (teritoriul necredincioșilor, spre

www.dacoromanica.ro

deosebire de *dar-ul-Islam,* teritoriul musulman), este luat ca primul semn al cuceririi, ce se întâmplă cu aşa-zisele *drepturi suverane* ale Turciei asupra Principatelor? Ce suveranitate singulară îţi interzice să te rogi, să locuieşti, chiar să călătoreşti, după bunul plac, în statul tău!

ÎNTREBARE VI.—ÎNFIINŢAREA UNEI AUTORITĂŢI SINODALE.

Proiectul doreşte să fie exprimat.

guvern naţional independent şi libertatea deplină a legislaţiei *(autonomie)* sunt asigurate acestor ţări din urmă ; că Tratatul de la Paris garanta drepturile Principatelor; că Biserica Principatelor a fost întotdeauna independentă (avroxê?a).D), după cum se dovedeşte:

(a) Prin scrisorile sinodice ale Constantinopolului, pe vremea împăratului Paleolog (dovadă fiind scrisorile sinodice ale consiliului provincial al Moldovei, din 1 ianuarie 1732), pe care, potrivit logodnei formale pe care fiul respectivului împărat bizantin, cu ocazia - trecerii sale prin Moldova, o făcuse prinţului, împărat împărat şi confirmat, expres, recunoscut, domnitor şi confirmat de către Alexandru. chrysobullc, independenţa mitropolitului Moldovei:

(b) Prin codul ecleziastic (Disciplina Legii, sau *Nomocanon)* care este şi astăzi în vigoare şi unde se afirmă, în termeni expresi, că mitropoliţii Principatelor nu sunt supuşi Ocridei şi nici patriarhiei Constantinopolului (vezi edictul Nomocanonului , tipărit la Tûrgocanon), în p.145232) ;

(c) Prin mărturia domnitorului istoric al Moldovei,

Dimitrie Cantimir, care, în lucrarea sa intitulată *Descrierea Moldovei,* dovedeşte că „Mitropolitul Moldovei se bucură, în Biserica Răsăritului, de un primat cu totul aparte, pe care nu îl posedă alţi întâistătăţi, deşi nu poartă titlul de patriarh, pentru că nu este sub nimeni; » *((d)* Prin Firmanul Imperial din anul 1200 (1), prin care mozil, injectarea cererii de respingere a dje. Patriarhul

www.dacoromanica.ro

Constantinopolului tinzând să aibă Mitropolitul Moldovei numit de către Patriarh și Sinodul său, însăși Sublima Poartă a recunoscut și coroborat independența Mitropoliei Moldovei față de Patriarhia Constantinopolului, precum și drepturile și obiceiurile țării pe care se întemeiază această independență;

(e) Prin Statutul Organic al Principatelor, care recunoaște și independența mitropoliților acestor două țări față de Patriarhul Constantinopolului și reglementează, prin dispozițiile art. 413, nu numai modul de alegere și hirotonire a acestora, ci și procedura de urmat, prin stabilirea unei jurisdicții speciale care, atât în cazul recursului, cât și al abuzului, este o instanță sinodală compusă din episcopi băștinași, „luși din cele două Principate", și, în cazul infracțiunii politice, un consiliu provincial compus din episcopi și laici;

Considerând că, în ciuda acestui fapt, patriarhii din Con-

(1) 1784 d.Hr

slantinopolul, și astăzi, încearcă să încalce prerogativele primațiale ale conducătorilor Bisericii Principatelor, ba chiar să-și arogă dreptul de amestec în problemele de politică internă și să exercite o influență de nerecuperat asupra mitropoliților și, prin ei, asupra țării însăși; considerând că, în urma cererii de unire politică a Principatelor votată de cele două *Adunări ad-hoc,* se impune centralizarea și autoritatea bisericească a acestor două țări, unde religia ortodoxă a Răsăritului este dominantă;

Considerând că instituirea unei autorități sinodale este prescrisă chiar de canoanele Bisericii noastre și că aplicații analoge au fost deja făcute în Principate; că o asemenea instituție nu se poate extinde dincolo de chestiunile și necesitățile spirituale, canonice și disciplinare și că hotărârile sinodale nu pot încălca niciodată

www.dacoromanica.ro

prerogativele Statului, care a avut întotdeauna printre noi dreptul de inițiativă temporală în afara Bisericii, dreptul de supraveghere, de sancțiune etc.;

Adunarea *ad-hoc* a Moldovei exprimă următoarele urări în acest sens:

1° Recunoașterea formală a independenței Bisericii Ortodoxe Răsăritene în Principatele Unite, cu privire la orice primat, sub rezerva expresă a unității de credință și a acordului cu Biserica Ecumenica a Răsăritului în ceea ce privește dogmele;

2° Înființarea unei autorități sinodale centrale pentru treburile spirituale, canonice și disciplinare (1).

Semnat: **LASCAR CATARGI, EMMANUEL COSTAKI, PIERRE MAVROJENI, ANASTASE PANO, DÉMETER RALETTO, BASILE STOURDZA, CONSTANTIN HOÜRMOÜSAKI.**

(1) Această declarație a Divanului Moldovei, care tinde să constituie - Biserica Română în stare de deplină independență față de *Marea Biserică* a Constantinopolului, departe de a crea o schismă în cadrul ortodoxiei grecești, derivă din însăși constituția ei. Potrivit acestei constituții, diferitele Biserici ale comuniunii ortodoxe, guvernate de sinoadele lor respective , sunt *autonome (aurox&falac)* si fiecare isi pastreaza limba, liturghia si disciplina, dogma fiind imuabil fixata inca de la Sinodul al VII-lea din 879. Asa a fost guvernata pana astazi Biserica - in Turcia, in Grecia libera, in Insulele Ionice, in Rusia, in Austria, unde sarbii ortodocsi au un patriarhie independent la Carlowitz. Unitatea credinței ortodoxe este menținută prin armonia frățească a acestor diverse sinoade și prin *respectuoasa lor respectă* față de Biserica Patriarhală din Constantinopol, care este cea mai mare și ocupă primul rang. Acest principiu esențial al Ortodoxiei , prin care se apropie de protestantism și care a fost una dintre principalele cauze ale schismei din secolul al X-lea, este în același timp unul dintre motivele cărora trebuie să-i atribuie puținul progres al papei în Orient. Acesta din urmă tinde să absoarbă naționalitățile, în timp ce celălalt contribuie nu numai la menținerea acestora, ci și la dezvoltarea lor. În Turcia, armenii catolici nu se mai consideră armeni; au devenit *latine.* La fel și sârbii,

www.dacoromanica.ro

bulgarii etc.

Până acum, Biserica Română, deși independentă de fapt de Biserica Constantinopolului, din moment ce mitropoliții din Buca odihnă și Iași și sufraganii lor, erau numiți direct de adunările ordinare ale celor două provincii, fără participarea patriarhilor , cărora le datorau doar un

www.dacoromanica.ro

ÎNTREBARE VII e. — EGALITATE ÎN FAȚA LEGII, ETC.

Se emite un proiect de dorințe (1).

Considerând că legile sunt sufletul unui stat; că viața, puterea și prosperitatea națiunii depind de principiile care guvernează elaborarea acestor legi ;

Întrucât, în mare parte, slăbirea și declinul actual al acestei țări provin din abandonarea unora dintre obiceiurile noastre tradiționale și instituțiile antice care ne-au susținut, timp de secole și jumătate, măreția noastră națională; că anumite imunități și favoruri acordate în decursul timpului unora dintre clasele societății noastre au devenit în sfârșit cauzele încălcării și disprețului legilor, precum și ale creșterii necontenite a abuzurilor în toate ramurile administrației țării; că singura cale de a remedia aceste răni de care suferă astăzi țara noastră este stabilirea unei serii de legi înțelepte în prezent de 3.000 de ducați la întronizarea lor, nu a fost considerată ca formând o Biserică distinctă, pentru că Principatele înseși, clasate între celelalte provincii ale Imperiului Otoman, nu au format un Stat separat. Dar Principatele ajungând să fie unite, în conformitate cu bazele indicate de cele patru puncte, este evident că emanciparea completă a Bisericii trebuie să urmeze imediat pe cea a Statului. Una este consecința forțată a celeilalte.

(1) Raportor, MB Malinesco.

îmbinarea obiceiurilor străvechi cu nevoile și cerințele actuale ale secolului;

Considerând că respectarea legilor este prima condiție pentru

www.dacoromanica.ro

sustenabilitatea acestora; că o lege nu poate fi respectată decât atunci când, venind chiar din inima națiunii, are aceeași greutate și aceeași măsură pentru toți, asigurând aceleași drepturi și aceleași îndatoriri tuturor fără deosebire;

Considerând că primul drept al fiecărui membru al societății este libertatea sa individuală, folosirea liberă a facultăților și activității sale, nu mai puțin decât folosirea proprietății sale; că justiția cere ca aceste drepturi să fie asigurate în mod egal pentru toți, adică toți sunt egali în fața legii;

Întrucât este cea mai sfântă datorie a fiecăruia să contribuie la cheltuielile publice; că, după obiceiurile străvechi, nimeni nu era scutit de vreo povară față de Stat -, că clasa boierească însăși a fost, pentru prima dată, scutită de contribuții și alte impozite la Trezorerie, abia din anul 1737, în virtutea unui crizobul al domnitorului Maurocordalo; că, de atunci, sarcinile Statului au cântărit aproape exclusiv asupra anumitor clase, pentru care au devenit prea oneroase, și că astfel contribuțiile s-au constatat insuficiente chiar și pentru acoperirea cheltuielilor țării (1);

(1) Potrivit unei *Statistici Financiare a Principatului Yalachie,* publicată în cursul verii trecute prin ordinul Prințului-Caimacam Alexandre Ghika, cheltuielile totale pentru

www.dacoromanica.ro

Considerând că, de o evaluare și repartizare justă și echitabilă a impozitelor, depinde nu numai prosperitatea materială a unei țări, ci în mare măsură și dezvoltarea ei morală și intelectuală; că, dacă justiția cere ca statul să garanteze tuturor în mod echitabil o cotă egală de drepturi, avantaje și beneficii, ea cere de asemenea ca toți să fie supuși în mod egal contribuțiilor în măsura mijloacelor și averii lor, fără nicio distincție;

Avand in vedere ca metoda de recrutare nu este altceva decat o taxa de sange; că, încă dinainte ca țara să fi lăsat în desuetudine profesia de arme, toate erau supuse conscripției pentru apărarea efectivă a teritoriului - ; că organizarea forţei armate naţionale este una din primele nevoi că anul 1857 s-a ridicat la 28.376.506 piaştri, iar cea a încasărilor la numai 25.103.216 piaştri, ceea ce a constituit un deficit de 3.273.293 piaştri. Bugetul Republicii Moldova se încheie cu un deficit de aproximativ aceeaşi sumă.

Cifra de 25 de milioane, pentru venituri, a fost defalcată ainsi, en nombres ronds :

Capitation 11,700,000
Patentes..... 1,600,000
Impôts indirects, douanes, salines, etc 11,300,000
Domaines..... 800,000

Din aceasta vedem că proprietatea funciară, care se află exclusiv în mâna boierului, nu este supusă niciunui fel de impozit , ceea ce constituie o pierdere de peste 50 de milioane pentru Trezorerie. De asemenea, boierul este scutit de taxa electorală și de serviciul militar. Cel care posedă toate drepturile în stat nu poartă nicio povară. Țăranul, care poartă toate poverile, nu se bucură de niciun drept.

cere apărarea comună a patriei și ca toți, în mod egal și fără deosebire, să contribuie la recrutarea militară;

Având în vedere, de asemenea, că de aplicarea strictă a acestora depinde eficacitatea legilor; că oamenii însărcinaţi cu executarea legilor trebuie să fie oneşti, activi şi înzestraţi cu cunoştinţele

www.dacoromanica.ro

speciale necesare fiecărei ordine de funcţii; că, cu cât este mai mare numărul de cetăţeni capabili să ocupe funcții în Stat, cu atât guvernul va găsi mai ușor oameni de merit real; că, după cum fiecare este obligat să slujească statul în măsura în care poate, tot așa trebuie să aibă dreptul de acces la toate funcțiile statului;

Considerând în sfârșit că, în eșecul în care a căzut țara, circumstanțele interne și externe au contribuit la prevenirea îmbunătățirilor de care simte urgent nevoia; că prin legi înțelepte și drepte pot fi armonizate toate interesele particulare, forțele naționale centralizate, în așa fel încât România să formeze un singur trup și un singur suflet, și astfel să ia picior pe calea progresului și să devină o națiune demnă de înalta bunăvoință a puterilor Europei civilizate care i-au garantat existența;

Adunarea dorește și acceptă ca principii fundamentale ale viitoarei reorganizări a României următoarele:

1° Egalitatea tuturor românilor în faţa legii;

2° Evaluarea echitabilă şi generală a contribuţiilor în funcţie - de mijloacele şi bunurile fiecărei persoane, fără distincţie;

3° Supunerea tuturor românilor la recrutarea militară;

4° Accesibilitatea tuturor românilor la toate funcţiile statului.

Semnat: M. COGALNICEANO, B. MALINESCO, C. ROLLA, J. FOTEA, D. COSADINI, J. CHBISAN.

ÎNTREBARE VIII e. — RESPECTUL PENTRU CASĂ ŞI LIBERTATEA INDIVIDUALĂ.

Se emite un proiect de dorinţe (1).

Considerând că, pe lângă libertatea de conştiinţă şi de opinie, libertatea individuală și respectul pentru cămin sunt drepturi

www.dacoromanica.ro

esențiale ale libertății personale;

Având în vedere că respectul pentru cămin este deja, din 1741, un drept consacrat în reorganizarea administrativă efectuată sub domnitorul Constantin Nicolas Maurocordato; că, de ceva vreme încoace, sub presiunea influențelor străine și în mijlocul - schimbărilor continue de guvernare, toate izvoarele legilor s-au relaxat și că, drept urmare, în toate a predominat arbitrariul cel mai îndrăzneț; că de multe ori era suficient să aibă o ordonanță domnească, sau chiar o simplă ordin verbal, pentru ca fiecare, fără deosebire, să fie lipsit de libertatea individuală și să trăiască în propria casă.

(1) Raportor, UB Malinesco.

www.dacoromanica.ro

violat; că adesea persoane aparținând atât familiilor conducătoare ale țării, cât și altor trepte ale societății au fost arestate, ținute la secret și chiar trimiși în exil fără să fi fost duși în fața unei comisii judiciare de anchetă sau chiar informați cu privire la natura crimei lor;

Întrucât, sub egida legii, fiecare membru al societății trebuie să fie asigurat de existența sa pașnică și liniștită; că orice încălcare a drepturilor altora și orice încălcare a legilor de ordine publică sunt prevăzute de cerințe legale; că, în toate cazurile, există instanțe judecătorești și judecători înființate responsabile cu căutarea - vinovaților și aplicarea pedepselor;

Avand in vedere ca oricine este privat de libertatea sa individuala sau isi vede locuinta violata, in afara cazurilor prevazute de lege, trebuie sa isi gaseasca dreptatea in fata - instantelor stabilite, si ca, in lipsa acestei garantii, arbitrariul isi reia imperiul;

Adunarea își exprimă dorințe și acceptă ca principii fundamentale pentru viitoarea reorganizare a statului român următoarele:

1. Respect pentru casă și libertatea individuală;
2. Supunerea tuturor în fața judecătorilor stabiliți de legi;
3. Că în niciun caz nu se pot constitui comisii sau tribunale excepționale.

Semnat : M. COGALNICEANO, B. MALINESCO, D. COSADINI, J. CHRISAN, D. MICLESCO, J. FOTEA, C. ROLLA.

www.dacoromanica.ro

ÎNTREBAREA IX*. — ACORDAREA DATORIEI POLITICE FĂRĂ CREȘTINILOR INDENA SAU NATURALIZAȚI.

***Se emite un proiect de dorințe* (1).**

Considerând că scopul principal al fiecărei societăți, și cu atât mai mult al fiecărei națiuni, trebuie să fie asigurarea dezvoltării sale progresive; că mijlocul cel mai puternic pentru națiunea română de a realiza acest scop constă, în primul rând, în concentrarea tuturor elementelor care, printr-un interes comun, leagă populațiile omogene ale celor două Principate (2); că acest interes comun nu poate fi mai bine consolidat decât prin instituirea de

(1) Raportor, domnul Mich. Cogalniceano.

(2) În afară de străini, supuși ai puterilor creștine , cu domiciliul în Principate și al căror număr poate fi socotit la treizeci și cinci sau patruzeci de mii de persoane, aproape toți industriași, negustori, profesori (aceștia sunt cei care intră sub incidența punctului al 11-lea), există anumite categorii de băștinași care, deși născuți în țară și bucurându-se de comunitățile distincte și de restul de drepturi civile, nu au fost, până în prezent, să se bucure de comunități distincte și de restul drepturilor civile. partajarea drepturilor politice. Sunt urmașii foștilor emigranți care au venit, în momente diferite, să se stabilească în țară, și cărora li s-a împiedicat să se contopească în masa națiunii prin diferența de religie. Așa sunt, în primul rând, armenii de rit gregorian, numărând opt sute până la o mie de familii numai în Moldova și formând o corporație puternică prin comerț și prin bogăție, a cărei primă înființare precede însăși întemeierea Principatului ; maghiarii catolici, ale căror migrații în Moldova nu au încetat din Evul Mediu până în vremea noastră; aceleași **îndatoriri și aceleași drepturi pentru toți nativii ;**

Considerând că supunerea tuturor băștinașilor la contribuții, recrutare militară și alte sarcini publice stabilește egalitatea obligațiilor ;

Având în vedere că egalitatea obligațiilor necesită egalitate în

www.dacoromanica.ro

drepturi, principiu deja adoptat prin recunoașterea egalității în fața legii;

Considerând că principiul libertății de cult, care a fost și el adoptat, nu poate face din diferența de religie o formă de excludere din punct de vedere al egalității în drepturi, precum apărarea naționalității , unde poziția Principatelor ca state eminamente creștine, nu impune o excepție derogatorie de la acest principiu, așa cum este cazul necreștinilor;

zile și care numără nu mai puțin de patruzeci până la cincizeci de mii de indivizi; bulgarii, veniți în urma războaielor dintre turci și ruși, și în special după pacea de la Iași (1791) și cea de la Adrianopol (1829), și care, deși profesau aceeași religie ca și românii, nu s-au amestecat cu ei; în cele din urmă evreii, care au venit în număr foarte mare din Rusia și Polonia și care formează mai mult de jumătate din populația orașului Iași.

Acestea sunt diferitele rase a căror emancipare Divanul Moldovei, pe baza celor mai legitime considerente, cere , menținând, totuși, printr-o inconsecvență regretabilă , excluderea față de israeliți. În această privință, moldovenii erau mai puțin liberali decât vlahii în 1848.

Considerând că dreptatea, interesul naționalității și progresul societății au fost întotdeauna un motiv puternic pentru ca românii să acorde aceleași drepturi în țara lor unui număr mai mare de - creștini autohtoni, ghidați în acest sens de maxima că o țară nu se poate considera fericită decât atunci când distribuie dreptatea în mod egal între toți copiii săi;

Având în vedere că în România toți cei care poartă numele de român trebuie să aibă o cotă egală de îndatoriri, precum și de drepturi;

Întrucât, dintre drepturile care derivă din egalitatea în fața legii, cele mai importante, cele care leagă oamenii cel mai strâns, sunt drepturile politice;

www.dacoromanica.ro

Având în vedere că aceste drepturi, conform vechilor noastre instituții, toți locuitorii băștinași, fără deosebire de cutare sau cutare comuniune creștină, s-au bucurat în mod egal , după cum atestă analiștii noștri, de actele Adunărilor noastre legislative, și de o serie de proprietăți funciare deținute în Principate de creștinii heterodocși și în special de micii proprietari de pământ catolici;

Având în vedere că drepturile politice, egale pentru toți cetățenii indigeni sau naturalizați, indiferent de comuniunea creștină, sunt recunoscute chiar și prin Regulamentul Organic (Anexa X, 1);

Întrucât același principiu a fost deja recunoscut de către *Adunarea ad-hoc,* atunci când a admis în rândurile sale deputați, fie ei înșiși profesând religia catolică , fie aleși de alegători heterodocși ;

Considerând, în fine, că ar fi un semn al recunoștinței noastre față de națiunile puternice care au luat viitorul românilor sub garanția lor, că, departe de a îngrădi dreptul politic al băștinașilor, îl extindem și asupra coreligionarilor acestor neamuri;

Adunarea *ad-hoc a Moldovei dorește și acceptă* următoarele principii pentru viitoarea reorganizare a României :

1° Toți băștinașii, indiferent de comuniunea creștină cărora le aparțin, se vor bucura de toate drepturile politice pe picior de egalitate cu băștinașii care profesează religia ortodoxă;

2'Nativii naturalizați, indiferent de comuniunea creștină care ar aparține, nu vor putea obține bucuria de drepturi politice, până când nu vor fi primit naturalizarea deplină, acordată printr-o lege a Adunării Legislative (1).

Semnat: **M. COGALNICEANO, B. MALINESCO,**

C. ROLLA, D. MICLESCO, *1.* FOTEA,

D. COSADINI, J. CHRISAN.

www.dacoromanica.ro

(1) Naturalizarea deplină, conform Statutului organic în vigoare, se obține prin votul Adunării Legislative, după o perioadă de zece ani impusă cu titlu de probă *(cercare),* sau șapte ani, dacă persoana naturalizată s-a căsătorit cu un nativ.

ÎNTREBARE X'. — SEPARAREA PUTERILOR EXECUTIVE DE LEGISLATIVA.

Se emite un proiect de dorințe (1).

Considerând că, de la întemeierea Principatelor Române, puterea executivă și cea legislativă au fost întotdeauna separate; că puterea executivă a fost încredințată prințului domnitor; că puterea legislativă era conferită Adunării Generale;

Considerând că, după obiceiul țării, domnitorul, în calitate de șef al statului, nu a avut niciodată alte prerogative decât cele de a conduce treburile țării, de a face reglementări administrative, de a asigura menținerea siguranței publice și executarea legilor, fără a putea însă să le suspende efectul sau să le modifice;

Având în vedere că, chiar și în timpul domniei principilor fanarioți, care a umplut întregul secol trecut (2), și în timpul căruia legile fundamentale ale țării au căzut sub dispreț sau încălcate, puterea executivă nu și-a arogat însă dreptul de a decreta legi, fără asistența și deliberarea Adunării Generale , oricât de restrânsă ar fi acest temei.

(1) Prezentat la 10 noiembrie. Raportor, domnul Mich. Cogalni ceano.

(2) Perioada prinților fanarioți acoperă o perioadă de o sută zece ani, din 1711 până în 1821.

se dovedește printr-o serie neîntreruptă de hotărâri sinodale și hotărâri ale Adunărilor menționate;

www.dacoromanica.ro

Considerând că, conform acestui invariabil obicei al țării, Adunarea Generală era formată din reprezentanții tuturor claselor libere ale societății românești , fapt dovedit de memorabilele acte ale desființării iobăgiei în cele două Principate în 1747 și 1749; că, de atunci, Adunarea Generală a fost restrânsă la ordinul unic al înaltului cler și al unui număr restrâns de boieri în a doua jumătate a secolului trecut , când apare o decadență politică care afectează neamul (1);

Avand in vedere ca separarea puterilor executive si legislative este consacrata si in Statutul Organic in vigoare, care defineste cu grija atributiile domnitorului si pe cele ale Adunarii Legislative, astfel:

1° Puterile prințului domnitor sunt:

(1) În principiu, Adunările Române erau veritabili Mareşali , compuse din câteva mii de oameni şi deschise fără discernământ oricărui individ liber născut, căruia notorietatea sau curajul îi dădeau dreptul de a-şi exprima cuvântul în treburile publice. Aceşti mareşali, mai târziu atenuaţi de voievozi, şi mai ales de beii din Phanar, se ridicau încă sub acesta din urmă la aproape trei sute de membri în Vala Chie. Regulamentul organic, care avea drept scop introducerea unui fel de regim reprezentativ în Principate, reducea numărul deputaților la Adunările Extraordinare la o sută nouăzeci de membri pentru Țara Românească și la o sută cincizeci pentru Moldova. Vezi J. Bratiano, *Memorii despre situaţia Moldo-Yalacfiia de la Tratatul de la Paris.*

www.dacoromanica.ro

a. **În temeiul art. 432 din Statutul menționat, exercitarea puterii suverane și a puterii executive pentru menținerea bunei ordini și liniștii publice; prerogativa de a numi în toate funcțiile, de a comanda șef al forței armate;**

b. **În temeiul art. 58, dreptul nelimitat de a promulga ordonanțe de aplicare a legilor în vigoare;**

c. **În condițiile art. 353, *357 și 362,* dreptul de a sancționa pedepse cu moartea și alte pedepse, precum și pe cel de comutare a pedepselor sau de grațiere;**

2° Atribuțiile Adunării Generale sunt:

a. **În temeiul art. 1 , [sa] aleagă definitiv prințul domnitor;**

b. **În temeiul art. 411, să aleagă și pe arhiepiscopul mitropolit și pe episcopii diecezani;**

c. **În temeiul art. 413, să numească judecători larenți - însărcinați cu judecarea cauzelor penale ale mitropolitului și ale episcopilor și să îi judece în ultimă instanță;**

d. **În temeiul art. 54, să controleze și să voteze în fiecare an pe baza și repartizarea impozitelor;**

e. **În temeiul art. 58, să voteze toate proiectele de lege și toate reglementările care depășesc limitele unui simplu ordin emis de principele suveran pentru aplicarea legilor în vigoare;**

f. **În temeiul art. 365, să dea interpretare înțelesului îndoielnic al legilor și, pentru cazurile neprevăzute, să ia inițiativa unor legi noi;**

g. **În condițiile anexei E, 10, din Statutul menționat, să se stabilească cuantumul pensiilor și recompenselor naționale care se acordă celor îndreptățiți la acestea pentru că au făcut descoperiri sau au inventat procedee noi în folosul agriculturii, industriei, sau numai celor care au prestat vreun serviciu notabil și util țării;**

www.dacoromanica.ro

h. **În temeiul art. 74, III, să reglementeze prin decret tariful vamal pentru toate produsele importate sau exportate , și aceasta în modul cel mai avantajos pentru țară;**

i. **În condițiile art. 82, să aprobe sau să respingă vânzarea sau schimbul de terenuri ale statului;**

j. **În temeiul art. 299, să întocmească reglementările necesare pentru înregistrarea titlurilor de posesie și pentru întreținerea arhivelor statului;**

k. **În temeiul art. 410, să propună prințului domnitor candidați, dintre care să aleagă arhivarul de stat, responsabil cu păstrarea documentelor publice ;**

l. **În temeiul art. 363, să desemneze, pe jumătate, membrii curții supreme de justiție *(divanu'l domnescu)-*,**

m. **În condițiile anexei X, să acorde sau să refuze naturalizarea deplină sau statutul de nativ politic;**

n. **În condițiile articolului 431, să ia, de comun acord cu prințul domnitor, măsuri pentru îndreptarea și menținerea urmei străvechilor hotare ale țării;**

o. **În temeiul art. 403, să se refere la prințul domnitor orice abuzuri care pot fi relevate în conduita funcționarilor civili și militari;**

p. **În temeiul art. B9, să judece oportunitatea tuturor măsurilor generale și extraordinare privind securitatea țării, fie că necesită o alocare de fonduri, fie că necesită noi prevederi legislative;**

q- **În condițiile art. 57, să facă reprezentări prințului domnitor cu privire la orice chestiune de utilitate publică și, dacă este cazul, să îi prezinte , în legătură cu aceasta, remonstrările și nemulțumirile țării;**

r. În fine, în condițiile art. 60, să discute și să voteze proiectele

www.dacoromanica.ro

privind concesiunile prin arendă de fermă a veniturilor Trezoreriei; să asigure conservarea proprietății publice, încurajarea agriculturii și industriei, reglementarea, de comun acord cu prințul domnitor, a oricărei chestiuni referitoare la încurajarea și înlesnirile de asigurat comerțului interior și exterior; să asigure stabilirea unității de greutăți și măsuri, întemeierea școlilor, spitalelor și a altor instituții caritabile, construirea conductelor de apă și a drumurilor; să supravegheze administrarea proprietăților Bisericii, a închisorilor , a carantinelor și a armatei naționale; într-un cuvânt, Adunarea Generală este, în virtutea legii fundamentale a țării, gardianul drepturilor și promotorul prosperității cetățenilor (1);

Considerând că derogările care s-au suferit în ultima vreme de la principiul separării puterilor executive și legislative, consacrat nu mai puțin de venerabilele obiceiuri din cele mai vechi timpuri decât de Statutul organic în vigoare, nu puteau fi sancționate de nicio lege votată de țară, și că aceasta s-a făcut doar prin abuz și prin măsuri arbitrare care nu pot produce decât abuzuri suplimentare și abitari;

Având în vedere că deja, la conferințele de la Viena din 1853, la o observație a prințului Gortchakoff, plenipotențiarii Franței și Angliei au declarat că intenția guvernelor lor nu era de a aduce prejudicii în niciun fel, ci mai degrabă de a îmbunătăți starea Principatelor, în așa fel încât să dea satisfacție drepturilor lor; că, în conformitate cu această declarație, puterea suverană și executivă care constituie autoritatea prințului domnitor nu poate fi atinsă mai mult decât

(1) Oricât de multă grijă aparentă ar fi avut Regulamentul Organic pentru a distinge atribuțiile hospodarului și cele ale Adunării, această

www.dacoromanica.ro

distincție nu a avut ca rezultat, în realitate, și fără îndoială intenționat, doar punerea în prezența a două puteri care erau într-un fel suverane, întărite una față de cealaltă prin textul legii nu mai puțin decât prin reticența sa, care se guvernează reciproc, sau, mai degrabă, care se guvernează reciproc, se excludeau reciproc, drepturi egale. Am avut ocazia să subliniem în altă parte acest antagonism și consecințele nefericite care au rezultat din acesta pentru țară. Vezi *Principatele Române (Universpittoresque),* p. 102.

www.dacoromanica.ro

puterea legislativă reprezentată de Adunarea Generală, una și vizuina acestor puteri formând moștenirea politică pe care Principatele au păstrat-o mereu intactă, ca state bucurându-se de autonomie deplină și de deplină suveranitate națională;

Considerând că legalitatea, buna ordine și stabilitatea în Stat impun ca, în viitoarea organizare a României, să fie consacrat acest principiu, admis de secole în Principate: că puterea executivă este separată de puterea legislativă și că se trasează o linie de demarcație foarte precisă între atribuțiile și îndatoririle uneia și celeilalte dintre aceste puteri publice; pentru că este singura modalitate de a readuce legile în vigoare și de a restabili respectul pentru autoritate în această țară;

În baza articolului 23 din Tratatul de la Paris, care garanta celor două Principate o administrație independentă și națională, precum și libertatea deplină a legislației ;

Adunarea *ad-hoc* a Moldovei dorește și acceptă cu ardoare, în vederea organizării viitoare a României , următoarele principii fundamentale:

1. Că puterea executivă și cea legislativă continuă să fie separate;

2. Că puterea executivă să fie încredințată șefului statului asistat de un consiliu de administrație;

3. Ca puterea legislativă, cu totul independentă, să fie încredințată unei singure Adunări Generale, formată pe o bază suficient de largă pentru a putea reprezenta toate interesele generale ale națiunii (1).

Semnat: C. ROLLA, J. FOTEA, D. COSADINI, J. Cn RIS AN, M. COGALNICEANO, B. MALINESCO, D. MICLESCO.

ÎNTREBAREA XI». —INDEPENDENTA PUTERII JUDICIARICE.

26.

www.dacoromanica.ro

Se emite un proiect de dorințe (2).

Avand in vedere ca puterea executiva are misiunea de a veghea asupra a doua ordini diferite de interese si anume interesul public si interesele private; că relațiile poporului cu statul, precum și cele care există între indivizi, sunt reglementate de legi diferite; că punând aplicarea acestor legi în sarcina unei singure autorități rezultă întotdeauna dezavantaje serioase;

întrucât condiția esențială și trăsătura caracteristică a unui guvern sănătos și regulat constă în împărțirea puterilor legislative, executive și judecătorești ; că suntem, *ab antiquo,* în posesia principiului împărțirii puterii pur administrative și a puterii judecătorești;

Avand in vedere ca insusi Statutul Organic in vigoare stabileste in primul rand (cap. VIII, art. 279)

(1) Vezi Anexa *IV* , o moțiune ulterioară a domnului Cogalniceano, care clarifică și dezvoltă sensul acestei dorințe.

(2) Adoptat la 26 octombrie. Raportor, MD Miclesco.

o astfel de împărțire a puterilor; că, în consecință, articolele 302 și 318 din Statutul menționat consacră nu numai principiul competenței diferitelor organe judiciare, ci și pe cel al independenței lor respective ;

Având în vedere că însăși avantajele principiului inamovibilității magistraților sunt atât de expres recunoscute încât, în dispozițiile art. 285 din Statut, alături de recunoașterea acestor avantaje, prevede și cazul realizării acestora și, prin urmare, al independenței justiției (1);

Întrucât, pe de altă parte, domnitorul *(domnilor),* a cărui

www.dacoromanica.ro

persoană este sacră și inviolabilă, trebuie pus mai presus de orice suspiciune sau imputație;

(1) La fel ca atâtea alte prevederi formale și înțelepte ale Statutului de bază, prevederea referitoare la inamovibilitatea judecătorilor a rămas literă moartă, pur și simplu pentru că punerea ei în aplicare depindea de inițiativa unui hospodar, el însuși instalat pe viață. Vom cita aici acest articol din Statut, pentru ca cititorul să judece legitimitatea și chiar stricta legalitate a dorinței exprimate, cu această ocazie, de Divanul Moldovei:

i art. 285. Principiul inamovibilității magistraților este în general recunoscut ca fiind benefic, deoarece dă timp judecătorilor să-și înțeleagă mai bine atribuțiile, să dobândească toată experiența necesară, să construiască un corp de doctrine, tradiții și principii stabile și uniforme. Prin urmare, dacă, după nouă ani, hospodarul și adunarea generală ordinară constată că principiul inamovibilității salariaților, în partea judiciară, poate fi aplicat fără inconveniente, în speță, le este rezervată adoptarea și punerea în executare a acestuia . »

că, deși justiția este împărțită în numele șefului statului, este totuși în interesul demnității acestuia, precum și al independenței dorite autorităților judiciare, ca acestea să nu fie nevoite să sufere nicio imixtiune în afara lor; că singura prerogativă suverană inerentă înaltei funcții de prinț domnitor este cea menționată la art. 335 din Statutul de bază în vigoare, adică dreptul de a comuta pedeapsa sau de grațiere infractorii care execută o pedeapsă judecătorească;

Întrucât experiența din ultimii ani a scos la iveală acest adevăr, că ori de câte ori autoritatea pur administrativă nu a fost suficient de limitată în relațiile sale cu puterea judecătorească, au rezultat nenumărate abuzuri și conflicte scandaloase;

întrucât codul nostru de procedură civilă și penală necesită îmbunătățiri pentru a defini mai bine independența sistemului judiciar și că această independență trebuie să fie garantată efectiv prin lege;

www.dacoromanica.ro

Adunarea dorește cu *ardoare* ca următoarele principii fundamentale adoptate pentru organizarea definitivă a României:

1. Independența completă a justiției față de puterea pur administrativă;

2. Inamovibilitatea judecătorilor conform unei legi adoptate de Adunarea Legislativă în prima sa sesiune.

***Semnat* : M. COGALNICEANO, B. MALINESCO, C. ROLLA, D. MICLESCO, J. FOTEA, D. COSADINI, J. CHBISAN.**

ÎNTREBARE XII e. — RESPONSABILITATEA MINISTERIALĂ (1).

Steaua Dunării, în numărul din 24 noiembrie, a rezumat lucrările Adunării Moldovei din data de 21:

În cursul lunii octombrie, Adunarea a ţinut zece sesiuni generale; Deja, din a șaptea dintre aceste sesiuni, cea din 19 octombrie, unde s-a votat Declarația Generală de Urări, partea importantă a misiunii acesteia a fost îndeplinită. Cu toate acestea, comitetele și-au continuat activitatea și au abordat problema arzătoare a reformelor interne.

au fost discutate toate întrebările puse pe ordinea de zi a deliberărilor generale . În următoarele zece zile, până pe data de 21, se răspunsese la cele douăsprezece întrebări (2).

(1) Acest raport lipsește din colecția noastră a *Buletinului ședințelor Divanului* ad hoc. Dintre cele care preced, și pe care le-am reprodus din versiunea *Stelei Dunării,* mai multe au suferit, în focul discuției, schimbări destul de considerabile. Am avut grijă să le menționăm în mod expres pe cele care au fost adoptate fără modificări.

(2) Pe 27, pe ordinea de zi generală a deliberărilor Divanului a fost

www.dacoromanica.ro

trecută o a doua și ultima serie de întrebări. Aceste întrebări au fost:

1° Reglementarea tributului datorat Turciei;

A rămas marea, inevitabila întrebare a emancipării țăranilor.

Problema achiziției de corvées rurale a fost singurul lucru care a provocat o oarecare îngrijorare pentru covârșitoarea majoritate a progresiștilor moldoveni. Respinsă inițial de comisia însărcinată cu redactarea ordinii de zi , această întrebare a rămas pe ordinea de zi a comisiei.

De fapt, din 7 noiembrie, cei cincisprezece (1)

2* Reglementarea raporturilor dintre Principate si puterile garant;

3° Sistemul electoral pe baze mai largi;

Consilii departamentale, municipale și comunale;

5° Instruire obligatorie.

Proiectul de rezoluție aferent primei întrebări a fost adoptat în ședința din 8 decembrie, cu amendament la considerentul principal, redactat în felul următor: „Prin vechile capitulări, gloriosii padishah otomani s-au angajat să protejeze Principatele Române, iar aceste State, la rândul lor, s-au angajat să plătească, Sublimei Porți, o taxă anuală în valoare *de 3 000 de euro* pentru ziduri roșii sau 3 euro. (suma care, ulterior, a atins cifra de 10.000 de ducati), iar, pentru Moldova, *la* suma de 6.000 de ducati cadou (pecAAec7i)... Iar formula finala a acestei hotarari a fost adoptata in acesti termeni: „In conformitate cu hotararile exprimate in sedinta sa din 7-19 octombrie, cu ardoare , *hotarele* moldovenesti . că marinimile puteri garante ar fi suficient de bune pentru a rezolva problema redevențelor Principatelor față de Sublima Poartă într-o manieră conformă cu dreptul lor incontestabil,

(1) Ca urmare a anexării celor două raioane basarabene, reprezentarea comunelor rurale a fost majorată la *cincisprezece* . Reprezentanții comunelor rurale au prezentat Adunării o moțiune în care nemulțumirile și dorințele lor erau exprimate cu

www.dacoromanica.ro

o energie și în același timp cu o moderație a limbajului care făcea o impresie puternică:

MOȚIUNEA DEPUTAȚILOR ȚĂRANILOR (1).

În virtutea uneia dintre prevederile tratatului încheiat între cele șapte mari puteri din capitala Sa și nu și *paisprezece,* așa cum s-a afirmat eronat mai sus, p. 215.

(1) Acest document, care a fost publicat într-o mică broșură la Bruxelles, după versiunea dată de *Etoile du Danube,* este însoțit de o notă explicativă, datorată redacției acestui ziar, și care merită să-și găsească locul aici:

„Capitolul IU din Statutul Organic al Moldovei conține, în cele șase secțiuni și șaisprezece anexe ale sale, un întreg ansamblu de reglementări referitoare la sistemul fiscal al țării. În secțiunea a șasea a acestui capitol sunt cuprinse toate prescripțiile referitoare la relațiile dintre locuitorii comunelor rurale și proprietarii *de* pământ . rețineți, în primul rând, că aceste drepturi și îndatoriri ale fermierilor care locuiesc pe terenuri domnișoare sunt reglementate în mod diferit pentru fermierii *care* locuiesc pe terenurile coproprietăților.

www.dacoromanica.ro

Maiestate Împăratul Francezilor, noi, deputați ai comunelor rurale, am trimis la această Adunare a

„acestea, echivalentul a douăsprezece zile, la prețul curent. Totuși, porțiunile separate și locuite vor fi supuse aceleiași lucrări ca și celelalte proprietăți care nu pot fi incluse sub denumirea de rezèches. »

„Acum, să cităm principalele prescripții ale Regulamentului privind starea fermierilor forțați să lucreze prin corvée pe pământurile domnilor:

" Art. 118. —(Lit. a) Proprietarul este obligat să asigure A « subzistența sătenilor stabiliți pe pământul său, la fel cum « sunt obligați, în schimb, să muncească în contul « proprietarului, *(b)* Această reciprocitate trebuie, pentru a fi echitabil, « să compenseze, pe cât posibil, avantajele și obligațiile de ambele părți, *[c]* Măsura reală, trebuie să fie întemeiată pe terenul cedat. iar lucrarea „acestea din urmă trebuie să corespundă cu valoarea acestui teren, (d) Măsura „folosită în țară este faltche, etc. (e) Zilele lucrătoare sunt estimate în funcție de întinderea terenului etc., etc.”

„ Art. 123. — În satele situate pe terenuri înguste, „unde proprietarul nu ar avea suficient spațiu pentru a asigura

■ terenul atribuit prin prezentul Regulament, iar unde prin dăruirea acestuia nu ar mai fi suficient pentru nevoile proprii, terenul va fi, în acest caz, împărțit în trei părți, dintre care două vor fi date sătenilor, iar a treia va rămâne proprietarului; Se înțelege clar că această împărțire privește doar locurile propice subzistenței și anume: pășunile, pajiștile și terenurile arabile. Dacă, în acest caz, numărul total de „țărani” nu s-ar putea bucura, fiecare la rândul său, de port-

■ funcționarea deplină care îi este acordată prin lege, va fi permis ca surplusul de populație să se mute în altă parte sau să ajungă la un acord de comun acord cu proprietarul. De asemenea, este bine înțeles că: (a) nu este îngăduit ca țăranul să refuze „porțiile care i se cuvin prin reducerea muncii, dacă „proprietarul nu consimte de bunăvoie; (a) că nu face **parte din locuitorii supuși corvéei domnișoare din cele paisprezece raioane ale Moldovei, după ce a fost chemat să exprime dorințele clasei noastre, cu privire la un nou Statut fundamental și o nouă ordine de lucruri care trebuie stabilite în țara noastră și după ce ne-am deliberat între noi asupra nevoilor și suferințelor celor două sute de mii de suflete care ne-au delegat.**

www.dacoromanica.ro

„proprietarul este liber să nu pună la dispoziție țăranului partea integrală care i se cuvine, prin reducerea lucrării, decât cu acordul acestuia din urmă, în conformitate cu prevederile prezentului articol ţ (c) că toate aceste aranjamente nu pot avea loc decât la cel puțin o lună de la Ziua Sfântului Gheorghe ţ (d) ca țăranul care, în virtutea prezentului articol, dorește să se mute doar în altă proprietate, să poată face acest lucru numai cu sfatul de Tis e doar cu proprietatea. cine va nota cazul etc.. În acest caz, ţăranul a este liber să-și vândă plantaţiile, adică viile sau „livezile" sătenilor comunei, preferând întotdeauna ■ proprietarul la preţ egal. »

„Art 129. — Numai proprietarul are dreptul de a vinde vin, țuică și alte băuturi pe terenul său, și de a avea măcelării și buticuri, aceste drepturi fiind inerente dreptului de proprietate, precum și bucuria de mori, bălți, păduri și alte lucruri asemănătoare."

„Pentru a completa aceste citate, să adăugăm că articolul 131 din Statutul Organic menționat caracterizează perfect natura prescripțiilor privind starea socială a locuitorilor comunelor domnișoare. „Acest Regulament", spune acest articol, „trebuie respectat în viitor ca lege fundamentală". .....

„Legea fundamentală în Țara Românească este aceeași ca și în Moldova . Vom indica deci aici doar articolele asemănătoare, conform ediției bucureștene din anul 1832. Iată această indicație. Se află încă în capitolul III al Statutului care se ocupă de materie fiscală, secțiunea VU, articolele 138-l/j6, pag. 57-65, din ediția română."

www.dacoromanica.ro

Pentru a fi ecoul plângerilor lor în mijlocul acelei mari Adunări, compusă din reprezentanți ai diferitelor clase ale societății, în numele alegătorilor noștri, ridicăm vocea noastră slabă pentru a mărturisi adevărul înaintea Dumnezeului celui viu.

Îndrăznim să spunem că, până acum, toate poverile cele mai grele ale Statului au căzut numai asupra noastră și că nu ne-am bucurat aproape de niciunul dintre avantajele sociale; cei care erau scutiți de toate taxele aveau deplina bucurie de bunurile acestei țări fertile. Numai noi am plătit taxe grele pe insulă; singuri am asigurat recrutați pentru armată; singuri am platit functionarii publici, administratorii, magistratii, subadministratorii, jandarmii; singuri făceam treburile pentru drumuri, poduri, drumuri ale țării; singuri, am eșuat transportul gratuit, corvées de tot felul și pentru orice invadator străin ar fi acesta; singuri, în schimb, înlănțuiți la muncă silnică pe pământurile domnilor, le-am dat forța de muncă pentru reparațiile necesare la gospodăriile lor; orice treaba rurala, fie ca ne placea sau nu, trebuia sa o facem singuri la gospodariile lor ; Am fost vânduți evreilor monopolizatori, predați, ca material inepuizabil de exploatat. Lemnul a devenit astfel scump și otrăvitor pentru noi; noi singuri, în țara asta bogată în cereale, am mâncat mereu pâine neagră și amară, deseori înmuiată în lacrimile noastre; Dacă în țara noastră ar izbucni un război sau o agresiune străină, noi singuri am suporta flagelul;

www.dacoromanica.ro

anii străini, i-am hrănit, i-am servit, i-am transportat; pentru că, de cele mai multe ori, domnii puternici au părăsit țara și au plecat să caute refugiu dincolo de granițe; iar când, prin harul lui Dumnezeu, s-a făcut pace și liniște s-a restabilit în patria noastră, când belșug a renăscut, toți s-au întors să se bucure de ea; domnii nu simțiseră nici una din durerile noastre; toată greutatea și toate greutățile vremurilor trebuiau îndurate de cei care nu-și părăsiseră casele. În timpul iernilor grele, armatele străine cereau transport greu de la noi către destinații îndepărtate; i-am transportat la Dunăre și dincolo de Dunăre; boii noștri, înghețați de frig, cădeau morți și de multe ori cădea și omul lângă ei; În coliba lui săracă, copiii lui au suferit de foame, pentru că ceea ce dușmanul nu i-a luat pentru nevoile lui, agenții lacomi ai autorităților mamei noastre vitrege și-au luat și astfel au devenit domni bogați.

Totuși, de îndată ce a trecut torentul de invazie străină, de îndată ce s-a potolit furtuna, câmpurile noastre au primit sămânță, recoltele au înverzit din nou, iar câmpurile noastre, îngrădite de sudoarea noastră, au înflorit din nou. Țara noastră nu exploatează nicio mină de aur; nu avem nici arte avansate, nici industrie ca alte țări; toată bogăția, toată abundența, armele și picăle noastre le procură.

Dunărea noastră largă și frumoasă duce departe produsele - muncii noastre și tocmai din aceste ținuturi îndepărtate se întoarce tot aurul și argintul care se împrăștie în toată această țară; dar aici lipsește toată echitatea, toată dreptatea.

Când îndrăzneam să facem o plângere, sau să formulăm nemulțumiri, sau să articulăm nemulțumiri, ne batea prefectul de raion, ne bătea subprefectul, ne bătea jandarmul, ne batea fiscalul,

www.dacoromanica.ro

ne bătea subintendentul domnului, ne batea intendentul, ne batea intendentul, fermierii, primii: era cel mai puternic, acela era stăpânul nostru. Boul și vaca, rod dobândit dureros prin truda noastră, nu știam dacă era cu adevărat al nostru; Produsele curților noastre și laptele care ar trebui să ofere hrană copiilor noștri ne-au fost luate de cele mai multe ori pe nedrept.

Corvée rural, fixat inițial la șase zile, a fost crescut la douăsprezece, fiecare zi numărând de la răsărit până la apus. Mai târziu, au fost făcute legi pentru a interpreta ziua corvéable și corvée a fost ridicată; apoi, ca urmare a unor noi interpretări, corvoada a devenit și mai grea; încât acum corvéea nu mai are douăsprezece zile, ci douăsprezece luni: lucrăm din primăvară până în toamnă, lucrăm din momentul în care zăpada se topește fără oprire nici în sărbători și nu o terminăm niciodată în anul.

Secerișul este frumos și abundent în câmpurile întinse ale domnilor; dar inima se rupe când unul

www.dacoromanica.ro

aruncă ochii pe pământurile noastre; adeseori terenurile noastre ne sunt abandonate și, dacă ne crește porumbul, buruienile îl fac să moară și nu are timp să se coacă înainte de sezonul de ceață; Cu toate acestea, porumbul domnilor este deja cules și strălucește ca aurul în hambarele lor. Când sosesc frigul și extrasezonul și ne aflăm în strânsoarea nevoii, mergem chiar și să ne răscumpărăm propria muncă, pentru a ne pune în situația de a asigura întreținerea familiilor noastre sărace și, pentru a pune capăt, trebuie să auzim, în această extremitate tristă, reproșurile obișnuite ale inimilor împietrite, care ne dau vina pe neputința noastră.

Înainte de Regulamentele în vigoare, fiecare sătean avea în folosință zece, cincisprezece și chiar mai mult de douăzeci de bucăți de pământ; Puteam să creștem animale care ne ajutau să ne satisfacem nevoile, iar țara a beneficiat de el, pentru că multele turme care au fost exportate au fost crescute de noi. Prin regulamentul actual, corvée rural a fost agravat și întinderea terenului nostru redusă. Numai celor care dețin doi boi li s-au dat patru capturi; celor care nu au boi, s-a acordat și mai puțin. Totuși, în Regulament se precizează că „acolo unde proprietarul nu are teren suficient pentru a-l da sătenilor, trebuie să le lase două treimi din suprafața totală a terenului. „Unii dau, alții nu, fiecare după plăcerea lui.

Nu am fost consultați cu privire la realizarea acestei legi, nici pe cea a altora; nu suntem legați de niciun acord. Doar domnii, moșierii, au făcut aceste legi, pe care le-am respectat, în ciuda greutății și amărăciunii care aveau să ne revină. Dar Dumnezeu nu ne-a putut uita și a atins cu duhul său de milă inimile celor mai puternici monarhi din lume; și așadar, de data aceasta, atunci când sunt interogați, trebuie să ne expunem nemulțumirile și plângerile. Fie ca un trecut dureros să ne

www.dacoromanica.ro

fie șters din memorie! imaginea să fie alungată din inimile noastre! departe de noi toți resentimente; nu mai este loc în sufletele noastre pentru discordie și disensiuni sociale! Mai sunt printre domnii noștri oameni care se tem de Dumnezeu: își vor aminti că, la început, noi toți, cu invidie, ne-am luptat și ne-am vărsat sângele în apărarea credinței noastre și a caselor noastre; deci au fost ca părinții noștri, iar noi eram copiii lor; Numai din timpul domniei prinților greci, după cum știm, datează decadența instituțiilor țării și a clasei noastre.

Prin urmare, nu facem aici reproșuri sau reproșuri împotriva nimănui și cerem iertare pentru orice cuvinte care, spunând adevărul, ar putea răni pe cineva.

Ne dorim cu ardoare ca întregul popor român să fie unit la inimă și să trăiască de acum încolo în pace și mulțumire pe acest venerabil pământ al României, pentru ca neamul să crească și să prospere; căci, după cum este scris, orice cetate care este dezbinată va pieri.

Așadar, pentru ca pe viitor să fie înlăturate toate cauzele de neînțelegere și nemulțumire dintre clasa locuitorilor comunelor rurale și proprietarii de pământ , în numele Dumnezeului Atotputernic și al Sfintei dreptăți , vă rugăm și cu umilință vă rugăm să ne îndepliniți dorințele *(queremu si in umilintia* ro- *gdmu qua si ne auda).*

Pe lângă marile urări pe care, împreună cu celelalte clase, le-am exprimat în această adunare generală a reprezentanților țării, clasa de locuitori ai comunelor rurale supuse corvée señorială cere ca în viitor cultivatorul să fie numărat și între bărbați; că nu mai fi, așa cum a fost până acum, asemănat cu vitele fără cuvinte; că pedepsele corporale pe care fiscurile și domnii au făcut de multă vreme instrumentul degradării noastre morale, că biciul și toiagurile, care

www.dacoromanica.ro

de prea multe ori au dezonorat părul alb al părinților noștri și de multe ori au provocat avorturi dureroase la sărmanele noastre femei, ca biciuirea să fie desființată pentru totdeauna; ca pedepsele să ne fie aplicate în mod corect ca și altor clase și să nu mai fim condamnați fără proces.

De asemenea, cerem *(ne rogâmu)* ca în viitor să fie desființate pentru totdeauna toate corvée, fie că sunt prevăzute de lege sau nu, toate avaniile , precum și impozitul pe cap % ; în locul tuturor acestor taxe și impozite, să stabilim un impozit pe averea fiecărei persoane fără deosebire , și nu după regula nedreaptă urmată până acum, prin care cel care era aproape lipsit de toate plătea mult, în timp ce cel care poseda bunuri mari contribuia abia sau chiar nu contribuia deloc la cheltuielile statului.

De asemenea, cerem *(ne mai rogdmu)* ca în viitor municipalitățile să fie cu adevărat asigurate că au autorități alese din interiorul lor; Aceste autorități municipale vor asigura, sub înalta supraveghere a guvernului, toate nevoile municipiilor, precum și menținerea ordinii în sat, în câmpuri, pe drumuri, paza, garantarea, apărarea averii, veniturilor, contribuțiilor, cheltuielilor, lucrărilor, contractelor rurale, într-un cuvânt, toate drepturile și îndatoririle municipiilor rurale.

Să fie condamnată în mod irevocabil starea actuală de lucruri ; pentru că primarii noștri din sat și magistrații noștri de pace, care sunt stabiliți prin voturi municipale, nu au fost întotdeauna respectați de autoritățile superioare ; pentru că cuferele noastre comunale, pe care le-am reînnoit mereu cu regularitate și care ar fi trebuit să prezinte deja o întreagă comoară de economii în valoare de mii și mii de piaștri, aceste cufere, formate din banii noștri, au fost ca un butoi fără fund - profitul din truda noastră a

www.dacoromanica.ro

intrat în ele de îndată ce s-a realizat. Numai Dumnezeu poate spune în mâinile cui mergea; Comunele nu au școli, nici - îmbunătățirile pe care le-ar fi putut face ele însele.

Pe scurt, suspinele noastre, nemulțumirile noastre zilnice, dorința principală a clasei noastre, obiectul rugăciunilor pe care zi și noapte le ridicăm lui Dumnezeu, este desființarea corvéei seigneuriale.

Așa că vrem să răscumpărăm această corvée, cu toate obligațiile oneroase atașate și care îi fac pe proprietarii de pământ atât de apăsați față de noi. Vrem să ne eliberăm, să ne răscumpărăm din sclavia în care ne aflăm; vrem să ne răscumpărăm ca să ne aparținem nouă, ca să nu aparținem nimănui decât țara noastră, pentru ca și țara să fie a noastră; Suntem în genunchi, suntem cu toții prăbușiți – nu mai putem îndura starea în care ne aflăm. Cu toate acestea, nu intenționăm să încălcăm în niciun fel drepturile nimănui; dar ca nici dreptul nostru să nu fie distrus.

Deținem de la părinții și strămoșii noștri dreptul de a cultiva cât de mult pământ este necesar pentru a asigura subzistența familiilor noastre și a efectivelor noastre, fără ca nimeni să ne poată alunga din acest pământ. Toate cele mai respectabile acte publice , toate reglementările vechi și noi consacră acest drept, precum și acela de a oferi copiilor noștri pământ până la două treimi din fiecare fond funciar; Reglementările încă în vigoare astăzi ne dau dreptul de a cultiva cât mai mult pământ; De partea lor, proprietarii de pământ au dreptul să ne ceară lucrări de domnie *(boerescu'l).*

Prin urmare, să fie convocată o Adunare Legislativă Generală . Acolo, reprezentanții noștri având locul lor, vom delibera asupra drepturilor domnilor și asupra propriilor noastre drepturi, și acele cotizații pe care toată țara consideră de cuviință să ni le impună, le vom plăti cu sudoarea sprâncenelor noastre, pentru că toți, ca un

www.dacoromanica.ro

singur om, vrem să ne răscumpărăm din sclavie și, ca să fim stăpâni în familiile noastre, stăpâni ai caselor noastre, vom munci și inimile noastre și cu toate ogoriile noastre. noi înșine.

Acestea sunt cele mai smerite rugăciuni și cereri ale noastre *(eaca plecate-le nostre rogaminți și quereri).*

Ne rugăm acestei mari Adunări a țării să-și fixeze privirea minții asupra nemulțumirilor noastre în același timp ca și asupra dreptății sfinte; că ar fi destul de bună să hotărască în înțelepciunea ei ce se cuvine și ce nu, și apoi să comunice părerea ei celor șapte delegați adunați la București, care sunt, în ochii noștri, imaginea celor șapte puteri.

Cât despre ceea ce avem de spus în numele nostru acestor înalte personaje, este să le cerem să pătrundă în inimile lor acest ecou slab al plângerilor noastre, aceste cereri unanime a oisprezece sute de mii de suflete, pe care vor fi destul de buni să le pună la picioarele Majestăților Lor Imperiale , puternicii arbitri de la care, după Dumnezeu, ne așteptăm mântuirea. Numai marile puteri care au luat și țin în mâinile lor destinul României pot îndeplini acest mare act, de a ajuta un întreg popor viu să ridice piatra mormântă sub care încearcă să o înăbușe. Victoriile glorioase câștigate pot dispărea de pe coloanele în care sunt gravate; pietrele pot fi

www.dacoromanica.ro

reduce la praf; dar amintirea regenerării României, gravată în adâncul inimilor tuturor românilor , se va transmite din veac în veac, în mijlocul unui concert neîncetat de binecuvântări care va recomanda posterității numele regeneratorilor unui popor.

Jassy, 26 octombrie (7 noiembrie) 1857.

Următoarele sunt numele celor cincisprezece deputați țărani care stau pe Divanul *ad-hoc* al Moldovei:

Semnat: **IOAN ROTA, SIMÉON STANCIŬ, RADOŬCANO SAVA, DANIELO BALAN, CONSTANTIN OSTAKI, TOADERSEN PAVEL, IOAN A'BABEI, DIMITRŬ SAVIN, PANDELAKI CROITORIŬ, TIMOTHÉIŬ SACCALOV, IOANIÇA OLLABIO, BASILEBALCHE, IOAN LEVERDA, IOAN ROSCA, BASILE STAN.**

Această moţiune a făcut obiectul unei dezbateri foarte aprinse în şedinţele din 29 decembrie şi zilele următoare . Cauza țăranilor-corvéables găsise apărători caldi în cadrul propriului comitet boieresc și câțiva deputați care erau mari proprietari de pământ, printre care MM. Co galniceano, Rolla, Mavrojeni, Fotea, Costaki-lepureano, s-au ridicat cu forță împotriva doctrinelor iliberale ale unei părți a Adunării care tindea să mențină iobăgie pe vecie în Principate. Moțiunea a fost însă respinsă cu o majoritate de 51 de voturi împotrivă și 25. Alte șapte propuneri, care au apărut sub formă de amendamente, și care toate

www.dacoromanica.ro

tindeau, prin mijloace mai mult sau mai puțin indirecte, spre desființarea corvée , au fost și ele respinse în prima zi. În cele din urmă, Adunarea, într-una din ultimele sale sesiuni, și-a exprimat dorința „ca corvée să fie desființată și ca țăranului să i se acorde, pe proprietatea domnească, o porțiune de pământ a cărei întindere va fi stabilită ulterior.”

Alte trei reforme importante au fost rezolvate în principiu, și anume:

1. Constituirea proprietatii comune;
2. Secularizarea administrării proprietății bisericești;
3. Clerul catolic plătit de stat.

În cele din urmă, la 2 ianuarie, Divanul *ad-hoc* a declarat încheierea sesiunilor sale, după ce a votat o adresă de mulțumire puterilor care au semnat Tratatul de la Paris.

g 2. — VALAHIA.

Divanul Vainque a fost deschis duminică, 11 octombrie, cu mare fast, în prezența tuturor membrilor comisiei internaționale (1).

La data de 20, Adunarea fiind definitiv constituită

www.dacoromanica.ro

(2), domnul Const. Crezzulesco,

(1) Vezi raportul ceremoniei, pe care l-am dat în *Courrier de Paris* din 22 octombrie.

(2) Primele patru sesiuni au fost utilizate pentru verificarea - acreditărilor, formarea comisiilor și pregătirea și votarea Regulamentului de procedură. În cea de-a treia sesiune (17 octombrie), Adunarea și-a desemnat biroul, care a fost compus după cum urmează:

Preşedinte (din oficiu): Mitropolitul Arhiepiscop Niphon.

Preşedinte: Domnul Nicolas Golesco, ales cu 85 de voturi din 97 de alegători.

Secretari : Domnii Const. Crezzulesco, J. Bratiano, Stéphan Golesco, C. Rosetti, Turnavitu.

Chestori : MM. General Tell, Marghiloman, Beyzadé Gré goire Ghika.

În cea de-a cincea sesiune (20 octombrie), a avut loc alegerea preşedinţilor pentru fiecare comitet de clasă. Au fost aleşi:

Episcop de Rininicu, pentru cler;

Beyzadé Grégoire Ghika, pentru comitetul marilor proprietari;

domnule Alex. Golesco, pentru comitetul micilor proprietari;

căpitanul Plessoiano, pentru comitetul deputaţilor oraşului;

Domnul Georges Lnpescu, pentru comitetul reprezentanţilor municipiilor rurale.

a făcut o propunere ca Divanul, înainte de orice altă întrebare, să voteze solemn cele patru puncte ale programului național.

În consecință, Adunarea a numit imediat o comisie (t) care să prezinte un raport *urgent* asupra acestei propuneri.

Raportul comisiei a fost prezentat în ședința de a doua zi de domnul Jean Bratiano, raportor; În aceeași

www.dacoromanica.ro

zi, cele patru puncte au fost votate *în unanimitate*.

DECLARAȚIA GENERALĂ DE DORINȚE.

***Sesiunea VI'*, 9-21 octombrie *)* (2).**

Astăzi, 9/21 octombrie 1857, la ora unsprezece dimineața, s-a deschis ședința Adunării *ad-hoc* sub președinția Em. Sale. mitropolitul. Conform apelului

(1) Membrii comisiei: Episcopul Buzeului, președinte ; MM. Th. Munjescu (deputat țăran), Alex. Golesco, J. Bratiano, C. Aricesco, A. Petresco, M. Duilius, Magherro.

(2) Extras din *procesele verbale ale ședințelor* Adunării ad-hoc a *Țării Românești,* nr.1, în *Steaua* din 12 decembrie. Am primit ulterior versiunea oficială publicată la București , care nu diferă substanțial de aceasta.

nominal, erau prezenți nouăzeci și nouă de deputați; Singurul care a fost dispărut, Stoica Radu Cojocario (1), se află, potrivit colegilor, în stare de boală.

Procesul-verbal al ședinței precedente a fost citit și adoptat fără modificări.

Pe ordinea de zi se solicită dezbaterea raportului comisiei desemnate să examineze urgența moțiunii și moțiunea însăși propusă de domnul C. Crezzulesco, în ședința anterioară.

În calitatea sa de secretar al comisiei, domnul C. Aricesco a dat citire procesului-verbal care conține rezoluția prin care comisia a aprobat în unanimitate propunerea domnului Crezzulesco, declarând că cele patru puncte ating interesul cel mai mare al națiunii de a-i asigura existența politică, conservarea și dezvoltarea ei; Comisia cere totodată ca „avand în vedere că aceste patru puncte ale programului național, din 15 martie 1837, cuprind cea mai solidă garanție a drepturilor națiunii și întrunesc aprobarea

www.dacoromanica.ro

tuturor claselor societății, fără, pe de altă parte, să încalce în vreun fel drepturile Sublimei Porți”, Adunarea trece la vot asupra întregii propuneri și principii indivizibile. pe formula finală.

De asemenea, comisia solicită ca acest vot să fie adus

(1) Deputat pentru municipiile rurale.

cunoașterea Înaltei Comisii Europene, însoțită de un act de recunoaștere din partea națiunii pentru înaltele puteri. În ceea ce privește expunerea de motive în susținerea celor patru puncte, comisia este de părere că aceasta ar trebui redactată așa cum o formulează și o aprobă Adunarea.

Cât privește propunerea domnului Magherro ca prințul străin să fie ales de națiune, în conformitate cu cererea alegătorilor săi, cerere înaintată acestuia în scris, din 8 octombrie, comisia nu a putut să o aprobe.

domnule Jean Bratiano. urcând la tribună, se citește raportul comisiei, în care se afirmă că românii, având la dispoziție nouăsprezece luni, de la încheierea Tratatului de la Paris și până astăzi, - să nu reflecteze asupra condițiilor care sunt esențiale pentru a renaște la viață, întrucât se gândesc la asta de multă vreme și neîncetat. — ci să le formuleze. Aceste formule au devenit acum gravate în mintea tuturor: apoi își amintește că. Din cele mai vechi timpuri, a fost dorința românilor luminați ca aceste două provincii surori, care au un singur suflet, să formeze în viitor un singur corp de Stat, pentru ca naționalitatea română să prospere și să înflorească sub ocrotirea unui scut de două ori mai puternic decât scutul fiecărui Principat separat; decât această dorință. pe care doar luminile l-au inspirat atunci, a devenit astăzi un sentiment cu atât mai energic cu cât a trecut prin suferințe lungi, inevitabile și

www.dacoromanica.ro

diverse.

www.dacoromanica.ro

a spus comisia despre revendicarea drepturilor *ab antiquo* și despre unirea celor două Principate într-un singur corp, se poate spune și despre nevoia resimțită în general de un prinț ereditar luat dintr-o dinastie a Europei Occidentale; pentru că istoria acestor țări, această dramă dureroasă care se desfășoară de secole, dovedește că înălțarea suveranilor autohtoni la principat a oferit constant prilejul invaziilor străine , că coroana princiară a fost doar un os de dispută între familii influente, subiect de lupte de ambiție care au slăbit țara, luându-i onoarea și sângele ei.

În cele din urmă, continuându-și argumentația, raportorul se străduiește să demonstreze că nevoia instaurării unui guvern puternic, dar inteligent și drept, nu poate fi mai puțin simțită de români, când au suferit atât de mult din cauza arbitrarului, slăbiciunii și lipsei de inteligență care au fost singure, până acum, trăsăturile caracteristice diferitelor guverne pe care le-a trebuit să le îndure țara; aprobă cererea pentru o adevărată reprezentare națională, pentru un guvern reprezentativ în toată sinceritatea cuvântului, acest sistem fiind, în opinia comisiei, singurul mijloc de a conferi viitorului guvern calitățile care până acum au lipsit celorlalte; si incheie prin a propune Adunarii sa- i insoteasca votul imediat cu strigate de „Trăiască România unită și indivizibilă” amestecate cu strigăte de „Trăiască puterile care ne-au deschis porțile viitorului!”. o

Atunci toată Adunarea se ridică și strigă: „Trăiască unirea!” Trăiască România! Trăiască puterile garant (1)! »

Și imediat discuția se deschide cu un discurs al domnului Lorano, în care onorabilul deputat de la București se străduiește să arate că, potrivit Tratatului de la Paris, toate clasele societății românești sunt chemate să-și exprime dorințele pentru

www.dacoromanica.ro

regenerarea patriei - dar că toate clasele, punând interesele lor speciale pe locul al doilea, se preocupă doar de acest mare interes, prin acest interes național, ei au transmis că, prin acest interes național, ei au transmis că, prin acest reprezentant național Adunarea a primit doar mandatul de a exprima dorinţele - formulate deja de mult de poporul român în ansamblu ; că garantarea autonomiei și a drepturilor internaționale ale românilor, unirea Principatelor, prințul străin și guvernul reprezentativ au devenit asemenea *credo-ul politic* al țării. Demonstrând apoi că naționalitatea este punctul capital de la care pornesc toate celelalte elemente ale prosperității publice, vorbitorul insistă asupra datoriei reprezentanților, care constă în a susține, cu toată forța convingerii lor, în același timp cu dreptul imprescriptibil al țării de a-și trăi propria viață, interesul - naționalității sale solid garantate, al stabilității politice, al libertăților interne , precum și al libertăților interioare, precum și al dreptului liber de vot.

fi) Vezi textul acestui discurs în ***Etoile du Dunăre,*** 7 noiembrie.

www.dacoromanica.ro

a acoperit cele patru puncte așa cum le-a înțeles poporul român.

Adunarea aprobă în unanimitate (1).

Domnul Floresco, luând apoi cuvântul, a spus că sentimentul de patriotism și dorința de regenerare sunt adânc înrădăcinate în toate inimile și că consideră că este de prisos să adăugăm ceva la tot ce tocmai a fost exprimat în acest sens de MM. J. Bratiano și Gr. lorano.

Dar, spune domnul Floresco, primul punct al programului este incomplet; deoarece nu evidențiază principiul fundamental pe care se întemeiază existența noastră politică , ca stat deținând drepturile sale de suveranitate în autonomie.

Apoi citind primul punct, vorbitorul arată cum, după el, acest articol nu stabilește în mod satisfăcător aceste drepturi ale Principatelor, întrucât ele derivă din capitulări, și nu cere recunoașterea acestor capitulări în mod formal, solemn și printr-un act public emanat de Congresul de la Paris. Intrând apoi în dezvoltări pe această temă, susține acest drept al românilor prin enumerarea mai multor tratate și anexe, și propune următoarea redactare, menită să completeze primul punct:

„Art. 1. Garanția autonomiei și a drepturilor noastre internaționale, așa cum sunt definite de capitulațiile din anii 1393, 1460 și 1513, încheiate între țările române și Sublima Poartă; recunoașterea lor.

(1) Vezi și textul acestui discurs în ***Etoile,*** 12 noiembrie.

www.dacoromanica.ro

în mod formal de înaltele puteri garante în convenția definitivă pe care o vor încheia cu Sublima Poartă; în plus, neutralitatea teritoriului românesc. »

Alteța Sa Prințul Stirbey se ridică și spune că capitulările constituie dreptul politic al Principatelor și că nu pot face obiectul vreunei dispute sau îndoieli, fiind recunoscute și consacrate printr-o serie neîntreruptă de tratate, convenții, khatti-sherif și alte acte publice, printre care khatti-sherif-ul din 1834, care conține verbatim (1, the 6) excepția unei singure clauze, cea care privește dreptul la război și pace. În fine, Alteța Sa susține că nu este altceva decât plasarea acestor capitulări sub garanția dreptului european; că acesta este sensul pe care propunerea l-a atașat cuvântului *garanție* **și că este necesar, să nu-l schimbăm, așa cum cere domnul Florcsco, ci să-l lași așa cum este scris.**

Domnul J. Bratiano revine pe podium pentru a spune că este bucuros să vadă că domnul Floresco și Fiul. Alteță fostul principe susține și se angajează să susțină aceste drepturi pe care toți românii trebuie să le apere cu prețul sângelui; că și comisia de urgență a acordat o atenție serioasă acestor drepturi, dar că le-a judecat

(și) Publicat în temeiul Convenției de la Sankt Petersburg (17-29 ianuarie), la aderarea actualei caimacam la hos-podarat. Vezi *Principate Române* în F *Univers pictores que,* p. 1&6.

în măsură să le prezinte în fața ochilor înaltelor puteri , ca documente anexate la memoriul care trebuie întocmit în sprijinul acestor drepturi și a dorințelor țării; pentru că această zi, adaugă domnul Bratiano, fiind devotată mai degrabă unei solemnități decât dezbaterilor, comisia propune Adunării să voteze în principiu doar cele patru puncte ale programului național.

MCA Rosetli citește un protocol care conține cele patru puncte.

www.dacoromanica.ro

Domnul A. Golesco propune o ușoară modificare a formulării și, împreună cu alți câțiva colegi, solicită ca cele patru puncte să fie transcrise exact așa cum sunt scrise în programul național; pentru că, în această formă, toată Adunarea le aprobă și le va vota în principiu, fără a intra în dezbatere astăzi.

Această propunere este adoptată.

Dl. Ipceano si dl Predesco mai subliniaza ca nu se cuvine sa se spuna, asa cum face raportul comisiei, ca Adunarea a votat propunerea domnului Crezzulcsco; pentru că aceste puncte sunt înțelese și propuse de toți românii; că, prin urmare, ar fi mai bine să spunem pur și simplu că Adunarea a votat cele patru puncte ale programului național.

Adunarea aprobă, iar ședința se suspendă pentru o jumătate de oră, pentru a acorda timp biroului să copie actul în cauză.

Reluând ședința, domnul C. A. Rosetti a dat citire următorului protocol, care a fost adoptat în unanimitate de toți reprezentanții, care, la apel nominal, au venit rând pe rând și au semnat.

„Astăzi, 9/21 octombrie 1837, *Adunarea ad-hoc,* întrunită în sala de ședințe, a votat în unanimitate următoarea formulă:

„Aderăm, în principiu, la următoarele patru puncte ...” (În continuare este lista celor patru puncte din programul național) (1).

Înaltpreasfințitul Mitropolit anunță următoarea ședință a Adunării pentru vineri, la ora zece dimineața, în scopul de a proceda la numirea unei comisii însărcinate cu redactarea memorandumului care trebuie adresată Comisiei Europene cu privire la votul celor patru puncte de către întreaga Adunare.

Domnul J. Bratiano propune însă 1° ca biroul Adunării să se ocupe mai întâi de o adresă către comisia internațională, adresă prin care această comisie să fie informată, odată cu votul Adunării, despre exprimarea recunoașterii românilor pentru puterile

www.dacoromanica.ro

garanții ; 2° o adresă de felicitare către frații noștri din Mol davie pentru inițiativa pe care au luat-o și să le anunțăm că urmându-i pe calea pe care ni l-au indicat, vom fi pe viitor un singur trup, așa cum am fost și așa cum vom fi în continuare un singur suflet.

(1) Vezi mai sus, pagina 150.

Adunarea aprobă în unanimitate și încredințează biroului să redacteze aceste două adrese.

MC Turnavitu, urcând la tribună, a comunicat Adunării, în numele Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolitul , că a doua zi, 22 octombrie, urmează să aibă loc solemnitatea punerii pietrei de temelie a clădirii Academiei Române, iar Adunarea este invitată de către Eforatul Școlilor Publice să participe la această ceremonie națională.

Domnul N. Roucareano îl întreabă pe Înaltpreasfințitul Mitropolit despre motivele absenței celor doi deputați ai clerului care urmau să fie aleși dintre superiorii mănăstirilor noastre dedicate.

În acest sens, domnul Predesco a spus că această chestiune ar trebui amânată până luni, 14-26 octombrie, întrucât este complet nepotrivită, acum că toată lumea ar trebui să aștepte cu nerăbdare viitorul prosper care se aşteaptă pentru ţară. Apoi, urcând la tribună, a felicitat Adunarea pentru fericita unire a tuturor membrilor săi și a făcut apel la devotamentul MM. colegii săi, să mențină cu consecvență ceea ce tocmai au proclamat în numele națiunii române.

În fine, domnul Tell propune Adunării să se bată o medalie pentru a perpetua amintirea acestei zile fericite în care s-a afirmat neamul. Adunarea a adoptat propunerea domnului Tell și la ora

www.dacoromanica.ro

trei s-a despărțit cu strigăte de; „Trăiască România!” traiasca - puterile garant 1 »

www.dacoromanica.ro

Apoi, pe 23, ședința a desemnat comisia însărcinată cu redactarea memoriului aleatoriu (1).

Lucrările comisiei au fost citite în ședință publică vineri, 6 noiembrie, și au dat naștere unei dezbateri destul de animate care a umplut cele șase ședințe din 6, 9, 13, 16 și 18 noiembrie. În cele din urmă, în această ultimă ședință, memoriul aleatoriu, revizuit și modificat de mai multe ori, a fost adoptat definitiv, în unanimitate, *cu următoarele șase voturi* de conținut (2,):

EXPUNERE DE MOTIVE A CELE PATRU PUNCTE VOTATE DE AD HOC AD HOC, LA 9/21 OCTOMBRIE 1857 (3).

Adunarea *ad-hoc* a României, în conformitate cu

(1) Membrii, domnii Demeter Bratiano, raportor; G. Rosetti, A. Golesco, G. Crezzulcsco, E. Predesco, P. Gernatesco, J. Bratiano, D. Ghika, A. Petresco.

(2) Aceste șase voci sunt cele ale fostului hospodar Bibesco și ale MM. Oteteleceano, Burki, Jean Rosetti, Roucareano, reprezentanți ai marii proprietăți pentru raioanele Rimnicu-Vaîcea, Argis, Jalomizza, Muscellu, și Duilius, reprezentanți ai micilor proprietăți pentru raionul Braïla.

(3) Textul pe care îl oferim aici este versiunea *oficială* a Memorandumului, astfel cum a fost modificat și adoptat în ședința din 6-18 noiembrie. Versiunea publicată anterior de *VELoile*

www.dacoromanica.ro

la Tratatul de la Paris, care, în virtutea drepturilor naţiunii noastre, invită românii să-şi exprime dorinţele privind reorganizarea ţării lor, în şedinţa din 9/21 octombrie a acestui an, s-au votat în principiu , în unanimitate, dorinţele esenţiale ale naţiunii române , şi anume: garantarea autonomiei noastre şi a drepturilor noastre internaţionale stipulate în această ţară, precum şi cu capitulul neutru al acestei ţări, precum şi cu capitulul neutru al acestei ţări. teritoriul moldo-român; unirea Principatelor Moldovei şi României într-un singur stat; un suveran străin (prinţ), cu succesiune ereditară la tron, ales dintr-una dintre dinastiile domnitoare din Europa; un guvern constituţional cu o singură Adunare reprezentativă, bazată pe o bază suficient de largă pentru a reprezenta interesele generale ale populaţiei româneşti .

Astăzi, noi, membrii acestei Adunări, ca reprezentanţi liberi ai poporului român, care nu avem alt motiv decât conştientizarea îndatoririi noastre şi apărarea drepturilor naţiunii române, simţim nevoia, avem dreptul, avem datoria să motivăm şi să dezvoltăm acest vot memorabil, declarând şi demonstrând, printr-un act solemn în faţa bărbaţilor dunăreni , *reprodus în presă* din 2 noiembrie, în organul principal al Europei. proiectul Memorandumului aşa cum fusese întocmit şi propus de comitet. Cu toate acestea, cele două texte prezintă diferenţe destul de notabile între ele , nu numai în formă, ci şi în substanţa ideilor. Pe cele principale le vom indica într-o notă.

29

şi înaintea lui Dumnezeu, că suntem cu toţii bine convinşi de intenţiile mărinioase şi înţelepte ale înaltelor puteri garantoare; că toţi avem conştientizarea drepturilor noastre străvechi, neprevăzute şi imprescriptibile; că exprimarea dorinţelor noastre formulate de naţiune în ansamblu este legitimă, legală; si ca, in solicitarea reintroducerii in exercitiul deplin a drepturilor tarii lor, romanii respecta drepturile altor State, in special cele ale Imperiului Otoman; că votul, pe care îl dezvoltăm astăzi, nu este o

www.dacoromanica.ro

cheie, nu este strigătul spontan al unei impresii trecătoare, ci rezultatul reflecțiilor și al unei experiențe de mai multe secole de lupte și suferințe; că dorințele votate de noi sunt *Crezul politic* pe care națiunea l-a recitat mereu în intimitatea inimii sale și pe care l-a pronunțat cu voce tare, de mai multe ori, ori de câte ori i s-a permis să vorbească liber; că aceste dorințe primordiale cuprind și rezumă toate dorințele poporului român și că numai realizarea lor poate garanta viitorul acestuia; că ele sunt condițiile *sine qua non* ale vieții noastre politice, ale existenței noastre naționale.

Nici în cele mai rele zile ale istoriei lor, românii nu și-au pierdut niciodată încrederea în ei înșiși și în justiția lumii civilizate. A fi ignorat de Europa a fost întotdeauna cea mai mare durere a lor. Astăzi , când, prin voia lui Dumnezeu, șapte dintre cei mai puternici și luminați monarhi din lume își aruncă ochii asupra poporului român și îi cer să-și facă cunoscute dorințele legitime pentru a-i satisface, poporul român, prin reprezentanții săi, îi pune în fața ochilor Majestăților Lor, cu sfințenia unei mărturisiri și cu cea mai deplină confesiune; cu aceeași încredere așteaptă decretul lor.

Da, toți avem conștiința drepturilor noastre și ne ținem de ele la fel de ferm așa cum au ținut copiii lui Israel de Scripturile lor. Nu am dori să luăm nimic de la ea cu orice preț; ele sunt trupul și sufletul nostru; pentru ei sute de generații și-au vărsat sângele; numai ei ne-au sprijinit în lungul nostru naufragiu (1).

Și cum am putea noi, românii, să nu fim conștienți de drepturile noastre, când aceste drepturi au pătruns acum până și în conștiința străinilor ; când întreaga Europă își afirmă existența 7 Și dacă drepturile noastre nu ar exista, cum le-ar fi venit ideea celor care cer în favoarea lor respectul care li se cuvine? Ca consiliu de familie, ca consiliu suprem al Europei, înaltele puteri-

www.dacoromanica.ro

(1) În urma acestui alineat, Proiectul a citit următoarea teză:

a Iar dacă astăzi ar dispărea într-o catastrofă generală a veacurilor, am pieri odată cu ei, iar, în întunericul prăpastiei, simțirea drepturilor noastre ne-ar lumina și ne-ar susține; ar da în același timp <■ această convingere sigură că într-o zi vom reapărea la suprafața lumii, și că numele de român nu va fi „șters din analele popoarelor atâta timp cât românii nu au „împlinit misiunea pe care Providența le-a încredințat-o pe „această planetă, și atâta vreme cât acordul lor național nu a răsunat în **dreptul și armonia autorităților" de a recunoaște în dreptul și armonia oamenilor. drepturile deținute de diferitele state care alcătuiesc marea familie europeană și, așa cum au recunoscut, apărat și garantat drepturile Turciei, ele recunosc, apără și garantează acum drepturile Principatelor;**

Da, Europa ne-a recunoscut drepturile; Cu toate acestea, - românii, neavându-și reprezentanții în Congresul de la Paris, au fost invitați să-și exprime dorințele, să-și facă cunoscute drepturile și nevoile (1). De aceea, nouă, reprezentanții poporului român, ne revine să declarăm și să dovedim aici drepturile României , a căror garanție, solicitată de români, constituie prima dorință națională.

Într-un popor, ca și într-un individ, distingem persoana, ca să spunem așa, civilă, ceea ce îi dă dreptul de a exista și de a se dezvolta ca individualitate separată, ca națiune; și persoana politică care îi conferă dreptul de a apărea ca organism politic, ca stat, printre statele recunoscute ca suverane de dreptul națiunilor. Actele de naționalitate română sunt consemnate în fiecare pagină a istoriei ultimelor optsprezece secole; în lupta împotriva barbarilor, în luptele creștinismului. La fel și în vremurile moderne

ft) Proiect comision:

„Europa ne-a recunoscut drepturile, dar nu am avut „reprezentanți la Congresul de la Paris și de aceea „tratatul încheiat de acest Congres îi invită pe români să-și exprime „dorințele, drepturile și nevoile". » **În ultima vreme, în toate perioadele memorabile, poporul român s-a manifestat, s-a afirmat, s-a luptat, a lăsat amprenta de neșters a**

www.dacoromanica.ro

personalității sale; iar în arhivele diplomației, din Evul Mediu, o mulțime de acte diplomatice, o mulțime de tratate ale suveranilor Principatelor Moldo-Române cu sultanii otomani și cu alți suverani, notează existența Principatelor ca state pe deplin suverane .

Capitulațiile, sau tratatele, din anii 1393, 1460, 1511, 1529, încheiate între suveranii moldo-români Mircea I, Vlad V, Bogdan, Petru Rareș și sultanii Bayazid I, Mohamed al II-lea, Bayazid al II-lea și Suleiman al II-lea, recunosc ca stat independent Moldova și România ; să-i recunoască ca pe un teritoriu separat, complet distinct de Imperiul Otoman; să le garanteze dreptul *la autonomie,* adică capacitatea de a face ei înșiși întregul drept privat și public; să le garanteze dreptul de a-și alege, după cum consideră de cuviință, prinții lor domnitori, pe care sultanii sunt obligați să-i recunoască fără opoziție; să le garanteze dreptul de a încheia tratate, chiar și dreptul la pace și război, și fără ca ei să fie nevoiți să dea socoteală pentru acțiunile lor în fața Sublimei Porți; să le garanteze, într-un cuvânt, toate drepturile de suveranitate internă și externă.

(1) proiect comision;

„Să-și aleagă prinții suverani unde și cum le convine.”

29.

www.dacoromanica.ro

Aceleași capitulări prevăd, din partea sultanilor , obligația de a apăra Principatele ori de câte ori cer ajutorul, obligație care, din păcate, a fost de puțin folos; iar din partea Principatelor, obligația, întotdeauna întocmai îndeplinită, de a da sultanilor, în schimbul ocrotirii promise , o sumă anuală de bani, și anume: România , zece mii de ducați, drept tribut, și Moldova, patru mii, în dar (1).

Aceste convenții sinalagmatice ale suveranilor români cu sultanii demonstrează în cea mai mare măsură suveranitatea deplină a Principatelor și sunt în același timp o dovadă că Principatele s-au ocupat doar de Sublima Poartă și au cerut doar protecția acesteia pentru a garanta mai bine această suveranitate. Prin urmare , datorită suveranității lor, toate relațiile internaționale ale românilor nu pot fi reglementate decât prin convenții direct încheiate între Principate și alte state.

Să ne îngăduim să observăm aici că publiciștii , care au clasificat statele române între statele semi-suverane, nu aveau o cunoaştere perfectă a tratatelor Principatelor cu Sublima Poartă; pentru că statul care se obligă la un simplu tribut ca compensație înainte de toate pentru o protecție promisă, un ajutor promis, nu și-a pierdut în niciun fel suveranitatea pentru asta. Nu au dogii Veneției, chiar și împărații Germaniei,

(1) Vezi *Anexa V.*

www.dacoromanica.ro

a adus un omagiu sultanilor? Nu au plătit oare împărații romani același tribut regilor Daciei? Au încetat să mai fie suverani din această cauză? „Într-adevăr”, spune Vattel, „deși tributul plătit unei puteri străine diminuează într-un fel demnitatea statului tributar, fiind o recunoaștere a slăbiciunii sale, totuși îi lasă suveranitatea în toată plenitudinea ei . „Dacă luăm în considerare datele lor, tratatele de alianță și protecție nu sunt dovada absolută a sultanilor români. din urmă; pentru că dacă românii, aflați în război cu mai multe popoare, au simțit nevoia să -și asigure poziția pe partea otomană, și otomanii au avut neapărat interesul să câștige prietenia unui popor pe care nu-l puteau supune, nici măcar atunci când erau în culmea puterii. Acum este inutil să ne amintim expresiile khatti-serifilor referitoare la Principate și ale tuturor hârtiilor emanate de la cancelaria de la Constantinopol, expresii care sunt inexacte atunci când sunt adresate statelor suverane. Ele provin numai din obiceiul cancelariilor din Orient de a folosi un stil înflorit și maiestuos.

Existența capitulațiilor turco-române citate de Sublima Poartă în Tratatul de la Adrianopol, și, în vremuri mai recente, în conferințele anilor.

(1) *Voievod,* traducere de *voievod,* titlu slavon vechi al *domnilor* moldo-vlahi . Vezi mai sus, p. 255. ultimul din Viena și Constantinopol, interesează Sublima Poartă nu mai puțin decât pe noi; căci numai pe ei se întemeiază dreptul său de a ne cere tribut, în timp ce, chiar dacă ar fi posibil să tăgăduim aceste capitulări, am putea dovedi drepturile noastre, suveranitatea noastră. În ceea ce privește autenticitatea textului capitulațiilor, dacă s-ar încerca să-l conteste, am răspunde că acest text există în mare parte în chiar klialli-cberif-urile Sublimei Porți. Si mai mult, oricare ar fi fost adevarata forma si continutul exact al originalelor, este evident ca aceasta forma si acest continut recunosc Principatele ca avand un

www.dacoromanica.ro

teritoriu al lor si suveranitate absoluta, asa cum este dovedit prin mai multe acte diplomatice si o multitudine de fapte ulterioare acestor capitulari. Și, de fapt, în tratatele încheiate între Turcia și Rusia, Principatele sunt recunoscute ca având un teritoriu propriu, complet distinct de cel al Turciei. Același lucru a recunoscut și Poarta în ultimele Conferințe de la Paris, cerând ca Delta Dunării să fie anexată teritoriului imperiului și nu teritoriului Moldovei, și în circulara sa din iulie 1836, în care se afirmă că Europa nu a recunoscut până acum Principatele ca parte integrantă a Imperiului Otoman. De asemenea, Tratatul de la Paris recunoaște în principiu și garantează neutralitatea teritoriului acestor Principate; și, dacă ar fi necesar să insistăm asupra acestui punct, am adăuga că otomanii nu pot avea în Moldova-România nici moschei, nici proprietăți și că nici măcar nu au voie să treacă.

Pe pământul Principatelor, fără autorizație specială și pe o perioadă foarte limitată din partea guvernelor române.

Pe de altă parte, Principatele, chiar și după capitulările lor la Sublima Poartă, aveau, ca state pe deplin suverane, reprezentanți permanenți la Constantinopol și au schimbat ambasadori cu alte state însărcinate cu misiuni speciale, așa cum era obiceiul în acele vremuri. Nu o dată au făcut război și pace cu vecinii lor. Au încheiat mai multe tratate și convenții politice și comerciale, atât între ei, cât și cu hanii tătarilor, cu principii de Ardialie (1), cu regii Ungariei, cu regii Poloniei, împărații Germaniei și, în vremurile mai moderne, chiar și cu trei dintre puterile garant. Au încheiat un tratat comercial cu Anglia în 1588 (2); cu tratatele de alianță cu Rusia în 1710 și 1711 (3); cu Austria mai multe convenții, ultima dintre acestea fiind convenția *de extrădare reciprocă* din 1843; iar Sublima Poartă nu numai că nu a protestat împotriva acestor acte de suveranitate externă a moldo-românilor, dar vedem că în 1588 ea—

(1) Transilvania, din *erdo,* pădure, în limba maghiară.

www.dacoromanica.ro

(2) Vezi Anexa .

(3) Primul dintre Petru cel Mare și Principele Țării Românești Constantin Brancovano; al doilea, între același Petru și domnitorul Moldovei, Dimitrie Cantimir. Vezi *Principate Române* , în *Universitatea Pitoreasică,* p. 83.

www.dacoromanica.ro

chiar îl recomandă pe ambasadorul Reginei Elisabeta la suveranul Moldovei. În textul original al tratatului turco-rus de la Kutcliuk-Kainardji din 1774, suveranii Moldovei și României sunt numiți: *Sovrani de' due Principali* (1). Toate actele domnești din Principate încep cu formula suveranilor: „Noi, prin harul lui Dumnezeu, - suveran domnitor al tuturor etc.", și simbolurile independenței noastre naționale, capul de taur și vulturul românesc (2), cu coroanele lor și cu toate însemnele suveranității, nu au încetat pentru o singură clipă steagul României.

În același timp, Principatele și-au exercitat autonomia , toate drepturile de suveranitate internă; iar, până în ultimii ani, Sublima Poartă nu a luat niciodată parte la elaborarea, sancționarea sau promulgarea legilor sale de drept public și privat. Dacă, în urma celor patru capitulări încheiate între sultanii Bayazid I, Mohammed II, Bayazid II, Suleiman II

(1) Artă. 16. „ *Permette ancora ai* sovrani *de' due Principali, ognunoper la parte sua, avere etc., etc..* n Înainte ca limba franceză să fie adoptată în general de diplomație, limba italiană era folosită de preferință de Sublima Poartă în tratatele încheiate între aceasta și puteri străine.Textul original al Tratatului Kutchuk-Kainardji este scris în italiană și rusă.

(2) Țara Românească are drept stemă un vultur (adesea și un corn frumos) care ține în cioc o cruce; Moldova, un cap de taur sălbatic, probabil uruv, sau bou sacru al dacilor, care se găsește și printre gali.

www.dacoromanica.ro

si principii moldo-romani, capitulari recunoscute in mod oficial si solemn, atat de Sublima Poarta, cat si de catre neamul romanesc, au existat si alte acte supuse Sublimei Porti in conditii pe care ar fi imposibil de considerat si acceptat drept legitime , asemenea acte neputand nici angaja pe romani , nici diminua drepturile lor consacrate in capitularile de mai sus. Principatele, cu siguranță, au fost cel mai adesea asuprite, lovite în interesele și în drepturile lor cele mai sacre; Totuși , astfel de uzurpiri, astfel de încălcări, nu constituie un drept în favoarea celor care le-au exercitat, ci un alt argument în favoarea cererii românilor pentru o garanție mai efectivă, pe viitor, a drepturilor lor. Adăugăm că, chiar și atunci când forța le-a înăbușit vocea, românii au găsit în conștientizarea drepturilor lor curajul de a protesta și de a afirma aceste drepturi chiar și cu prețul martiriului lor, așa cum este recunoscut și așa cum demonstrează însăși istoria (1).

Prin urmare, ne încredințăm înțelepciunii înaltelor puteri

(1) Tot acest paragraf este mult mai prescurtat în textul original. Pe de altă parte, următorul alineat, propus de comisie , a fost eliminat:

„Așa a protestat prințul Grigore Ghika în 1776; „poporul muntenesc în 1821 și 1848; mitropolitul și mai mulți boieri munteni în timpul redactării Regulamentului Organic în 1830; Adunarea Generală a aceluiași Principat în 1837, iar în cele din urmă Principele Moldovei, Grigore Ghika, în 1856.

www.dacoromanica.ro

drepturile noastre suverane intacte, în toată integritatea lor; și, în numele justiției internaționale și al păcii Estului, le cerem să le recunoască într-o manieră formală, bine definită și să le pună sub egida garanției lor colective.

Acum, în virtutea acestor drepturi și pentru a ne asigura un viitor pașnic și fericit, venim să exprimăm dorința puternică a României de a fi unită într-un singur Stat cu sora ei Moldova; O facem cu atât mai multă încredere de a fi ascultați, cu cât cu ocazia chestiunii unirii înaltele puteri au hotărât să consulte dorințele Principatelor Moldo-Române.

Lumea întreagă ştie astăzi că eforturile neîncetate ale locuitorilor celor două Principate au avut ca scop redobândirea unităţii lor naţionale ; că au fost, că sunt un singur popor, omogen, identic; că au aceleași origini, același nume, aceeași limbă, aceeași civilizație, aceleași tradiții, aceeași istorie, aceleași instituții, legi, obiceiuri , moravuri, aptitudini, interese; aceleași pericole de alungat, aceleași nevoi de satisfăcut; aceleași necazuri, aceleași bucurii, temeri, speranțe, amintiri, aspirații, gânduri, instincte, același destin, aceeași misiune, același geniu, același suflet; că totul cere, că până și micile diferențe care există între ei cer unirea lor, în timp ce nu există un interes legitim, nici un motiv serios care să i se opună; care a unit într-un singur stat, veniturile și puterea

www.dacoromanica.ro

a statului român va crește, în timp ce cheltuielile vor scădea; că prin unire vor putea să-și apere pământul, să-și dezvolte resursele morale și materiale, să-și satisfacă toate dorințele legitime, să dea zbor geniului românesc și să dobândească în felul acesta acea liniște sufletească, fără de care nu vor putea fi niciodată ceea ce interesele conservării lor le cer să fie. Și numai românii ar fi ignoranți ce știe lumea întreagă! Ar fi singurii care nu simt ce este adânc în inimile lor!

Considerăm deci că este inutil să stăruim în a demonstra că unirea Principatelor este avantajoasă, necesară și că dorința unanimă a românilor este să o vadă realizată cât mai curând posibil de fapt, așa cum se realizează în gândurile și în inimile lor.

„Unitatea este forță" este o maximă, iar forța produsă de unirea Principatelor Moldo-Române, indispensabilă existenței lor, nu amenință pe nimeni. De aceea, toți românii, și chiar străinii - înzestrați cu judecată imparțială, în orice moment, au dorit și s-au străduit să realizeze unirea acestor Principate.

Câțiva domni ai Moldovei și României, Mircea I, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul (1), au reușit să realizeze pentru foarte scurtă vreme marea gândire națională; Au reușit să devină suverani ai ambelor Principate. Din vremea diferitelor ocupații

(1) Mihai Viteazul, erou-principe al Țării Românești, ca și Ștefan cel Mare al Moldovei, a domnit din 1599 până în 1602.

Ruși, Rusia a simțit întotdeauna nevoia de a concentra guvernul celor două Principate în mâinile unui singur om. Reglementările organice din 1830, aprobate de Sublima Poartă, consacră fiecare câte un articol pentru a demonstra necesitatea unirii Principatelor într-un singur Stat (1). În 1834, dorința de unire era predominantă în Principate, așa cum o dovedește scrisoarea domnului de Bois-le-

www.dacoromanica.ro

Comte, publicată de *Monitorul Francez* din 18 septembrie a anului trecut (2). La vremea ultimului război, un memoriu al cabinetului francez, prezentat la Conferințele de la Viena, nota că unirea Principatelor Moldo-Române era o necesitate și cerea realizarea ei; în sfârşit, la Congresul de la Paris, Franța, Anglia, Rusia, Prusia, Sardinia, vor unirea acestor Principate ; iar unirea s-ar fi proclamat de atunci încolo, fără observația făcută de reprezentanții Austriei, că locuitorii Principatelor nu au fost consultați pe subiectul unirii; Drept urmare, cele șapte puteri au decis să consulte mai întâi populațiile acestor țări. Acum, așadar, că toți răspundem cu unanimitate de acord că unirea este cea mai arzătoare dorință a națiunii noastre, românii au dreptul să creadă că în viitorul Congres reprezentanții marilor puteri vor sancționa în unanimitate unirea Principatelor, așa cum s-a aclamat.

(1) Vezi mai sus, p. 238.

(2) Vezi & ***V Anexa.***

negat în Adunările *ad-hoc* din Moldova şi România.

Problema unirii Principatelor într-un singur Stat prezintă drept corolar inseparabil întrebarea șefului noului Stat; și, ținând cont îndeosebi de sistemul guvernamental care domnește astăzi în Europa, principiul moștenirii ereditare a tronului României apare ca singurul capabil să asigure noului aşezământ politic toate garanțiile de stabilitate , prosperitate și forță pe care și le propun fondatorii săi.

Pentru ca domnitorul să poată preveni geloziile și rivalitățile care s-ar ivi neapărat în interiorul României dacă un simplu cetățean român ar fi chemat pe tronul noului Stat; astfel încât să nu fie bănuit că ar fi luat angajamente anterioare, că are preferințe

www.dacoromanica.ro

pentru cutare sau cutare parte, pentru cutare sau pentru aceea - familie sau persoană; astfel încât să poată inspira încredere deplină supușilor săi dându-le toate garanțiile de imparțialitate și independență, garanții pe care un suveran nativ ar fi incapabil să le ofere; pentru ca, grație legăturilor de sânge, să poată facilita introducerea României în marea familie a statelor europene și să asigure mai bine susținerea acestora; astfel încât să se poată bucura înăuntru și în exterior de autoritatea și prestigiul care sunt adecvate unui suveran și, în special, fondatorului unei dinastii; din toate aceste motive, este necesar ca prințul domnitor al României să fie ales dintr-una dintre familiile suverane ale

www.dacoromanica.ro

Europa. Și această necesitate este imperativă, absolută; pentru că, trebuie să admitem, regimul domnitorilor băștinași este atât de compromis în Moldo-România, încât astăzi un suveran ales dintre băștinași, chiar dacă ar fi un om de geniu și ar avea virtuți de sfânt, nu a putut rezista mult timp dorinței unanime și ferme a românilor de a avea un suveran aparținând unei dinastii europene. Înaltele puteri garante, în înțelepciunea și în solicitudinea lor față de - Principate, pot deci să înțeleagă cu ușurință că, refuzându-ne un prinț străin, nenorocirile și suferințele în care suntem cufundați de veacuri nu numai că nu ar înceta, ci s-ar spori odată cu un principe băștinaș (1).

Dreptul românilor de a-și alege, în virtutea capitulațiilor , prințul lor domnitor oriunde doresc și de a-l declara ereditar, nu mai puțin decât interesul pe care îl au de a face acest lucru în împrejurările prezente, este incontestabil (2). Românii își exprimă așadar o dorință legitimă și legală , o dorință simțită de toți și de acea Europă

(1) Această ultimă propoziție nu era în raportul comisiei.

(2) Următoarea propoziție, care era în proiectul comisiei, a fost eliminată:

„Mai mult, există fapte similare în istorie care „susțin această afirmație; ereditatea, datorată „capitulărilor, a fost un fapt în mai multe familii domnești ale Moldo-Valahiei; pe de altă parte, Poarta, când „și-a arogat dreptul de a numi suverani ai cetăților Prinților ”, a trimis un număr mare de prinți străini.”

www.dacoromanica.ro

va realiza cu siguranță, cerând să aibă în fruntea statului român un suveran ereditar, ales dintr-una din familiile domnitoare din Europa. Iar când își adaugă dorința ca moștenitorii tronului, născuți în România, să fie crescuți în religia țării, nu dau decât prin această dovadă a întregii valori pe care o acordă existenței unei identități de sentimente, chiar de credință, între poporul român și prinții săi.

Dacă ni s-ar permite să ne desemnăm noi înșine viitorul nostru prinț, cabinetele ar evita o sarcină care le-ar putea prezenta unele dificultăți și, mai mult, noul suveran ar trage putere incontestabilă din apelul pe care îl va face toată România. Marile puteri, judecând că sunt mai competente să aleagă prințul care i se potrivește României, avem, de acum înainte, ferm încrederea că înțelepciunea lor va putea alege dintr-una dintre familiile suverane (care nu poate inspira nicio prejudecată românilor și binefăcătorilor lor) un prinț înzestrat cu calitățile necesare întemeierii unui nou stat și organizării unui nou stat; si suntem si convinsi ca alesul Congresului European va fi aclamat, va fi primit de romani cu increderea si dragostea pe care le-ar avea fata de propriul ales.

În ajunul organizării statelor, în ajunul întemeierii dinastiilor, cea mai mare, prima preocupare a poporului este forma de guvernare; pentru că de ea depind mai presus de toate prosperitatea și puterea lor. La fel, în circumstanțele actuale, 30.

www.dacoromanica.ro

Și noi, românii, a trebuit să ne gândim serios la forma viitorului nostru guvern.

Așadar, analizând istoria noastră, instituțiile noastre, legile noastre, obiceiurile noastre, am constatat că forma reprezentativă a fost întotdeauna forma de guvernare a țărilor române. În același timp, am pus sub semnul întrebării statele de mâna a doua, pe care le-am luat drept modele, și ne-am convins că din guvernarea reprezentativă își trag prosperitatea rapidă și că, de asemenea, acestuia îi datorează suveranii lor în mare parte puterea minunată de care dispun de a crea bunăstarea supușilor lor.

Iată de ce noi, românii, ne-am pronunțat cu toții în favoarea formei reprezentative, forma preferată și adoptată astăzi de aproape toată Europa. Oricum, oricât de frumoase ar fi modelele prezentate de aceste state, nu le putem imita fără a ține cont de propriile tradiții și de condițiile speciale ale societății românești; pentru că avem prea multe reforme necesare de introdus în legile noastre ca să căutăm încă să ne încălcăm vechile obiceiuri din singura plăcere de a inova, de a imita. În adevăr, vedem în orice moment o singură adunare reprezentativă în Principate, pentru că românii nu au simțit niciodată nevoia, nici nu au deținut elementele constitutive ale unui Senat; În plus, astăzi, le lipsesc aceste elemente mai mult decât în trecut. Acesta este ceea ce ne-a determinat pe noi, românii, să ne exprimăm,

www.dacoromanica.ro

fără distincție de clase, dorința unanimă pentru un guvern constituțional reprezentativ, cu o singură Adunare, bazată pe o bază suficient de largă, care să reprezinte interesele generale ale populației românești. Sperăm, cu deplină încredere, că și înaltele puteri garante vor găsi întemeiată în rațiune și drept această dorință națională și o vor recunoaște, precum și celelalte trei dorințe primordiale ale poporului român.

Astfel, garantarea drepturilor Principatelor stipulate în capitulările lor cu Sublima Poartă, și a neutralității teritoriului lor, recunoscută în principiu - unirea celor două Principate într-un singur Stat; prinț ereditar ales dintr-una din familiile suverane ale Europei; guvern constituțional cu o singură adunare reprezentativă; Acestea sunt toate dorințele României, votate în unanimitate de noi, reprezentanții ei , și dezvoltate în acest act.

Națiunea română nu are alte dorințe de exprimat; deoarece acestea includ toate bazele organizării politice de care are nevoie și posibilitatea de a cere recunoaștere și garanție din partea Europei; și, în consecință, de recunoașterea lor depind toate reformele politice și sociale pe care le cere legislația internă a României.

Sunt atât de strâns legate între ele, încât dacă ar lipsi chiar unul, națiunea română nu ar putea atinge prosperitatea la care aspiră.

Rămâne acum să ne rugăm încă o dată înaltelor puteri garante, binefăcătorilor noștri, să permită Principatelor să aibă și reprezentanții lor, cu voce consultativă (1), în Congresul care le va decide destinul.

În același timp, ne luăm libertatea de a exprima nerăbdarea ascuțită cu care România așteaptă ca înaltele puteri garante să-și confirme dorințele și să o scoată cât mai curând din criza în care geme și astăzi. Abia atunci *adunările ad-hoc,* întrunite într-o

www.dacoromanica.ro

singură adunare , vor putea, în virtutea legilor țării, să se declare în adunare extraordinară și să voteze legea electorală pentru alegerea unei adunări constitutive, precum și bazele viitoarei constituții. După care adunarea constituantă, întrunită de îndată, va face constituția și legile organice. Constituția, odată garantată de înaltele puteri și acceptată de prințul ales pentru a fi suveran al României, principele desemnat urcă pe tron, promulgă constituția și convoacă adunarea legislativă ordinară. După care, prințul, împreună cu adunarea legislativă, va pune la îndoială, cu solicitudine religioasă , suferințele populațiilor, va examina pe îndelete, odată cu el, nevoile și resursele țării, și amândoi, principe și adunarea, în deplinătatea suveranității lor, vor trece treptat la re-

(1) Proiectul comisiei a fost „cu vot deliberativ ”.

nenumărate forme, cerute de starea de lucruri din România.

Acesta pare a fi cursul firesc, dictat de forța lucrurilor și de rațiune, și care este deja fixat, îndrăznim să credem, fără îndoială, în gândirea înțeleaptă a înaltelor puteri. Dacă noi, membrii *Adunării ad-hoc, ar fi să* intrăm acum în examinarea chestiunilor de legislație internă, ne-am întreprinde o sarcină pentru care nu avem competența necesară (1) și, chiar dacă am fi competenți, a aborda acum o astfel de muncă ar însemna să ne expunem la întâmpinarea a două obstacole: un inconvenient și o imposibilitate; un dezavantaj, pentru că ne-am atinge de chestiuni delicate, de interese diverse, fără a putea să le dăm o soluție sau să le satisfacem în vreun fel - o imposibilitate, pentru că aproape toate chestiunile de legislație internă impun așa sau atare soluție, după viitoarea organizare politică a Principatelor.

www.dacoromanica.ro

Aceste obstacole de netrecut nu ar exista, tot ar fi imposibil, mai ales având în vedere starea de nerăbdare în care se află aici mintea oamenilor, să examineze și să rezolve, în două-trei luni, toate întrebările.

(1) În proiectul Comisiei, această teză a fost completată după cum urmează -. „În realitate, țara ne-a ales pentru a exprima puterilor dorințele națiunii în ceea ce privește organizarea politică; în alegerea sa, el nu a ținut cont de calitățile necesare analizării legilor și realizării reformelor .”

administrativ, judiciar, economic; problema Bisericii și a clerului, problema forțelor armate, problema financiară, problema reorganizării intereselor rurale și o mie de alte întrebări de aceeași gravitate, toate care cer reforme. Rezolvarea unei singure dintre aceste întrebări necesită studii îndelungate și o serie de experimente în chiar **țările care, puse în condiții normale, posedă din belșug toate materialele indispensabile pentru elaborarea unor astfel de lucrări. În condițiile în care se află astăzi Adunarea *ad hoc şi această ţară* , orice lucrare legată de chestiuni interne ar fi o întreprindere grăbită și defectuoasă . O astfel de muncă nu ar servi decât să ne discrediteze în ochii națiunii și în ochii Europei. Ar induce în eroare înaltele puteri, în loc să le lămurească asupra relelor interne de care suferă Principatele și asupra remediilor de care au nevoie.**

Bolile noastre vin mai puțin din imperfecțiunea legilor, decât din neaplicarea lor; iar cele mai bune legi ar continua să fie sterile, dacă nu am avea înainte de toate drepturi bine definite, respectate și un guvern onest, puternic, stabil. În ceea ce privește revizuirea statutelor organice, de comun acord simțim nevoia introducerii unor reforme în legislația actuală. Totuși, nu acționăm scripete până când nu suntem în măsură să desfășurăm această muncă pe

www.dacoromanica.ro

îndelete, pe cele mai solide baze. Acesta este motivul pentru care așteptăm cu atâta nerăbdare viitorul Congres European: o nerăbdare cu atât mai aprinsă pentru că avem tot dreptul să presupunem că ne va satisface dorințele legitime.

Preocuparea cu care Europa se aplică, de doi ani, studierii drepturilor și dorințelor românilor , este pentru ei o garanție că simpatiile sale sunt deja câștigate. Astăzi, Europa știe că românii nu au întreprins și nu au încercat niciodată nimic împotriva Turciei; că chiar și atunci când împrejurările li s-au părut favorabile pentru ruperea legăturilor care îi leagă de Sublima Poartă, ei au căutat, dimpotrivă , să le strângă și mai mult. Europa știe că respectul pentru drepturile lor bine definite va servi de acum înainte la stabilirea, mai eficient, a relațiilor de bună inteligență între ei și Imperiul Otoman; și că, în consecință, forța lor, departe de a fi un pericol, va fi o forță mai mare pentru Sublima Poartă, nu mai puțin decât o garanție de liniște și pace în Răsărit pentru celelalte puteri. Europa știe astăzi, cu prețul unor sacrificii incalculabile, că tot ceea ce a făcut, că tot ceea ce va face nu va fi o lucrare stabilă și că nu se poate întemeia liniște deplină în Orient, atâta timp cât nu definește, recunoaște, nu garantează drepturile Principatelor; atâta vreme cât nu face din Principate, astăzi subiect de dispute și câmp de luptă, un Stat român care servește, într-un fel, ca tampon menit să prevină ciocnirile între imperiile pe care le desparte; câtă vreme refuză să construiască, la gurile Dunării, un robust edificiu politic și național; că nu va ridica cu dorințele, drepturile și virtuțile românilor o piramidă, care va fi farul civilizației occidentale în Occident și care, ca Belgia și Elveția, înconjurate din toate părțile de oceanul neutralității, nu poate primi scântei incendiare din afară, nici să le facă să răsară din sânul ei în alte State.

Repetăm în încheiere că noi, românii, suntem profund

www.dacoromanica.ro

impregnați de intențiile mărinioase și înțelepte ale înaltelor puteri garante, iar încrederea noastră este egalată doar de nerăbdarea noastră de a primi , din mâinile lor, botezul noii noastre existențe politice. Să se grăbească deci să încununeze marea lor lucrare de creație, prezentând Statul Român admirației lumii ca pe un fapt împlinit ; și slava lor să fie veșnică, precum va fi și recunoștința noastră.

Aici a apărut o întrebare jenantă, deși așteptată de mult.

După ce și-a formulat dorințele și după ce au dezvoltat motivele lor în actul pe care tocmai l-am citit, ce sarcină i-a revenit Adunării ? Ar trebui ea, considerându-și mandatul îndeplinit, să se retragă sau să amâne până când Congresul de la Paris a decis asupra celor patru puncte? Sau ar continua să stea, abordând probleme de organizare internă și reformă? Logica, pe de o parte, și respectul pentru drepturile țării, pe de altă parte, păreau să sfătuiască prima parte. Într-adevăr, în afară de faptul că ar putea părea nerezonabil sau jenant să se procedeze la discutarea legilor organice înainte de stabilirea constituției, problema unirii sau neunirii având în mod necesar prioritate față de toate celelalte, nu trebuie să se piardă din vedere faptul că Divanele aveau, în condițiile

www.dacoromanica.ro

Tratatului de la Paris, doar un mandat consultativ. De aici și obligația pentru aceștia, dacă doreau să mențină intacte drepturile țării, re-consacrate prin același tratat, să se limiteze strict la discutarea chestiunii politice , care, ca intră sub incidența dreptului public european, ține de competența puterilor, fără a atinge problema internă, care, decurgând în întregime din aceste autonomii naționale, nu ar putea admite acel control sau ingerință pe care aceasta ar putea fi reținută de această putere: propoziție: „În 3<

www.dacoromanica.ro

În materie de legislație, adunările generale ale Țării Românești și Moldovei nu își exprimă dorințe, emit decrete. »

Întrebarea fusese deja pusă în Divanul Moldovei; iar acesta din urmă, pus, într-un fel, la înștiințarea comisiei internaționale , a crezut că este necesar să se amâne la cererea sa, tratând examinarea celor douăsprezece întrebări (i), dar sub rezerva expresă: „1° Ca dorințele exprimate în această privință de către Divanul Moldovei să nu submineze autonomia - Principatului; 2° că în cazul în care Zidul nu ar putea fi întocmit întocmai în temeiul Divanului. profitați de aceste posibile diferențe pentru a prejudeca împotriva uniunii politice a Principatelor solicitate de - reprezentanții unanimi ai celor două țări.

Lucrurile au luat un alt curs în Țara Galilor. Cu mult înainte de deschiderea Divanului, chiar înainte de alegeri, partidul național a de-

(1) Vezi mai sus, p. 259.

www.dacoromanica.ro

și-a declarat în repetate rânduri intenția de a se limita la discuția programului politic, declarându-și incompetența în orice ține de chestiuni de organizare internă. Această rezervă nu era doar autorizată, ci era comandată de împrejurări (1). Mai mult, a fost inclusă formal în mandatul pe care majoritatea deputaților îl primiseră de la alegătorii lor. Memorandumul conținea, așa cum tocmai am văzut, o declarație finală în același sens. În consecință, la următoarea ședință (21 noiembrie), domnul Démètre Bratiano și alți câțiva deputați au propus Adunării să se amâne pentru o lună.

A doua zi, comisia internationala, informata despre aceasta hotarare, a transmis, prin presedinte, urmatoarea nota mitropolitului, presedintelui Adunarii:

(1) A se vedea, asupra motivelor care au dictat această abținere, un articol pe care l-am inserat în *Courrier de Paris* din 20 octombrie trecut .

www.dacoromanica.ro

Bucureşti, 82-10 noiembrie 1857.

monseniore,

Comisia internaţională tocmai a fost informată că Divanul Ţării Româneşti, după ce a deliberat asupra documentului la care se face referire în procesele-verbale ale ultimelor sale şedinţe, a deliberat ieri despre oportunitatea unei prelungiri.

Comisia îşi are datoria să observe Eminenţei Voastre că în virtutea art. 23 din tratatul din 30 martie, si in conformitate cu Firmanul de convocare, ramane inca Divanului sa treaca la revizuirea statutelor si regulamentelor in vigoare.

Întrucât, pe de altă parte, instrucțiunile cu care este furnizată comisiei de către Congresul de la Paris o obligă să clarifice chestiunile de tratat prin întrebări subsidiare, Adunarea trebuie să comunice în prealabil, și fără întârziere, documentul sus-menționat comisiei internaționale, care se poate afla în situația de a folosi puterea cu care este învestită.

Semnat: **RICHTHOFEN.**

Câteva zile mai târziu, mitropolitul comunicând oficial textul Memorandumului comisiei internaționale, aceasta din urmă a considerat că trebuie să revină asupra sarcinii și s-a adresat, tot prin organul președintelui său,

www.dacoromanica.ro

deut, la Sf. Ein. mitropolitul, o nouă notă astfel concepută:

Bucureşti, 28-16 noiembrie 1857.

Monseniore,

Comisia internațională tocmai a luat act de Memorandumul pe care Eminența Voastră a avut amabilitatea să mi-l comunice ieri.

I-a fost atrasă mai întâi atenția asupra pasajului în care Divanul se declară incompetent să se ocupe de chestiuni de administrație internă, invocând motivele unei astfel de rezoluții.

Fără a intra în evaluarea punctului de vedere adoptat de Divan, comisia consideră că este de datoria ei să se refere în special la conținutul scrisorii pe care am avut onoarea să vi-o adresez la 22/10 a acestei luni și să sublinieze Eminenței Voastre că, în virtutea prevederilor tratatului din 30 martie, Conferința nu trebuie să se întrunească la Paris decât după finalizarea sarcinii Divanului.

Așadar, vin, în numele comisiei internaționale , să-l rog pe Eminența Voastră să fie suficient de bun pentru a-mi spune dacă Divanul Valahului persistă în rezoluția sa și dacă crede că și-a îndeplinit mandatul prin exprimarea dorințelor generale consemnate în respectivul Memorandum.

***Semnat:* RICHTHOFEN.**

La data de 30, amânarea fiind respinsă, aceasta
31. notă, precum și o propunere de urgență,
prezentată cu o zi înainte de beyzadé D. Ghika
și care ținea ca Divanul, conform motivelor -
expuse în Memorandum, să declare din nou că

www.dacoromanica.ro

nu se considera chemat să discute detaliile chestiunilor de administrație internă înainte ca Congresul să fi soluționat chestiunea organizației politice, a fost transmisă unei comisii de autor însuși propunerea unei comisii de autor. MM. episcopul de Bûzeu, C. Crezzulesco, A. Golesco și J. Cantacuzène.

Raportul comisiei, prezentat în ședința din 7 decembrie, a dat naștere unei lungi și vii discuții care a rezultat în cele din urmă (15 decembrie), la adoptarea în unanimitate (1) a concluziilor raportului, adică

(1) „Puteți să mă întrebați cum se întâlnesc aici cele două partide care alcătuiesc Camera, conservatorii și progresiștii, în aceeași părere și arată aceeași reticență de a ceda cerințelor comisarilor. Conservatorii se tem că, dacă vom intra în examinarea reformelor interne, actuala Adunare, în care formează doar o foarte mică minoritate, va propune chestiunile prea radicale, mai ales în ceea ce privește proprietatea și impozitarea; Adunarea, refuzând să-și revine decizia, a declarat că persistă în hotărârea de a nu proceda la revizuirea statutelor și regulamentelor organice în vigoare înainte ca Congresul să se pronunțe asupra celor patru puncte.

Această decizie a fost comunicată comisiei internaționale în aceeași zi de către Președintele - Adunării:

București, 3-15 decembrie.

www.dacoromanica.ro

Excelență,

Am comunicat Adunării *ad-hoc* nota că mi-ați făcut onoarea de a mă trimite pe 28 noiembrie - de ce propun închiderea. Îl propune și Partidul Național, dar din alte motive, extras dintr-un ordin superior al ideilor. Potrivit lui, există o considerație care trebuie să prevaleze asupra tuturor celorlalte, chiar și asupra unirii, pentru că unirea este doar un fapt și reprezintă un principiu: este menținerea - autonomiei, a acelei autonomii pe care ni-au transmis-o părinții noștri ca cea mai bună parte a moștenirii lor. Trebuie să apărăm această moștenire , chiar și împotriva protectorilor și prietenilor noștri, pentru că este singurul paladiu al naționalității noastre. Tratatul de la Paris, stipulând pentru Poartă dreptul de a convoca cele două Divane de către un Firman și de a promulga noile reglementări sub forma unui kliatti-humaïoun, ca și când am fi parte din populațiile raias din Turcia, l-a subminat deja serios; nu vom termina de sfâșiat-o cu mâinile noastre, (Extract dintr-o corespondență din Buca rest în *Courrier de Paris* din 16 decembrie.)

Noiembrie. Adunarea a fost apoi sesizată de o propunere , făcută de principele D. Ghika, redactată după cum urmează:

Adunarea *ad-hoc* a României, pentru motivele „exprimate în memoriul din 6/18 noiembrie, exprimă dorința țării de a nu mai proceda deocamdată cu nicio altă lucrare și de a aștepta până când înaltele puteri garantoare se vor pronunța în prealabil asupra dolențelor votate de această Adunare în 9/21 octombrie. »

Această propunere referitoare la același subiect ca și nota Excelenței Voastre, Adunarea s-a adresat ambelor unei comisii pentru un raport .

În urma raportului comisiei menționate, Adunarea a emis următorul vot, pe care mă grăbesc să-l comunic Excelenței Voastre ca răspuns la nota dumneavoastră.

„Adunarea având în vedere: 1° că, de când țara a luat cunoștință de Tratatul de la Paris din 18-30 martie, după ce a analizat cu

www.dacoromanica.ro

atenție dorințele pe care înaltele puteri au chemat-o să le exprime cu privire la organizarea sa definitivă, având în vedere autonomia și interesele sale, ea și-a formulat ea însăși dorințele și că, plină de încredere în intențiile binevoitoare care le-au încredințat înaltelor puteri, și-a formulat dorințele. aleși pentru a le exprima în cadrul Adunării, ca răspuns la solicitarea înaltelor puteri, ca Adunarea a votat aceste dorințe în unanimitate în ședința din 9/21 octombrie și le-a dezvoltat în Memorandumul său zburat la 6/18 noiembrie;

„2° Că din aceste fapte rezultă, că Adunarea chemată să reprezinte voința țării nu poate, după dorințele pe care le-a exprimat, - dorințe referitoare la revizuirea părții politice și generale a statutelor și regulamentelor noastre, - exprima altele referitoare la detaliile organizării administrative și reformelor legislative; o lucrare similară, țara o va putea îndeplini prin exercitarea regulată a autonomiei sale -,

„3° Că, chiar dacă Adunarea, neținând seama de aceste considerente, ar dori să întreprindă o asemenea lucrare, însăși natura dorințelor exprimate și împrejurările în care se află s-ar opune acesteia, după cum explică suficient Memorandumul său;

„4° În ceea ce privește bazele viitoarei noastre Constituții și legea electorală pentru o Adunare Constituantă care întocmește prezenta Constituție, având în vedere că și-a rezervat în Memorandumul său să procedeze ulterior după ce Congresul de la Paris s-a pronunțat asupra dorințelor românilor;

„Din aceste motive, Adunarea a votat:

„1° Adunarea declară că nu are alte dorințe de exprimat astăzi;

„2° Adunarea, în virtutea dreptului de autonomie al țării, își rezervă dreptul, după ce Congresul de la Paris a acceptat dorințele românilor, de a pune bazele viitoarei lor Constituții și de a face legea electorală pentru o Adunare Constituantă care întocmește

www.dacoromanica.ro

acea Constituție;

www.dacoromanica.ro

„3° Adunarea îl invită pe IPS Preşedintele „să comunice înaltei comisii internaţionale acest „vot, precum şi motivele acestuia”.

„Profit de această ocazie etc.

„*Semnat* : Preşedintele Adunării *ad-hoc,*

Mitropolitul NIFON. »

16 , baronul de Talleyrand i-a răspuns Mitropolitului, în numele comisiei, „că Adunarea a declarat că nu mai are alte dorinţe de exprimat decât cele deja exprimate, comisia a considerat această declaraţie ca fiind definitivă şi, în consecinţă, s-a abţinut de la întrebările pe care, fără aceasta, ar fi fost în situaţia de a le adresa Divan.

Pe 28 decembrie, Adunarea a ţinut o nouă şi definitivă şedinţă, în care, după o discuţie furtunoasă, s-a declarat amânată până la 1 februarie.

Era de aşteptat, totuşi, ca un Firman să vină şi să-l dizolve cu mult înainte de această oră.

Astfel, după cum observă pe bună dreptate un publicist român , „cele două Divane, în Ţara Românească

www.dacoromanica.ro

iar în Moldova, fiecare a adoptat, din start, un traseu diferit: Divanul Bucureștiului și-a limitat dorințele la cele patru puncte, ca singure baze solide ale organizării politice. Până la 21 octombrie, sarcina lui a fost îndeplinită; dezbaterile inițiate cu privire la redactarea actului de motive au avut ca scop doar consolidarea Adunării în rezoluția acesteia. Cât despre Divan de Jassy, s-a pus pe treabă cu curaj. În primul rând, pe ordinea de zi au fost introduse o primă serie de întrebări, dar nu fără dificultate, deoarece s-a inițiat o dezbatere preliminară cu privire la însăși includerea întrebărilor pe ordinea de zi. În cele din urmă, această dezbatere a hotărât linia pe care urma să o urmeze Adunarea : a fost să exprime dorințe, dar nu să intre în deliberări aprofundate. Așa a făcut în două luni de - discuții laborioase, încununate aproape constant de voturi liberale în sensul cel mai larg și nobil al cuvântului (1). »

Această diversitate de puncte de vedere s-a datorat

(1) *Steaua Dunării,* 19 decembrie la caracterul specific al populaţiilor grupate de o parte şi de alta a Milkovului, şi care, deşi unite între ele prin cele mai apropiate afinităţi şi deţinând un fond comun de aspiraţii şi idei, manifestă

www.dacoromanica.ro

totuşi, în sfera pur politică, tendinţe diverse, dacă nu opuse. Totuși, și aceasta este dreptatea care trebuie făcută lor, indiferent de modul în care Adunările din consiliile - celor două țări și-au privit sarcina, această sarcină a fost îndeplinită cu calm, conștiinciozitate și demnitate.

www.dacoromanica.ro

APENDICE.

i.

Deg ultimele circulare ale Porții Otomane (1).

eu.

NOTĂ CIRCULARĂ DE LA PORTUL OTOMAN CĂTRE AGENȚII SĂI ÎN STRĂINĂȚINE.

Constantinopol, 23 septembrie 1857.

Vă trimit în atașament o copie a unui depeș pe care l-am trimis caimacamului moldovenesc imediat după anularea alegerilor(2).

THE

(1) Trebuia, pentru a evita întreruperea prezentării lucrării Divanelor, să omitem o serie de note circulare emise de Poarta Otomană în acest interval (de la 23 septembrie până la 1 decembrie), fie să protestăm împotriva dorințelor exprimate de aceste Divane, fie să propunem cabinetelor dizolvarea lor. Le reproducem aici, ca documente, precum și răspunsurile indirecte ale cabinetelor din Sankt Petersburg și Berlin (doar la primele două note).

(2) Vezi mai sus, pagina 205.

www.dacoromanica.ro

Conținutul acestui document vă va permite să apreciați loialitatea cu care Poarta își îndeplinește angajamentele.

Guvernul imperial, prin trimiterea sa ministerială din 14 octombrie 1836 și prin declarațiile sale ulterioare și anterioare, nu a omis să facă cunoscute cu aceeași loialitate față de augustele puteri semnatare ale Tratatului de la Paris, opiniile sale referitoare la problema Principatelor Dunării. Suntem convinși că înaltele puteri care, prin actul solemn al Congresului de la Paris, au proclamat lumii interesul mare pe care îl au pentru menținerea integrității și independenței imperiului, vor fi recunoscători Sublimei Poarte pentru că caută să le demonstreze partea acestei probleme care afectează acest mare interes devenit european .

Guvernul SM Sultanul este departe de a bănui puritatea intențiilor vreunei puteri față de el și nici de a crede că, apărând o opinie mai degrabă decât alta, au vreo altă dorință decât aceea de a asigura triumful principiului indicat mai sus. Dacă revenim frecvent la acest subiect, pur și simplu pentru că, așa cum suntem cei mai direct interesați de chestiune, vrem să ne luminăm și pe aliații noștri și să nu-i lăsăm în ignoranță față de opinia fermă a Sublimei Porți asupra unei chestiuni care tinde să-i submineze serios drepturile legitime, - drepturi consacrate de timp și documente irefutabile - și să distrugă publicările, care răspândesc o sută de părți nefavorabile, care răspândesc orice parte nefavorabilă. poate să fi produs în mintea guvernelor sau a națiunilor.

O nouă și sinceră declarație de la Poartă ni se pare cu atât mai oportună cu cât, de la anularea alegerilor din Moldova, cluburile cvasi-revoluționare ale Țării Românești au provocat o descurajare sesizabilă în rândul locuitorilor Moldovei și Țării Românești care mai înainte îndrăzneau să arate un oarecare curaj în opinia lor.

www.dacoromanica.ro

Adunările alese sub astfel de auspicii nu sunt și nu pot fi de natură să inspire Sublimei Poarte o mare încredere că îi vor respecta drepturile. Prin urmare, în timp ce Guvernul Imperial se menține în limitele tratatului din 30 martie, consideră că este de datoria sa să reitereze declarația rememorată din 14 octombrie și să declare sincer că, oricare ar fi dorința exprimată de Divanele *ad hoc* cu privire la unirea celor două Principate, Sublima Poartă, întemeindu-se pe textul final de la Paris, în temeiul textului de la Paris. a organizării definitive a Principatelor trebuie să depindă în întregime de un acord între Sublima Poartă și celelalte puteri care au semnat tratatul, — se simte absolut obligat să-și mențină decizia în acest sens.

Sperăm din suflet că această decizie, bazată pe motive de importanță vitală pentru Turcia, va fi apreciată de puterile cărora ne adresăm cu cea mai mare încredere. Suntem încrezători că dreptatea și corectitudinea lor ne vor veni în ajutor în această problemă importantă.

Mă grăbesc să adaug că nu intenționăm să excludem, prin această restricție, orice idee de asimilare a legilor administrative care poate fi conciliată cu drepturile augustului nostru stăpân și cu menținerea separării politice a celor două provincii.

Buna înțelegere care s-a stabilit cu bucurie între toate puterile semnatare ale Tratatului de la Paris, cu privire la treburile provinciilor în cauză, este pentru noi o altă garanție că aceste afaceri vor fi soluționate într-un mod satisfăcător. În calitate de putere cosemnatară a tratatului, nu putem spera prea tare că această bună înțelegere va continua.

Sunteți autorizat să citiți acest mesaj ministrului afacerilor externe și să îi lăsați o copie.

Accept, etc.

www.dacoromanica.ro

***Semnat* : A ALI.**

EL

EXPEDIERE DE LA PRINȚUL GORTCHAKOFF CĂTRE M. DE BOUTENIEFF, LA CONSTANTINOPUL, PE OBIECTUL NOTEI PRECEDATORE.

Sankt Petersburg, 10-22 octombrie 1857.

domnule,

Trimisul turc la Sankt Petersburg a fost instruit de guvernul său să-mi citească și

www.dacoromanica.ro

să-mi lase o copie a unei depeșe din partea ministrului turc al afacerilor externe referitoare la problema Principatelor...

În acest document, pe care am onoarea să îl atașez în copie, Aali-Pacha, reînnoind declarația din 14 octombrie 1856, a cărei copie, anexată declarației sale , mi-a fost dată și de trimisul turc, menține în întregime rezoluțiile consemnate în acesta cu privire la posibila chestiune a unirii Principatelor, oricare ar fi, de altfel, această dorință exprimată de noile subiecte.

I-am răspuns trimisului turc că în acest sens cabinetul imperial nu se poate referi decât la atitudinea pe care a adoptat-o invariabil de la originea acestei întrebări; adică fără a se pronunța în vreun fel nici pro sau împotriva unirii Principatelor și limitându-și, deocamdată, acțiunea la executarea pură și simplă a clauzelor tratatului din 18/30 martie, cabinetul imperial și-a rezervat în întregime judecata definitivă asupra organizării viitoare a acestor provincii, până în momentul în care va fi chemat să o formuleze în cadrul Conferinței .

Convins că această linie este strict în conformitate cu spiritul, precum și cu litera Tratatului de la Paris, Cabinetul Imperial nu vede niciun motiv să se abată de la ea și, în consecință, își menține hotărârea de a-i rămâne fidel.

Excelența Voastră va fi destul de amabil să comunice a acestei trimiteri către SA Aali-Pacha și lasă-i o copie.

Însărcinatul cu afaceri austriac mi-a citit o scrisoare a baronului Werner, care este complet de acord cu punctul de vedere al ministrului otoman. I-am dat contelui Széchényi un răspuns exact același cu cel pe care vă rog să-l comunicați astăzi ministrului de externe al Majestății Sale Sultanul.

Primește etc.

***Semnat:* GORTCHAKOFF.**

32.

www.dacoromanica.ro

III.

CIRCULAREA DE LA DL. DE MANTEUFFEL AGENȚILOR ALE PRUSIA STRĂINATĂ, PE ACEEAȘI TEMA.

Berlin, 10 octombrie.

Am onoarea să atașez o copie a unei depețe pe care însărcinatul cu afaceri turc tocmai mi-a comunicat-o și care se referă la afacerea Principatelor Dunării. Veți vedea din această piesă că Poarta Otomană își reînnoiește protestele anterioare împotriva ideii de unire politică a acestor două țări, pe care o judecă contrar intereselor sale cele mai importante, fără a se opune totuși asemănării unor legi administrative .

Această nouă declarație de la Poartă nu este de natură să determine guvernul Regelui să se abată de la atitudinea pe care a observat-o în toate fazele prin care a trecut deja afacerea Principatelor; va aștepta să se pronunțe până când Divanele își vor exprima dorințele și se va convoca Congresul de la Paris.

Circulara turcească mi se pare că a fost scrisă sub impresia unei mari neîncrederi față de Divane. Iată ceea ce regret, pentru că îmi doresc sincer să văd întărite, pe cât posibil, legăturile morale care leagă populațiile provinciilor dunărene de guvernarea sultanului; dar pot totuși să consider actualele Divane ca organe legal convocate și constituite și având, în consecință, dreptul de a îndeplini sarcina impusă lor prin Tratatul de la Paris. Informațiile care au ajuns la noi nu dă naștere , de altfel, nicio teamă că aceste Adunări își desconsideră interesele și îndatoririle lor până la punctul de a nu respecta drepturile suverane ale Porții.

În orice caz, ni se pare că Poarta ar contribui la asigurarea unui

www.dacoromanica.ro

deznodământ de succes al deliberărilor Divanelor, dacă ar fi dispusă să renunțe la atitudinea sa pur negativă și să ia inițiativa pe care nimeni nu ar putea-o contesta în calitatea sa de putere suverană, pronunțându-se mai explicit asupra reformelor dezirabile și admisibile din punctul său de vedere. Iată de ce am remarcat cu satisfacție pasajul din depeșa lui Aali Pașa în care este menționată asemănarea legilor administrative și sperăm că ministerul otoman va dori să intre în explicații mai clare și mai complete în acest sens.

Primește etc.

Semnat: MANTEUFFEL.

IV.

2* NOTĂ CIRCULARĂ A UȘII OTOMANEI.

Constantinopol, 28 octombrie 1857.

Divanele *ad-hoc* ale Țării Românești și Moldovei tocmai și-au exprimat dorințele cu privire la următoarele puncte:

Unirea celor două provincii sub denumirea de România; prinț străin aparținând uneia dintre familiile domnitoare ale Europei și înălțare *(sic)* a moștenitorului în religia ortodoxă; autonomie; guvernarea constituțională și garantarea colectivă a puterilor care au semnat Tratatul de la Paris.

Vorbitorii au avut grijă, în discursurile lor, în formularea dorințelor, să nu pronunțe nici măcar cuvântul suzeranitate și au folosit termeni care demonstrează suficient ceea ce doresc să realizeze. Este adevărat că, pentru a salva aparențe sau pentru a-și ascunde mai bine motivele ascunse, ei au vorbit despre dorința lor de a respecta vechile capitulări cu Sublima Poartă, capitulări

www.dacoromanica.ro

ale căror originale nu există nicăieri în lume și care au fost încălcate, sfâșiate nu o dată de înșiși moldo-vlahi.

Istoria Imperiului și nenumărate documente sunt acolo pentru a arăta care sunt adevăratele titluri în virtutea cărora Sublima Poartă și-a exercitat suveranitatea legitimă asupra acestor țări timp de atâtea secole și care a fost originea privilegiilor lor.

Mai mult, componența actuală a acestor Adunări prevedea clar rezultatul pe care îl avem în fața noastră: tocmai având în vedere acest lucru a fost redactată circulara mea din 23 septembrie . Nu s-ar fi putut spera la un rezultat mai rezonabil de la alegerile în care bărbați impregnați de idei care aproape au zguduit întreaga Europă în 1848 au jucat un rol atât de important. La înființarea Divanelor , puterile au avut în vedere mai ales reformele administrative de care Principatele ar putea avea nevoie pentru progresul prosperității lor. Departe de a se gândi, Divanele au început prin a cere reforme pur politice, adică prin două dorințe care nu sunt nimic mai puțin decât atacuri la adresa principiilor suzeranității și menținerii integrității Imperiului Otoman, consacrate încă o dată prin amintitul Tratat de la Paris.

Nu există nicio îndoială că dorințele ulterioare nu vor lipsi de a răspunde în totalitate celor deja enunțate, iar întregul va forma o stare de fapt care va da mai mult de o dificultate de rezolvat.

În orice caz, Comisia Europeană va nota în raportul său final tot ceea ce i-a fost transmis de către Divane, iar Congresul va reveni ulterior să evalueze amploarea activității lor.

www.dacoromanica.ro

Cât despre Sublima Poartă, încrezătoare în drepturile sale și în sinceritatea perfectă a intențiilor augustilor săi aliați, va aștepta cu siguranță întrunirea Conferințelor de la Paris pentru a discuta și a combate așa -zisele revendicări naționale ale Adunărilor în cauză.

Sunteți invitat, domnule, să vă explicați guvernului la care aveți onoarea de a fi acreditat, pe ultima fază a treburilor Principatelor, în conformitate cu principiile pe care v-am indicat mai sus.

Vă rugăm să acceptați etc.

Semnat: AALI.

V.

EXPEDIERE DE LA PRINȚUL GORTCHAKOFF CĂTRE MA DE BOUTENIEFF, LA CONSTANTINOPL, PE OBIECTUL NOTEI PRECEDATORE.

Sankt Petersburg, 5-17 noiembrie 1857.

domnule,

Am avut onoarea de a primi depeșa dumneavoastră din 18-30 octombrie, nr. 110, cu noua circulară a guvernului otoman către reprezentanții acestuia la instanțele care au semnat Tratatul de la Paris, pe care Aali Pașa v-a transmis-o oficial.

Am crezut că este inutil să intrăm în polemică cu ministrul de Externe, altfel ne-am fi remarcat afirmațiile lui asupra capitulărilor, și asupra întregii expresii a *suveranității,* care se regăsește în circulară și care nu putea fi, în niciun caz, aplicată raporturilor acestor provincii cu Sublima Poartă.

Vom lăsa această comunicare fără răspuns, iar dacă Aali-Paclta vorbește din nou cu Excelența Voastră despre aceasta, va avea grijă să-i spună că ne referim la sensul depeței noastre din 10-22

www.dacoromanica.ro

octombrie.

Primește etc.

Semnat: GOBTCHAKOFF.

V I.

3' NOTĂ-CtBCCLAIBE A POETULUI OTOMAN.

Constantinopol, 1 decembrie 1857.

Direcția pe care o luaseră în misiunea lor Divanurile *ad-hoc* ale celor două Principate ridicase o întrebare a cărei soluționare necesita un acord prealabil între toate puterile cosemnatare ale Tratatului de la Paris și anume: În cazul în care sarcina Divanelor *ad-hoc să fie considerată* îndeplinită și dizolvată de îndată ce au prezentat Comisiei Europene rezultatul deliberărilor lor asupra părții politice care ar fi fost angajate sau de finalizare a Congresului, ei?

Informațiile noastre confirmă din ce în ce mai mult opinia noastră că ar fi fost foarte greu să convingem Divanele să-și exprime dorințe suplimentare cu privire la legile administrative înainte de a fi rezolvat punctele referitoare la organizație.

satie politica. De acolo am fi fost inevitabil conduși:

1° Să le permită să rămână în vigoare până când Congresul va decide asupra acestor puncte;

2° Să ceară apoi numitelor ansambluri finalizarea lucrării lor neterminate;

3° Să se întrunească din nou în conferință pentru a trece la încheierea acordului final care trebuie să determine organizarea definitivă a celor două provincii.

Pe lângă dificultățile materiale pe care acest mod de amenajare

www.dacoromanica.ro

nu ar fi eșuat să le provoace, ar fi rezultat pericole a căror gravitate nu ar fi putut scăpa de înțelepciunea cabinetelor.

Într-adevăr, în intervalul în care Congresul s-ar fi apucat de chestiunile care țin de condiția lor politică, existența Divanelor ca corp constituit ar fi fost, în opinia noastră, un motiv puternic pentru a prelungi și a dubla agitația care domnea în aceste țări; s-a temut chiar că vor apărea necazuri grave care să agraveze situația, care era deja atât de complicată.

Simptomele foarte grave care s-au petrecut în sfârșit la Iași, unde autoritățile erau obligate să pună trupe să păzească abordările spre localul în care stă Divanul Moldovei, pentru a-l proteja împotriva atacurilor populației (1), exaltarea de spirit care i-a afectat pe majoritatea membrilor celor două Adunări, intriga partidelor care i-au despărțit, neliniștea

(1) Vezi adevărata amploare a acestei demonstrații și *punerea în scenă* oficială la care a dat naștere, *VELoile du Da nube* din 19 decembrie.

în ceea ce această stare de lucruri cufundă toți locuitorii, s-au jurat să ne sprijine temerea. La toate aceste considerente li s-a adăugat o alta, nu mai puțin importantă, aceea a stânjenii pe care inevitabil l-ar fi provocat Conferințelor, profitând de statutul lor respectiv de Adunări constituite.

Prin urmare, suntem foarte încântați să vedem că diferitele guverne convin asupra necesității dizolvării Divanelor de îndată ce Comisia Europeană și-a întocmit raportul final.

Prin urmare, vă invit, domnule, să vă explicați guvernului la care aveți onoarea de a fi acreditat, în conformitate cu cele de mai sus , și să ne trimiteți fără întârziere răspunsul pe care îl primiți.

***Semnat:* AALI.**

www.dacoromanica.ro

PS **Trebuie precizat că nu intenționăm să aducem dizolvarea Divanelor înainte ca acestea să-și încheie lucrările, în conformitate cu prevederile tratatului din 30 martie. Singurul obiect al dorinței noastre este ca ele să nu rămână în picioare atunci când se întrunește Conferința pentru a decide asupra dorințelor exprimate, adică nu admitem alternativa de a le lăsa în legătură cu organizarea politică până când congresul nu este soluționat ca punct de vedere politic. ei după încheierea lucrărilor lor.**

În concluzie, ne referim că odată cu depunerea raportului final al Comisiei Europene, Adunările trebuie să înceteze, așa cum prevede tratatul mai sus menționat, fie pentru că și-au îndeplinit sarcina care le-a fost impusă, fie pentru că au persistat în cererea lor de a aștepta soluționarea primei părți a lucrării lor , pentru a putea întreprinde ulterior discuția celei de-a doua .

***Semnat* : A ALI.**

EL

Capitulări sau Tratate ale Principatelor Române cu Poarta Otomană (1).

eu.

CAPITULAREA DIN **1393 (2).**

(Valahia.)

Artă. 1. Prin marea noastră clemență ' suntem de acord

(1) Ne vom limita aici la consemnarea unor precizări istorice referitoare

www.dacoromanica.ro

la originea acestor tratate, referindu-ne în rest la excelentele lucrări publicate pe această temă de **domnul** B. Boeresco, *România după tratatul din* 30 *martie* , Paris, 1856; și de domnul Paul Bataillard, *Principatele înaintea Congresului,* Paris, 1856, și *Despre situația obișnuită a Moldo-Valahiei vis-à-vis Poarta,* Bruxelles, 1857. Vezi și un articol din ziarul *Le Nord,* intitulat *Unire, Suveranitate și Suzeranitate,* reprodus de *Steaua Dunării* din 6 ianuarie.

(2) Încheiat la Nicopole între Mircea I [și], a spus *Bătrânul* **(1382- că Principatul nou supus de forța noastră invincibilă se guvernează după propriile legi, și că domnitorul Țării Românești are dreptul de a face război și pace, și acela de viață și moarte asupra supușilor săi.**

Artă. 2. Toți creștinii care, după ce au îmbrățișat religia lui Mahomed, vor trece apoi din țări

1018J, voievod al Țării Românești, și Bayazid I [,r] *Ilderim* (Fulgerul), Sultan al Turcilor (1389-1 Zi03).

Acest tratat este menționat pentru prima dată în lucrarea lui de Bawr, publicată în 1778 *(Memorii istorice și geografice ale Paleoniei,* p. 3Zi), dar numai ca fapt tradițional.

Photino o citează *in extenso* în *Istoria Daciei* (în greacă modernă), vol. II, p. 369, cu acest titlu: khatti-humaioun al sultanului Bayazid [1] *Ilderim,* anul 1393 d.Hr." si la sfarsit: "Data la Nicopole, anul 805, in luna rcbbiul-ewel, si transcris din originalele Imperiului. »

Data turcească din 805 este evident o eroare; indicii ulterioare poartă anul 795, corespunzând de fapt anului 1393 sau începutului lui 1392, luna rebbiul-ewel fiind a treia a anului musulman.

De menționat că acest tratat, ca și cel din 1460, nu este menționat într-o manieră precisă de către Hammer, dar autorul se referă la el în mai multe locuri:

La data de 139û (t. I, p. 325): „El (Bayazid) și-a reînnoit alianța cu Myrtschè (Mircea), voievod al Țării Românești, care, *de câțiva ani,* plătea tribut Porții. »

La data de 1 Zil6 (vol. II, p. 175): „Myrtschè a cerut pacea și a obținut-o cu condiția să plătească un tribut și să-și trimită fiul ca ostatic la Poarta Sultanului. »

Tocmai în acest an 1016, sau 819 al Hegirei, sub domnia lui Mohammed I", Hammer, conform *tabelelor cronologice* ale lui Hadji-Klialfa, raportează stabilirea permanentă a tributului și prima supunere a Țării Românești.

www.dacoromanica.ro

Cantimir (t. I, p. 216) este în conformitate, cu excepția unei diferențe de putere de doi ani . **Țara Românească, și acolo avea să redevină creștini, nu va putea fi în niciun fel revendicată și atacată.**

Artă. 3. Toți acei valahi care intră în orice parte a posesiunilor noastre vor fi scutiți de kharatcli (1) și orice altă contribuție.

Artă. *4.* Prinții lor creștini vor fi aleși de mitropolit și de boieri.

Artă. 8. Dar din pricina acestei înalte clemențe și pentru că l-am înscris pe prinț în lista celorlalți supuși ai noștri, se va cere și el să plătească pe an vistieriei noastre imperiale trei mii de piaștri roșii ai țării, sau cinci sute de piaștri de argint din moneda noastră.

II.

CAPITULAREA DIN 1460 (2).

(Valahia.)

Artă. 1. Sultanul consimte si se angajeaza, pentru sine si pentru urmasii sai, sa protejeze Tara Romaneasca si [sa]

(1) Kharatch *-ul* este taxa anuală de vot datorată de toate *raïas,* adică de supușii nemusulmani ai Imperiului, conform prescripției oficiale a codului religios și politic al islamismului, că orice popor cucerit trebuie să devină musulman sau să plătească kharatch. Vezi A. Ubicini, *Letters on Turkey,* vol. El, p. 8.

(2) Semnat la Adrianopol între Vlad al V- *lea Țepeș* (1456-1462), **apărându-se împotriva tuturor dușmanilor, fără a pretinde altceva decât supremația asupra suveranității acestui Principat,** voievod al Țării Românești, și Mohammed al II-lea *Cuceritorul.* (1460-1681), sultan al otomanilor.

Photino o dă în *Istoria sa,* după primul, sub acest titlu: „Conținutul khatti-humaïoun al sultanului Mo hammed II, în 1660 d.Hr.”. Sfârșitul poartă data turcească 872, care este în contradicție cu prima, anul 872 al Hegirei

www.dacoromanica.ro

corespunzător anului 1667, și nu anului 1660, al epocii creștine.

Photino adaugă această observație într-o notă: „Am găsit copiile acestor două tratate într-un caiet (sau dosar, *fliS^iapita)* care mi-a fost dăruit de regretatul domnul Alexandre Vacaresco, care l-a moștenit de la tatăl său, marele ban Jean Vacaresco. Acesta din urmă, în timpul șederii sale la Constantinopol, a reușit cu mari cheltuială să obțină în mâna lui spusele exemplare (așa cum este scrisă în mâna lui). transcris din originalele imperiale »

În urma acestor două tratate, Photino enumeră o serie de firme de mai târziu depuse în arhivele metropolei , la București, care reproduc principalele prevederi .

În toate aceste Firmane, formula folosită cu privire la Principate este aceeași pe care am indicat-o anterior: *„Min kioullil voutzoukli* ”
(Vezi mai sus, p. 235.) Acesta din urmă.

Ultimul Firman menționat de Photino este din 1663. Mai târziu, formula este omisă în întregime, dar se găsește întotdeauna fraza finală: *Mefrousoul kalem vi maktououl kadem* „separat și distinct”

Photino încheie spunând: „Acești Firmani atestă puterea tratatelor primitive, fără de care nu s-ar înțelege privilegiile enorme de care s-a bucurat Țara Românească, chiar și în ultima vreme. Adăugați, de asemenea, ca dovadă a considerației și stimei Porții pentru acest Principat, onorurile pe care le-a plătit mai înainte prinților săi și care s-au păstrat mai jos, nota până astăzi, pag.39. »2.

33.

ai caror voievozi vor fi obligati sa plateasca un tribut de zece mii de piastri Sublimei Porti.

Artă. 2. Sublima Poartă nu va avea niciun amestec în administrația locală a numitului Principat și niciun turc nu va avea voie să meargă în Țara Românească fără un motiv aparent.

Artă. 3. În fiecare an un ofițer al Sublimei Porți va merge în Țara Românească pentru a primi tributul, și va fi însoțit, la întoarcerea sa, de un ofițer al voievodului la Giurgevo, pe Dunăre, unde se va număra din nou suma remisă, și se va da o a doua chitanță; iar când va fi transportat pe malul celălalt al Dunării , Țara Românească nu va mai fi răspunzătoare, indiferent de orice accident s-ar întâmpla.

Artă. 4. Voievozii vor fi aleși în continuare de către arhiepiscop,

www.dacoromanica.ro

episcopi și boieri, iar alegerea va fi recunoscută de Poartă.

Artă. B. Neamul muntenesc se va bucura în continuare de liberul exercițiu al propriilor legi, iar voievozii vor avea dreptul de viață și de moarte asupra supușilor lor, precum și acela de a face pace sau război, fără a fi supus, pentru niciunul dintre aceste acte, vreunei răspunderi față de Sublima Poartă.

Artă. 6. Toți creștinii care, îmbrățișând odată credința musulmană, merg în Țara Românească și se întorc la religia creștină, nu pot fi revendicați de nicio autoritate otomană.

Artă. 7. Supușii valahi care au ocazia să meargă în orice parte a posesiunilor otomane nu pot fi obligați să plătească karalch, sau taxa de vot, la care sunt supuse raïas-urile.

Artă. 8. Dacă vreun turc are un proces în Țara Românească cu un subiect al acelei țări, cauza lui va fi audiată și judecată de Divanul Valahului, în conformitate cu legile locale.

Artă. 9. Toți comercianții turci care merg în acest Principat pentru a cumpăra sau a vinde mărfuri trebuie să informeze autoritățile locale cu privire la timpul în care urmează să rămână acolo și trebuie să plece când acest timp a expirat.

Artă. 40. Niciun otoman nu are voie să ia cu el unul sau mai mulți slujitori originari din Țara Românească, indiferent de sex; și nicio moschee musulmană nu va exista vreodată în nicio parte a teritoriului muntenesc.

Artă. el. Sublima Poartă promite să nu elibereze niciodată un Firman la cererea unui supus valah, pentru treburile sale din Țara Românească, de orice natură ar fi ele, și să nu își arogă niciodată dreptul de a chema la Constantinopol , sau la orice altă parte a posesiunilor otomane, un supus valah, sub orice pretext ar fi acesta.

www.dacoromanica.ro

III.

CAPITULAREA DIN 1811 (1)

(Moldova.)

Artă. 1. Poarta recunoaște Moldova ca țară liberă și necucerită

(1) Între Bogdan *Cel Unu,* **fiul lui Ştefan** *cel Mare,* **voievod**

Artă. 2. Religia creştină, mărturisită în Moldova, nu va fi niciodată asuprită sau tulburată, iar naţiunea va avea liberă desfătare de bisericile sale, ca în trecut.

Artă. 3. Poarta se angajeaza sa apere Moldova de Moldova (1504-

1517), si Bayazid II (1481-1517), sultan al otomanilor.

Cu toate acestea, istoricii și publiciștii nu sunt de acord cu privire la dată. Textul oficial al Declaraţiei Generale a Legămintelor Divanului Moldovei (Vezi p. 233) dă 1511, după Gebhard, *(Geschichte der Waluchei und Moldau,* 1782); raportul Comisiei, citat mai sus (p. 267), dă 1512, după Eugel *(Geschichte der Moldau und Walachen,* 1804); alti publicisti romani, precum domnii G. Chainoi (Jon Ghika), Bolliac, Boeresco, Bratiauo, dau 1513; Hammer (vol. V, p. 288 din *Istoria sa)* pare să indice 1516.

Circumstanțele nu sunt mai bine precizate; Cea mai bună mărturie ni se pare însă cea a cronicarului Miron Costi, care se exprimă astfel în Cronica sa (ms.), alcătuită spre sfârşitul secolului al XVII-lea: „ Bogdan, fiul lui Ștefan cel Mare, pentru a se conforma ordinelor tatălui său, a trimis pe Teutu, secretarul său, ca ambasador la sultani (Bayazid), având în preajma acestui Teutu un cadou de argint. împărat, i-a explicat misiunea sa, care era ca domnitorul Bogdan, stăpânul său, împreună cu toți locuitorii Moldovei, să i se supună de bunăvoie și să-l roage să-i acorde *puternica sa* ocrotire „Sultanul a primit această ambasadă cu multe expresii de stima și consideraţie, a acceptat cu bucurie cererea lui Bogdan-Vodă și i-a prezentat aceste zece poşete. Tetu. La intoarcerea sa in Moldova, cu acesti bani s-a construit o biserica in Balatesti, loc langa Sereth, care se vede si astazi. » *(Chronique mss.,* in-folio, p. 260.)

Photino, a cărui relatare este 4. aproape asemănătoare, adaugă: u Sultanul, în excesul de bucurie (ÛTrepfio^txnç *%<xpüç}* pe care i-a

www.dacoromanica.ro

provocat această supunere voluntară (SeÀefxKTtTrnv ùrroraynv) **împotriva oricărei posibile agresiuni și să o mențină în starea în care a fost făcută mai înainte fără a fi suferit și mai nedrept. cea mai mică distragere a atenției de la teritoriul său.**

Artă. 4. Moldova va fi guvernată și guvernată de propriile legi, fără a interveni în vreun fel Poarta .

Artă. 5. Prinții săi vor fi pe viață, aleși de națiune și confirmați de Sublima Poartă.

Artă. 6. Stăpânirea prinților se va extinde îndeosebi la Principat, a dat imediat un khatti-cherif, sau bul domnesc criso, în care au fost relatate și confirmate privilegiile recunoscute moldovenilor, privilegii care s-au păstrat până în zilele noastre, și a trimis domnitorului aceleași însemne care i-au fost acordate domnitorului Țării Românești, adică să spună *pelișa și* cinstea de Țara Românească . standard, cu cele *trei* cozi de cal, spre deosebire de principii Țării Românești, acest Principat fiind supus aproape cu forța (<rj<ë<îôu *ps fliccç) și* nu ca Mo'davia, de bunăvoie (aûroÔeXùrw;).

MG Chainoi (Jon Ghika) spune că această încăpere a fost mistuită în incendiul lui Jassy din 1827; dar deja pe atunci originalul nu exista de mulți ani, cel puțin dacă e să credem relatarea lui Cantimir, care, după ce a menționat acest tratat, adaugă: „că originalul s-a păstrat multă vreme în arhivele Principatului; dar că a fost scos din el la vremea lui din ordinul regelui Poloniei, Ioan Sobieski, când acest principe a făcut un singur moldovenesc, în irupția aceea moldovenească. ars în prezența întregului popor, căruia i s-a pronunțat această declarație pompoasă: „Uitați-vă cu atenție la felul în care Majestatea Sa vă eliberează de jugul turcilor! „O demonstrație zadarnică, al cărei singur rezultat a fost nituirea mai strânsă a lanțurilor moldovenilor.

teritoriul Moldovei; Ei vor putea menține în plata lor o trupă armată de până la douăzeci de mii de oameni, nativi sau străini.

Artă. 7. Moldovenii pot întreține și cumpăra o casă în Constantinopol pentru reședința agentului lor. Ar putea avea și o biserică acolo.

www.dacoromanica.ro

Artă. 8. Turcii nu vor putea avea sau cumpăra pământ în Moldova; nici nu vor putea să construiască acolo moschei sau să se stabilească acolo în vreun fel.

Artă. 9. În semn de supunere, domnitorul, împreună cu neamul, va avea grijă să trimită în fiecare an la Poartă, de către doi boieri ai Moldovei, 4.000 de ducați turci, adică 11.000 de piaștri, 40 de șoimi și 40 de iepe pline, toate în dar.

Artă. 10. În caz de înarmare pentru război, Prințul Moldovei va pune la dispoziție armatei imperiale contingentul cerut acesteia.

IV.

CAPITULAREA DB 1529 (1).

(Moldova).

Artă. 1". Sultanul recunoaște că Moldova a oferit

(1) Între Petru Rareș, voievod al Moldovei, și Suleiman *Legiuitorul,* sultan al otomanilor (1520-1566).

Acesta este același tratat despre care se menționează în procesele verbale ale ședințelor Divanului Moldovei, la data din 1634, moment în care a fost reînnoit și confirmat, Vasile *Lupul* sau *Albanul* , fiind voievod al Moldovei, și Murad al IV-lea, sultanul turcilor, **de bunăvoie și fără rezistență promisiunea de supunere Imperiului Otoman.**

Artă. 2. Neamul moldovenesc se va bucura, ca mai înainte . a tuturor libertăților sale, fără nicio molestare și fără ca Poarta Otomană să o poată împiedica în vreun fel. Legile, obiceiurile, drepturile și prerogativele acestei țări vor fi pentru totdeauna inviolabile.

Artă. 3. Prinții își vor exercita liber stăpânirea asupra țării, ca și până acum, fără ca Poarta să poată interveni în vreun mod direct sau indirect.

www.dacoromanica.ro

Artă. 4. Poarta nu se va amesteca în nicio cauză sau dispută între indivizi, dar principele, cu adunarea sa, va trebui să o judece; în nici un caz Poarta nu poate împiedica acest lucru în vreun fel, direct sau indirect.

Artă. 5. Granițele Moldovei vor fi păstrate intacte pe toată întinderea lor.

Artă. 6. Practicarea cultului musulman este interzisă pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Artă. 7. Niciun musulman nu poate deține pământ, casă sau magazin în Moldova ; nici nu va putea rămâne în ţară în scopuri de afaceri decât dacă este autorizat să facă acest lucru de către prinţ.

Artă. 8. Comerţul Moldovei va fi deschis tuturor naţiunilor comerciale. Turcii vor avea însă preferință față de orice altă națiune pentru achiziționarea produselor țării, pe care le vor negocia de comun acord în porturile Galatz, Isinaïl și Kilia; dar nu vor putea pătrunde mai departe în interiorul țării fără autorizarea expresă a principelui.

Artă. 9. Titlul de *țară independentă* va fi păstrat de Moldova; va fi reprodus în toate scrierile pe care Poarta Otomană le adresează principelui.

Artă. 10. Turcii pe care i-ar trimite Poarta cu hârtii adresate domnitorului, nu vor trece Dunărea ; Ei se vor opri pe malul opus al râului, predând depeșele lor guvernatorului Galațului, care le va înainta prințului și va transmite și răspunsurile curierii Sublimei Porți.

Artă. 11. Prinții neamului moldovenesc vor fi aleși de diferitele clase ale populației țării. Alegerea va fi recunoscută de Poartă, fără ca aceasta să poată interveni, numi prințul, ridica cea mai mică dificultate sau aduce cel mai mic obstacol acestui subiect.

www.dacoromanica.ro

Artă. 12. Ţara va fi apărată de Poarta Otomană în orice caz în care naţiunea moldovenească îi va cere sprijinul şi asistenţa.

Artă. 13. În schimbul tuturor acestor avantaje, neamul moldovenesc va da Porţii Otomane doar un cadou anual de 4.000 de ducaţi.

III.

Tratat de comerţ între Petru TV, voievod al Moldovei, şi Regina Elisabeta a Angliei, în 1589 (1).

(Vezi p. 244).

Petrus, Dei gratia princeps Valachiæ et Moldaviæ(2), significamus præsentibus universis et singulis, quorum interest ac inlererit, quod cum magnifico domino Gu-

(1) Publicarea foarte recentă (1856) a acestui document se datorează domnului Constantin Hourmousaki, care l-a găsit citat pe larg în marea lucrare a lui Richard Hakluyt, *The principal voyages and traffics of the English nation by land and sea*, in English, London, 1589 (t. H, p, 290), sub acest titlu: *The privilege of Peter the Merchant of the English prince of Moldavia* .

Această piesă este importantă deoarece arată că la sfârşitul secolului al XVI-lea, la aproape două sute de ani de la prima capitulare a Valahiei, principii români îşi păstraseră dreptul de a încheia direct cu alte state tranzacţii a căror valabilitate era recunoscută chiar de Poartă.

Cât despre cuvântul *tratat,* prin care este desemnat aici, el exprimă doar imperfect caracterul acestui act, care este mult mai apropiat, prin natura și forma sa, de *Capitulațiile acordate* de Poartă principilor creștini.

(2) Prințul în cauză aici este Petru al VI-lea *cel Schiop* (1577-1591), care mai înainte stăpânise Ţara Românească sub numele de Petru al III-lea (1560-1567), ceea ce explică titlul de *Domn al Țării Românești și Moldovei.*

www.dacoromanica.ro

De William Hareborne (1), oratorul celei mai senine și mai puternice Lady Elizabeth, Regina lui Dumnezeu a Angliei, Franței și Irlandei, cu cel mai senin și mai puternic Împărat al Turcilor, am făcut această consultare; Și anume, că de acum înainte, seninul și supusul lui, și toți negustorii să aibă deplină libertate de a locui, de a face comerț, de a vinde, de a contracta și într-adevăr de a practica tot ceea ce necesită comerțul și viața umană și societatea, fără nicio contradicție sau amestec din partea nimănui, păstrând și păstrând dreptul obiceiurilor noastre, adică de a număra trei sute de ducați de valoare din fiecare articol (2). Că ne dorim să avem constituția corectă și fermă.

În mărturie mai fermă despre care materie, sigiliul nostru a fost aplicat.

A acţionat în tabăra noastră în ziua de 27 august în anul Domnului nostru 1388.

(1) William Hareborne, primul trimis sau negociator englez la Poarta Otomană, în 1581. El a fost succedat de Edward Burton, care a luat titlul de ambasador după ce a semnat prima capitulare engleză cu Turcia (1593). Vezi Charrière, *Negocierile Franței în Levant* , t. bolnav, p. 884.

(2) Era taxa fixă de 3 p. 100 că toate mărfurile plătite, conform vechilor tarife, la intrare și la ieșire, în Échelles du Levant.

IV..

(Vezi pagina 30G.)

MOȚIUNEA DE DL. COGALNICEANO PE OBIECTUL UNUI DORINȚIE A SE EMISĂ PRIVIND ADUNEA PREZIDENȚIALĂ A PRINCIPITAȚILOR UNITE.

www.dacoromanica.ro

Subsemnatul are onoarea de a supune amabilei atenții Adunării *ad-hoc,* un proiect de dorințe de exprimat, redactat după cum urmează:

Având în vedere că al cincilea punct al dorințelor generale ale națiunii, exprimate de Adunarea *ad-hoc* în ședința sa din 7/19 octombrie, impune ca puterea legislativă în România să fie încredințată unei singure Adunări Generale în care să fie reprezentate toate interesele majore ale națiunii;

Întrucât, în ședința sa din 6/18 noiembrie, Adunarea s-a limitat să enunțe principiul împărțirii puterilor executive și legislative, fără a preciza nimic despre componența organului legislativ,

Având în vedere că, de la memorabilele acte de desființare a sclaviei agricultorilor, furate în anii 1746 și 1749, Adunările Generale ale națiunii au încetat, în același timp, în cele două Principate, să mai fie, așa cum erau până atunci, adevărate reprezentări ale diferitelor clase libere ale societății românești , și acel număr mic și mai restrâns de oficialități. boieri *(boSri mari)* chemați de domnitorul domnitor și dependenți de el (1), ei singuri constituiau, sub numele impropriu de *Divan,* termen turcesc care desemna acest fel de Senat care nu era în niciun fel făcut să reprezinte, și cu atât mai puțin să apere, drepturile și interesele neamului, precum mărturisesc optzeci de ani nefericiți;

Având în vedere că Adunarea Generală, restaurată prin Statutul Organic din 1832, oricât de imperfectă ar fi fost, întrucât ea însăși trebuia să reprezinte doar interesele înaltului cler și ale comunității boierești, a fost totuși, față de precedentul Divan, un pas înainte pe calea progresului, numai prin aceasta: 1° că a lărgit cercul boiereștilor, extinzându-l până la ultimul mijloc, încadrandu-l pe ultimul loc. a ierarhiei arhontologice, adică la rangul de *chatrar* (2), pe când până atunci, în

www.dacoromanica.ro

(1) După apariția fanarioților și mai ales după reforma lui Constantin Maurocordato, Adunările Naționale au fost desființate în întregime. Din când în când prinții chemau curtea, boierii și câțiva negustori și aveau plăcere să împodobească această întâlnire cu numele de Adunare. Dar această Adunare nu a mai fost convocată pentru a-și exprima opinia și a-și da sfatul; ea trebuia să asculte porunca voievodului , să se supună și să tacă, (Cogalniceano, *Istoria Țării Românești,* 1837, Berlin, p. 453.)

A se vedea, de asemenea, despre această alterare progresivă a Adunărilor Naţionale din ţările române, nota de la pagina 300.

(2) *Chatrar* (din română), ispravnic de cort, rangul al XIX-lea și ultimul în ierarhia nobiliară din Moldova. — *Co mis* (din latină), scutier, rangul al nouălea. — *Àga* (din turcă), șef al

www.dacoromanica.ro

fostii Divani, toti boieri, de la gradul de *comis* la cel de chatrar, au fost exclusi din Adunare, si ca chiar, de cele mai multe ori, aceasta excludere i-a afectat pe boierii de rang superior, precum *aga* , spalhari si *banuri* (domnii de bane); 2° că, pe lângă titlul de boier, s-a atașat deținerii proprietății funciare și condiția de eligibilitate , pentru jumătate din membrii Adunării Generale , conform Statutului Organic menționat; că această Adunare Generală a fost formată în întregime din deputați aleși, indiferent de presiunea guvernului, sub formele unui sistem electoral radical vicios;

Considerând că nici un Divan după sistemul anterior anului 1832, nici o Adunare Generală după Statutul Organic nu ar răspunde nevoilor și dorințelor actuale ale națiunii române;

Considerând că propunerea cuprinsă în articolul 28 din protocolul Conferințelor de la Constantinopol, din 11 februarie 1836, acuza în rândul consilierilor sultanului tendința de a încerca în această țară instituirea unui Senat, pe cât de contrar obiceiurilor străvechi, pe atât de puțin în raport cu dorințele, nevoile și însăși elementele neamului;

Având în vedere că, în urma dorinței generale a țării, această Adunare a formulat, în ședința din 7/19 octombrie, cererea pentru o Adunare unică și adevărată reprezentativă a poliției, rangul șase. — *Spathar* (din greacă), purtător de sabie, rangul al șaptelea.— *Bano* (din slavă), rangul al optulea.

Vezi A. Ubicini, *Principatele Române, p.* 13.

3â.

www.dacoromanica.ro

a națiunii, care, așa cum a cerut și Di van *ad hoc* al Bucureștiului, s-ar forma pe baze destul de largi și cel mai în concordanță cu gradul de cultură și cu nevoile generale, astfel încât să fie o reprezentare reală și sinceră a tuturor marilor interese ale societății românești;

întrucât o astfel de Adunare trebuie să fie atât pe deplin învestită cu putere legislativă, cât și limitată în mod corespunzător în relațiile sale cu puterea executivă; pentru că țara are nevoie, înainte de toate, de un guvern plin de forță, dreptate și demnitate;

Considerând că, pentru atingerea acestui dublu scop, este esențial, pe de o parte, ca Adunarea să fie compusă în așa fel încât să cuprindă în ea toate elementele naționale, tot ceea ce este mai vital și mai independent în țară, și, pe de altă parte, ca domnitorul *(domnitorul)* usturoi în puterea lui toată autoritatea, nu numai pentru a aplica legile, ci și pentru a scuti țara de jena legilor intolerabile ;

Sa clarifice pe cat posibil exprimarea dorintelor exprimate in sedintele sale din 18/30 octombrie si 6/18 noiembrie ;

Adunarea *ad-hoc* a Moldovei dorește și acceptă, în vederea organizării definitive a României, următoarele baze fundamentale:

1° O singură Adunare Legislativă a națiunii, compusă, după obiceiul străvechi, pe baze destul de largi și după gradul de cultură, și aleasă în așa fel-

www.dacoromanica.ro

lecție că reprezintă toate marile interese ale națiunii ;

2° Excluderea absolută a legiuitorului român din instituția Senatului, sub orice formă și denumire ;

3" Recunoașterea prințului domnitor a prerogativei suverane de a da sau de a refuza aprobarea legilor votate de Adunare; astfel de legi vor fi supuse unei noi deliberări, iar, în caz de refuz din partea Adunării, prin același decret ar da în același timp prin același decret și dizolvarea colegiului electoral și a Adunării;

4° Interzicerea deputaților de a primi, pe durata mandatului, orice funcție, grad sau recompensă de la guvern; în cazul în care un astfel de deputat primește vreo funcție sau distincție în stat, să fie considerat numai de aceea ca și-a demisionat.

Semnat: Domnul COGALNICEANO.

Moțiunea este, în conformitate cu regulamentul Adunării , susținută de membrii ale căror nume urmează :

G. IACOVAKI, D. GEOBGIADI, Mgr Episcop GENNADIUS, M. Arhimandritul Néo phyte SCBIBANÜ, M. Arhimandritul MELCHISEOECH, B. ZACHARIA, J. FOTEA, C. MORZON, M. JORA, Dr. VARNAVÜ, D. KRASTI, A. GOUZA.

V.

EXTRAS DINTR-O SCRISOARE SCRISĂ DE DOMNUL DIN BOIS-LE-COMTE,

ÎN 1834 (1).

www.dacoromanica.ro

(Pagina 350.)

București, 17 mai 1834.

După ce a observat că pretutindeni, în ambele Principate, găsise, adânc în mintea tuturor locuitorilor, dorința de a se elibera atât de protectorul lor (Ze *tzar)* , cât și de suzeranul lor *(Je sultan),* prin răscumpărarea, printr-un sacrificiu pecuniar, a independenței lor față de Poartă, autorul scrisorii adaugă:

..... Cererii de cumpărare a independenței i se alătură un alt proiect.

Cele două Principate, unite prin originile comune, limba, istoria și poziția politică actuală, aspiră să se contopize într-un singur Stat: „Ar găsi acolo”, mi-a spus un ministru moldovean, „o economie considerabilă în administrație”.

it) *Monitor* din 18 septembrie 1850.

www.dacoromanica.ro

leu, putere și mijloace mai mari și puțin mai multă consecvență în Europa și încredere în viitor . Mica respingere care ar putea exista încă la unii membri ai nobilimii împotriva acestei măsuri este puternic combătută de numeroasele căsătorii încheiate între societatea celor două capitale. Poporul nu are nicio prejudecată împotriva vlahilor, iar noi îi facem să se considere din ce în ce mai mult ca aparținând aceleiași familii, obișnuindu-i să înlocuiască numele de moldovenesc pe care și-l dau cu cel de *Roumoun,* care este numele generic al întregului neam romano-daic. Cei din București ar dori ca orașul lor să devină capitala noului stat; Simțim că Jassy este prea aproape de ruși pentru a se bucura de acest avantaj. Dar, în primele zile, prințul avea să locuiască alternativ într-una și cealaltă capitală, dacă nu s-a stabilit în orașul Foesiani care, tăiat de linia noastră de frontieră, este împărțit între cele două Principate. Am relua apoi numele antic al Daciei, nume care nu este necunoscut Europei și care ar putea stârni simpatii în favoarea noastră, înconjurându-ne cu farmecul marilor amintiri istorice comune întregului nostru neam . »

Ideea unirii celor două Principate într-un Mare Ducat al Daei nu numai că a rămas necunoscută rușilor, dar a primit, în timp foarte recent , o oarecare încurajare din partea acestora. O - instrucțiune comunicată de domnul Minziaki comitetului de re-

www.dacoromanica.ro

formele (1), și care s-au ocupat de prevederile și principiile generale care urmează a fi stabilite în Regulament, a reamintit cu tărie avantajele și consecințele salutare care ar rezulta pentru cele două Principate din grija pe care ar avea-o de a strânge din ce în ce mai mult legăturile care le unesc, în așa fel încât să facă, pe cât posibil, o singură națiune. Unul dintre comisari, domnul de Catargi, a preluat textul acestei recomandări de a propune unirea celor două provincii sub un singur guvern. Această propunere, adoptată de întreg comitetul, aprobată de generalul Kisscliffe și domnul Minziaki, a fost trimisă la Sankt Petersburg.

Ea s-a întors cu o invitație de a-l continua, iar comisia era ocupată să-l redacteze pentru a propune curții imperiale și Adunării, când AI. Catargi a ordonat ca, pentru a evita orice gelozie, să se insereze că prințul care va fi înființat să guverneze noul Stat să nu aparțină vreuneia dintre cele trei mari puteri din jur. M-Catargi atribuie acestei propuneri adiționale abandonul unde proiectul de unire a fost ulterior lăsat. Din acel moment nu s-a mai pus problema, fie pentru că Rusia credea că recunoaște în spiritul cu care fusese primită o intenție ostilă, fie pentru că clauza

(1) S-a constituit concomitent la București și Iași un comitet pentru pregătirea planului de reforme care a fost ulterior promulgat sub denumirea de *Regulament organic.* Comitetul și-a deschis ședințele la București la 29 iulie 1829, sub conducerea domnului de Minziaki, consul general al Rusiei. Vezi *Principate Române* , p. 138,

www.dacoromanica.ro

că se dorea să-i alăture niște speranțe de ambiție personală (1).

Crearea unui Mare Ducat al Daciei, care să unească cele două Principate, mi s-a părut a fi expresia celei mai generale dorințe a acestei țări. Am luat legătura cu toți bărbații din Jassy care ar putea fi implicați în afaceri; și fără nicio provocare din partea mea, toată lumea, după primele câteva propoziții schimbate, a revenit să-mi exprime această dorință și toți au fost de acord că Moldova nu poate trăi fragmentată și închisă între obiceiurile rusești și austriece . La București, am găsit aceeași dorință adânc în inimile oamenilor, dar a fost exprimată cu mai multă rezervă. Diferența de caractere o impunea, precum și împrejurarea că Țara Românească, care posedă toate elementele necesare existenței ca corp de națiune, simt mai puțin nevoia unei reuniuni. În calculul interesului privat ei încă se tem că boierii moldoveni, comparativ mai numeroși decât ei, vor veni apoi și vor invada locurile de muncă, ceea ce este o considerație de prim ordin.

Ideea de a uni cele două provincii i s-a alăturat aceea de a preda guvernul lor unui prinț străin. Este, de asemenea, o dorință generală care este înăbușită doar în cei care ar simți interesele lor private compromise de realizarea ei; și totuși găsim mulți dintre cei care se ridică deasupra acestui lucru

(t) Vezi *Principate dunărene*^ p. 148.

www.dacoromanica.ro

considerație: „Tatăl meu a fost hospodar”, mi-a spus beyzadé Ghika, „unchiul meu este acum și totuși nu sunt sacrificii pe care să nu le fac pentru a oferi țării mele singurele două baze de existență care i-ar putea permite să spere la o oarecare stabilitate: reunirea celor două Principate și înălțarea unui prinț străin.

În fine, dorința de a vedea fie Dacia, fie chiar Principatele în starea lor actuală, îndepărtate de sub protecția exclusivă și imperioasă a unei singure instanțe și plasate sub cea a marilor puteri europene, această dorință, deja manifestată de mult timp, mi-a fost și ea, și în repetate rânduri, exprimată, atât la Iasi, cât și la București, iar realizarea ei a fost considerată ca trebuind să ducă la bun sfârșit lucrarea de regenerare a acestei țări.

SFÂRȘIT.

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

Pagini AVERTISMENT I

eu .

Conferințe de la Viena.

(15 martie - 4 iunie 1855.)

Consecințele tratatului din 1 decembrie 1854 dintre Franța, Anglia și Austria. — Rusia acceptă cele patru puncte de garanție . — Deschiderea conferințelor de la Viena. — Evoluții ale primului punct referitor la Principatele dunărene. — Domnul de Bourqueney propune reunirea celor două Principate.

— Ruperea conferințelor **1**

eu eu .

Conferințele de la Constantinopol.

(9 ianuarie — 11 februarie 1856.)

Reluarea negocierilor după căderea Sevastopolului. — Ulti matum servit de Austria în cabinetul de la Sankt Petersburg.

— Conferințe speciale între reprezentanții puterilor aliat cu Constantinopolul. — Khatti-humaïoun din 18 februarie. — Protocolul din 11 februarie, privitor la Principate. — Conferințele sunt suspendate prin anunțarea următoarei reuniuni a Congresului de la Paris ..... .

I II.

Tratatul de la Paris.

(25 februarie — 16 aprilie 1856.)

Rusia pur și simplu aderă la ultimatumul austriac — Textul propunerii referitoare la Principatele de

www.dacoromanica.ro

nubieni. — Protocol semnat la Tienne la 1 februarie . — Sau deschiderea congresului pe 25. — Pacea se semnează pe 30 martie. — Articole ale tratatului şi protocoale referitoare la Principate.— Protectorat. — Delimitarea graniţelor. — Sindicatul. — Evacuarea teritoriilor

IV .

The C'aïinneftms.

iulie-decembrie 1856.)

Cei doi hospodari ai Ţării Româneşti şi Moldovei părăsesc puterea . — Poarta numeşte şi instalează două caimacam-uri.
— Principele Alexandre Ghika şi domnul Théodorizza Balche. — Mişcarea unionistă se mută din Moldova în Ţara Românească. — Circulară de la Poartă împotriva unirii (31 iulie). — Imixtiunea sa ilegală în treburile interne ale Principatelor. — Acţiuni antiunioniste în Moldova. —Toate măsurile liberale decretate de fostul hospodar Grégoire Ghika, libertatea presei, privilegiul Băncii etc., sunt anulate prin simple scrisori viziriate. — Complicitatea caimacam-ului... 52

V .

Protocol <citeşte 6 ianuarie 1857.

(august 1856 - aprilie 1857).

Dificultăţi întâmpinate în punerea în aplicare a tratatului din 30 martie. — Rectificarea frontierei ruse a Basarabiei; Întrebare de la Bolgrad. — Problema Deltei Dunării şi a Insulei Şarpelor . — Memorandumul Cabinetului de la Berlin. — Circulară de la Poarta Otomană (7 august). — Memorandumul Cabinetului din Sankt Petersburg (27 octombrie).— Propunere de convocare a unei noi conferinţe pentru soluţionarea punctelor în litigiu. — Conferinţa se întruneşte la Paris pe 31 decembrie. — Semnarea protocolului. — Notă explicativă inserată în *Mo Ministru.—Predarea* raioanelor Basarabiei autorităţilor moldoveneşti . — Prezentare statistică. — Extinderea ocupaţiei austriece în Principate. — Doar nemulţumirile Franţei şi Rusiei pe această temă — Notă identică depusă de MM. Thouvenel şi Boutenieff la Réchid-Pacha. — Problema este în cele din urmă rezolvată prin noul protocol. — Austria evacuează Principatele 78

www.dacoromanica.ro

VL

Firminii de chemare în judecată.

(septembrie 1856 — martie 1857.)

Comisia Internaţională pentru Reorganizarea Principatelor Dunărene. — Instrucţiile sale. — Sosirea comisarilor la Constantinopol. — Deschiderea conferinţelor de redactare a Firmelor de convocare — Proiect Firman prezentat de Poartă. — Textul final. — Promulgarea Firmanului la Bucureşti şi Iasi. — Moare caimacamul Moldovei, domnul Theodorizza Balche, fiind înlocuit de domnul Conaki-Vogondis ..... l la.

VIL

Alegeri.

(aprilie — septembrie 1857).

Comisia de anchetă se întruneşte la Bucureşti. — Lupta dintre Partidul Unirii şi Partidul Separatist. — Notă de pe *monitor* . — Programul comitetelor electorale din Bucureşti şi Jassy. — Măsuri violente şi arbitrare ale administraţiei din Moldova. — Plângeri adresate Constantinopolului şi Bucureştiului . — Comisarii merg la Jassy. — Închiderea listelor electorale. — Unioniştii protestează şi refuză să participe la vot. — Declaraţia Comisiei de la Bucureşti pe acest subiect. — Notă identică transmisă Porţii de cele patru legaţii ale Franţei, Prusiei, Rusiei şi Sardiniei . — Răspuns de la Poartă. —Atitudinea diferitelor puteri în problema Principatelor. — Însemnări schimbate în seara zilei de 18 iulie, între Rechid Paşa şi reprezentanţii Angliei şi Austriei. — Primele alegeri în Moldova (votul din 19 iulie). — Protocoalele nr. 13 şi 14 de la Comisia Europeană de la Bucureşti. — Nouă notă identică din cele patru legaţii (28 iulie), prin care se solicită anularea alegerilor. — Răspuns evaziv din partea Porţii. — Căderea ministerului Recbid. — Note noi de la Poartă (4 şi 5 iulie). — Suspendarea relaţiilor diplomatice. — Incident . — Publicarea scrisorilor confidenţiale adresate Cai Macam . — Alegerile sunt anulate. — Trimitere de la Aali-Pacha la Cai Macam al Moldovei (31 august). — Situaţia în Ţara Românească. — Biroul Principelui Cai Macam modificând Firmanul de convocare

www.dacoromanica.ro

tion d'après les dispositions arrêtéesà Constantinople le SO mai.
— Noi alegeri în Moldova (10 septembrie). — Alegeri în Țara Românească (26 septembrie). — Lista oficială a deputaților celor două Divane 139

VIII.

Divanele *au fost hoc.*

(octombrie 1857. — ianuarie 1858.)

§ l« ʳ . — MOLDOVA. — Deschiderea Divanului Moldovei. — Discursul Mitropolitului, Prețedintele. — Procesul-verbal al ș edinței din 7-19 octombrie. — Declarația generală de dorințe. — Protestul domnului Al. Balche. — Discursul domnului Cogalniceano. — Raport al comisiei însărcinate cu întocmirea unui proiect de dorințe care urmează să fie emise pe chestiuni de interes general: rectificarea granițelor, supunerea străinilor la jurisdicția țării etc., etc. — A doua și ultima serie de întrebări: Reglementarea tributului datorat Turciei, sistemul electoral etc., etc. — Problema răscumpărării corvéei. — Lucrarea finală a ansamblului. — Incinta sa .....

§ 2* — VALAHIA. — Deschiderea Divanului Valah. — Primele lucrări. — Procesul-verbal al ș edinței din 9-21 octombrie. — Declarația generală de dorințe. — Expunere de motive pe cele patru puncte. — Divanul se declară incompetent să se ocupe de chestiuni de organizare internă. — Mesaj al prețedintelui comisiei internaționale pe această temă. — Divanul persistă. — Se amână la 1 februarie 221

APENDICE.

I. ULTIMELE CIRCULARE ALE PORȚII OTOMANE.... 373

II. CAPITULAȚIILE PRINCIPATELOR ROMÂNE CU THE UȘĂ OTOMANĂ 886

III. TRATAT DE COMERȚ ÎNTRE PETRU IV, VOIVOD DIN MOLDAVIA, SI REGINA ELIZABETA A ANGLIEI... . 397

IV. MOȚIUNEA DE DL. COGALNICEANO 399

V. EXTRAS DIN O SCRISOARE SCRISĂ DE DL. DE BO1S-LE-COMTE, ÎN 1834 404

www.dacoromanica.ro

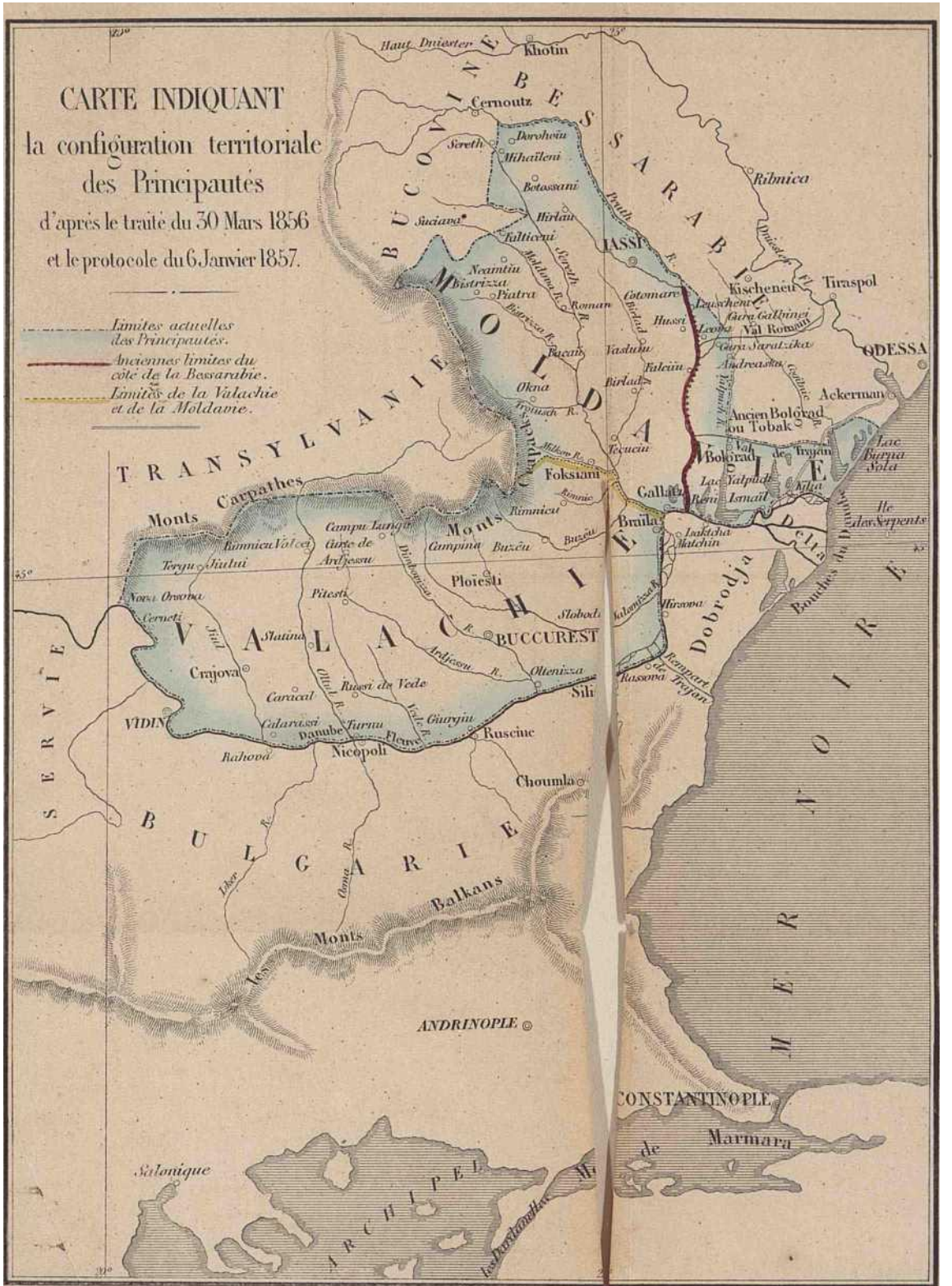

Gravée chez Avril J.ne Rue des Bernardins, 18.

Lith. Aug. Bry Rue du Bac Paris.

www.dacoromanica.ro